నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

ఖుద్దకనికాయే

పేతవత్థు-అట్ఠకథా

గన్థారమ్భకథా

మహాకారుణికం **నాథం,** ఞేయ్యసాగరపారగుం;

వన్దే నిపుణగమ్భీర-విచిత్రనయదేసనం.

విజ్జాచరణసమ్పన్నా, యేన నియ్యన్తి లోకతో;

వన్దే తముత్తమం **ధమ్మం,** సమ్మాసమ్బుద్ధపూజితం.

సీలాదిగుణసమ్పన్నో, ఠితో మగ్గఫలేసు యో;

వన్దే **అరియసఙ్ఘం** తం, పుఞ్ఞక్ఖేత్తం అనుత్తరం.

వన్దనాజనితం పుఞ్ఞం, ఇతి యం రతనత్తయే;

హతన్తరాయో సబ్బత్థ, హుత్వాహం తస్స తేజసా.

పేతేహి చ కతం కమ్మం, యం యం పురిమజాతిసు;

పేతభావావహం తం తం, తేసఞ్చ ఫలభేదతో.

పకాసయన్తీ బుద్ధానం, దేసనా యా విసేసతో;

సంవేగజననీ కమ్మ-ఫలపచ్చక్ఖకారినీ.

పేతవత్థూతి నామేన, సుపరిఞ్ఞాతవత్థుకా;

యం ఖుద్దకనికాయస్మిం, సఙ్గాయింసు మహేసయో.

తస్స సమ్మావలమ్బిత్వా, పోరాణట్ఠకథానయం;

తత్థ తత్థ నిదానాని, విభావేన్తో విసేసతో.

సువిసుద్ధం అసంకిణ్ణం, నిపుణత్థవినిచ్ఛయం;

మహావిహారవాసీనం, సమయం అవిలోమయం.

యథాబలం కరిస్సామి, అత్థసంవణ్ణనం సుభం;

సక్కచ్చం భాసతో తం మే, నిసామయథ సాధవోతి.

తత్థ **పేతవత్థూతి** సేట్ఠిపుత్తాదికస్స తస్స తస్స సత్తస్స పేతభావహేతుభూతం కమ్మం, తస్స పన పకాసనవసేన పవత్తో “ఖేత్తూపమా అరహన్తో”తిఆదికా పరియత్తిధమ్మో ఇధ “పేతవత్థూ”తి అధిప్పేతో.

తయిదం పేతవత్థు కేన భాసితం, కత్థ భాసితం, కదా భాసితం, కస్మా చ భాసితన్తి? వుచ్చతే – ఇదఞ్హి పేతవత్థు దువిధేన పవత్తం అట్ఠుప్పత్తివసేన, పుచ్ఛావిస్సజ్జనవసేన చ. తత్థ యం అట్ఠుప్పత్తివసేన పవత్తం, తం భగవతా భాసితం, ఇతరం నారదత్థేరాదీహి పుచ్ఛితం తేహి తేహి పేతేహి భాసితం. సత్థా పన యస్మా నారదత్థేరాదీహి తస్మిం తస్మిం పుచ్ఛావిస్సజ్జనే ఆరోచితే తం తం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి, తస్మా సబ్బమ్పేతం పేతవత్థు సత్థారా భాసితమేవ నామ జాతం. పవత్తితవరధమ్మచక్కే హి సత్థరి తత్థ తత్థ రాజగహాదీసు విహరన్తే యేభుయ్యేన తాయ తాయ అట్ఠుప్పత్తియా పుచ్ఛావిస్సజ్జనవసేన సత్తానం కమ్మఫలపచ్చక్ఖకరణాయ తం తం పేతవత్థు దేసనారుళ్హన్తి అయం తావేత్థ “కేన భాసిత”న్తిఆదీనం పదానం సాధారణతో విస్సజ్జనా. అసాధారణతో పన తస్స తస్స వత్థుస్స అత్థవణ్ణనాయమేవ ఆగమిస్సతి.

తం పనేతం పేతవత్థు వినయపిటకం సుత్తన్తపిటకం అభిధమ్మపిటకన్తి తీసు పిటకేసు సుత్తన్తపిటకపరియాపన్నం, దీఘనికాయో మజ్ఝిమనికాయో సంయుత్తనికాయో అఙ్గుత్తరనికాయో ఖుద్దకనికాయోతి పఞ్చసు నికాయేసు ఖుద్దకనికాయపరియాపన్నం, సుత్తం గేయ్యం వేయ్యాకరణం గాథా ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం అబ్భుతధమ్మం వేదల్లన్తి నవసు సాసనఙ్గేసు గాథాసఙ్గహం.

> “ద్వాసీతి బుద్ధతో గణ్హిం, ద్వే సహస్సాని భిక్ఖుతో;
> చతురాసీతి సహస్సాని, యే మే ధమ్మా పవత్తినో”తి. (థేరగా. ౧౦౨౭) –

ఏవం ధమ్మభణ్డాగారికేన పటిఞ్ఞాతేసు చతురాసీతియా ధమ్మక్ఖన్ధసహస్సేసు కతిపయధమ్మక్ఖన్ధసఙ్గహం, భాణవారతో చతుభాణవారమత్తం, వగ్గతో – ఉరగవగ్గో ఉబ్బరివగ్గో చూళవగ్గో మహావగ్గోతి చతువగ్గసఙ్గహం. తేసు పఠమవగ్గే ద్వాదస వత్థూని, దుతియవగ్గే తేరస వత్థూని, తతియవగ్గే దస వత్థూని, చతుత్థవగ్గే సోళస వత్థూనీతి వత్థుతో ఏకపఞ్ఞాసవత్థుపటిమణ్డితం. తస్స వగ్గేసు ఉరగవగ్గో ఆది, వత్థూసు ఖేత్తూపమపేతవత్థు ఆది, తస్సాపి “ఖేత్తూపమా అరహన్తో”తి అయం గాథా ఆది.

౧. ఉరగవగ్గో

౧. ఖేత్తూపమపేతవత్థువణ్ణనా

తం పనేతం వత్థుం భగవా రాజగహే విహరన్తో వేళువనే కలన్దకనివాపే అఞ్ఞతరం సేట్ఠిపుత్తపేతం ఆరబ్భ కథేసి. రాజగహే కిర అఞ్ఞతరో అడ్ఢో మహద్ధనో మహాభోగో పహూతవిత్తూపకరణో అనేకకోటిధనసన్నిచయో సేట్ఠి అహోసి. తస్స మహాధనసమ్పన్నతాయ "మహాధనసేట్ఠి"త్వేవ సమఞ్ఞా అహోసి. ఏకోవ పుత్తో అహోసి, పియో మనాపో. తస్మిం విఞ్ఞుతం పత్తే మాతాపితరో ఏవం చిన్తేసుం – "అమ్హాకం పుత్తస్స దివసే దివసే సహస్సం సహస్సం పరిబ్బయం కరోన్తస్స వస్ససతేనాపి అయం ధనసన్నిచయో పరిక్ఖయం న గమిస్సతి, కిం ఇమస్స సిప్పుగ్గహణపరిస్సమేన, అకిలన్తకాయచిత్తో యథాసుఖం భోగే పరిభుఞ్జతూ"తి సిప్పం న సిక్ఖాపేసుం. వయప్పత్తే పన కులరూపయోబ్బనవిలాససమ్పన్నం కామాభిముఖం ధమ్మసఞ్ఞావిముఖం కఞ్ఞం ఆనేసుం. సో తాయ సద్ధిం అభిరమన్తో ధమ్మే చిత్తమత్తమ్పి అనుప్పాదేత్వా, సమణబ్రాహ్మణగురుజనేసు అనాదరో హుత్వా, ధుత్తజనపరివుతో రజ్జమానో పఞ్చకామగుణే రతో గిద్ధో మోహేన అన్ధో హుత్వా కాలం వీతినామేత్వా, మాతాపితూసు కాలకతేసు నటనాటకగాయకాదీనం యథిచ్ఛితం దేన్తో ధనం వినాసేత్వా నచిరస్సేవ పారిజుఞ్ఞప్పత్తో హుత్వా, ఇణం గహేత్వా జీవికం కప్పేన్తో పున ఇణమ్పి అలభిత్వా ఇణాయికేహి చోదియమానో తేసం అత్తనో ఖేత్తవత్థుఘరాదీని దత్వా, కపాలహత్థో భిక్ఖం చరిత్వా భుఞ్జన్తో తస్మింయేవ నగరే అనాథసాలాయం వసతి.

అథ నం ఏకదివసం చోరా సమాగతా ఏవమాహంసు – "అమ్భో పురిస, కిం తుయ్హం ఇమినా దుజ్జీవితేన, తరుణో త్వమసి థామజవబలసమ్పన్నో, కస్మా హత్థపాదవికలో వియ అచ్ఛసి? ఏహి అమ్హేహి సహ చోరికాయ పరేసం సన్తకం గహేత్వా సుఖేన జీవికం కప్పేహీ"తి. సో "నాహం చోరికం కాతుం జానామీ"తి ఆహ. చోరా "మయం తం సిక్ఖాపేమ, కేవలం త్వం అమ్హాకం వచనం కరోహీ"తి ఆహంసు. సో "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా తేహి సద్ధిం అగమాసి. అథ తే చోరా తస్స హత్థే మహన్తం ముగ్గరం దత్వా సన్ధిం ఛిన్దిత్వా ఘరం పవిసన్తో తం సన్ధిముఖే ఠపేత్వా ఆహంసు – "సచే ఇధ అఞ్ఞో కోచి ఆగచ్ఛతి, తం ఇమినా ముగ్గరేన పహరిత్వా ఏకప్పహారేనేవ మారేహీ"తి. సో అన్ధబాలో హితాహితం అజానన్తో పరేసం ఆగమనమేవ ఓలోకేన్తో తత్థ అట్ఠాసి . చోరా పన ఘరం పవిసిత్వా గయ్హూపగం భణ్డం గహేత్వా ఘరమనుస్సేహి ఞాతమత్తావ ఇతో చితో చ పలాయింసు. ఘరమనుస్సా ఉట్ఠహిత్వా సీఘం సీఘం ధావన్తా ఇతో చితో చ ఓలోకేన్తా తం పురిసం సన్ధిద్వారే ఠితం దిస్వా "హరే దుట్ఠచోరా"తి గహేత్వా హత్థపాదే ముగ్గరాదీహి పోథేత్వా రఞ్ఞో దస్సేసుం – "అయం, దేవ, చోరో సన్ధిముఖే గహితో"తి. రాజా "ఇమస్స సీసం ఛిన్దాపేహీ"తి నగరగుత్తికం ఆణాపేసి. "సాధు, దేవా"తి నగరగుత్తికో తం గాహాపేత్వా పచ్ఛాబాహం గాళ్హబన్ధనం బన్ధాపేత్వా రత్తవణ్ణవిరళమాలాబన్ధకణ్ఠం ఇట్ఠకచుణ్ణమక్ఖితసీసం వజ్ఝపహటభేరిదేసితమగ్గం రథికాయ రథికం సిఙ్ఘాటకేన సిఙ్ఘాటకం విచరాపేత్వా కసాహి తాళేన్తో ఆఘాతనాభిముఖం నేతి. "అయం ఇమస్మిం నగరే విలుమ్పమానకచోరో గహితో"తి కోలాహలం అహోసి.

తేన చ సమయేన తస్మిం నగరే సులసా నామ నగరసోభినీ పాసాదే ఠితా వాతపానన్తరేన ఓలోకేన్తీ తం తథా నీయమానం దిస్వా పుబ్బే తేన కతపరిచయా "అయం పురిసో ఇమస్మింయేవ నగరే మహతిం సమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇదాని ఏవరూపం అనత్థం అనయబ్యసనం పత్తో"తి తస్స కారుఞ్ఞం ఉప్పాదేత్వా చత్తారో మోదకే పానీయఞ్చ పేసేసి.

నగరగుత్తికస్స చ ఆరోచాపేసి – "తావ అయ్యో ఆగమేతు, యావాయం పురిసో ఇమే మోదకే ఖాదిత్వా పానీయం పివిస్సతీ"తి.

అథేతస్మిం అన్తరే ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో దిబ్బేన చక్ఖునా ఓలోకేన్తో తస్స బ్యసనప్పత్తిం దిస్వా కరుణాయ సఞ్చోదితమానసో – "అయం పురిసో అకతపుఞ్ఞో కతపాపో, తేనాయం నిరయే నిబ్బత్తిస్సతి, మయి పన గతే మోదకే చ పానీయఞ్చ దత్వా భుమ్మదేవేసు ఉప్పజ్జిస్సతి, యంనూనాహం ఇమస్స అవస్సయో భవేయ్య"న్తి చిన్తేత్వా పానీయమోదకేసు ఉపనీయమానేసు తస్స పురిసస్స పురతో పాతురహోసి. సో థేరం దిస్వా పసన్నమానసో "కిం మే ఇదానేవ ఇమేహి మారియమానస్స మోదకేహి ఖాదితేహి, ఇదం పన పరలోకం గచ్ఛన్తస్స పాథేయ్యం భవిస్సతీ"తి చిన్తేత్వా మోదకే చ పానీయఞ్చ థేరస్స దాపేసి. థేరో తస్స పసాదసంవడ్ఢనత్థం తస్స పస్సన్తస్సేవ తథారూపే ఠానే నిసీదిత్వా మోదకే పరిభుఞ్జిత్వా పానీయఞ్చ పివిత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి. సో పన పురిసో చోరఘాతకేహి ఆఘాతనం నేత్వా సీసచ్ఛేదం పాపితో అనుత్తరే పుఞ్ఞక్ఖేత్తే మహామోగ్గల్లానత్థేరే కతేన పుఞ్ఞేన ఉళారే దేవలోకే నిబ్బత్తనారహోపి యస్మా "సులసం ఆగమ్మ మయా అయం దేయ్యధమ్మో లద్ధో"తి సులసాయ గతేన సినేహేన మరణకాలే చిత్తం ఉపక్కిలిట్ఠం అహోసి. తస్మా హీనకాయం ఉపపజ్జన్తో పబ్బతగహనసమ్భూతే సన్దచ్ఛాయే మహానిగ్రోధరుక్ఖే రుక్ఖదేవతా హుత్వా నిబ్బత్తి.

సో కిర సచే పఠమవయే కులవంసట్ఠపనే ఉస్సుక్కం అకరిస్స, తస్మింయేవ నగరే సేట్ఠీనం అగ్గో అభవిస్స, మజ్ఝిమవయే మజ్ఝిమో, పచ్ఛిమవయే పచ్ఛిమో. సచే పన పఠమవయే పబ్బజితో అభవిస్స, అరహా అభవిస్స, మజ్ఝిమవయే సకదాగామీ అనాగామీ వా అభవిస్స, పచ్ఛిమవయే సోతాపన్నో అభవిస్స. పాపమిత్తసంసగ్గేన పన ఇత్థిధుత్తో సురాధుత్తో దుచ్చరితనిరతో అనాదరికో హుత్వా అనుక్కమేన సబ్బసమ్పత్తితో పరిహాయిత్వా మహాబ్యసనం పత్తోతి వదన్తి.

అథ సో అపరేన సమయేన సులసం ఉయ్యానగతం దిస్వా సఞ్జాతకామరాగో అన్ధకారం మాపేత్వా తం అత్తనో భవనం నేత్వా సత్తాహం తాయ సద్ధిం సంవాసం కప్పేసి, అత్తానఞ్చస్సా ఆరోచేసి. తస్సా మాతా తం అపస్సన్తీ రోదమానా ఇతో చితో చ పరిబ్భమతి. తం దిస్వా మహాజనో "అయ్యో మహామోగ్గల్లానో మహిద్ధికో మహానుభావో తస్సా గతిం జానేయ్య, తం ఉపసఙ్కమిత్వా పుచ్ఛేయ్యాసీ"తి ఆహ. సా "సాధు అయ్యో"తి థేరం ఉపసఙ్కమిత్వా తమత్థం పుచ్ఛి. థేరో "ఇతో సత్తమే దివసే వేళువనమహావిహారే భగవతి ధమ్మం దేసేన్తే పరిసపరియన్తే పస్సిస్ససీ"తి ఆహ. అథ సులసా తం దేవపుత్తం అవోచ – "అయుత్తం మయ్హం తవ భవనే వసన్తియా, అజ్జ సత్తమో దివసో, మమ మాతా మం అపస్సన్తీ పరిదేవసోకసమాపన్నా భవిస్సతి, సాధు మం, దేవ, తత్థేవ నేహీ"తి. సో తం నేత్వా వేళువనే భగవతి ధమ్మం దేసేన్తే పరిసపరియన్తే ఠపేత్వా అదిస్సమానరూపో అట్ఠాసి.

తతో మహాజనో సులసం దిస్వా ఏవమాహ – "అమ్మ సులసే, త్వం ఏత్తకం దివసం కుహిం గతా? తవ మాతా త్వం అపస్సన్తీ పరిదేవసోకసమాపన్నా ఉమ్మాదప్పత్తా వియ జాతా"తి. సా తం పవత్తిం మహాజనస్స ఆచిక్ఖి. మహాజనేన చ "కథం సో పురిసో తథాపాపపసుతో అకతకుసలో దేవూపపత్తిం పటిలభతీ"తి వుత్తే సులసా "మయా దాపితే మోదకే పానీయఞ్చ అయ్యస్స మహామోగ్గల్లానత్థేరస్స దత్వా తేన పుఞ్ఞేన దేవూపపత్తిం పటిలభతీ"తి ఆహ. తం సుత్వా మహాజనో అచ్ఛరియబ్భుతచిత్తజాతో అహోసి – "అరహన్తో నామ అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స, యేసు అప్పకోపి కతో కారో సత్తానం దేవూపపత్తిం ఆవహతీ"తి ఉళారం పీతిసోమనస్సం పటిసంవేదేసి. భిక్ఖూ తమత్థం భగవతో ఆరోచేసుం. తతో భగవా ఇమిస్సా అట్ఠుప్పత్తియా –

౧. “ఖేత్తూపమా అరహన్తో, దాయకా కస్సకూపమా;
బీజూపమం దేయ్యధమ్మం, ఏత్తో నిబ్బత్తతే ఫలం.

౨. “ఏతం బీజం కసీ ఖేత్తం, పేతానం దాయకస్స చ;
తం పేతా పరిభుఞ్జన్తి, దాతా పుఞ్ఞేన వడ్ఢతి.

౩. “ఇధేవ కుసలం కత్వా, పేతే చ పటిపూజియ;
సగ్గఞ్చ కమతిట్ఠానం, కమ్మం కత్వాన భద్దక”న్తి. – ఇమా గాథా అభాసి;

౧. తత్థ **ఖేత్తూపమా**తి ఖిత్తం వుత్తం బీజం తాయతి మహప్ఫలభావకరణేన రక్ఖతీతి ఖేత్తం, సాలిబీజాదీనం విరుహనట్ఠానం. తం ఉపమా ఏతేసన్తి ఖేత్తూపమా, కేదారసదిసాతి అత్థో. **అరహన్తో**తి ఖీణాసవా. తే హి కిలేసారీనం సంసారచక్కస్స అరానఞ్చ హతత్తా, తతో ఏవ ఆరకత్తా, పచ్చయాదీనం అరహత్తా, పాపకరణే రహాభావా చ “అరహన్తో”తి వుచ్చన్తి. తత్థ యథా ఖేతఞ్హి తిణాదిదోసరహితం స్వాభిసఙ్ఖతబీజమ్హి వుత్తే ఉతుసలిలాదిపచ్చయన్తరూపేతం కస్సకస్స మహప్ఫలం హోతి, ఏవం ఖీణాసవసన్తానో లోభాదిదోసరహితో స్వాభిసఙ్ఖతే దేయ్యధమ్మబీజే వుత్తే కాలాదిపచ్చయన్తరసహితో దాయకస్స మహప్ఫలో హోతి. తేనాహ భగవా “ఖేత్తూపమా అరహన్తో”తి. ఉక్కట్ఠనిద్దేసో అయం తస్స సేఖాదీనమ్పి ఖేత్తభావాపటిక్ఖేపతో.

దాయకాతి చీవరాదీనం పచ్చయానం దాతారో పరిచ్చజనకా, తేసం పరిచ్చాగేన అత్తనో సన్తానే లోభాదీనం పరిచ్చజనకా ఛేదనకా, తతో వా అత్తనో సన్తానస్స సోధకా, రక్ఖకా చాతి అత్థో. **కస్సకూపమా**తి కస్సకసదిసా. యథా కస్సకో సాలిఖేత్తాదీని కసిత్వా యథాకాలఞ్చ వుత్తుదకదాననీహరణనిధానరక్ఖణాదీహి అప్పమజ్జన్తో ఉళారం విపులఞ్చ సస్సఫలం పటిలభతి, ఏవం దాయకోపి అరహన్తేసు దేయ్యధమ్మపరిచ్చాగేన పారిచరియాయ చ అప్పమజ్జన్తో ఉళారం విపులఞ్చ దానఫలం పటిలభతి. తేన వుత్తం “దాయకా కస్సకూపమా”తి.

బీజూపమం దేయ్యధమ్మన్తి లిఙ్గవిపల్లాసేన వుత్తం, బీజసదిసో దేయ్యధమ్మోతి అత్థో. అన్నపానాదికస్స హి దసవిధస్స దాతబ్బవత్థునో ఏతం నామం. **ఏత్తో నిబ్బత్తతే ఫల**న్తి ఏతస్మా దాయకపటిగ్గాహకదేయ్యధమ్మపరిచ్చాగతో దానఫలం నిబ్బత్తతి చేవ ఉప్పజ్జతి చ, చిరతరపబన్ధవసేన పవత్తతి చాతి అత్థో. ఏత్థ చ యస్మా పరిచ్చాగచేతనాభిసఙ్ఖతస్స అన్నపానాదివత్థునో భావో, న ఇతరస్స, తస్మా “బీజూపమం దేయ్యధమ్మ”న్తి దేయ్యధమ్మగ్గహణం కతం. తేన దేయ్యధమ్మాపదేసేన దేయ్యధమ్మవత్థువిసయాయ పరిచ్చాగచేతనాయయేవ బీజభావో దట్ఠబ్బో. సా హి పటిసన్ధిఆదిప్పభేదస్స తస్స నిస్సయారమ్మణప్పభేదస్స చ ఫలస్స నిప్ఫాదికా, న దేయ్యధమ్మోతి.

౨. **ఏతం బీజం కసీ ఖేత్త**న్తి యథావుత్తం బీజం, యథావుత్తఞ్చ ఖేత్తం, తస్స బీజస్స తస్మిం ఖేత్తే వపనపయోగసఙ్ఖాతా కసి చాతి అత్థో. ఏతం తయం కేసం ఇచ్ఛితబ్బన్తి ఆహ “పేతానం దాయకస్స చా”తి. యది దాయకో పేతే ఉద్దిస్స దానం దేతి, పేతానఞ్చ దాయకస్స చ, యది న పేతే ఉద్దిస్స దానం దేతి, దాయకస్సేవ ఏతం బీజం ఏసా కసి ఏతం ఖేత్తం ఉపకారాయ హోతీతి అధిప్పాయో. ఇదాని తం ఉపకారం దస్సేతుం “**తం పేతా పరిభుఞ్జన్తి, దాతా పుఞ్ఞేన వడ్ఢతీ**”తి వుత్తం. తత్థ **తం పేతా పరిభుఞ్జన్తీ**తి దాయకేన పేతే ఉద్దిస్స దానే దిన్నే యథావుత్తఖేత్తకసిబీజసమ్పత్తియా అనుమోదనాయ చ

యం పేతానం ఉపకప్పతి, తం దానఫలం పేతా పరిభుఞ్జన్తి. **దాతా పుఞ్ఞేన వడ్ఢతీ**తి దాతా పన అత్తనో దానమయపుఞ్ఞనిమిత్తం దేవమనుస్సేసు భోగసమ్పత్తిఆదినా పుఞ్ఞఫలేన అభివడ్ఢతి. పుఞ్ఞఫలమ్పి హి "కుసలానం, భిక్ఖవే, ధమ్మానం సమాదానహేతు ఏవమిదం పుఞ్ఞం పవడ్ఢతీ"తిఆదీసు (దీ॰ ని॰ ౩.౮౦) పుఞ్ఞన్తి వుచ్చతి.

౩. ఇధేవ కుసలం కత్వాతి అనవజ్జసుఖవిపాకట్ఠేన కుసలం పేతానం ఉద్దిసనవసేన దానమయం పుఞ్ఞం ఉపచినిత్వా ఇధేవ ఇమస్మింయేవ అత్తభావే. **పేతే చ పటిపూజియా**తి పేతే ఉద్దిస్స దానేన సమ్మానేత్వా అనుభుయ్యమానదుక్ఖతో తే మోచేత్వా. పేతే హి ఉద్దిస్స దియ్యమానం దానం తేసం పూజా నామ హోతి. తేనాహ – "అమ్హాకఞ్చ కతా పూజా"తి (పే॰ వ॰ ౧౮), "పేతానం పూజా చ కతా ఉళారా"తి (పే॰ వ॰ ౨౫) చ. "పేతే చా"తి చ-సద్దేన "పియో చ హోతి మనాపో, అభిగమనీయో చ హోతి విస్సాసనీయో, భావనీయో చ హోతి గరుకాతబ్బో, పాసంసో చ హోతి కిత్తనీయో విఞ్ఞూన"న్తి ఏవమాదికే దిట్ఠధమ్మికే దానానిసంసే సఙ్గణ్హాతి. **సగ్గఞ్చ కమతి ఠానం, కమ్మం కత్వాన భద్దక**న్తి కల్యాణం కుసలకమ్మం కత్వా దిబ్బేహి ఆయుఆదీహి దసహి ఠానేహి సుట్ఠు అగ్గత్తా "సగ్గ"న్తి లద్ధనామం కతపుఞ్ఞానం నిబ్బత్తనట్ఠానం దేవలోకం కమతి ఉపపజ్జనవసేన ఉపగచ్ఛతి.

ఏత్థ చ "కుసలం కత్వా"తి వత్వా పున "కమ్మం కత్వాన భద్దక"న్తి వచనం "దేయ్యధమ్మపరిచ్చాగో వియ పత్తిదానవసేన దానధమ్మపరిచ్చాగోపి దానమయకుసలకమ్మమేవా"తి దస్సనత్థన్తి దట్ఠబ్బం. కేచి పనేత్థ "పేతాతి అరహన్తో అధిప్పేతా"తి వదన్తి, తం తేసం మతిమత్తం "పేతా"తి ఖీణాసవానం ఆగతట్ఠానస్సేవ అభావతో, బీజాదిభావస్స చ దాయకస్స వియ తేసం అయుజ్జమానత్తా, పేతయోనికానం యుజ్జమానత్తా చ. దేసనాపరియోసానే దేవపుత్తం సులసఞ్చ ఆదిం కత్వా చతురాసీతియా పాణసహస్సానం ధమ్మాభిసమయో అహోసీతి.

ఖేత్తూపమపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. సూకరముఖపేతవత్థువణ్ణనా

కాయో తే సబ్బసోవణ్ణోతి ఇదం సత్థరి రాజగహం ఉపనిస్సాయ వేళువనే కలన్దకనివాపే విహరన్తే అఞ్ఞతరం సూకరముఖపేతం ఆరబ్భ వుత్తం. అతీతే కిర కస్సపస్స భగవతో సాసనే ఏకో భిక్ఖు కాయేన సఞ్ఞతో అహోసి, వాచాయ అసఞ్ఞతో, భిక్ఖూ అక్కోసతి పరిభాసతి. సో కాలం కత్వా నిరయే నిబ్బత్తో, ఏకం బుద్ధన్తరం తత్థ పచ్చిత్వా తతో చవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే రాజగహసమీపే గిజ్ఝకూటపబ్బతపాదే తస్సేవ కమ్మస్స విపాకావసేసేన ఖుప్పిపాసాభిభూతో పేతో హుత్వా నిబ్బత్తి. తస్స కాయో సువణ్ణవణ్ణో అహోసి, ముఖం సూకరముఖసదిసం. అథాయస్మా నారదో గిజ్ఝకూటే పబ్బతే వసన్తో పాతోవ సరీరపటిజగ్గనం కత్వా పత్తచీవరమాదాయ రాజగహం పిణ్డాయ గచ్ఛన్తో అన్తరామగ్గే తం పేతం దిస్వా తేన కతకమ్మం పుచ్ఛన్తో –

౪. "కాయో తే సబ్బసోవణ్ణో, సబ్బా ఓభాసతే దిసా;
ముఖం తే సూకరస్సేవ, కిం కమ్మమకరీ పురే"తి. –

గాథమాహ. తత్థ **కాయో తే సబ్బసోవణ్ణో**తి తవ కాయో దేహో సబ్బో సువణ్ణవణ్ణో ఉత్తత్తకనకసన్నిభో. **సబ్బా ఓభాసతే దిసా**తి తస్స పభాయ సబ్బాపి దిసా సమన్తతో ఓభాసతి విజ్జోతతి. **ఓభాసతే**తి వా అన్తోగధహేతుఅత్థమిదం పదన్తి "తే

కాయో సబ్బసోవణ్ణో సబ్బా దిసా ఓభాసేతి విజ్జోతేతీ"తి అత్థో దట్ఠబ్బో. **ముఖం తే సూకరస్సేవాతి** ముఖం పన తే సూకరస్స వియ, సూకరముఖసదిసం తవ ముఖన్తి అత్థో. **కిం కమ్మమకరీ పురేతి** "త్వం పుబ్బే అతీతజాతియం కీదిసం కమ్మం అకాసీ"తి పుచ్ఛతి.

ఏవం థేరేన సో పేతో కతకమ్మం పుట్ఠో గాథాయ విస్సజ్జేన్తో –

౨. "కాయేన సఞ్ఞతో ఆసిం, వాచాయాసిమసఞ్ఞతో;
తేన మేతాదిసో వణ్ణో, యథా పస్ససి నారదా"తి. –

ఆహ . తత్థ **కాయేన సఞ్ఞతో ఆసిన్తి** కాయికేన సంయమేన సంయతో కాయద్వారికేన సంవరేన సంవుతో అహోసిం. **వాచాయాసిమసఞ్ఞతోతి** వాచాయ అసఞ్ఞతో వాచసికేన అసంవరేన సమన్నాగతో అహోసిం. **తేనాతి** తేన ఉభయేన సంయమేన అసంయమేన చ. **మేతి** మయ్హం. **ఏతాదిసో వణ్ణోతి** ఏదిసో. యథా త్వం, నారద, పచ్చక్ఖతో పస్ససి, ఏవరూపో, కాయేన మనుస్ససణ్ఠానో సువణ్ణవణ్ణో, ముఖేన సూకరసదిసో ఆసిన్తి యోజనా. **వణ్ణ**సద్దో హి ఇధ ఛవియం సణ్ఠానే చ దట్ఠబ్బో.

ఏవం పేతో థేరేన పుచ్ఛితో తమత్థం విస్సజ్జేత్వా తమేవ కారణం కత్వా థేరస్స ఓవాదం దేన్తో –

౬. "తం త్యాహం నారద బ్రూమి, సామం దిట్ఠమిదం తయా;
మాకాసి ముఖసా పాపం, మా ఖో సూకరముఖో అహూ"తి. –

గాథమాహ. తత్థ **తన్తి** తస్మా. **త్యాహన్తి** తే అహం. **నారదాతి** థేరం ఆలపతి. **బ్రూమీతి** కథేమి. **సామన్తి** సయమేవ. **ఇదన్తి** అత్తనో సరీరం సన్ధాయ వదతి. అయఞ్హేత్థ అత్థో – యస్మా, భన్తే నారద, ఇదం మమ సరీరం గలతో పట్ఠాయ హేట్ఠా మనుస్ససణ్ఠానం, ఉపరి సూకరసణ్ఠానం, తయా పచ్చక్ఖతోవ దిట్ఠం, తస్మా తే అహం ఓవాదవసేన వదామీతి. కిన్తి చేతి ఆహ ''**మాకాసి ముఖసా పాపం, మా ఖో సూకరముఖో అహూ**''తి. తత్థ **మాతి** పటిసేధే నిపాతో. **ముఖసాతి** ముఖేన. **ఖోతి** అవధారణే, వాచాయ పాపకమ్మం మాకాసి మా కరోహి. **మా ఖో సూకరముఖో అహూతి** అహం వియ సూకరముఖో మా అహోసియేవ. సచే పన త్వం ముఖరో హుత్వా వాచాయ పాపం కరేయ్యాసి, ఏకంసేన సూకరముఖో భవేయ్యాసి, తస్మా మాకాసి ముఖసా పాపన్తి ఫలపటిసేధనముఖేనపి హేతుమేవ పటిసేధేతి.

అథాయస్మా నారదో రాజగహే పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో చతుపరిసమజ్ఝే నిసిన్నస్స సత్థునో తమత్థం ఆరోచేసి. సత్థా, "నారద, పుబ్బేవ మయా సో సత్థో దిట్ఠో"తి వత్వా అనేకాకారవోకారం వచీదుచ్చరితసన్నిస్సితం ఆదీనవం, వచీసుచరితపటిసంయుత్తఞ్చ ఆనిసంసం పకాసేన్తో ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా సమ్పత్తపరిసాయ సాత్థికా అహోసీతి.

సూకరముఖపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. పూతిముఖపేతవత్థువణ్ణనా

దిబ్బం సుభం ధారేసి వణ్ణధాతున్తి ఇదం సత్థరి వేళువనే విహరన్తే కలన్దకనివాపే అఞ్ఞతరం పూతిముఖపేతం ఆరబ్భ వుత్తం. అతీతే కిర కస్సపస్స భగవతో కాలే ద్వే కులపుత్తా తస్స సాసనే పబ్బజిత్వా సీలాచారసమ్పన్నా సల్లేఖవుత్తినో అఞ్ఞతరస్మిం గామకావాసే సమగ్గవాసం వసింసు. అథ అఞ్ఞతరో పాపజ్ఝాసయో పేసుఞ్ఞాభిరతో భిక్ఖు తేసం వసనట్ఠానం ఉపగఞ్ఛి. థేరా తేన సద్ధిం పటిసన్థారం కత్వా వసనట్ఠానం దత్వా దుతియదివసే తం గహేత్వా గామం పిణ్డాయ పవిసింసు. మనుస్సా తే దిస్వా తేసు థేరేసు అతివియ పరమనిపచ్చకారం కత్వా యాగుభత్తాదీహి పటిమానేసుం. సో విహారం పవిసిత్వా చిన్తేసి – “సున్దరో వతాయం గోచరగామో, మనుస్సా చ సద్ధా పసన్నా, పణీతపణీతం పిణ్డపాతం దేన్తి, అయఞ్చ విహారో ఛాయూదకసమ్పన్నో, సక్కా మే ఇధ సుఖేన వసితుం. ఇమేసు పన భిక్ఖూసు ఇధ వసన్తేసు మయ్హం ఫాసువిహారో న భవిస్సతి, అన్తేవాసికవాసో వియ భవిస్సతి. హన్దాహం ఇమే అఞ్ఞమఞ్ఞం భిన్దిత్వా యథా న పున ఇధ వసిస్సన్తి, తథా కరిస్సామీ”తి.

అథేకదివసం మహాథేరే ద్విన్నమ్పి ఓవాదం దత్వా అత్తనో వసనట్ఠానం పవిట్ఠే పేసుణికో భిక్ఖు థోకం కాలం వీతినామేత్వా మహాథేరం ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా థేరేన “కిం, ఆవుసో, వికాలే ఆగతోసీ”తి చ వుత్తే, “ఆమ, భన్తే కిఞ్చి వత్తబ్బం అత్థీ”తి వత్వా “కథేహి, ఆవుసో”తి థేరేన అనుఞ్ఞాతో ఆహ – “ఏసో, భన్తే, తుమ్హాకం సహాయకత్థేరో సమ్ముఖా మిత్తో వియ అత్తానం దస్సేత్వా పరమ్ముఖా సపత్తో వియ ఉపవదతీ”తి. “కిం కథేతీ”తి పుచ్ఛితో “సుణాథ, భన్తే, ‘ఏసో మహాథేరో సఠో మాయావీ కుహకో మిచ్ఛాజీవేన జీవికం కప్పేతీ’తి తుమ్హాకం అగుణం కథేతీ”తి ఆహ. “మా, ఆవుసో, ఏవం భణి, న సో భిక్ఖు ఏవం మం ఉపవదిస్సతి, గిహికాలతో పట్ఠాయ మమ సభావం జానాతి ‘పేసలో కల్యాణసీలో’”తి. “సచే, భన్తే, తుమ్హే అత్తనో విసుద్ధచిత్తతాయ ఏవం చిన్తేథ, తం తుమ్హాకంయేవ అనుచ్ఛవికం, మయ్హం పన తేన సద్ధిం వేరం నత్థి, కస్మా అహం తేన అవుత్తం ‘వుత్త’న్తి వదామి. హోతు, కాలన్తరేన సయమేవ జానిస్సథా”తి ఆహ. థేరోపి పుథుజ్జనభావదోసేన ద్వేళ్హకచిత్తో “ఏవమ్పి సియా”తి సాసఙ్కహదయో హుత్వా థోకం సిథిలవిస్సాసో అహోసి. సో బాలో పఠమం మహాథేరం పరిభిన్దిత్వా ఇతరమ్పి థేనం వుత్తనయేనేవ పరిభిన్ది. అథ తే ఉభోపి థేరా దుతియదివసే అఞ్ఞమఞ్ఞం అనాలపిత్వా పత్తచీవరమాదాయ గామే పిణ్డాయ చరిత్వా పిణ్డపాతమాదాయ అత్తనో వసనట్ఠానేయేవ పరిభుఞ్జిత్వా సామీచిమత్తమ్పి అకత్వా తం దివసం తత్థేవ వసిత్వా విభాతాయ చ రత్తియా అఞ్ఞమఞ్ఞం అనారోచేత్వావ యథాఫాసుకట్ఠానం అగమంసు.

పేసుణికం పన భిక్ఖుం పరిపుణ్ణమనోరథం గామం పిణ్డాయ పవిట్ఠం మనుస్సా దిస్వా ఆహంసు – “భన్తే, థేరా కుహిం గతా”తి? సో ఆహ – “సబ్బరత్తిం అఞ్ఞమఞ్ఞం కలహం కత్వా మయా ‘మా కలహం కరోథ, సమగ్గా హోథ, కలహో నామ అనత్థావహో ఆయతిదుక్ఖుప్పాదకో అకుసలసంవత్తనికో, పురిమకాపి కలహేన మహతా హితా పరిభట్ఠా’తిఆదీని వుచ్చమానాపి మమ వచనం అనాదియిత్వా పక్కన్తా”తి. తతో మనుస్సా “థేరా తావ గచ్ఛన్తు, తుమ్హే పన అమ్హాకం అనుకమ్పాయ ఇధేవ అనుక్కణ్ఠిత్వా వసథా”తి యాచింసు. సో “సాధూ”తి పటిస్సుణిత్వా తత్థేవ వసన్తో కతిపాహేన చిన్తేసి – “మయా సీలవన్తో కల్యాణధమ్మా భిక్ఖూ ఆవాసలోభేన పరిభిన్నా, బహుం వత మయా పాపకమ్మం పసుత”న్తి బలవవిప్పటిసారాభిభూతో సోకవేగేన గిలానో హుత్వా నచిరేనేవ కాలం కత్వా అవీచిమ్హి నిబ్బత్తి.

ఇతరే ద్వే సహాయకత్థేరా జనపదచారికం చరన్తా అఞ్ఞతరస్మిం ఆవాసే సమాగన్త్వా అఞ్ఞమఞ్ఞం సమ్మోదిత్వా తేన భిక్ఖునా వుత్తం భేదవచనం అఞ్ఞమఞ్ఞస్స ఆరోచేత్వా తస్స అభూతభావం ఞత్వా సమగ్గా హుత్వా అనుక్కమేన తమేవ ఆవాసం పచ్చాగమింసు. మనుస్సా ద్వే థేరే దిస్వా హట్ఠతుట్ఠా సఞ్జాతసోమనస్సా హుత్వా చతూహి పచ్చయేహి

ఉపట్ఠహింసు. థేరా చ తత్థేవ వసన్తా సప్పాయఆహారలాభేన సమాహితచిత్తా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా నచిరేనేవ అరహత్తం పాపుణింసు.

పేసుణికో భిక్ఖు ఏకం బుద్ధన్తరం నిరయే పచ్చిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే రాజగహస్స అవిదూరే పూతిముఖపేతో హుత్వా నిబ్బత్తి. తస్స కాయో సువణ్ణవణ్ణో అహోసి, ముఖతో పన పుళవకా నిక్ఖమిత్వా ఇతో చితో చ ముఖం ఖాదన్తి, తస్స దూరమ్పి ఓకాసం ఫరిత్వా దుగ్గన్ధం వాయతి. అథాయస్మా నారదో గిజ్ఝకూటపబ్బతా ఓరోహన్తో తం దిస్వా –

౭. “దిబ్బం సుభం ధారేసి వణ్ణధాతుం, వేహాయసం తిట్ఠసి అన్తలిక్ఖే;
ముఖఞ్చ తే కిమయో పూతిగన్ధం, ఖాదన్తి కిం కమ్మమకాసి పుబ్బే”తి. –

ఇమాయ గాథాయ కతకమ్మం పుచ్ఛి. తత్థ **దిబ్బ**న్తి దివి భవం దేవత్తభావపరియాపన్నం. ఇధ పన దిబ్బం వియాతి దిబ్బం. **సుభ**న్తి సోభనం, సున్దరభావం వా. **వణ్ణధాతు**న్తి ఛవివణ్ణం. **ధారేసీ**తి వహసి . **వేహాయసం తిట్ఠసి అన్తలిక్ఖే**తి వేహాయససఞ్ఞితే అన్తలిక్ఖే తిట్ఠసి. కేచి పన “విహాయసం తిట్ఠసి అన్తలిక్ఖే”తి పాఠం వత్వా విహాయసం ఓభాసేన్తో అన్తలిక్ఖే తిట్ఠసీతి వచనసేసేన అత్థం వదన్తి. **పూతిగన్ధ**న్తి కుణపగన్ధం, దుగ్గన్ధన్తి అత్థో. **కిం కమ్మమకాసి పుబ్బే**తి పరమదుగ్గన్ధం తే ముఖం కిమయో ఖాదన్తి, కాయో చ సువణ్ణవణ్ణో, కీదిసం నామ కమ్మం ఏవరూపస్స అత్తభావస్స కారణభూతం పుబ్బే త్వం అకాసీతి పుచ్ఛి.

ఏవం థేరేన సో పేతో అత్తనా కతకమ్మం పుట్ఠో తమత్థం విస్సజ్జేన్తో –

౮. “సమణో అహం పాపోతిదుట్ఠవాచో, తపస్సిరూపో ముఖసా అసఞ్ఞతో;
లద్ధా చ మే తమసా వణ్ణధాతు, ముఖఞ్చ మే పేసుణియేన పూతీ”తి. –

గాథమాహ. తత్థ **సమణో అహం పాపో**తి అహం లామకో సమణో పాపభిక్ఖు అహోసిం. **అతిదుట్ఠవాచో**తి అతిదుట్ఠవచనో, పరే అతిక్కమిత్వా లఙ్ఘిత్వా వత్తా, పరేసం గుణపరిధంసకవచనోతి అత్థో. “అతిదుక్ఖవాచో”తి వా పాఠో, అతివియ ఫరుసవచనో ముసావాదపేసుఞ్ఞాదివచీదుచ్చరితనిరతో. **తపస్సిరూపో**తి సమణపతిరూపకో. **ముఖసా**తి ముఖేన. **లద్ధా**తి పటిలద్ధా. చ-కారో సమ్పిణ్డనత్థో. **మే**తి మయా. **తపసా**తి బ్రహ్మచరియేన. **పేసుణియేనా**తి పిసుణవాచాయ. **పుతీ**తి పూతిగన్ధం.

ఏవం సో పేతో అత్తనా కతకమ్మం ఆచిక్ఖిత్వా ఇదాని థేరస్స ఓవాదం దేన్తో –

౯. “తయిదం తయా నారద సామం దిట్ఠం,
అనుకమ్పకా యే కుసలా వదేయ్యుం;
మా పేసుణం మా చ ముసా అభాణి,
యక్ఖో తువం హోహిసి కామకామీ”తి. –

ఓసానగాథమాహ. తత్థ **తయిద**న్తి తం ఇదం మమ రూపం. **అనుకమ్పకా యే కుసలా వదేయ్యు**న్తి యే అనుకమ్పనసీలా కారుణికా పరహితపటిపత్తియం కుసలా నిపుణా బుద్ధాదయో యం వదేయ్యుం, తదేవ వదామీతి అధిప్పాయో. ఇదాని తం ఓవాదం దస్సేన్తో ‘‘**మా పేసుణం మా చ ముసా అభాణి, యక్ఖో తువం హోహిసి కామకామీ**’’తి ఆహ. తస్సత్థో – **పేసుణం** పిసుణవచనం ముసా చ **మా అభాణి** మా కథేహి. యది హి త్వం ముసావాదం పిసుణవాచఞ్చ పహాయ వాచాయ సఞ్ఞతో

భవేయ్యాసి, యక్ఖో వా దేవో వా దేవఞ్ఞతరో వా త్వం భవిస్ససి, కామం కామితబ్బం ఉళారం దిబ్బసమ్పత్తిం పటిలభిత్వా తత్థ కామనసీలో యథాసుఖం ఇన్ద్రియానం పరిచరణేన అభిరమణసీలోతి.

తం సుత్వా థేరో తతో రాజగహం గన్త్వా పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో సత్థు తమత్థం ఆరోచేసి. సత్థా తం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా సమ్పత్తపరిసాయ సాత్థికా అహోసీతి.

పూతిముఖపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. పిట్ఠధీతలికపేతవత్థువణ్ణనా

యం కిఞ్చారమ్మణం కత్వాతి ఇదం సత్థా సావత్థియం జేతవనే విహరన్తో అనాథపిణ్డికస్స గహపతినో దానం ఆరబ్భ కథేసి. అనాథపిణ్డికస్స కిర గహపతినో ధీతు ధీతాయ దారికాయ ధాతి పిట్ఠధీతలికం అదాసి "అయం తే ధీతా, ఇమం గహేత్వా కీళస్సూ"తి. సా తత్థ ధీతుసఞ్ఞం ఉప్పాదేసి. అథస్సా ఏకదివసం తం గహేత్వా కీళన్తియా పమాదేన పతిత్వా భిజ్జి. తతో దారికా "మమ ధీతా మతా"తి పరోది. తం రోదన్తిం కోచిపి గేహజనో సఞ్ఞాపేతుం నాసక్ఖి. తస్మిఞ్చ సమయే సత్థా అనాథపిణ్డికస్స గహపతినో గేహే పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసిన్నో హోతి, మహాసేట్ఠి చ భగవతో సమీపే నిసిన్నో అహోసి. ధాతి తం దారికం గహేత్వా సేట్ఠిస్స సన్తికం అగమాసి. సేట్ఠి తం దిస్వా "కిస్సాయం దారికా రోదతీ"తి ఆహ. ధాతి తం పవత్తిం సేట్ఠిస్స ఆరోచేసి. సేట్ఠి తం దారికం అఙ్కే నిసీదాపేత్వా "తవ ధీతుదానం దస్సామీ"తి సఞ్ఞాపేత్వా సత్థు ఆరోచేసి – "భన్తే, మమ నత్తుధీతరం పిట్ఠధీతలికం ఉద్దిస్స దానం దాతుకామో, తం మే పఞ్చహి భిక్ఖుసతేహి సద్ధిం స్వాతనాయ అధివాసేథా"తి. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన.

అథ భగవా దుతియదివసే పఞ్చహి భిక్ఖుసతేహి సద్ధిం సేట్ఠిస్స ఘరం గన్త్వా భత్తకిచ్చం కత్వా అనుమోదనం కరోన్తో –

౧౦. "యం కిఞ్చారమ్మణం కత్వా, దజ్జా దానం అమచ్ఛరీ;
పుబ్బపేతే చ ఆరబ్భ, అథ వా వత్థుదేవతా.

౧౧. "చత్తారో చ మహారాజే, లోకపాలే యసస్సినే;
కువేరం ధతరట్ఠఞ్చ, విరూపక్ఖం విరూళ్హకం;
తే చేవ పూజితా హోన్తి, దాయకా చ అనిప్ఫలా.

౧౨. "న హి రుణ్ణం వా సోకో వా, యా చఞ్ఞా పరిదేవనా;
న తం పేతస్స అత్థాయ, ఏవం తిట్ఠన్తి ఞాతయో.

౧౩. "అయఞ్చ ఖో దక్ఖిణా దిన్నా, సఙ్ఘమ్హి సుప్పతిట్ఠితా;
దీఘరత్తం హితాయస్స, ఠానసో ఉపకప్పతీ"తి. – ఇమా గాథా అభాసి;

౧౦. తత్థ **యం కిఞ్చారమ్మణం కత్వా**తి మఙ్గలాదీసు అఞ్ఞతరం యం కిఞ్చి ఆరబ్భ ఉద్దిస్స. **దజ్జా**తి దదేయ్య. **అమచ్ఛరీ**తి అత్తనో సమ్పత్తియా పరేహి సాధారణభావాసహనలక్ఖణస్స మచ్ఛేరస్స అభావతో అమచ్ఛరీ, పరిచ్చాగసీలో

మచ్ఛరియలోభాదిచిత్తమలం దూరతో కత్వా దానం దదేయ్యాతి అధిప్పాయో. **పుబ్బపేతే చ ఆరబ్భా**తి పుబ్బకేపి పేతే ఉద్దిస్స. **వత్థుదేవతా**తి ఘరవత్థుఆదీసు అధివత్థా దేవతా ఆరబ్భాతి యోజనా. **అథ వా**తి ఇమినా అఞ్ఞేపి దేవమనుస్సాదికే యే కేచి ఆరబ్భ దానం దదేయ్యాతి దస్సేతి.

౧౧. తత్థ దేవేసు తావ ఏకచ్చే పాకటే దేవే దస్సేన్తో ''**చత్తారో చ మహారాజే**''తి వత్వా పున తే నామతో గణ్హన్తో "కువేర"న్తిఆదిమాహ. తత్థ **కువేర**న్తి వేస్సవణం. **ధతరట్ఠ**న్తిఆదీని సేసానం తిణ్ణం లోకపాలానం నామాని. **తే చేవ పూజితా హోన్తీ**తి తే చ మహారాజానో పుబ్బపేతవత్థుదేవతాయో చ ఉద్దిసనకిరియాయ పటిమానికా హోన్తి. **దాయకా చ అనిప్ఫలా**తి యే దానం దేన్తి, తే దాయకా చ పరేసం ఉద్దిసనమత్తేన న నిప్ఫలా, అత్తనో దానఫలస్స భాగినో ఏవ హోన్తి.

౧౨. ఇదాని "యే అత్తనో ఞాతీనం మరణేన రోదన్తి పరిదేవన్తి సోచన్తి, తేసం తం నిరత్థకం, అత్తపరితాపనమత్తమేవా"తి దస్సేతుం ''**న హి రుణ్ణం వా**''తి గాథమాహ. తత్థ **రుణ్ణ**న్తి రుదితం అస్సుమోచనం న హి కాతబ్బన్తి వచనసేసో. **సోకో**తి సోచనం చిత్తసన్తాపో, అన్తోనిజ్ఝానన్తి అత్థో. **యా చఞ్ఞా పరిదేవనా**తి యా చ రుణ్ణసోకతో అఞ్ఞా పరిదేవనా, "కహం ఏకపుత్తకా"తిఆదివాచావిప్పలాపో, సోపి న కాతబ్బోతి అత్థో. సబ్బత్థ వా-సద్దో వికప్పనత్థో . **న తం పేతస్స అత్థాయా**తి యస్మా రుణ్ణం వా సోకో వా పరిదేవనా వాతి సబ్బమ్పి తం పేతస్స కాలకతస్స అత్థాయ ఉపకారాయ న హోతి, తస్మా న హి తం కాతబ్బం, తథాపి ఏవం తిట్ఠన్తి ఞాతయో అవిద్దసునోతి అధిప్పాయో.

౧౩. ఏవం రుణ్ణాదీనం నిరత్థకభావం దస్సేత్వా ఇదాని యా పుబ్బపేతాదికే ఆరబ్భ దాయకేన సఙ్ఘస్స దక్ఖిణా దిన్నా, తస్సా సాత్థకభావం దస్సేన్తో ''**అయఞ్చ ఖో దక్ఖిణా**''తి గాథమాహ. తత్థ **అయ**న్తి దాయకేన తం దిన్నం దానం పచ్చక్ఖతో దస్సేన్తో వదతి. చ-సద్దో బ్యతిరేకత్థో, తేన యథా రుణ్ణాది పేతస్స న కస్సచి అత్థాయ హోతి, న ఏవమయం, అయం పన దక్ఖిణా దీఘరత్తం హితాయస్స హోతీతి వక్ఖమానమేవ విసేసం జోతేతి. **ఖో**తి అవధారణే. **దక్ఖిణా**తి దానం. **సఙ్ఘమ్హి సుప్పతిట్ఠితా**తి అనుత్తరే పుఞ్ఞక్ఖేత్తే సఙ్ఘే సుట్ఠు పతిట్ఠితా. **దీఘరత్తం హితాయస్సా**తి అస్స పేతస్స చిరకాలం హితాయ అత్థాయ. **ఠానసో ఉపకప్పతీ**తి తఙ్ఖణఞ్ఞేవ నిప్ఫజ్జతి, న కాలన్తరేతి అత్థో. అయఞ్హి తత్థ ధమ్మతా – యం పేతే ఉద్దిస్స దానే దిన్నే పేతా చే అనుమోదన్తి, తావదేవ తస్స ఫలేన పేతా పరిముచ్చన్తీతి.

ఏవం భగవా ధమ్మం దేసేత్వా మహాజనం పేతే ఉద్దిస్స దానాభిరతమానసం కత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి. పునదివసే సేట్ఠిభరియా అవసేసా చ ఞాతకా సేట్ఠిం అనువత్తన్తా ఏవం తేమాసమత్తం మహాదానం పవత్తేసుం. అథ రాజా పసేనది కోసలో భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా "కస్మా, భన్తే, భిక్ఖూ మాసమత్తం మమ ఘరం నాగమింసూ"తి పుచ్ఛి. సత్థారా తస్మిం కారణే కథితే రాజాపి సేట్ఠిం అనువత్తన్తో బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం పవత్తేసి, తం దిస్వా నాగరా రాజానం అనువత్తన్తా మాసమత్తం మహాదానం పవత్తేసుం. ఏవం మాసద్వయం పిట్ఠధీతలికమూలకం మహాదానం పవత్తేసున్తి.

పిట్ఠధీతలికపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. తిరోకుట్టపేతవత్థువణ్ణనా

తిరోకుట్టేసు తిట్ఠన్తీతి ఇదం సత్థా రాజగహే విహరన్తో సమ్బహులే పేతే ఆరబ్భ కథేసి.

తత్రాయం విత్థారకథా – ఇతో ద్వానవుతికప్పే కాసి నామ నగరం అహోసి. తత్థ జయసేనో నామ రాజా రజ్జం కారేసి. తస్స సిరిమా నామ దేవీ. తస్సా కుచ్ఛియం ఫుస్సో నామ బోధిసత్తో నిబ్బత్తిత్వా అనుపుబ్బేన సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుజ్ఝి. జయసేనో రాజా "మమ పుత్తో మహాభినిక్ఖమనం నిక్ఖమిత్వా బుద్ధో జాతో, మయ్హమేవ బుద్ధో, మయ్హం ధమ్మో, మయ్హం సఙ్ఘో"తి మమత్తం ఉప్పాదేత్వా సబ్బకాలం సయమేవ ఉపట్ఠహతి, న అఞ్ఞేసం ఓకాసం దేతి.

భగవతో కనిట్ఠభాతరో వేమాతికా తయో భాతరో చిన్తేసుం – "బుద్ధా నామ సబ్బలోక హితత్థాయ ఉప్పజ్జన్తి, న ఏకస్సేవ అత్థాయ. అమ్హాకఞ్చ పితా అఞ్ఞేసం ఓకాసం న దేతి. కథం ను ఖో మయం లభేయ్యామ భగవన్తం ఉపట్ఠాతుం భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చా"తి? తేసం ఏతదహోసి – "హన్ద మయం కిఞ్చి ఉపాయం కరోమా"తి. తే పచ్చన్తం కుపితం వియ కారాపేసుం. తతో రాజా "పచ్చన్తో కుపితో"తి సుత్వా తయోపి పుత్తే పచ్చన్తం వూపసమేతుం పేసేసి. తే గన్త్వా వూపసమేత్వా ఆగతా. రాజా తుట్ఠో వరం అదాసి "యం ఇచ్ఛథ, తం గణ్హథా"తి. తే "మయం భగవన్తం ఉపట్ఠాతుం ఇచ్ఛామా"తి ఆహంసు. రాజా "ఏతం ఠపేత్వా అఞ్ఞం గణ్హథా"తి ఆహ. తే "మయం అఞ్ఞేన అనత్థికా"తి ఆహంసు. తేన హి పరిచ్ఛేదం కత్వా గణ్హథాతి. తే సత్త వస్సాని యాచింసు. రాజా న అదాసి. ఏవం "ఛ, పఞ్చ, చత్తారి, తీణి, ద్వే, ఏకం, సత్త మాసే, ఛ, పఞ్చ, చత్తారో"తి వత్వా యావ తేమాసం యాచింసు. తదా రాజా "గణ్హథా"తి అదాసి.

తే భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా ఆహంసు – "ఇచ్ఛామ మయం, భన్తే, భగవన్తం తేమాసం ఉపట్ఠాతుం, అధివాసేతు నో, భన్తే, భగవా ఇమం తేమాసం వస్సావాస"న్తి. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన. తే తయో అత్తనో జనపదే నియుత్తకపురిసస్స లేఖం పేసేసుం "ఇమం తేమాసం అమ్హేహి భగవా ఉపట్ఠాతబ్బో, విహారం ఆదిం కత్వా సబ్బం భగవతో ఉపట్ఠానసమ్భారం సమ్పాదేహీ"తి. సో సబ్బం సమ్పాదేత్వా పటిపేసేసి. తే కాసాయవత్థనివత్థా హుత్వా పురిససహస్సేహి వేయ్యావచ్చకరేహి భగవన్తం భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ సక్కచ్చం ఉపట్ఠహమానా జనపదం నేత్వా విహారం నియ్యాతేత్వా వస్సం వసాపేసుం.

తేసం భణ్డాగారికో ఏకో గహపతిపుత్తో సపజాపతికో సద్ధో అహోసి పసన్నో. సో బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స దానవత్తం సక్కచ్చం అదాసి. జనపదే నియుత్తకపురిసో తం గహేత్వా జానపదేహి ఏకాదసమత్తేహి పురిససహస్సేహి సద్ధిం సక్కచ్చమేవ దానం పవత్తాపేసి. తత్థ కేచి జానపదా పటిహతచిత్తా అహేసుం. తే దానస్స అన్తరాయం కత్వా దేయ్యధమ్మం అత్తనా ఖాదింసు, భత్తసాలఞ్చ అగ్గినా దహింసు. పవారితా రాజపుత్తా భగవతో సక్కారం కత్వా భగవన్తం పురక్ఖత్వా పితు సన్తికమేవ పచ్చాగమింసు. తత్థ గన్త్వా భగవా పరినిబ్బాయి. రాజపుత్తా చ జనపదే నియుత్తకపురిసో చ భణ్డాగారికో చ అనుపుబ్బేన కాలం కత్వా సద్ధిం పరిసాయ సగ్గే ఉప్పజ్జింసు, పటిహతచిత్తా జనా నిరయే ఉప్పజ్జింసు. ఏవం తేసం ఉభయేసం జనానం సగ్గతో సగ్గం నిరయతో నిరయం ఉపపజ్జన్తానం ద్వానవుతికప్పా వీతివత్తా.

అథ ఇమస్మిం భద్దకప్పే కస్సపస్స భగవతో కాలే తే పటిహతచిత్తా జనా పేతేసు ఉప్పన్నా. తదా మనుస్సా అత్తనో అత్తనో ఞాతకానం పేతానం అత్థాయ దానం దత్వా ఉద్దిసన్తి "ఇదం నో ఞాతీనం హోతూ"తి, తే సమ్పత్తిం లభన్తి. అథ ఇమేపి పేతా తం దిస్వా కస్సపం సమ్మాసమ్బుద్ధం ఉపసఙ్కమిత్వా పుచ్ఛింసు – "కిం ను ఖో, భన్తే, మయమ్పి ఏవరూపం సమ్పత్తిం లభేయ్యామా"తి? భగవా ఆహ – "ఇదాని న లభథ, అనాగతే పన గోతమో నామ సమ్మాసమ్బుద్ధో భవిస్సతి, తస్స భగవతో కాలే బిమ్బిసారో నామ రాజా భవిస్సతి, సో తుమ్హాకం ఇతో ద్వానవుతికప్పే ఞాతి అహోసి, సో బుద్ధస్స దానం దత్వా తుమ్హాకం ఉద్దిసిస్సతి, తదా లభిస్సథా"తి. ఏవం వుత్తే కిర తేసం పేతానం తం వచనం "స్వే లభిస్సథా"తి వుత్తం వియ అహోసి.

తతో ఏకస్మిం బుద్ధన్తరే వీతివత్తే అమ్హాకం భగవా ఉప్పజ్జి. తేపి తయో రాజపుత్తా పురిససహస్సేన సద్ధిం దేవలోకతో చవిత్వా మగధరట్ఠే బ్రాహ్మణకులే ఉప్పజ్జిత్వా అనుపుబ్బేన తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా గయాసీసే తయో జటిలా అహేసుం, జనపదే నియుత్తకపురిసో రాజా బిమ్బిసారో అహోసి, భణ్డాగారికో గహపతిపుత్తో విసాఖో నామ సేట్ఠి అహోసి, తస్స పజాపతి ధమ్మదిన్నా నామ సేట్ఠిధీతా అహోసి, అవసేసా పన పరిసా రఞ్ఞో ఏవ పరివారా హుత్వా నిబ్బత్తింసు.

అమ్హాకమ్పి భగవా లోకే ఉప్పజ్జిత్వా సత్తసత్తాహం అతిక్కమిత్వా అనుపుబ్బేన బారాణసిం ఆగమ్మ ధమ్మచక్కం పవత్తేత్వా పఞ్చవగ్గియే ఆదిం కత్వా యావ సహస్సపరివారే తయో జటిలే వినేత్వా రాజగహం అగమాసి. తత్థ చ తదహుపసఙ్కమన్తంయేవ రాజానం బిమ్బిసారం సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాపేసి సద్ధిం ఏకాదసనహుతేహి అఙ్గమగధవాసీహి బ్రాహ్మణగహపతికేహి. అథ రఞ్ఞా స్వాతనాయ భత్తేన నిమన్తితో అధివాసేత్వా దుతియదివసే మాణవకవణ్ణేన సక్కేన దేవానమిన్దేన పురతో గచ్ఛన్తేన –

> “దన్తో దన్తేహి సహ పురాణజటిలేహి, విప్పముత్తో విప్పముత్తేహి;
> సిఙ్గీనిక్ఖసవణ్ణో, రాజగహం పావిసి భగవా”తి. (మహావ. ౫౮) –

ఏవమాదీహి గాథాహి అభిత్థవియమానో రాజగహం పవిసిత్వా రఞ్ఞో నివేసనే మహాదానం సమ్పటిచ్ఛి. తే పన పేతా “ఇదాని రాజా దానం అమ్హాకం ఉద్దిసిస్సతి, ఇదాని ఉద్దిసిస్సతీ”తి ఆసాయ సమ్పరివారేత్వా అట్ఠంసు.

రాజా దానం దత్వా “కత్థ ను ఖో భగవా విహరేయ్యా”తి భగవతో విహారట్ఠానమేవ చిన్తేసి, న తం దానం కస్సచి ఉద్దిసి. తథా తం దానం అలభన్తా పేతా ఛిన్నాసా హుత్వా రత్తియం రఞ్ఞో నివేసనే అతివియ భింసనకం విస్సరమకంసు. రాజా భయసన్తాససంవేగం ఆపజ్జిత్వా విభాతాయ రత్తియా భగవతో ఆరోచేసి – “ఏవరూపం సద్దం అస్సోసిం, కిం ను ఖో మే, భన్తే, భవిస్సతీ”తి? భగవా “మా భాయి, మహారాజ, న తే కిఞ్చి పాపకం భవిస్సతి, అపిచ ఖో సన్తి తే పురాణఞాతకా పేతేసు ఉప్పన్నా. తే ఏకం బుద్ధన్తరం తమేవ పచ్చాసీసన్తా ‘బుద్ధస్స దానం దత్వా అమ్హాకం ఉద్దిసిస్సతీ’తి విచరన్తా తయా హియ్యో దానం దత్వా న ఉద్దిసితత్తా ఛిన్నాసా హుత్వా తథారూపం విస్సరమకంసూ”తి ఆహ. “కిం ఇదానిపి, భన్తే, దిన్నే తే లభేయ్యు”న్తి? “ఆమ, మహారాజా”తి. “తేన హి, భన్తే, అధివాసేతు మే భగవా అజ్జతనాయ దానం, తేసం ఉద్దిసిస్సామీ”తి. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన.

రాజా నివేసనం గన్త్వా మహాదానం పటియాదాపేత్వా భగవతో కాలం ఆరోచాపేసి . భగవా రాజన్తేపురం గన్త్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేన. తే పేతా “అపి నామ అజ్జ లభేయ్యామా”తి గన్త్వా తిరోకుట్టాదీసు అట్ఠంసు. భగవా తథా అకాసి, యథా తే సబ్బేవ రఞ్ఞో ఆపాథం గతా అహేసుం. రాజా దక్ఖిణోదకం దేన్తో “ఇదం మే ఞాతీనం హోతూ”తి ఉద్దిసి. తావదేవ పేతానం కమలకువలయసఞ్ఛన్నా పోక్ఖరణియో నిబ్బత్తింసు. తే తత్థ న్హత్వా చ పివిత్వా చ పటిప్పస్సద్ధదరథకిలమథపిపాసా సువణ్ణవణ్ణా అహేసుం. రాజా యాగుఖజ్జభోజ్జాని దత్వా ఉద్దిసి. తేసం తఙ్ఖణఞ్ఞేవ దిబ్బయాగుఖజ్జభోజ్జాని నిబ్బత్తింసు. తే తాని పరిభుఞ్జిత్వా పీణిన్ద్రియా అహేసుం. అథ వత్థసేనాసనాని దత్వా ఉద్దిసి. తేసం దిబ్బవత్థపాసాదపచ్చత్థరణసేయ్యాదిఅలఙ్కారవిధయో నిబ్బత్తింసు. సా చ తేసం సమ్పత్తి సబ్బాపి యథా రఞ్ఞో పాకటా హోతి, తథా భగవా అధిట్ఠాసి. రాజా తం దిస్వా అతివియ అత్తమనో అహోసి. తతో భగవా భుత్తావీ పవారితో రఞ్ఞో బిమ్బిసారస్స అనుమోదనత్థం తిరోకుట్టపేతవత్థుం అభాసి –

౧౪. “తిరోకుట్టేసు తిట్ఠన్తి, సన్ధిసిఙ్ఘాటకేసు చ;
ద్వారబాహాసు తిట్ఠన్తి, ఆగన్త్వాన సకం ఘరం.

౧౫. “పహూతే అన్నపానమ్హి, ఖజ్జభోజ్జే ఉపట్ఠితే;
న తేసం కోచి సరతి, సత్తానం కమ్మపచ్చయా.

౧౬. “ఏవం దదన్తి ఞాతీనం, యే హోన్తి అనుకమ్పకా;
సుచిం పణీతం కాలేన, కప్పియం పానభోజనం.

౧౭. “ఇదం వో ఞాతీనం హోతు, సుఖితా హోన్తు ఞాతయో;
తే చ తత్థ సమాగన్త్వా, ఞాతిపేతా సమాగతా;
పహూతే అన్నపానమ్హి, సక్కచ్చం అనుమోదరే.

౧౮. “చిరం జీవన్తు నో ఞాతీ, యేసం హేతు లభామసే;
అమ్హాకఞ్చ కతా పూజా, దాయకా చ అనిప్ఫలా.

౧౯. “న హి తత్థ కసి అత్థి, గోరక్ఖేత్థ న విజ్జతి;
వణిజ్జా తాదిసీ నత్థి, హిరఞ్ఞేన కయాకయం;
ఇతో దిన్నేన యాపేన్తి, పేతా కాలగతా తహిం.

౨౦. “ఉన్నమే ఉదకం వుట్ఠం, యథా నిన్నం పవత్తతి;
ఏవమేవ ఇతో దిన్నం, పేతానం ఉపకప్పతి.

౨౧. “యథా వారివహా పూరా, పరిపూరేన్తి సాగరం;
ఏవమేవ ఇతో దిన్నం, పేతానం ఉపకప్పతి.

౨౨. “అదాసి మే అకాసి మే, ఞాతిమిత్తా సఖా చ మే;
పేతానం దక్ఖిణం దజ్జా, పుబ్బే కతమనుస్సరం.

౨౩. “న హి రుణ్ణం వా సోకో వా, యా చఞ్ఞా పరిదేవనా;
న తం పేతానమత్థాయ, ఏవం తిట్ఠన్తి ఞాతయో.

౨౪. “అయఞ్చ ఖో దక్ఖిణా దిన్నా, సఙ్ఘమ్హి సుప్పతిట్ఠితా;
దీఘరత్తం హితాయస్స, ఠానసో ఉపకప్పతి.

౨౫. “సో ఞాతిధమ్మో చ అయం నిదస్సితో, పేతాన పూజా చ కతా ఉళారా;
బలఞ్చ భిక్ఖూనమనుప్పదిన్నం, తుమ్హేహి పుఞ్ఞం పసుతం అనప్పక”న్తి.

౧౪. తత్థ **తిరోకుట్టేసూ**తి కుట్టానం పరభాగేసు. **తిట్ఠన్తీ**తి నిసజ్జాదిపటిక్ఖేపతో ఠానకప్పనవచనమేతం, గేహపాకారకుట్టానం ద్వారతో బహి ఏవ తిట్ఠన్తీతి అత్థో. **సన్ధిసిఙ్ఘాటకేసు చా**తి సన్ధీసు చ సిఙ్ఘాటకేసు చ. **సన్ధీ**తి చతుక్కోణరచ్ఛా, ఘరసన్ధిభిత్తిసన్ధిఆలోకసన్ధియోపి వుచ్చన్తి. **సిఙ్ఘాటకా**తి తికోణరచ్ఛా. **ద్వారబాహాసు తిట్ఠన్తీ**తి నగరద్వారఘరద్వారానం బాహా నిస్సాయ తిట్ఠన్తి. **ఆగన్త్వాన సకం ఘర**న్తి సకఘరం నామ పుబ్బఞాతిఘరమ్పి అత్తనా సామిభావేన అజ్ఝావుత్థఘరమ్పి, తదుభయమ్పి తే యస్మా సకఘరసఞ్ఞాయ ఆగచ్ఛన్తి, తస్మా "ఆగన్త్వాన సకం ఘర"న్తి ఆహ.

౧౫. ఏవం భగవా పుబ్బే అనజ్ఝావుత్థపుబ్బమ్పి పుబ్బఞాతిఘరత్తా బిమ్బిసారనివేసనం సకఘరసఞ్ఞాయ ఆగన్త్వా తిరోకుట్టాదీసు ఠితే ఇస్సామచ్ఛరియఫలం అనుభవన్తే అతివియ దుద్దసికవిరూపభయానకదస్సనే బహూ పేతే రఞ్ఞో దస్సేన్తో "తిరోకుట్టేసు తిట్ఠన్తీ"తి గాథం వత్వా పున తేహి కతస్స కమ్మస్స దారుణభావం దస్సేన్తో **"పహూతే అన్నపానమ్హీ"**తి దుతియగాథమాహ.

తత్థ **పహూతే**తి అనప్పకే బహుమ్హి, యావదత్థేతి అత్థో . బ-కారస్స హి ప-కారో లబ్భతి "పహు సన్తో న భరతీ"తిఆదీసు (సు॰ ని॰ ౯౮) వియ. కేచి పన "బహుకే"తి పఠన్తి, సో పన పమాదపాఠో. **అన్నపానమ్హీ**తి అన్నే చ పానే చ. **ఖజ్జభోజ్జే**తి ఖజ్జే చ భోజ్జే చ. ఏతేన అసితపీతఖాయితసాయితవసేన చతుబ్బిధమ్పి ఆహారం దస్సేతి. **ఉపట్ఠితే**తి ఉపగమ్మ ఠితే సజ్జితే, పటియత్తేతి అత్థో. **న తేసం కోచి సరతి సత్తాన**న్తి తేసం పేత్తివిసయే ఉప్పన్నానం సత్తానం కోచి మాతా వా పితా వా పుత్తో వా నత్తా వా న సరతి. కిం కారణా? **కమ్మపచ్చయా**తి, అత్తనా కతస్స అదానదానపటిసేధనాదిభేదస్స కదరియకమ్మస్స కారణభావతో. తఞ్హి కమ్మం తేసం ఞాతీనం సరితుం న దేతి.

౧౬. ఏవం భగవా అనప్పకేపి అన్నపానాదిమ్హి విజ్జమానే ఞాతీనం పచ్చాసీసన్తానం పేతానం కమ్మఫలేన ఞాతకానం అనుస్సరణమత్తస్సాపి అభావం దస్సేత్వా ఇదాని పేత్తివిసయుపపన్నే ఞాతకే ఉద్దిస్స రఞ్ఞా దిన్నదానం పసంసన్తో **"ఏవం దదన్తి ఞాతీన"**న్తి తతియగాథమాహ.

తత్థ **ఏవ**న్తి ఉపమావచనం. తస్స ద్విధా సమ్బన్ధో – తేసం సత్తానం కమ్మపచ్చయా అసరన్తేసుపి కేసుచి కేచి దదన్తి ఞాతీనం, యే ఏవం అనుకమ్పకా హోన్తీతి చ, మహారాజ, యథా తయా దిన్నం, ఏవం సుచిం పణీతం కాలేన కప్పియం పానభోజనం దదన్తి ఞాతీనం, యే హోన్తి అనుకమ్పకాతి చ. తత్థ **దదన్తీ**తి దేన్తి ఉద్దిసన్తి నియ్యాతేన్తి. **ఞాతీన**న్తి మాతితో చ పితితో చ సమ్బన్ధానం. **యే**తి యే కేచి పుత్తాదయో. **హోన్తీ**తి భవన్తి. **అనుకమ్పకా**తి అత్థకామా హితేసినో. **సుచి**న్తి సుద్ధం మనోహరం ధమ్మికఞ్చ. **పణీత**న్తి ఉళారం. **కాలేనా**తి దక్ఖిణేయ్యానం పరిభోగయోగ్గకాలేన, ఞాతిపేతానం వా తిరోకుట్టాదీసు ఆగన్త్వా ఠితకాలేన. **కప్పియ**న్తి అనుచ్ఛవికం పతిరూపం అరియానం పరిభోగారహం. **పానభోజన**న్తి పానఞ్చ భోజనఞ్చ, తదుపదేసేన చేత్థ సబ్బం దేయ్యధమ్మం వదతి.

౧౭. ఇదాని యేన పకారేన తేసం పేతానం దిన్నం నామ హోతి, తం దస్సేన్తో **"ఇదం వో ఞాతీనం హోతు, సుఖితా హోన్తు ఞాతయో"**తి చతుత్థగాథాయ పుబ్బడ్ఢం ఆహ. తం తతియగాథాయ పుబ్బడ్ఢేన సమ్బన్ధితబ్బం –

"ఏవం దదన్తి ఞాతీనం, యే హోన్తి అనుకమ్పకా;

ఇదం వో ఞాతీనం హోతు, సుఖితా హోన్తు ఞాతయో"తి.

తేన "ఇదం వో ఞాతీనం హోతూతి ఏవం పకారేన దదన్తి, నో అఞ్ఞథా"తి ఆకారత్థేన ఏవంసద్దేన దాతబ్బాకారనిదస్సనం కతం హోతి.

తత్థ **ఇదన్తి** దేయ్యధమ్మనిదస్సనం. **వోతి** నిపాతమత్తం "యేహి వో అరియా"తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౩౬) వియ. **ఞాతీనం హోతూతి** పేత్తివిసయే ఉప్పన్నానం ఞాతకానం హోతు. "నో ఞాతీన"న్తి చ పఠన్తి, అమ్హాకం ఞాతీనన్తి అత్థో. **సుఖితా హోన్తు ఞాతయోతి** తే పేత్తివిసయూపపన్నా ఞాతయో ఇదం ఫలం పచ్చనుభవన్తా సుఖితా సుఖప్పత్తా హోన్తు.

యస్మా "ఇదం వో ఞాతీనం హోతూ"తి వుత్తేపి అఞ్ఞేన కతకమ్మం న అఞ్ఞస్స ఫలదం హోతి , కేవలం పన తథా ఉద్దిస్స దీయమానం తం వత్థు ఞాతిపేతానం కుసలకమ్మస్స పచ్చయో హోతి, తస్మా యథా తేసం తస్మిం వత్థుస్మిం తస్మింయేవ ఖణే ఫలనిబ్బత్తకం కుసలకమ్మం హోతి, తం దస్సేన్తో "**తే చ తత్థ**"తిఆదిమాహ.

తత్థ **తేతి** ఞాతిపేతా. **తత్థాతి** యత్థ దానం దీయతి, తత్థ. **సమాగన్త్వాతి** "ఇమే నో ఞాతయో అమ్హాకం అత్థాయ దానం ఉద్దిసన్తీ"తి అనుమోదనత్థం తత్థ సమాగతా హుత్వా. **పహూతే అన్నపానమ్హీతి** అత్తనో ఉద్దిస్స దీయమానే తస్మిం వత్థుస్మిం. **సక్కచ్చం అనుమోదరేతి** కమ్మఫలం అభిసద్దహన్తా చిత్తీకారం అవిజహన్తా అవిక్ఖిత్తచిత్తా హుత్వా "ఇదం నో దానం హితాయ సుఖాయ హోతూ"తి మోదన్తి అనుమోదన్తి పీతిసోమనస్సజాతా హోన్తి.

౧౮. చిరం జీవన్తూతి చిరం జీవినో దీఘాయుకా హోన్తు. **నో ఞాతీతి** అమ్హాకం ఞాతకా. **యేసం హేతూతి** యేసం కారణా యే నిస్సాయ. **లభామసేతి** ఈదిసం సమ్పత్తిం పటిలభామ. ఇదఞ్హి ఉద్దిసనేన లద్ధసమ్పత్తిం అనుభవన్తానం పేతానం అత్తనో ఞాతీనం థోమనాకారదస్సనం. పేతానఞ్హి అత్తనో అనుమోదనేన, దాయకానం ఉద్దిసనేన, దక్ఖిణేయ్యసమ్పత్తియా చాతి తీహి అఙ్గేహి దక్ఖిణా తఙ్ఖణఞ్ఞేవ ఫలనిబ్బత్తికా హోతి. తత్థ దాయకా విసేసహేతు. తేనాహ "యేసం హేతు లభామసే"తి. **అమ్హాకఞ్చ కతా పూజాతి** "ఇదం వో ఞాతీనం హోతూ"తి ఏవం ఉద్దిసన్తేహి దాయకేహి అమ్హాకఞ్చ పూజా కతా, తే **దాయకా చ అనిప్ఫలా** యస్మిం సన్తానే పరిచ్చాగమయం కమ్మం నిబ్బత్తం తస్స తత్థేవ ఫలదానతో.

ఏత్థాహ – "కిం పన పేత్తివిసయూపపన్నా ఏవ ఞాతీ హేతుసమ్పత్తియో లభన్తి, ఉదాహు అఞ్ఞేపీ"తి? న చేత్థ అమ్హేహి వత్తబ్బం, అత్థి భగవతా ఏవం బ్యాకతత్తా. వుత్తఞ్హేతం –

"మయమస్సు, భో గోతమ, బ్రాహ్మణా నామ దానాని దేమ, పుఞ్ఞాని కరోమ 'ఇదం దానం పేతానం ఞాతిసాలోహితానం ఉపకప్పతు, ఇదం దానం పేతా ఞాతిసాలోహితా పరిభుఞ్జన్తూ'తి. కచ్చి తం, భో గోతమ, దానం పేతానం ఞాతిసాలోహితానం ఉపకప్పతి , కచ్చి తే పేతా ఞాతిసాలోహితా తం దానం పరిభుఞ్జన్తీతి? ఠానే ఖో, బ్రాహ్మణ, ఉపకప్పతి, నో అట్ఠానేతి.

"కతమం పన, భో గోతమ, ఠానం, కతమం అట్ఠానన్తి? ఇధ, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి…పే॰… మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, సో కాయస్స భేదా పరం మరణా నిరయం ఉపపజ్జతి. యో నేరయికానం సత్తానం ఆహారో, తేన సో తత్థ యాపేతి, తేన సో తత్థ తిట్ఠతి. ఇదం ఖో, బ్రాహ్మణ, అట్ఠానం, యత్థ ఠితస్స తం దానం న ఉపకప్పతి.

“ఇధ పన, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి…పే॰… మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, సో కాయస్స భేదా పరం మరణా తిరచ్ఛానయోనిం ఉపపజ్జతి. యో తిరచ్ఛానయోనికానం సత్తానం ఆహారో, తేన సో తత్థ యాపేతి, తేన సో తత్థ తిట్ఠతి. ఇదమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, అట్ఠానం, యత్థ ఠితస్స తం దానం న ఉపకప్పతి.

“ఇధ పన, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి…పే॰… సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, సో కాయస్స భేదా పరం మరణా మనుస్సానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి…పే॰… దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. యో దేవానం ఆహారో, తేన సో తత్థ యాపేతి, తేన సో తత్థ తిట్ఠతి. ఇదమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, అట్ఠానం, యత్థ ఠితస్స తం దానం న ఉపకప్పతి.

“ఇధ పన, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి…పే॰… మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, సో కాయస్స భేదా పరం మరణా పేత్తివిసయం ఉపపజ్జతి. యో పేత్తివిసయికానం సత్తానం ఆహారో, తేన సో తత్థ యాపేతి, తేన సో తత్థ తిట్ఠతి. యం వా పనస్స ఇతో అనుపవేచ్ఛన్తి మిత్తామచ్చా వా ఞాతిసాలోహితా వా, తేన సో తత్థ యాపేతి, తేన సో తత్థ తిట్ఠతి. ఇదం ఖో, బ్రాహ్మణ, ఠానం, యత్థ ఠితస్స తం దానం ఉపకప్పతీ”తి.

“సచే పన, భో గోతమ, సో పేతో ఞాతిసాలోహితో తం ఠానం అనుపపన్నో హోతి, కో తం దానం పరిభుఞ్జతీ”తి ? “అఞ్ఞేపిస్స, బ్రాహ్మణ, పేతా ఞాతిసాలోహితా తం ఠానం ఉపపన్నా హోన్తి, తే తం దానం పరిభుఞ్జన్తీ”తి.

“సచే పన, భో గోతమ, సో చేవ పేతో ఞాతిసాలోహితో తం ఠానం అనుపపన్నో హోతి, అఞ్ఞేపిస్స పేతా ఞాతిసాలోహితా తం ఠానం అనుపపన్నా హోన్తి, కో తం దానం పరిభుఞ్జతీ”తి? “అట్ఠానం ఖో ఏతం, బ్రాహ్మణ, అనవకాసో, యం తం ఠానం వివిత్తం అస్స ఇమినా దీఘేన అద్ధునా యదిదం పేతేహి ఞాతిసాలోహితేహి, అపిచ, బ్రాహ్మణ, దాయకోపి అనిప్ఫలో”తి (అ॰ ని॰ ౧౦.౧౭౭).

౧౯. ఇదాని పేత్తివిసయూపపన్నానం తత్థ అఞ్ఞస్స కసిగోరక్ఖాదినో సమ్పత్తిపటిలాభకారణస్స అభావం ఇతో దిన్నేన యాపనఞ్చ దస్సేతుం ‘‘**న హీ**’’తిఆది వుత్తం.

తత్థ **న హి తత్థ కసి అత్థీ**తి తస్మిం పేత్తివిసయే కసి న హి అత్థి, యం నిస్సాయ పేతా సుఖేన జీవేయ్యుం. **గోరక్ఖేత్థ న విజ్జతీ**తి ఏత్థ పేత్తివిసయే న కేవలం కసియేవ నత్థి, అథ ఖో గోరక్ఖాపి న విజ్జతి, యం నిస్సాయ తే సుఖేన జీవేయ్యుం. **వణిజ్జా తాదిసీ నత్థీ**తి వణిజ్జాపి తాదిసీ నత్థి, యా తేసం సమ్పత్తిపటిలాభహేతు భవేయ్య. **హిరఞ్ఞేన కయాకయ**న్తి హిరఞ్ఞేన కయవిక్కయమ్పి తత్థ తాదిసం నత్థి, యం తేసం సమ్పత్తిపటిలాభహేతు భవేయ్య. **ఇతో దిన్నేన యాపేన్తి, పేతా కాలగతా తహి**న్తి కేవలం పన ఇతో ఞాతీహి వా మిత్తామచ్చేహి వా దిన్నేన యాపేన్తి, అత్తభావం పవత్తేన్తి. **పేతా**తి పేత్తివిసయూపపన్నా సత్తా. **కాలగతా**తి అత్తనో మరణకాలేన గతా. “కాలకతా”తి వా పాఠో, కతకాలా కతమరణా మరణం సమ్పత్తా. **తహి**న్తి తస్మిం పేత్తివిసయే.

౨౦-౨౧. ఇదాని యథావుత్తమత్థం ఉపమాహి పకాసేతుం ‘‘**ఉన్నమే ఉదకం వుట్ఠ**’’న్తి గాథాద్వయమాహ. తస్సత్థో – యథా ఉన్నమే థలే ఉన్నతప్పదేసే మేఘేహి అభివుట్ఠం ఉదకం యథా నిన్నం పవత్తతి, యో భూమిభాగో నిన్నో ఓణతో,

తం ఉపగచ్ఛతి; ఏవమేవ ఇతో దిన్నం దానం పేతానం ఉపకప్పతి , ఫలుప్పత్తియా వినియుజ్జతి. నిన్నమివ హి ఉదకప్పవత్తియా ఠానం పేతలోకో దానూపకప్పనాయ. యథాహ – "ఇదం ఖో, బ్రాహ్మణ, ఠానం, యత్థ ఠితస్స తం దానం ఉపకప్పతీ"తి (అ. ని. ౧౦.౧౭౭). యథా చ కన్దరపదరసాఖపసాఖకుసోబ్భమహాసోబ్భే హి ఓగలితేన ఉదకేన వారివహా మహానజ్జో పూరా హుత్వా సాగరం పరిపూరేన్తి, ఏవం ఇతో దిన్నదానం పుబ్బే వుత్తనయేన పేతానం ఉపకప్పతీతి.

౨౨. యస్మా పేతా "ఇతో కిఞ్చి లభామా"తి ఆసాభిభూతా ఞాతిఘరం ఆగన్త్వాపి "ఇదం నామ నో దేథా"తి యాచితుం న సక్కోన్తి, తస్మా తేసం ఇమాని అనుస్సరణవత్థూని అనుస్సరన్తో కులపుత్తో దక్ఖిణం దజ్జాతి దస్సేన్తో **''అదాసి మే''**తి గాథమాహ.

తస్సత్థో – ఇదం నామ మే ధనం వా ధఞ్ఞం వా అదాసి, ఇదం నామ మే కిచ్చం అత్తనాయేవ యోగం ఆపజ్జన్తో అకాసి, "అసుకో మే మాతితో వా పితితో వా సమ్బన్ధత్తా **ఞాతి,** సినేహవసేన తాణసమత్థతాయ **మిత్తో,** అసుకో మే సహపంసుకీళకసహాయో **సఖా''**తి చ ఏతం సబ్బమనుస్సరన్తో పేతానం దక్ఖిణం దజ్జా దానం నియ్యాతేయ్య. "దక్ఖిణా దజ్జా"తి వా పాఠో, పేతానం దక్ఖిణా దాతబ్బా, తేన "అదాసి మే"తిఆదినా నయేన పుబ్బే కతమనుస్సరం అనుస్సరతాతి వుత్తం హోతి. కరణత్థే హి ఇదం పచ్చత్తవచనం.

౨౩-౨౪. యే పన సత్తా ఞాతిమరణేన రుణ్ణసోకాదిపరా ఏవ హుత్వా తిట్ఠన్తి, న తేసం అత్థాయ కిఞ్చి దేన్తి, తేసం తం రుణ్ణసోకాది కేవలం అత్తపరితాపనమత్తమేవ హోతి, తం న పేతానం కఞ్చి అత్థం సాధేతీతి దస్సేన్తో **''న హి రుణ్ణం వా''**తి గాథం వత్వా పున మగధరాజేన దిన్నదక్ఖిణాయ సాత్థకభావం దస్సేతుం **''అయఞ్చ ఖో''**తి గాథమాహ. తేసం అత్థో హేట్ఠా వుత్తోయేవ.

౨౫. ఇదాని యస్మా ఇమం దక్ఖిణం దేన్తేన రఞ్ఞా ఞాతీనం ఞాతీహి కత్తబ్బకిచ్చకరణేన ఞాతిధమ్మో నిదస్సితో, బహుజనస్స పాకటో కతో, నిదస్సనం పాకటం కతం "తుమ్హేహిపి ఏవమేవ ఞాతీసు ఞాతిధమ్మో పరిపూరేతబ్బో"తి. తే చ పేతే దిబ్బసమ్పత్తిం అధిగమేన్తేన పేతానం పూజా కతా ఉళారా , బుద్ధప్పముఖం భిక్ఖుసఙ్ఘం అన్నపానాదీహి సన్తప్పేన్తేన భిక్ఖూనం బలం అనుప్పదిన్నం, అనుకమ్పాదిగుణపరివారఞ్చ చాగచేతనం నిబ్బత్తేన్తేన అనప్పకం పుఞ్ఞం పసుతం, తస్మా భగవా ఇమేహి యథాభుచ్చగుణేహి రాజానం సమ్పహంసేన్తో **''సో ఞాతిధమ్మో''**తి ఓసానగాథమాహ.

తత్థ **ఞాతిధమ్మో**తి ఞాతీహి ఞాతీనం కత్తబ్బకరణం. **ఉళారా**తి ఫీతా సమిద్ధా. **బల**న్తి కాయబలం. **పసుత**న్తి ఉపచితం. ఏత్థ చ **''సో ఞాతిధమ్మో చ అయం నిదస్సితో''**తి ఏతేన భగవా రాజానం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి. ఞాతిధమ్మదస్సనఞ్హేత్థ సన్దస్సనం. **''పేతాన పూజా చ కతా ఉళారా''**తి ఇమినా సమాదపేసి. "ఉళారా"తి పసంసనఞ్హేత్థ పునప్పునం పూజాకరణే సమాదపనం. **''బలఞ్చ భిక్ఖూనమనుప్పదిన్న''**న్తి ఇమినా సముత్తేజేసి. భిక్ఖూనం బలానుప్పదానఞ్హేత్థ ఏవంవిధానం బలానుప్పదానే ఉస్సాహవడ్ఢనేన సముత్తేజనం. **''తుమ్హేహి పుఞ్ఞం పసుతం అనప్పక''**న్తి ఇమినా సమ్పహంసేసి. పుఞ్ఞపసవనకిత్తనఞ్హేత్థ తస్స యథాభుచ్చగుణసంవణ్ణనభావేన సమ్పహంసనన్తి ఏవమేత్థ యోజనా వేదితబ్బా.

దేసనాపరియోసానే చ పేత్తివిసయూపపత్తిఆదీనవసంవణ్ణనేన సంవిగ్గహదయానం యోనిసో పదహతం చతురాసీతియా పాణసహస్సానం ధమ్మాభిసమయో అహోసి. దుతియదివసేపి దేవమనుస్సానం ఇదమేవ తిరోకుట్టదేసనం దేసేసి. ఏవం యావ సత్త దివసా తాదిసోవ ధమ్మాభిసమయో అహోసీతి.

తిరోకుట్టపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. పఞ్చపుత్తఖాదకపేతివత్థువణ్ణనా

నగ్గా దుబ్బణ్ణరూపాసీతి ఇదం సత్థరి సావత్థియం విహరన్తే పఞ్చపుత్తఖాదకపేతిం ఆరబ్భ వుత్తం. సావత్థియా కిర అవిదూరే గామకే అఞ్ఞతరస్స కుటుమ్బికస్స భరియా వఞ్ఝా అహోసి. తస్స ఞాతకా ఏతదవోచుం – "తవ పజాపతి వఞ్ఝా, అఞ్ఞం తే కఞ్ఞం ఆనేమా"తి. సో తస్సో భరియాయ సినేహేన న ఇచ్ఛి. అథస్స భరియా తం పవత్తిం సుత్వా సామికం ఏవమాహ – "సామి, అహం వఞ్ఝా, అఞ్ఞా కఞ్ఞా ఆనేతబ్బా, మా తే కులవంసో ఉపచ్ఛిజ్జీ"తి. సో తాయ నిప్పీళియమానో అఞ్ఞం కఞ్ఞం ఆనేసి. సా అపరేన సమయేన గబ్భినీ అహోసి. వఞ్ఝిత్థీ – "అయం పుత్తం లభిత్వా ఇమస్స గేహస్స ఇస్సరా భవిస్సతీ"తి ఇస్సాపకతా తస్సా గబ్భపాతనూపాయం పరియేసన్తీ అఞ్ఞతరం పరిబ్బాజికం అన్నపానాదీహి సఙ్గణ్హిత్వా తాయ తస్సా గబ్భపాతనం దాపేసి. సా గబ్భే పతితే అత్తనో మాతుయా ఆరోచేసి, మాతా అత్తనో ఞాతకే సమోధానేత్వా తమత్థం నివేదేసి. తే వఞ్ఝిత్థిం ఏతదవోచుం – "తయా ఇమిస్సా గబ్భో పాతితో"తి? "నాహం పాతేమీ"తి. "సచే తయా గబ్భో న పాతితో, సపథం కరోహీ"తి . "సచే మయా గబ్భో పాతితో, దుగ్గతిపరాయణా ఖుప్పిపాసాభిభూతా సాయం పాతం పఞ్చ పఞ్చ పుత్తే విజాయిత్వా ఖాదిత్వా తిత్తిం న గచ్ఛేయ్యం, నిచ్చం దుగ్గన్ధా మక్ఖికాపరికిణ్ణా చ భవేయ్య"న్తి ముసా వత్వా సపథం అకాసి. సా నచిరస్సేవ కాలం కత్వా తస్సేవ గామస్స అవిదూరే దుబ్బణ్ణరూపా పేతీ హుత్వా నిబ్బత్తి.

తదా జనపదే వుత్థవస్సా అట్ఠ థేరా సత్థు దస్సనత్థం సావత్థిం ఆగచ్ఛన్తా తస్స గామస్స అవిదూరే ఛాయూదకసమ్పన్నే అరఞ్ఞట్ఠానే వాసం ఉపగచ్ఛింసు. అథ సా పేతీ థేరానం అత్తానం దస్సేసి. తేసు సఙ్ఘత్థేరో తం పేతిం –

౭౬. "నగ్గా దుబ్బణ్ణరూపాసి, దుగ్గన్ధా పూతి వాయసి;
మక్ఖికాహి పరికిణ్ణా, కా ను త్వం ఇధ తిట్ఠసీ"తి. –

గాథాయ పటిపుచ్ఛి. తత్థ **నగ్గా**తి నిచ్చోళా. **దుబ్బణ్ణరూపాసీ**తి ఞవిరూపా అతివియ బీభచ్ఛరూపేన సమన్నాగతా అసి. **దుగ్గన్ధా**తి అనిట్ఠగన్ధా. **పూతి వాయసీ**తి సరీరతో కుణపగన్ధం వాయసి. **మక్ఖికాహి పరికిణ్ణా**తి నీలమక్ఖికాహి సమన్తతో ఆకిణ్ణా. **కా ను త్వం ఇధ తిట్ఠసీ**తి కా నామ ఏవరూపా ఇమస్మిం ఠానే తిట్ఠసి, ఇతో చితో చ విచరసీతి అత్థో.

అథ సా పేతీ మహాథేరేన ఏవం పుట్ఠా అత్తానం పకాసేన్తీ సత్తానం సంవేగం జనేన్తీ –

౭౭. "అహం భదన్తే పేతీమ్హి, దుగ్గతా యమలోకికా;
పాపకమ్మం కరిత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతా.

౭౮. "కాలేన పఞ్చ పుత్తాని, సాయం పఞ్చ పునాపరే;
విజాయిత్వాన ఖాదామి, తేపి నా హోన్తి మే అలం.

౨౯. “పరిడయ్హతి ధూమాయతి, ఖుదాయ హదయం మమ;

పానీయం న లభే పాతుం, పస్స మం బ్యసనం గత”న్తి. –

ఇమా తిస్సో గాథా అభాసి.

౨౭. తత్థ **భదన్తే**తి థేరం గారవేన ఆలపతి. **దుగ్గతా**తి దుగ్గతిం గతా. **యమలోకికా**తి “యమలోకో”తి లద్ధనామే పేతలోకే తత్థ పరియాపన్నభావేన విదితా. **ఇతో గతా**తి ఇతో మనుస్సలోకతో పేతలోకం ఉపపజ్జనవసేన గతా, ఉపపన్నాతి అత్థో.

౨౮. **కాలేనా**తి రత్తియా విభాతకాలే. భుమ్మత్థే హి ఏతం కరణవచనం. **పఞ్చ పుత్తానీ**తి పఞ్చ పుత్తే. లిఙ్గవిపల్లాసేన హేతం వుత్తం. **సాయం పఞ్చ పునాపరే**తి సాయన్హకాలే పున అపరే పఞ్చ పుత్తే ఖాదామీతి యోజనా. **విజాయిత్వానా**తి దివసే దివసే దస దస పుత్తే విజాయిత్వా. **తేపి నా హోన్తి మే అల**న్తి తేపి దసపుత్తా ఏకదివసం మయ్హం ఖుదాయ పటిఘాతాయ అహం పరియత్తా న హోన్తి. గాథాసుఖత్థఞ్హేత్థ నా-ఇతి దీఘం కత్వా వుత్తం.

౨౯. **పరిడయ్హతి ధూమాయతి ఖుదాయ హదయం మమా**తి ఖుదాయ జిఘచ్ఛాయ బాధియమానాయ మమ హదయపదేసో ఉదరగ్గినా పరిసమన్తతో ఝాయతి ధూమాయతి సన్తప్పతి. **పానీయం న లభే పాతు**న్తి పిపాసాభిభూతా తత్థ తత్థ విచరన్తీ పానీయమ్పి పాతుం న లభామి. **పస్స మం బ్యసనం గత**న్తి పేతూపపత్తియా సాధారణం అసాధారణఞ్చ ఇమం ఈదిసం బ్యసనం ఉపగతం మం పస్స, భన్తేతి అత్తనా అనుభవియమానం దుక్ఖం థేరస్స పవేదేసి.

తం సుత్వా థేరో తాయ కతకమ్మం పుచ్ఛన్తో –

౩౦. “కిం ను కాయేన వాచాయ, మనసా దుక్కటం కతం;

కిస్స కమ్మవిపాకేన, పుత్తమంసాని ఖాదసీ”తి. –

గాథమాహ. తత్థ **దుక్కట**న్తి దుచ్చరితం. **కిస్స కమ్మవిపాకేనా**తి కీదిసస్స కమ్మస్స విపాకేన, కిం పాణాతిపాతస్స, ఉదాహు అదిన్నాదానాదీసు అఞ్ఞతరస్సాతి అత్థో. “కేన కమ్మవిపాకేనా”తి కేచి పఠన్తి.

అథ సా పేతీ అత్తనా కతకమ్మం థేరస్స కథేన్తీ –

౩౧. “సపతీ మే గబ్భినీ ఆసి, తస్సా పాపం అచేతయిం;

సాహం పదుట్ఠమనసా, అకరిం గబ్భపాతనం.

౩౨. “తస్స ద్వేమాసికో గబ్భో, లోహితఞ్ఞేవ పగ్ఘరి;

తదస్సా మాతా కుపితా, మయ్హం ఞాతీ సమానయి;

సపథఞ్చ మం అకారేసి, పరిభాసాపయీ చ మం.

౩౩. “సాహం ఘోరఞ్చ సపథం, ముసావాదం అభాసిసం;

‘పుత్తమంసాని ఖాదామి, సచే తం పకతం మయా’.

౩౪. “తస్స కమ్మస్స విపాకేన, ముసావాదస్స చూభయం;
పుత్తమంసాని ఖాదామి, పుబ్బలోహితమక్ఖితా”తి. – గాథాయో అభాసి;

౩౧-౩౨. తత్థ **సపతీ**తి సమానపతికా ఇత్థీ వుచ్చతి. **తస్సా పాపం అచేతయి**న్తి తస్స సపతియా పాపం ఉద్దకం కమ్మం అచేతయిం. **పదుట్ఠమనసా**తి పదుట్ఠచిత్తా, పదుట్ఠేన వా మనసా. **ద్వేమాసికో**తి ద్వేమాసజాతో పతిట్ఠితో హుత్వా ద్వేమాసికా. **లోహితఞ్ఞేవ పగ్ఘరీ**తి విపజ్జమానో రుహిరఞ్ఞేవ హుత్వా విస్సన్ది. **తదస్సా మాతా కుపితా, మయ్హం ఞాతీ సమానయీ**తి తదా అస్సా సపతియా మాతా మయ్హం కుపితా అత్తనో ఞాతకే సమోధానేసి. “తతస్సా”తి వా పాఠో, తతో అస్సాతి పదవిభాగో.

౩౩-౩౪. సపథన్తి సపనం. **పరిభాసాపయీ**తి భయేన తజ్జాపేసి. **సపథం ముసావాదం అభాసిస**న్తి “సచే తం మయా కతం, ఈదిసీ భవేయ్య”న్తి కతమేవ పాపం అకతం కత్వా దస్సేన్తీ ముసావాదం అభూతం సపథం అభాసిం. **ముత్తమంసాని ఖాదామి, సచేతం పకతం మయా**తి ఇదం తదా సపథస్స కతాకారదస్సనం. యది ఏతం గబ్భపాతనపాపం మయా కతం, ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తియం మయ్హం పుత్తమంసానియేవ ఖాదేయ్యన్తి అత్థో. **తస్స కమ్మస్సా**తి తస్స గబ్భపాతనవసేన పకతస్స పాణాతిపాతకమ్మస్స. **ముసావాదస్స చా**తి ముసావాదకమ్మస్స చ. **ఉభయ**న్తి ఉభయస్సపి కమ్మస్స ఉభయేన విపాకేన. కరణత్థే హి ఇదం పచ్చత్తవచనం. **పుబ్బలోహితమక్ఖితా**తి పసవనవసేన పరిభిజ్జనవసేన చ పుబ్బేన చ లోహితేన చ మక్ఖితా హుత్వా పుత్తమంసాని ఖాదామీతి యోజనా.

ఏవం సా పేతీ అత్తనో కమ్మవిపాకం పవేదేత్వా పున థేరే ఏవమాహ – “అహం, భన్తే, ఇమస్మింయేవ గామే అసుకస్స కుటుమ్బికస్స భరియా ఇస్సాపకతా హుత్వా పాపకమ్మం కత్వా ఏవం పేతయోనియం నిబ్బత్తా. సాధు, భన్తే, తస్స కుటుమ్బికస్స గేహం గచ్ఛథ, సో తుమ్హాకం దానం దస్సతి, తం దక్ఖిణం మయ్హం ఉద్దిసాపేయ్యాథ, ఏవం మే ఇతో పేతలోకతో ముత్తి భవిస్సతీ”తి. థేరా తం సుత్వా తం అనుకమ్పమానా ఉల్లుమ్పనసభావసణ్ఠితా తస్స కుటుమ్బికస్స గేహం పిణ్డాయ పవిసింసు. కుటమ్బికో థేరే దిస్వా సఞ్జాతప్పసాదో పచ్చుగ్గన్త్వా పత్తాని గహేత్వా థేరే ఆసనేసు నిసీదాపేత్వా పణీతేన ఆహారేన భోజేతుం ఆరభి. థేరా తం పవత్తిం కుటుమ్బికస్స ఆరోచేత్వా తం దానం తస్సా పేతియా ఉద్దిసాపేసుం. తఙ్ఖణఞ్ఞేవ చ సా పేతీ తతో దుక్ఖతో అపేతా ఉళారసమ్పత్తిం పటిలభిత్వా రత్తియం కుటుమ్బికస్స అత్తానం దస్సేసి. అథ థేరా అనుక్కమేన సావత్థిం గన్త్వా భగవతో తమత్థం ఆరోచేసుం. భగవా చ తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. దేసనావసానే మహాజనో పటిలద్ధసంవేగో ఇస్సామచ్ఛేరతో పటివిరమి. ఏవం సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

పఞ్చపుత్తఖాదకపేతివత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. సత్తపుత్తఖాదకపేతివత్థువణ్ణనా

నగ్గా దుబ్బణ్ణరూపాసీతి ఇదం సత్థరి సావత్థియం విహరన్తే సత్తపుత్తఖాదకపేతిం ఆరబ్భ వుత్తం. సావత్థియా కిర అవిదూరే అఞ్ఞతరస్మిం గామకే అఞ్ఞతరస్స ఉపాసకస్స ద్వే పుత్తా అహేసుం – పఠమవయే ఠితా రూపసమ్పన్నా సీలాచారేన సమన్నాగతా. తేసం మాతా “పుత్తవతీ అహ”న్తి పుత్తబలేన భత్తారం అతిమఞ్ఞతి. సో భరియాయ అవమానితో నిబ్బిన్నమానసో అఞ్ఞం కఞ్ఞం ఆనేసి. సా నచిరస్సేవ గబ్భినీ అహోసి. అథస్స జేట్ఠభరియా ఇస్సాపకతా అఞ్ఞతరం వేజ్జం

ఆమిసేన ఉపలాపేత్వా తేన తస్సా తేమాసికం గబ్భం పాతేసి. అథ సా ఞాతీహి చ భత్తారా చ "తయా ఇమిస్సా గబ్భో పాతితో"తి పుట్ఠా "నాహం పాతేమీ"తి ముసా వత్వా తేహి అసద్దహన్తేహి "సపథం కరోహీ"తి వుత్తా "సాయం పాతం సత్త సత్త పుత్తే విజాయిత్వా పుత్తమంసాని ఖాదామి, నిచ్చం దుగ్గన్ధా చ మక్ఖికాపరికిణ్ణా చ భవేయ్య"న్తి సపథం అకాసి.

సా అపరేన సమయేన కాలం కత్వా తస్స గబ్భపాతనస్స ముసావాదస్స చ ఫలేనేవ పేతయోనియం నిబ్బత్తిత్వా పుత్తనయేన పుత్తమంసాని ఖాదన్తీ తస్సేవ గామస్స అవిదూరే విచరతి. తేన చ సమయేన సమ్బహులా థేరా గామకావాసే వుత్థవస్సా భగవన్తం దస్సనాయ సావత్థిం ఆగచ్ఛన్తా తస్స గామస్స అవిదూరే ఏకస్మిం పదేసే రత్తియం వాసం కప్పేసుం. అథ సా పేతీ తేసం థేరానం అత్తానం దస్సేసి. తం మహాథేరో గాథాయ పుచ్ఛి –

౩౫. "నగ్గా దుబ్బణ్ణరూపాసి, దుగ్గన్ధా పూతి వాయసి;
మక్ఖికాహి పరికిణ్ణా, కా ను త్వం ఇధ తిట్ఠసీ"తి.

సా థేరేన పుట్ఠా తీహి గాథాహి పటివచనం అదాసి –

౩౬. "అహం భదన్తే పేతీమ్హి, దుగ్గతా యమలోకికా;
పాపకమ్మం కరిత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతా.

౩౭. "కాలేన సత్త పుత్తాని, సాయం సత్త పునాపరే;
విజాయిత్వాన ఖాదామి, తేపి నా హోన్తి మే అలం.

౩౮. "పరిడయ్హతి ధూమాయతి, ఖుదాయ హదయం మమ;
నిబ్బుతిం నాధిగచ్ఛామి, అగ్గిదడ్ఢావ ఆతపే"తి.

౩౮. తత్థ **నిబ్బుతిన్తి** ఖుప్పిపాసాదుక్ఖస్స వూపసమం. **నాధిగచ్ఛామీతి** న లభామి. **అగ్గిదడ్ఢావ ఆతపేతి** అతిఉణ్హఆతపే అగ్గినా డయ్హమానా వియ నిబ్బుతిం నాధిగచ్ఛామీతి యోజనా.

తం సుత్వా మహాథేరో తాయ కతకమ్మం పుచ్ఛన్తో –

౩౯. "కిం ను కాయేన వాచాయ, మనసా దుక్కటం కతం;
కిస్సకమ్మవిపాకేన, పుత్తమంసాని ఖాదసీ"తి. – గాథమాహ;

అథ సా పేతీ అత్తనో పేతలోకూపపత్తిఞ్చ పుత్తమంసఖాదనకారణఞ్చ కథేన్తీ –

౪౦. "అహూ మయ్హం దువే పుత్తా, ఉభో సమ్పత్తయోబ్బనా;
సాహం పుత్తబలూపేతా, సామికం అతిమఞ్ఞిసం.

౪౧. "తతో మే సామికో కుద్ధో, సపతిం మయ్హమానయి;

సా చ గబ్భం అలభిత్థ, తస్సా పాపం అచేతయిం.

౪౨. “సాహం పదుట్ఠమనసా, అకరిం గబ్భపాతనం;
తస్స తేమాసికో గబ్భో, పూతిలోహితకో పతి.

౪౩. “తదస్సా మాతా కుపితా, మయ్హం ఞాతీ సమానయి;
సపథఞ్చ మం కారేసి, పరిభాసాపయీ చ మం.

౪౪. “సాహం ఘోరఞ్చ సపథం, ముసావాదం అభాసిసం;
‘పుత్తమంసాని ఖాదామి, సచే తం పకతం మయా’.

౪౫. “తస్స కమ్మస్స విపాకేన, ముసావాదస్స చూభయం;
పుత్తమంసాని ఖాదామి, పుబ్బలోహితమక్ఖితా”తి. – ఇమా గాథా అభాసి;

౪౦-౪౫. తత్థ **పుత్తబలూపేతా**తి పుత్తబలేన ఉపేతా, పుత్తానం వసేన లద్ధబలా. **అతిమఞ్ఞిస**న్తి అతిక్కమిత్వా మఞ్ఞిం అవమఞ్ఞిం. **పూతిలోహితకో పతీ**తి కుణపలోహితం హుత్వా గబ్భో పరిపతి. సేసం సబ్బం అనన్తరసదిసమేవ. తత్థ అట్ఠ థేరా, ఇధ సమ్బహులా. తత్థ పఞ్చ పుత్తా, ఇధ సత్తాతి అయమేవ విసేసోతి.

సత్తపుత్తఖాదకపేతివత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. గోణపేతవత్థువణ్ణనా

కిం ను ఉమ్మత్తరూపో వాతి ఇదం సత్థా జేతవనే విహరన్తో అఞ్ఞతరం మతపితికం కుటుమ్బికం ఆరబ్భ కథేసి. సావత్థియం కిర అఞ్ఞతరస్స కుటుమ్బికస్స పితా కాలమకాసి. సో పితు మరణేన సోకసన్తత్తహదయో రోదమానో ఉమ్మత్తకో వియ విచరన్తో యం యం పస్సతి, తం తం పుచ్ఛతి – “అపి మే పితరం పస్సిత్థా”తి? న కోచి తస్స సోకం వినోదేతుం అసక్ఖి. తస్స పన హదయే ఘటే పదీపో వియ సోతాపత్తిఫలస్స ఉపనిస్సయో పజ్జలతి.

సత్థా పచ్చూససమయే లోకం ఓలోకేన్తో తస్స సోతాపత్తిఫలస్స ఉపనిస్సయం దిస్వా “ఇమస్స అతీతకారణం ఆహరిత్వా సోకం వూపసమేత్వా సోతాపత్తిఫలం దాతుం వట్టతీ”తి చిన్తేత్వా పునదివసే పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో పచ్ఛాసమణం అనాదాయ తస్స ఘరద్వారం అగమాసి. సో “సత్థా ఆగతో”తి సుత్వా పచ్చుగ్గన్త్వా సత్థారం గేహం పవేసేత్వా సత్థరి పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసిన్నే సయం భగవన్తం వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసిన్నో “కిం, భన్తే, మయ్హం పితు గతట్ఠానం జానాథా”తి ఆహ. అథ నం సత్థా, “ఉపాసక, కిం ఇమస్మిం అత్తభావే పితరం పుచ్ఛసి, ఉదాహు అతీతే”తి ఆహ. సో తం వచనం సుత్వా “బహూ కిర మయ్హం పితరో”తి తనుభూతసోకో థోకం మజ్ఝత్తతం పటిలభి. అథస్స సత్థా సోకవినోదనం ధమ్మకథం కత్వా అపగతసోకం కల్లచిత్తం విదిత్వా సాముక్కంసికాయ ధమ్మదేసనాయ సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాపేత్వా విహారం అగమాసి.

అథ భిక్ఖూ ధమ్మసభాయం కథం సముట్ఠాపేసుం – “పస్సథ, ఆవుసో, బుద్ధానుభావం, తథా సోకపరిదేవసమాపన్నో ఉపాసకో ఖణేనేవ భగవతా సోతాపత్తిఫలే వినీతో”తి. సత్థా తత్థ గన్త్వా పఞ్ఞత్తవరబుద్ధాసనే నిసిన్నో “కాయ నుత్థ, భిక్ఖవే,

ఏతరహి కథాయ సన్నిసిన్నా"తి పుచ్ఛి. భిక్ఖూ తమత్థం భగవతో ఆరోచేసుం. సత్థా "న, భిక్ఖవే, ఇదానేవ మయా ఇమస్స సోకో అపనీతో, పుబ్బేపి అపనీతోయేవా"తి వత్వా తేహి యాచితో అతీతం ఆహరి.

అతీతే బారాణసియం అఞ్ఞతరస్స గహపతికస్స పితా కాలమకాసి. సో పితు మరణేన సోకపరిదేవసమాపన్నో అస్సుముఖో రత్తక్ఖో కన్దన్తో చితకం పదక్ఖిణం కరోతి. తస్స పుత్తో సుజాతో నామ కుమారో పణ్డితో బ్యత్తో బుద్ధిసమ్పన్నో పితుసోకవినయనూపాయం చిన్తేన్తో ఏకదివసం బహినగరే ఏకం మతగోణం దిస్వా తిణఞ్చ పానీయఞ్చ ఆహరిత్వా తస్స పురతో ఠపేత్వా "ఖాద, ఖాద, పివ, పివా"తి వదన్తో అట్ఠాసి. ఆగతాగతా తం దిస్వా "సమ్మ సుజాత, కిం ఉమ్మత్తకోసి, యో త్వం మతస్స గోణస్స తిణోదకం ఉపనేసీ"తి వదన్తి? సో న కిఞ్చి పటివదతి. మనుస్సా తస్స పితు సన్తికం గన్త్వా "పుత్తో తే ఉమ్మత్తకో జాతో, మతగోణస్స తిణోదకం దేతీ"తి ఆహంసు. తం సుత్వా చ కుటుమ్బికస్స పితరం ఆరబ్భ ఠితో సోకో అపగతో. సో "మయ్హం కిర పుత్తో ఉమ్మత్తకో జాతో"తి సంవేగప్పత్తో వేగేన గన్త్వా "నను త్వం, తాత సుజాత, పణ్డితో బ్యత్తో బుద్ధిసమ్పన్నో, కస్మా మతగోణస్స తిణోదకం దేసీ"తి చోదేన్తో –

౪౬. "కిం ను ఉమ్మత్తరూపోవ, లాయిత్వా హరితం తిణం;
ఖాద ఖాదాతి లపసి, గతసత్తం జరగ్గవం.

౪౭. "న హి అన్నేన పానేన, మతో గోణో సముట్ఠహే;
త్వంసి బాలో చ దుమ్మేధో, యథా తఞ్ఞోవ దుమ్మతీ"తి. –

గాథాద్వయమాహ. తత్థ **కిం నూతి** పుచ్ఛావచనం. **ఉమ్మత్తరూపోవాతి** ఉమ్మత్తకసభావో వియ చిత్తక్ఖేపం పత్తో వియ. **లాయిత్వాతి** లవిత్వా. **హరితం తిణన్తి** అల్లతిణం. **లపసి** విలపసి. **గతసత్తన్తి** విగతజీవితం. **జరగ్గవన్తి** బలిబద్దం జిణ్ణగోణం. **అన్నేన పానేనాతి** తయా దిన్నేన హరితతిణేన వా పానీయేన వా. **మతో గోణో సముట్ఠహేతి** కాలకతో గోణో లద్ధజీవితో హుత్వా న హి సముట్ఠహేయ్య. **త్వంసి బాలో చ దుమ్మేధోతి** త్వం బాల్యయోగతో బాలో, మేధాసఙ్ఖాతాయ పఞ్ఞాయ అభావతో దుమ్మేధో అసి. **యథా తఞ్ఞోవ దుమ్మతీతి** యథా తం అఞ్ఞోపి నిప్పఞ్ఞో విప్పలపేయ్య, ఏవం త్వం నిరత్థకం విప్పలపసీతి అత్థో. యథా తన్తి నిపాతమత్తం.

తం సుత్వా సుజాతో పితరం సఞ్ఞాపేతుం అత్తనో అధిప్పాయం పకాసేన్తో –

౪౮. "ఇమే పాదా ఇదం సీసం, అయం కాయో సవాలధి;
నేత్తా తథేవ తిట్ఠన్తి, అయం గోణో సముట్ఠహే.

౪౯. "నాయ్యకస్స హత్థపాదా, కాయో సీసఞ్చ దిస్సతి;
రుదం మత్తికథూపస్మిం, నను త్వఞ్ఞేవ దుమ్మతీ"తి. –

గాథాద్వయం అభాసి. తస్సత్థో – ఇమస్స గోణస్స **ఇమే** చత్తారో **పాదా, ఇదం సీసం,** సహ వాలధినా వత్తతీతి **సవాలధి అయం కాయో. ఇమాని చ నేత్తా** నయనాని యథా మరణతో పుబ్బే, **తథేవ** అభిన్నసణ్ఠానాని **తిట్ఠన్తి. అయం గోణో సముట్ఠహేతి** ఇమస్మా కారణా అయం గోణో సముట్ఠహేయ్య సముత్తిట్ఠేయ్యాతి మమ చిత్తం భవేయ్య. "మఞ్ఞే గోణో

సముట్ఠహా''తి కేచి పఠన్తి, తేన కారణేన అయం గోణో సహసాపి కాయం సముట్ఠహెయ్యాతి అహం మఞ్ఞేయ్యం, ఏవం మే మఞ్ఞనా సమ్భవేయ్యాతి అధిప్పాయో. **అయ్యకస్స** పన మయ్హం పితామహస్స **న హత్థపాదా కాయో సీసం దిస్సతి,** కేవలం పన తస్స అట్ఠికాని పక్ఖిపిత్వా కతే మత్తికామయే థూపే రుదన్తో సతగుణేన సహస్సగుణేన, తాత, **త్వఞ్ఞేవ దుమ్మతి** నిప్పఞ్ఞో, భిజ్జనధమ్మా సఙ్ఖారా భిజ్జన్తి, తత్థ విజానతం కా పరిదేవనాతి పితు ధమ్మం కథేసి.

తం సుత్వా బోధిసత్తస్స పితా ''మమ ముత్తో పణ్డితో మం సఞ్ఞాపేతుం ఇమం కమ్మం అకాసీ''తి చిన్తేత్వా ''తాత సుజాత, 'సబ్బేపి సత్తా మరణధమ్మా'తి అఞ్ఞాతమేతం, ఇతో పట్ఠాయ న సోచిస్సామి, సోకహరణసమత్థేన నామ మేధావినా తాదిసేనేవ భవితబ్బ''న్తి పుత్తం పసంసన్తో –

౨౦. ''ఆదిత్తం వత మం సన్తం, ఘతసిత్తంవ పావకం;
వారినా వియ ఓసిఞ్చం, సబ్బం నిబ్బాపయే దరం.

౨౧. ''అబ్బహీ వత మే సల్లం, సోకం హదయనిస్సితం;
యో మే సోకపరేతస్స, పితుసోకం అపానుది.

౨౨. ''స్వాహం అబ్బూళ్హసల్లోస్మి, సీతిభూతోస్మి నిబ్బుతో;
న సోచామి న రోదామి, తవ సుత్వాన మాణవ.

౨౩. ''ఏవం కరోన్తి సప్పఞ్ఞా, యే హోన్తి అనుకమ్పకా;
వినివత్తయన్తి సోకమ్హా, సుజాతో పితరం యథా''తి. –

చతస్సో గాథా అభాసి. తత్థ **ఆదిత్త**న్తి సోకగ్గినా ఆదిత్తం జలితం. **సన్త**న్తి సమానం. **పావక**న్తి అగ్గి. **వారినా వియ ఓసిఞ్చ**న్తి ఉదకేన అవసిఞ్చన్తో వియ. **సబ్బం నిబ్బాపయే దర**న్తి సబ్బం మే చిత్తదరథం నిబ్బాపేసి. **అబ్బహీ వ**తాతి నీహరి వత. **సల్ల**న్తి సోకసల్లం. **హదయనిస్సిత**న్తి చిత్తసన్నిస్సితసల్లభూతం. **సోకపరేతస్సా**తి సోకేన అభిభూతస్స. **పితుసోక**న్తి పితరం ఆరబ్భ ఉప్పన్నం సోకం. **అపానుదీ**తి అపనేసి. **తవ సుత్వాన మాణవా**తి, కుమార, తవ వచనం సుత్వా ఇదాని పన న సోచామి న రోదామి. **సుజాతో పితరం యథా**తి యథా అయం సుజాతో అత్తనో పితరం సోకతో వినివత్తేసి, ఏవం అఞ్ఞేపి యే అనుకమ్పకా అనుగ్గణ్హసీలా హోన్తి, తే సప్పఞ్ఞా ఏవం కరోన్తి పితూనం అఞ్ఞేసఞ్చ ఉపకారం కరోన్తీతి అత్థో.

మాణవస్స వచనం సుత్వా పితా అపగతసోకో హుత్వా సీసం నహాయిత్వా భుఞ్జిత్వా కమ్మన్తే పవత్తేత్వా కాలం కత్వా సగ్గపరాయణో అహోసి. సత్థా ఇమం ధమ్మదేసనం ఆహరిత్వా తేసం భిక్ఖూనం సచ్చాని పకాసేసి, సచ్చపరియోసానే బహూ సోతాపత్తిఫలాదీసు పతిట్ఠహింసు. తదా సుజాతో లోకనాథో అహోసీతి.

గోణపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. మహాపేసకారపేతివత్థువణ్ణనా

గూథఞ్చ ముత్తం రుహిరఞ్చ పుబ్బన్తి ఇదం సత్థరి సావత్థియం విహరన్తే అఞ్ఞతరం పేసకారపేతిం ఆరబ్భ వుత్తం. ద్వాదసమత్తా కిర భిక్ఖూ సత్థు సన్తికే కమ్మట్ఠానం గహేత్వా వసనయోగ్గట్ఠానం వీమంసన్తా ఉపకట్ఠాయ వస్సూపనాయికాయ అఞ్ఞతరం ఛాయూదకసమ్పన్నం రమణీయం అరఞ్ఞాయతనం తస్స చ నాతిదూరే నాచ్చాసన్నే గోచరగామం దిస్వా తత్థ ఏకరత్తిం వసిత్వా దుతియదివసే గామం పిణ్డాయ పవిసింసు. తత్థ ఏకాదస పేసకారా పటివసన్తి, తే తే భిక్ఖూ దిస్వా సఞ్జాతసోమనస్సా హుత్వా అత్తనో అత్తనో గేహం నేత్వా పణీతేన ఆహారేన పరివిసిత్వా ఆహంసు "కుహిం, భన్తే, గచ్ఛథా"తి? "యత్థ అమ్హాకం ఫాసుకం, తత్థ గమిస్సామా"తి. "యది ఏవం, భన్తే, ఇధేవ వసితబ్బ"న్తి వస్సూపగమనం యాచింసు. భిక్ఖూ సమ్పటిచ్ఛింసు. ఉపాసకా తేసం తత్థ అరఞ్ఞకుటికాయో కారేత్వా అదంసు. భిక్ఖూ తత్థ వస్సం ఉపగచ్ఛింసు.

తత్థ జేట్ఠకపేసకారో ద్వే భిక్ఖూ చతూహి పచ్చయేహి సక్కచ్చం ఉపట్ఠహి, ఇతరే ఏకేకం భిక్ఖుం ఉపట్ఠహింసు. జేట్ఠకపేసకారస్స భరియా అస్సద్ధా అప్పసన్నా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మచ్ఛరినీ భిక్ఖూ న సక్కచ్చం ఉపట్ఠాతి. సో తం దిస్వా తస్సాయేవ కనిట్ఠభగినిం ఆనేత్వా అత్తనో గేహే ఇస్సరియం నియ్యాదేసి. సా సద్ధా పసన్నా హుత్వా సక్కచ్చం భిక్ఖూ పటిజగ్గి. తే సబ్బే పేసకారో వస్సం వుత్థానం భిక్ఖూనం ఏకేకస్స ఏకేకం సాటకమదంసు. తత్థ మచ్ఛరినీ జేట్ఠపేసకారస్స భరియా పదుట్ఠచిత్తా అత్తనో సామికం పరిభాసి – "యం తయా సమణానం సక్యపుత్తియానం దానం దిన్నం అన్నపానం, తం తే పరలోకే గూథముత్తం పుబ్బలోహితఞ్చ హుత్వా నిబ్బత్తతు, సాటకా చ జలితా అయోమయపట్టా హోన్తూ"తి.

తత్థ జేట్ఠపేసకారో అపరేన సమయేన కాలం కత్వా విఞ్ఝాటవియం ఆనుభావసమ్పన్నో రుక్ఖదేవతా హుత్వా నిబ్బత్తి. తస్స పన కదరియా భరియా కాలం కత్వా తస్సేవ వసనట్ఠానస్స అవిదూరే పేతీ హుత్వా నిబ్బత్తి. సా నగ్గా దుబ్బణ్ణరూపా జిఘచ్ఛాపిపాసాభిభూతా తస్స భూమదేవస్స సన్తికం గన్త్వా ఆహ – "అహం, సామి, నిచ్చోళా అతివియ జిఘచ్ఛాపిపాసాభిభూతా విచరామి, దేహి మే వత్థం అన్నపానఞ్చా"తి. సో తస్సా దిబ్బం ఉళారం అన్నపానం ఉపనేసి. తం తాయ గహితమత్తమేవ గూథముత్తం పుబ్బలోహితఞ్చ సమ్పజ్జతి, సాటకఞ్చ దిన్నం తాయ పరిదహితం పజ్జలితం అయోమయపట్టం హోతి. సా మహాదుక్ఖం అనుభవన్తీ తం ఛడ్డేత్వా కన్దన్తీ విచరతి.

తేన చ సమయేన అఞ్ఞతరో భిక్ఖు వుత్థవస్సో సత్థారం వన్దితుం గచ్ఛన్తో మహతా సత్థేన సద్ధిం విఞ్ఝాటవిం పటిపజ్జి. సత్థికా రత్తిం మగ్గం గన్త్వా దివా వనే సన్దచ్ఛాయూదకసమ్పన్నం పదేసం దిస్వా యానాని ముఞ్చిత్వా ముహుత్తం విస్సమింసు. భిక్ఖు పన వివేకకామతాయ థోకం అపక్కమిత్వా అఞ్ఞతరస్స సన్దచ్ఛాయస్స వనగహనపటిచ్ఛన్నస్స రుక్ఖస్స మూలే సఙ్ఘాటిం పఞ్ఞపేత్వా నిపన్నో రత్తియం మగ్గగమనపరిస్సమేన కిలన్తకాయో నిద్దం ఉపగఞ్ఛి. సత్థికా విస్సమిత్వా మగ్గం పటిపజ్జింసు, సో భిక్ఖు న పటిబుజ్ఝి. అథ సాయన్హసమయే ఉట్ఠహిత్వా తే అపస్సన్తో అఞ్ఞతరం కుమ్మగ్గం పటిపజ్జిత్వా అనుక్కమేన తస్సా దేవతాయ వసనట్ఠానం సమ్పాపుణి. అథ నం సో దేవపుత్తో దిస్వా మనుస్సరూపేన ఉపగన్త్వా పటిసన్థారం కత్వా అత్తనో విమానం పవేసేత్వా పాదబ్భఞ్జనాదీని దత్వా పయిరుపాసన్తో నిసీది. తస్మిఞ్చ సమయే సా పేతీ ఆగన్త్వా "దేహి మే, సామి, అన్నపానం సాటకఞ్చా"తి ఆహ. సో తస్సా తాని అదాసి. తాని చ తాయ గహితమత్తాని గూథముత్తపుబ్బలోహితపజ్జలితఅయోపట్టాయేవ అహేసుం. సో భిక్ఖు తం దిస్వా సఞ్జాతసంవేగో తం దేవపుత్తం –

౨౪. "గూథఞ్చ ముత్తం రుహిరఞ్చ పుబ్బం, పరిభుఞ్జతి కిస్స అయం విపాకో;
అయం ను కిం కమ్మమకాసి నారీ, యా సబ్బదా లోహితపుబ్బభక్ఖా.

౨౩. “నవాని వత్థాని సుభాని చేవ, ముదూని సుద్ధాని చ లోమసాని;
దిన్నాని మిస్సా కితకా భవన్తి, అయం ను కిం కమ్మమకాసి నారీ”తి. –

ద్వీహి గాథాహి పటిపుచ్ఛి. తత్థ **కిస్స అయం విపాకో**తి కీదిసస్స కమ్మస్స అయం విపాకో, యం ఏసా ఇదాని పచ్చనుభవతీతి. **అయం ను కిం కమ్మమకాసి నారీ**తి అయం ఇత్థీ కిం ను ఖో కమ్మం పుబ్బే అకాసి. **యా సబ్బదా లోహితపుబ్బభక్ఖా**తి యా సబ్బకాలం రుహిరపుబ్బమేవ భక్ఖతి పరిభుఞ్జతి. **నవానీ**తి పచ్చగ్ఘాని తావదేవ పాతుభూతాని. **సుభానీ**తి సున్దరాని దస్సనీయాని. **ముదూనీ**తి సుఖసమ్ఫస్సాని. **సుద్ధానీ**తి పరిసుద్ధవణ్ణాని. **లోమసానీ**తి సలోమకాని సుఖసమ్ఫస్సాని , సున్దరానీతి అత్థో. **దిన్నాని మిస్సా కితకా భవన్తీ**తి కితకకణ్టకసదిసాని లోహపట్టసదిసాని భవన్తి. “కీటకా భవన్తీ”తి వా పాఠో, ఖాదకపాణకవణ్ణాని భవన్తీతి అత్థో.

ఏవం సో దేవపుత్తో తేన భిక్ఖునా పుట్ఠో తాయ పురిమజాతియా కతకమ్మం పకాసేన్తో –

౨౬. “భరియా మమేసా అహు భదన్తే, అదాయికా మచ్ఛరినీ కదరియా;
సా మం దదన్తం సమణబ్రాహ్మణానం, అక్కోసతి చ పరిభాసతి చ.

౨౭. “గూథఞ్చ ముత్తం రుహిరఞ్చ పుబ్బం, పరిభుఞ్జ త్వం అసుచిం సబ్బకాలం;
ఏతం తే పరలోకస్మిం హోతు, వత్థా చ తే కితకసమా భవన్తు;
ఏతాదిసం దుచ్చరితం చరిత్వా, ఇధాగతా చిరరత్తాయ ఖాదతీ”తి. –

ద్వే గాథా అభాసి. తత్థ **అదాయికా**తి కస్సచి కిఞ్చిపి అదానసీలా. **మచ్ఛరినీ కదరియా**తి పఠమం మచ్ఛేరమలస్స సభావేన మచ్ఛరినీ, తాయ చ పునప్పునం ఆసేవనతాయ థద్ధమచ్ఛరినీ, తాయ కదరియా అహూతి యోజనా. ఇదాని తస్సా తమేవ కదరియతం దస్సేన్తో **“సా మం దదన్త**”న్తిఆదిమాహ. తత్థ **ఏతాదిస**న్తి ఏవరూపం యథావుత్తవచీదుచ్చరితాదిం చరిత్వా. **ఇధాగతా**తి ఇమం పేతలోకం ఆగతా, పేతత్తభావం ఉపగతా. **చిరరత్తాయ ఖాదతీ**తి చిరకాలం గూథాదిమేవ ఖాదతి. తస్సా హి యేనాకారేన అక్కుట్ఠం, తేనేవాకారేన పవత్తమానమ్పి ఫలం. యం ఉద్దిస్స అక్కుట్ఠం, తతో అఞ్ఞత్థ పథవియం కమన్తకసఞ్ఞాతే మత్థకే అసనిపాతో వియ అత్తనో ఉపరి పతతి.

ఏవం సో దేవపుత్తో తాయ పుబ్బే కతకమ్మం కథేత్వా పున తం భిక్ఖుం ఆహ – “అత్థి పన, భన్తే, కోచి ఉపాయో ఇమం పేతలోకతో మోచేతు”న్తి ? “అత్థీ”తి చ వుత్తే “కథేథ, భన్తే”తి. యది భగవతో అరియసఙ్ఘస్స చ ఏకస్సేవ వా భిక్ఖునో దానం దత్వా ఇమిస్సా ఉద్దిసియతి, అయఞ్చ తం అనుమోదతి, ఏవమేతిస్సా ఇతో దుక్ఖతో ముత్తి భవిస్సతీతి. తం సుత్వా దేవపుత్తో తస్స భిక్ఖునో పణీతం అన్నపానం దత్వా తం దక్ఖిణం తస్సా పేతియా ఆదిసి. తావదేవ సా పేతీ సుహితా పీణిన్ద్రియా దిబ్బాహారస్స తిత్తా అహోసి. పున తస్సేవ భిక్ఖునో హత్థే దిబ్బసాటకయుగం భగవన్తం ఉద్దిస్స దత్వా తఞ్చ దక్ఖిణం పేతియా ఆదిసి. తావదేవ చ సా దిబ్బవత్థనివత్థా దిబ్బాలఙ్కారవిభూసితా సబ్బకామసమిద్ధా దేవచ్ఛరాపటిభాగా అహోసి. సో చ భిక్ఖు తస్స దేవపుత్తస్స ఇద్ధియా తదహేవ సావత్థిం పత్వా జేతవనం పవిసిత్వా భగవతో సన్తికం ఉపగన్త్వా వన్దిత్వా తం సాటకయుగం దత్వా తం పవత్తిం ఆరోచేసి. భగవాపి తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

మహాపేసకారపేతివత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. ఖల్లాటియపేతివత్థువణ్ణనా

కా ను అన్తోవిమానస్మిన్తి ఇదం సత్థరి సావత్థియం విహరన్తే అఞ్ఞతరం ఖల్లాటియపేతిం ఆరబ్భ వుత్తం. అతీతే కిర బారాణసియం అఞ్ఞతరా రూపూపజీవినీ ఇత్థీ అభిరూపా దస్సనీయా పాసాదికా పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతా అతిమనోహరకేసకలాపీ అహోసి. తస్సా హి కేసా నీలా దీఘా తనూ ముదూ సినిద్ధా వేల్లితగ్గా ద్విహత్థగయ్హా విసట్ఠా యావ మేఖలా కలాపా ఓలమ్బన్తి. తం తస్సా కేససోభం దిస్వా తరుణజనో యేభుయ్యేన తస్సం పటిబద్ధచిత్తో అహోసి. అథస్సా తం కేససోభం అసహమానా ఇస్సాపకతా కతిపయా ఇత్థియో మన్తేత్వా తస్సా ఏవ పరిచారికదాసిం ఆమిసేన ఉపలాపేత్వా తాయ తస్సా కేసూపపాతనం భేసజ్జం దాపేసుం. సా కిర దాసీ తం భేసజ్జం న్హానియచుణ్ణేన సద్ధిం పయోజేత్వా గఙ్గాయ నదియా న్హానకాలే తస్సా అదాసి . సా తేన కేసమూలేసు తేమేత్వా ఉదకే నిముజ్జి , నిముజ్జనమత్తేయేవ కేసా సమూలా పరిపతింసు, సీసం చస్సా తిత్తకలాబుసదిసం అహోసి. అథ సా సబ్బసో విలూనకేసా లుఞ్చితమత్థకా కపోతీ వియ విరూపా హుత్వా లజ్జాయ అన్తోనగరం పవిసితుం అసక్కోన్తీ వత్థేన సీసం వేఠేత్వా బహినగరే అఞ్ఞతరస్మిం పదేసే వాసం కప్పేన్తీ కతిపాహచ్చయేన అపగతలజ్జా తతో నివత్తేత్వా తిలాని పీళేత్వా తేలవణిజ్జం సురావణిజ్జఞ్చ కరోన్తీ జీవికం కప్పేసి. సా ఏకదివసం ద్వీసు తీసు మనుస్సేసు సురామత్తేసు మహానిద్దం ఓక్కమన్తేసు సిథిలభూతాని తేసం నివత్థవత్థాని అవహరి.

అథేకదివసం సా ఏకం ఖీణాసవత్థేరం పిణ్డాయ చరన్తం దిస్వా పసన్నచిత్తా అత్తనో ఘరం నేత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీదాపేత్వా తేలసంసట్ఠం దోణినిమ్మజ్జనిం పిఞ్ఞాకమదాసి. సో తస్సా అనుకమ్పాయ తం పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జి. సా పసన్నమానసా ఉపరి ఛత్తం ధారయమానా అట్ఠాసి. సో చ థేరో తస్సా చిత్తం పహంసేన్తో అనుమోదనం కత్వా పక్కామి. సా చ ఇత్థీ అనుమోదనకాలేయేవ “మయ్హం కేసా దీఘా తనూ సినిద్ధా ముదూ వేల్లితగ్గా హోన్తూ”తి పత్థనమకాసి.

సా అపరేన సమయేన కాలం కత్వా మిస్సకకమ్మస్స ఫలేన సముద్దమజ్ఝే కనకవిమానే ఏకికా హుత్వా నిబ్బత్తి. తస్సా కేసా పత్థితాకారాయేవ సమ్పజ్జింసు. మనుస్సానం సాటకావహరణేన పన నగ్గా అహోసి. సా తస్మిం కనకవిమానే పునప్పునం ఉప్పజ్జిత్వా ఏకం బుద్ధన్తరం నగ్గావ హుత్వా వీతినామేసి. అథ అమ్హాకం భగవతి లోకే ఉప్పజ్జిత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కే అనుపుబ్బేన సావత్థియం విహరన్తే సావత్థివాసినో సత్తసతా వాణిజా సువణ్ణభూమిం ఉద్దిస్స నావాయ మహాసముద్దం ఓతరింసు. తేహి ఆరుళ్హా నావా విసమవాతవేగుక్ఖిత్తా ఇతో చితో చ పరిబ్భమన్తీ తం పదేసం అగమాసి. అథ సా విమానపేతీ సహ విమానేన తేసం అత్తానం దస్సేసి. తం దిస్వా జేట్ఠవాణిజో పుచ్ఛన్తో –

౩౫౮. “కా ను అన్తోవిమానస్మిం, తిట్ఠన్తీ నూపనిక్ఖమి;
ఉపనిక్ఖమస్సు భద్దే, పస్సామ తం బహిట్ఠిత”న్తి. –

గాథమాహ . తత్థ **కా ను అన్తోవిమానస్మిం తిట్ఠన్తీ**తి విమానస్స అన్తో అబ్భన్తరే తిట్ఠన్తీ కా ను త్వం, కిం మనుస్సిత్థీ, ఉదాహు అమనుస్సిత్థీతి పుచ్ఛతి. **నూపనిక్ఖమీ**తి విమానతో న నిక్ఖమి. **ఉపనిక్ఖమస్సు, భద్దే, పస్సామ తం బహిట్ఠిత**న్తి, భద్దే, తం మయం బహి ఠితం పస్సామ దట్ఠుకామమ్హా, తస్మా విమానతో నిక్ఖమస్సు. “ఉపనిక్ఖమస్సు భద్దన్తే”తి వా పాఠో, భద్దం తే అత్థూతి అత్థో.

అథస్స సా అత్తనో బహి నిక్ఖమిసుం అసక్కుణేయ్యతం పకాసేన్తీ –

౫౯. “అట్టీయామి హరాయామి, నగ్గా నిక్ఖమితుం బహి;
కేసేహమ్హి పటిచ్ఛన్నా, పుఞ్ఞం మే అప్పకం కత”న్తి. –

గాథమాహ. తత్థ **అట్టీయామీ**తి నగ్గా హుత్వా బహి నిక్ఖమితుం అట్టికా దుక్ఖితా అమ్హి. **హరాయామీ**తి లజ్జామి. **కేసేహమ్హి పటిచ్ఛన్నా**తి కేసేహి అమ్హి అహం పటిచ్ఛాదితా పారుతసరీరా. **పుఞ్ఞం మే అప్పకం కత**న్తి అప్పకం పరిత్తం మయా కుసలకమ్మం కతం, పిఞ్ఞాకదానమత్తన్తి అధిప్పాయో.

అథస్సా వాణిజో అత్తనో ఉత్తరిసాటకం దాతుకామో –-

౬౦. “హన్దుత్తరీయం దదామి తే, ఇదం దుస్సం నివాసయ;
ఇదం దుస్సం నివాసేత్వా, ఏహి నిక్ఖమ సోభనే;
ఉపనిక్ఖమస్సు భద్దే, పస్సామ తం బహిట్ఠిత”న్తి. –

గాథమాహ . తత్థ **హన్దా**తి గణ్హ. **ఉత్తరీయ**న్తి ఉపసంబ్యానం ఉత్తరిసాటకన్తి అత్థో. **దదామి తే**తి తుయ్హం దదామి. **ఇదం దుస్సం నివాసయా**తి ఇదం మమ ఉత్తరిసాటకం త్వం నివాసేహి. **సోభనే**తి సున్దరరూపే.

ఏవఞ్చ పన వత్వా అత్తనో ఉత్తరిసాటకం తస్సా ఉపనేసి, సా తథా దియ్యమానస్స అత్తనో అనుపకప్పనీయతఞ్చ, యథా దియ్యమానం ఉపకప్పతి, తఞ్చ దస్సేన్తీ –

౬౧. “హత్థేన హత్థే తే దిన్నం, న మయ్హం ఉపకప్పతి;
ఏసేత్థుపాసకో సద్ధో, సమ్మాసమ్బుద్ధసావకో.

౬౨. “ఏతం అచ్ఛాదయిత్వాన, మమ దక్ఖిణమాదిస;
తథాహం సుఖితా హేస్సం, సబ్బకామసమిద్ధినీ”తి. –

గాథాద్వయమాహ . తత్థ **హత్థేన హత్థే తే దిన్నం, న మయ్హం ఉపకప్పతీ**తి, మారిస, తవ హత్థేన మమ హత్థే తయా దిన్నం న మయ్హం ఉపకప్పతి న వినియుజ్జతి, ఉపభోగయోగ్గం న హోతీతి అత్థో. **ఏసేత్థుపాసకో సద్ధో**తి ఏసో రతనత్తయం ఉద్దిస్స సరణగమనేన ఉపాసకో కమ్మఫలసద్ధాయ చ సమన్నాగతత్తా సద్ధో ఏత్థ ఏతస్మిం జనసమూహే అత్థి. **ఏతం అచ్ఛాదయిత్వాన, మమ దక్ఖిణమాదిసా**తి ఏతం ఉపాసకం మమ దియ్యమానం సాటకం పరిదహాపేత్వా తం దక్ఖిణం మయ్హం ఆదిస పత్తిదానం దేహి. **తథాహం సుఖితా హేస్స**న్తి తథా కతే అహం సుఖితా దిబ్బవత్థనివత్థా సుఖప్పత్తా భవిస్సామీతి.

తం సుత్వా వాణిజా తం ఉపాసకం న్హాపేత్వా విలిమ్పేత్వా వత్థయుగేన అచ్ఛాదేసుం. తమత్థం పకాసేన్తా సఙ్గీతికారా –

౬౩. “తఞ్చ తే న్హాపయిత్వాన, విలిమ్పేత్వాన వాణిజా;
వత్థేహచ్ఛాదయిత్వాన, తస్సా దక్ఖిణమాదిసుం.

౬౪. “సమనన్తరానుద్దిట్ఠే , విపాకో ఉదపజ్జథ;
భోజనచ్ఛాదనపానీయం, దక్ఖిణాయ ఇదం ఫలం.

౬౫. “తతో సుద్ధా సుచివసనా, కాసికుత్తమధారినీ;
హసన్తీ విమానా నిక్ఖమి, దక్ఖిణాయ ఇదం ఫల”న్తి. –

తిస్సో గాథాయో అవోచుం.

౬౩. తత్థ **తన్తి** తం ఉపాసకం. చ-సద్దో నిపాతమత్తం. **తేతి** తే వాణిజాతి యోజనా. **విలిమ్పేత్వానాతి** ఉత్తమేన గన్ధేన విలిమ్పేత్వా. **వత్థేహచ్ఛాదయిత్వానాతి** వణ్ణగన్ధరససమ్పన్నం సబ్యఞ్జనం భోజనం భోజేత్వా నివాసనం ఉత్తరీయన్తి ద్వీహి వత్థేహి అచ్ఛాదేసుం, ద్వే వత్థాని అదంసూతి అత్థో. **తస్సా దక్ఖిణమాదిసు**న్తి తస్సా పేతియా తం దక్ఖిణం ఆదిసింసు.

౬౪. **సమనన్తరానుద్దిట్ఠేతి అనూ**-తి నిపాతమత్తం, తస్సా దక్ఖిణాయ ఉద్దిట్ఠసమనన్తరమేవ. **విపాకో ఉదపజ్జథాతి** తస్సా పేతియా విపాకో దక్ఖిణాయ ఫలం ఉప్పజ్జి. కీదిసోతి పేతీ ఆహ **భోజనచ్ఛాదనపానీయ**న్తి. నానప్పకారం దిబ్బభోజనసదిసం భోజనఞ్చ నానావిరాగవణ్ణసముజ్జలం దిబ్బవత్థసదిసం వత్థఞ్చ అనేకవిధం పానకఞ్చ **దక్ఖిణాయ ఇదం** ఈదిసం **ఫలం ఉదపజ్జథాతి** యోజనా.

౬౫. **తతోతి** యథావుత్తభోజనాదిపటిలాభతో పచ్ఛా. **సుద్ధాతి** న్హానేన సుద్ధసరీరా. **సుచివసనాతి** సువిసుద్ధవత్థనివత్థా. **కాసికుత్తమధారినీతి** కాసికవత్థతోపి ఉత్తమవత్థధారినీ. **హసన్తీతి** “పస్సథ తావ తుమ్హాకం దక్ఖిణాయ ఇదం ఫలవిసేస”న్తి పకాసనవసేన హసమానా విమానతో నిక్ఖమి.

అథ తే వాణిజా ఏవం పచ్చక్ఖతో పుఞ్ఞఫలం దిస్వా అచ్ఛరియబ్భుతచిత్తజాతా తస్మిం ఉపాసకే సఞ్జాతగారవబహుమానా కతఞ్జలీ తం పయిరుపాసింసు. సోపి తే ధమ్మకథాయ భియ్యోసోమత్తాయ పసాదేత్వా సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠాపేసి. తే తాయ విమానపేతియా కతకమ్మం –

౬౬. “సుచిత్తరూపం రుచిరం, విమానం తే పభాసతి;
దేవతే పుచ్ఛితాచిక్ఖ, కిస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి. –

ఇమాయ గాథాయ పుచ్ఛింసు. తత్థ **సుచిత్తరూప**న్తి హత్థిఅస్సఇత్థిపురిసాదివసేన చేవ మాలాకమ్మలతాకమ్మాదివసేన చ సుట్ఠు విహితచిత్తరూపం. **రుచిర**న్తి రమణీయం దస్సనీయం. **కిస్స కమ్మస్సిదం ఫల**న్తి కీదిసస్స కమ్మస్స, కిం దానమయస్స ఉదాహు సీలమయస్స ఇదం ఫలన్తి అత్థో.

సా తేహి ఏవం పుట్ఠా “మయా కతస్స పరిత్తకస్స కుసలకమ్మస్స తావ ఇదం ఫలం, అకుసలకమ్మస్స పన ఆయతిం నిరయే ఏదిసం భవిస్సతీ”తి తదుభయం ఆచిక్ఖన్తీ –

౬౭. “భిక్ఖునో చరమానస్స, దోణినిమ్మజ్జనిం అహం;
అదాసిం ఉజుభూతస్స, విప్పసన్నేన చేతసా.

౬౮. “తస్స కమ్మస్స కుసలస్స, విపాకం దీఘమన్తరం;
అనుభోమి విమానస్మిం, తఞ్చ దాని పరిత్తకం.

౬౯. “ఉద్ధం చతూహి మాసేహి, కాలంకిరియా భవిస్సతి;
ఏకన్తకటుకం ఘోరం, నిరయం పపతిస్సహం.

౭౦. “చతుక్కణ్ణం చతుద్వారం, విభత్తం భాగసో మితం;
అయోపాకారపరియన్తం, అయసా పటికుజ్జితం.

౭౧. “తస్స అయోమయా భూమి, జలితా తేజసా యుతా;
సమన్తా యోజనసతం, ఫరిత్వా తిట్ఠతి సబ్బదా.

౭౨. “తత్థాహం దీఘమద్ధానం, దుక్ఖం వేదిస్స వేదనం;
ఫలఞ్చ పాపకమ్మస్స, తస్మా సోచామహం భుస”న్తి. – గాథాయో అభాసి;

౬౭. తత్థ **భిక్ఖునో చరమానస్సాతి** అఞ్ఞతరస్స భిన్నకిలేసస్స భిక్ఖునో భిక్ఖాయ చరన్తస్స. **దోణినిమ్మజ్జనిన్తి** విస్సన్దమానతేలం పిఞ్ఞాకం. **ఉజుభూతస్సాతి** చిత్తజిమ్హవఙ్కకుటిలభావకరానం కిలేసానం అభావేన ఉజుభావప్పత్తస్స. **విప్పసన్నేన చేతసాతి** కమ్మఫలసద్ధాయ సుట్ఠు పసన్నేన చిత్తేన.

౬౮-౬౯. **దీఘమన్తరన్తి** మ-కారో పదసన్ధికరో, దీఘఅన్తరం దీఘకాలన్తి అత్థో. **తఞ్చ దాని పరిత్తకన్తి** తఞ్చ పుఞ్ఞఫలం విపక్కవిపాకత్తా కమ్మస్స ఇదాని పరిత్తకం అప్పావసేసం, న చిరేనేవ ఇతో చవిస్సామీతి అత్థో. తేనాహ ‘‘**ఉద్ధం చతూహి మాసేహి, కాలంకిరియా భవిస్సతీ**’’తి చతూహి మాసేహి ఉద్ధం చతున్నం మాసానం ఉపరి పఞ్చమే మాసే మమ కాలంకిరియా భవిస్సతీతి దస్సేతి. **ఏకన్తకటుకన్తి** ఏకన్తేనేవ అనిట్ఠఫస్సాయతనికభావతో ఏకన్తదుక్ఖన్తి అత్థో. **ఘోరన్తి** దారుణం. **నిరయన్తి** నత్థి ఏత్థ అయో సుఖన్తి కత్వా “నిరయ”న్తి లద్ధనామం నరకం. **పపతిస్సహన్తి** పపతిస్సామి అహం.

౭౦. “నిరయ”న్తి చేత్థ అవీచిమహానిరయస్స అధిప్పేతత్తా తం సరూపతో దస్సేతుం ‘‘**చతుక్కణ్ణ**’’న్తిఆదిమాహ. తత్థ **చతుక్కణ్ణన్తి** చతుక్కోణం. **చతుద్వారన్తి** చతూసు దిసాసు చతూహి ద్వారేహి యుత్తం. **విభత్తన్తి** సుట్ఠు విభత్తం.

భాగసోతి భాగతో. **మితన్తి** తులితం. **అయోపాకారపరియన్తన్తి** అయోమయేన పాకారేన పరిక్ఖిత్తం. **అయసా పటికుజ్జితన్తి** అయోపటలేనేవ ఉపరి పిహితం.

౭౧-౭౨. **తేజసా యుతాతి** సమన్తతో సముట్ఠితజాలేన మహతా అగ్గినా నిరన్తరం సమాయుతజాలా. **సమన్తా యోజనసతన్తి** ఏవం పన సమన్తా బహి సబ్బదిసాసు యోజనసతం యోజనానం సతం. **సబ్బదాతి** సబ్బకాలం. **ఫరిత్వా తిట్ఠతీతి** బ్యాపేత్వా తిట్ఠతి. **తత్థాతి** తస్మిం మహానిరయే. **వేదిస్సన్తి** వేదిస్సామి అనుభవిస్సామి. **ఫలఞ్చ పాపకమ్మస్సాతి** ఇదం ఈదిసం దుక్ఖానుభవనం మహా ఏవం కతస్స పాపస్స కమ్మస్స ఫలన్తి అత్థో.

ఏవం తాయ అత్తనా కతకమ్మఫలే ఆయతిం నేరయికభయే చ పకాసితే సో ఉపాసకో కరుణాసఞ్చోదితమానసో "హన్దస్సాహం పతిట్ఠా భవేయ్య"న్తి చిన్తేత్వా ఆహ – "దేవతే, త్వం మయ్హం ఏకస్స దానవసేన సబ్బకామసమిద్ధా ఉళారసమ్పత్తియుత్తా జాతా, ఇదాని పన ఇమేసం ఉపాసకానం దానం దత్వా సత్థు చ గుణే అనుస్సరిత్వా నిరయూపపత్తితో ముచ్చిస్ససీ"తి. సా పేతీ హట్ఠతుట్ఠా "సాధూ"తి వత్వా తే దిబ్బేన అన్నపానేన సన్తప్పేత్వా దిబ్బాని వత్థాని నానావిధాని రతనాని చ అదాసి, భగవన్తఞ్చ ఉద్దిస్స దిబ్బం దుస్సయుగం తేసం హత్థే దత్వా "అఞ్ఞతరా, భన్తే, విమానపేతీ భగవతో పాదే సిరసా వన్దతీతి సావత్థిం గన్త్వా సత్థారం మమ వచనేన వన్దథా"తి వన్దనఞ్చ పేసేసి, తఞ్చ నావం అత్తనో ఇద్ధానుభావేన తేహి ఇచ్ఛితపట్టనం తం దివసమేవ ఉపనేసి.

అథ తే వాణిజా తతో పట్టనతో అనుక్కమేన సావత్థిం పత్వా జేతవనం పవిసిత్వా సత్థు తం దుస్సయుగం దత్వా వన్దనఞ్చ నివేదేత్వా ఆదితో పట్ఠాయ తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసుం. సత్థా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ విత్థారేన ధమ్మం దేసేసి, సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా జాతా. తే పన ఉపాసకా దుతియదివసే బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం దత్వా తస్సా దక్ఖిణమాదిసింసు. సా చ తతో పేతలోకతో చవిత్వా వివిధరతనవిజ్జోతితే తావతింసభవనే కనకవిమానే అచ్ఛరాసహస్సపరివారా నిబ్బత్తీతి.

ఖల్లాటియపేతివత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧. నాగపేతవత్థువణ్ణనా

పురతోవ సేతేన పలేతి హత్థినాతి ఇదం సత్థరి జేతవనే విహరన్తే ద్వే బ్రాహ్మణపేతే ఆరబ్భ వుత్తం. ఆయస్మా కిర సంకిచ్చో సత్తవస్సికో ఖురగ్గేయేవ అరహత్తం పత్వా సామణేరభూమియం ఠితో తింసమత్తేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం అరఞ్ఞాయతనే వసన్తో తేసం భిక్ఖూనం పఞ్చన్నం చోరసతానం హత్థతో ఆగతం మరణమ్పి బాహిత్వా తే చ చోరే దమేత్వా పబ్బాజేత్వా సత్థు సన్తికం అగమాసి. సత్థా తేసం భిక్ఖూనం ధమ్మం దేసేసి, దేసనావసానే తే భిక్ఖూ అరహత్తం పాపుణింసు. అథాయస్మా సంకిచ్చో పరిపుణ్ణవస్సో లద్ధూపసమ్పదో తేహి పఞ్చహి భిక్ఖుసతేహి సద్ధిం బారాణసిం గన్త్వా ఇసిపతనే విహాసి. మనుస్సా థేరస్స సన్తికం గన్త్వా ధమ్మం సుత్వా పసన్నమానసా వీథిపటిపాటియా వగ్గవగ్గా హుత్వా ఆగన్తుకదానం అదంసు. తత్థ అఞ్ఞతరో ఉపాసకో మనుస్సే నిచ్చభత్తే సమాదపేసి, తే యథాబలం నిచ్చభత్తం పట్ఠపేసుం.

తేన చ సమయేన బారాణసియం అఞ్ఞతరస్స మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స బ్రాహ్మణస్స ద్వే పుత్తా ఏకా చ ధీతా అహేసుం. తేసు జేట్ఠపుత్తో తస్స ఉపాసకస్స మిత్తో అహోసి. సో తం గహేత్వా ఆయస్మతో సంకిచ్చస్స సన్తికం అగమాసి. ఆయస్మా సంకిచ్చో తస్స ధమ్మం దేసేసి. సో ముదుచిత్తో అహోసి. అథ నం సో ఉపాసకో ఆహ – "త్వం ఏకస్స భిక్ఖునో నిచ్చభత్తం దేహీ"తి . "అనాచిణ్ణం అమ్హాకం బ్రాహ్మణానం సమణానం సక్యపుత్తియానం నిచ్చభత్తదానం, తస్మా నాహం దస్సామీ"తి. "కిం మయ్హమ్పి భత్తం న దస్ససీ"తి? "కథం న దస్సామీ"తి ఆహ. "యది ఏవం యం మయ్హం దేసి, తం ఏకస్స భిక్ఖుస్స దేహీ"తి. సో "సాధూ"తి పటిస్సుణిత్వా దుతియదివసే పాతోవ విహారం గన్త్వా ఏకం భిక్ఖుం ఆనేత్వా భోజేసి.

ఏవం గచ్ఛన్తే కాలే భిక్ఖూనం పటిపత్తిం దిస్వా ధమ్మఞ్చ సుణిత్వా తస్స కనిట్ఠభాతా చ భగినీ చ సాసనే అభిప్పసన్నా పుఞ్ఞకమ్మరతా చ అహేసుం. ఏవం తే తయో జనా యథావిభవం దానాని దేన్తా సమణబ్రాహ్మణే సక్కరింసు గరుం కరింసు మానేసుం పూజేసుం. మాతాపితరో పన నేసం అస్సద్ధా అప్పసన్నా సమణబ్రాహ్మణేసు అగారవా పుఞ్ఞకిరియాయ అనాదరా

అచ్ఛన్దికా అహేసుం. తేసం ధీతరం దారికం మాతులపుత్తస్సత్థాయ ఞాతకా వారేసుం. సో చ ఆయస్మతో సంకిచ్చస్స సన్తికే ధమ్మం సుత్వా సంవేగజాతో పబ్బజిత్వా నిచ్చం అత్తనో మాతు-గేహం భుఞ్జితుం గచ్ఛతి. తం మాతా అత్తనో భాతు-ధీతాయ దారికాయ పలోభేతి. తేన సో ఉక్కణ్ఠితో హుత్వా ఉపజ్ఝాయం ఉపసఙ్కమిత్వా ఆహ – "ఉప్పబ్బజిస్సామహం, భన్తే, అనుజానాథ మ"న్తి. ఉపజ్ఝాయో తస్స ఉపనిస్సయసమ్పత్తిం దిస్వా ఆహ – "సామణేర, మాసమత్తం ఆగమేహీ"తి. సో "సాధూ"తి పటిస్సుణిత్వా మాసే అతిక్కన్తే తథేవ ఆరోచేసి. ఉపజ్ఝాయో పున "అడ్ఢమాసం ఆగమేహీ"తి ఆహ. అడ్ఢమాసే అతిక్కన్తే తథేవ వుత్తే పున "సత్తాహం ఆగమేహీ"తి ఆహ. సో "సాధూ"తి పటిస్సుణి. అథ తస్మిం అన్తోసత్తాహే సామణేరస్స మాతులానియా గేహం వినట్ఠచ్ఛదనం జిణ్ణం దుబ్బలకుట్టం వాతవస్సాభిహతం పరిపతి. తత్థ బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణీ ద్వే పుత్తా ధీతా చ గేహేన అజ్ఝోత్థటా కాలమకంసు. తేసు బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణీ చ పేతయోనియం నిబ్బత్తింసు, ద్వే పుత్తా ధీతా చ భుమ్మదేవేసు. తేసు జేట్ఠపుత్తస్స హత్థియానం నిబ్బత్తి, కనిట్ఠస్స అస్సతరీరథో, ధీతాయ సువణ్ణసివికా. బ్రాహ్మణో చ బ్రాహ్మణీ చ మహన్తే మహన్తే అయోముగ్గరే గహేత్వా అఞ్ఞమఞ్ఞం ఆకోటేన్తి, అభిహతట్ఠానేసు మహన్తా మహన్తా ఘటప్పమాణా గణ్డా ఉట్ఠహిత్వా ముహుత్తేనేవ పచిత్వా పరిభేదప్పత్తా హోన్తి. తే అఞ్ఞమఞ్ఞస్స గణ్డే ఫాలేత్వా కోధాభిభూతా నిక్కరుణా ఫరుసవచనేహి తజ్జేన్తా పుబ్బలోహితం పివన్తి, న చ తిత్తిం పటిలభన్తి.

అథ సామణేరో ఉక్కణ్ఠాభిభూతో ఉపజ్ఝాయం ఉపసఙ్కమిత్వా ఆహ – "భన్తే, మయా పటిఞ్ఞాతదివసా వీతివత్తా, గేహం గమిస్సామి, అనుజానాథ మ"న్తి. అథ నం ఉపజ్ఝాయో "అత్థఙ్గతే సూరియే కాలపక్ఖచాతుద్దసియా పవత్తమానాయ ఏహీ"తి వత్వా ఇసిపతనవిహారస్స పిట్ఠిపస్సేన థోకం గన్త్వా అట్ఠాసి. తేన చ సమయేన తే ద్వే దేవపుత్తా సద్ధిం భగినియా తేనేవ మగ్గేన యక్ఖసమాగమం సమ్బాపేతుం గచ్ఛన్తి, తేసం పన మాతాపితరో ముగ్గరహత్థా ఫరుసవాచా కాళరూపా ఆకులాకులలూఖపతితకేసభారా అగ్గిదడ్ఢతాలక్ఖన్ధసదిసా విగలితపుబ్బలోహితా వలితగత్తా అతివియ జేగుచ్ఛబీభచ్ఛదస్సనా తే అనుబన్ధన్తి.

అథాయస్మా సంకిచ్చో యథా సో సామణేరో తే సబ్బే గచ్ఛన్తే పస్సతి, తథారూపం ఇద్ధాభిసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా సామణేరం ఆహ – "పస్ససి త్వం, సామణేర, ఇమే గచ్ఛన్తే"తి? "ఆమ, భన్తే, పస్సామీ"తి. "తేన హి ఇమేహి కతకమ్మం పటిపుచ్ఛా"తి. సో హత్థియానాదీహి గచ్ఛన్తే అనుక్కమేన పటిపుచ్ఛి. తే ఆహంసు – "యే పచ్ఛతో పేతా ఆగచ్ఛన్తి, తే పటిపుచ్ఛా"తి. సామణేరో తే పేతే గాథాహి అజ్ఝభాసి –

౭౩. "పురతోవ సేతేన పలేతి హత్థినా, మజ్ఝే పన అస్సతరీరథేన;
పచ్ఛా చ కఞ్ఞా సివికాయ నీయతి, ఓభాసయన్తీ దస సబ్బసో దిసా.

౭౪. "తుమ్హే పన ముగ్గరహత్థపాణినో, రుదంముఖా ఛిన్నపభిన్నగత్తా;
మనుస్సభూతా కిమకత్థ పాపం, యేనఞ్ఞమఞ్ఞస్స పివాథ లోహిత"న్తి.

తత్థ **పురతో**తి సబ్బపఠమం. **సేతేనా**తి పణ్డరేన. **పలేతీ**తి గచ్ఛతి. **మజ్ఝే పనా**తి హత్థిం ఆరుళ్హస్స సివికం ఆరుళ్హాయ చ అన్తరే. **అస్సతరీరథేనా**తి అస్సతరీయుత్తేన రథేన పలేతీతి యోజనా. **నీయతీ**తి వహీయతి. **ఓభాసయన్తీ దస సబ్బసో దిసా**తి సబ్బతో సమన్తతో సబ్బా దస దిసా అత్తనో సరీరప్పభాహి వత్థాభరణాదిప్పభాహి చ విజ్జోతయమానా. **ముగ్గరహత్థపాణినో**తి ముగ్గరా హత్థసఙ్ఖాతేసు పాణీసు యేసం తే ముగ్గరహత్థపాణినో, భూమిసణ్ఠకరణీయాదీసు

పాణివోహారస్స లబ్భమానత్తా హత్థసద్దేన పాణి ఏవ విసేసితో. **ఛిన్నపభిన్నగత్తాతి** ముగ్గరప్పహారేన తత్థ తత్థ ఛిన్నపభిన్నసరీరా. **పివాథాతి** పివథ.

ఏవం సామణేరేన పుట్ఠా తే పేతా సబ్బం తం

పవత్తిం చతూహి గాథాహి పచ్చభాసింసు –

౭౩. "పురతోవ యో గచ్ఛతి కుఞ్జరేన, సేతేన నాగేన చతుక్కమేన;
అమ్హాక పుత్తో అహు జేట్ఠకో సో, దానాని దత్వాన సుఖీ పమోదతి.

౭౪. "యో యో మజ్ఝే అస్సతరీరథేన, చతుబ్భి యుత్తేన సువగ్గితేన;
అమ్హాక పుత్తో అహు మజ్ఝిమో సో, అమచ్ఛరీ దానపతీ విరోచతి.

౭౫. "యా సా చ పచ్ఛా సివికాయ నీయతి, నారీ సపఞ్ఞా మిగమన్దలోచనా;
అమ్హాక ధీతా అహు సా కనిట్ఠికా, భాగడ్ఢభాగేన సుఖీ పమోదతి.

౭౬. "ఏతే చ దానాని అదంసు పుబ్బే, పసన్నచిత్తా సమణబ్రాహ్మణానం;
మయం పన మచ్ఛరినో అహుమ్హా, పరిభాసకా సమణబ్రాహ్మణానం;
ఏతే చ దత్వా పరిచారయన్తి, మయఞ్చ సుస్సామ నళోవ ఛిన్నో"తి.

౭౩. తత్థ **పురతోవ యో గచ్ఛతీతి** ఇమేసం గచ్ఛన్తానం యో పురతో గచ్ఛతి. "యోనో పురతో గచ్ఛతీ"తి వా పాఠో, తస్స యో ఏసో పురతో గచ్ఛతీతి అత్థో. **కుఞ్జరేనాతి** కుం పథవిం జీరయతి, కుఞ్జేసు వా రమతి చరతీతి "కుఞ్జరో"తి లద్ధనామేన హత్థినా. **నాగేనాతి**, నాస్స అగమనీయం అనభిభవనీయం అత్థీతి నాగా, తేన నాగేన. **చతుక్కమేనాతి** చతుప్పదేన. **జేట్ఠకోతి** పుబ్బజో.

౭౪-౭౫. చతుబ్భీతి చతూహి అస్సతరీహి. **సువగ్గితేనాతి** సున్దరగమనేన చాతురగమనేన. **మిగమన్దలోచనాతి** మిగీ వియ మన్దక్ఖికా. **భాగడ్ఢభాగేనాతి** భాగస్స అడ్ఢభాగేన, అత్తనా లద్ధకోట్ఠాసతో అడ్ఢభాగదానేన హేతుభూతేన. **సుఖీతి** సుఖినీ. లిఙ్గవిపల్లాసేన హేతం వుత్తం.

౭౬. పరిభాసకాతి అక్కోసకా. **పరిచారయన్తీతి** దిబ్బేసు కామగుణేసు అత్తనో ఇన్ద్రియాని ఇతో చితో చ యథాసుఖం చారేన్తి, పరిజనేహి వా అత్తనో పుఞ్ఞానుభావనిస్సన్దేన పరిచరియం కారేన్తి. **మయఞ్చ సుస్సామ నళోవ ఛిన్నోతి** మయం పన ఛిన్నో ఆతపే ఖిత్తో నళో వియ సుస్సామ, ఖుప్పిపాసాహి అఞ్ఞమఞ్ఞం దణ్డాభిఘాతేహి చ సుక్ఖా విసుక్ఖా భవామాతి.

ఏవం అత్తనో పాపం సమ్పవేదేత్వా "మయం తుయ్హం మాతులమాతులానియో"తి ఆచిక్ఖింసు. తం సుత్వా సామణేరో సఞ్జాతసంవేగో "ఏవరూపానం కిబ్బిసకారీనం కథం ను ఖో భోజనాని సిజ్ఝన్తీ"తి పుచ్ఛన్తో –

౭౭. "కిం తుమ్హాకం భోజనం కిం సయానం, కథఞ్చ యాపేథ సుపాపధమ్మినో;

పహూతభోగేసు అనప్పకేసు, సుఖం విరాధాయ దుక్ఖజ్జ పత్తా”తి. –

ఇమం గాథమాహ. తత్థ **కిం తుమ్హాకం భోజనన్తి** కీదిసం తుమ్హాకం భోజనం? **కిం సయానన్తి** కీదిసం సయనం? “కిం సయానా”తి కేచి పఠన్తి, కీదిసా సయనా, కీదిసే సయనే సయథాతి అత్థో. **కథఞ్చ యాపేథాతి** కేన పకారేన యాపేథ, “కథం వో యాపేథా”తిపి పాఠో, కథం తుమ్హే యాపేథాతి అత్థో. **సుపాపధమ్మినోతి** సుట్ఠు అతివియ పాపధమ్మా. **పహూతభోగేసూతి** అపరియన్తేసు ఉళారేసు భోగేసు సన్తేసు. **అనప్పకేసూతి** న అప్పకేసు బహూసు. **సుఖం విరాధాయాతి** సుఖహేతునో పుఞ్ఞస్స అకరణేన సుఖం విరజ్ఝిత్వా విరాధేత్వా. “సుఖస్స విరాధేనా”తి కేచి పఠన్తి. **దుక్ఖజ్జ పత్తాతి** అజ్జ ఇదాని ఇదం పేతయోనిపరియాపన్నం దుక్ఖం అనుప్పత్తాతి.

ఏవం సామణేరేన పుట్ఠా పేతా తేన పుచ్ఛితమత్థం విస్సజ్జేన్తా –

౮౦. “అఞ్ఞమఞ్ఞం వధిత్వాన, పివామ పుబ్బలోహితం;
బహుం విత్వా న ధాతా హోమ, నచ్ఛాదిమ్హసే మయం.

౮౧. “ఇచ్చేవ మచ్చా పరిదేవయన్తి, అదాయకా పేచ్చ యమస్స ఠాయినో;
యే తే విదిచ్చ అధిగమ్మ భోగే, న భుఞ్జరే నాపి కరోన్తి పుఞ్ఞం.

౮౨. “తే ఖుప్పిపాసూపగతా పరత్థ, పచ్ఛా చిరం ఝాయరే డయ్హమానా;
కమ్మాని కత్వాన దుఖుద్రాని, అనుభోన్తి దుక్ఖం కటుకప్ఫలాని.

౮౩. “ఇత్తరఞ్హి ధనం ధఞ్ఞం, ఇత్తరం ఇధ జీవితం;
ఇత్తరం ఇత్తరతో ఞత్వా, దీపం కయిరాథ పణ్డితో.

౮౪. “యే తే ఏవం పజానన్తి, నరా ధమ్మస్స కోవిదా;
తే దానే నప్పమజ్జన్తి, సుత్వా అరహతం వచో”తి. –

పఞ్చ గాథా అభాసింసు.

౮౦-౮౧. తత్థ **న ధాతా హోమాతి** ధాతా సుహితా తిత్తా న హోమ. **నచ్ఛాదిమ్హసేతి** న రుచ్చామ, న రుచిం ఉప్పాదేమ, న తం మయం అత్తనో రుచియా పివిస్సామాతి అత్థో. **ఇచ్చేవాతి** ఏవమేవ. **మచ్చా పరిదేవయన్తీతి** మయం వియ అఞ్ఞేపి మనుస్సా కతకిబ్బిసా పరిదేవన్తి కన్దన్తి. **అదాయకాతి** అదానసీలా మచ్ఛరినో. **యమస్స ఠాయినోతి** యమలోకసఞ్ఞితే యమస్స ఠానే పేత్తివిసయే ఠానసీలా . **యే తే విదిచ్చ అధిగమ్మ భోగేతి** యే తే సమ్పతి ఆయతిఞ్చ సుఖవిసేసవిధాయకే భోగే విన్దిత్వా పటిలభిత్వా. **న భుఞ్జరే నాపి కరోన్తి పుఞ్ఞన్తి** అమ్హే వియ సయమ్పి న భుఞ్జన్తి, పరేసం దేన్తా దానమయం పుఞ్ఞమ్పి న కరోన్తి.

౮౨. తే ఖుప్పిపాసూపగతా పరత్థాతి తే సత్తా పరత్థ పరలోకే పేత్తివిసయే జిఘచ్ఛాపిపాసాభిభూతా హుత్వా. **చిరం ఝాయరే డయ్హమానాతి** ఖుదాదిహేతుకేన దుక్ఖగ్గినా “అకతం వత అమ్హేహి కుసలం, కతం పాప”న్తిఆదినా వత్తమానేన

విప్పటిసారగ్గినా పరిడయ్హమానా ఝాయన్తి, అనుత్థునన్తీతి అత్థో. **దుఖుద్రానీ**తి దుక్ఖవిపాకాని. **అనుభోన్తి దుక్ఖం కటుకప్ఫలానీ**తి అనిట్ఠఫలాని పాపకమ్మాని కత్వా చిరకాలం దుక్ఖం ఆపాయికదుక్ఖం అనుభవన్తి.

౮౩-౮౪. **ఇత్తర**న్తి న చిరకాలట్ఠాయీ, అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం. **ఇత్తరం ఇధ జీవిత**న్తి ఇధ మనుస్సలోకే సత్తానం జీవితమ్పి ఇత్తరం పరిత్తం అప్పకం. తేనాహ భగవా – “యో చిరం జీవతి, సో వస్ససతం అప్పం వా భియ్యో”తి (దీ. ని. ౨.౯౧; సం. ని. ౧.౧౪౫; అ. ని. ౭.౭౪). **ఇత్తరం ఇత్తరతో ఞత్వా**తి ధనధఞ్ఞాదిఉపకరణం మనుస్సానం జీవితఞ్చ ఇత్తరం పరిత్తం ఖణికం న చిరస్సన్తి పఞ్ఞాయ ఉపపరిక్ఖిత్వా. **దీపం కయిరాథ పణ్డితో**తి సపఞ్ఞో పురిసో దీపం అత్తనో పతిట్ఠం పరలోకే హితసుఖాధిట్ఠానం కరేయ్య. **యే తే ఏవం పజానన్తీ**తి యే తే మనుస్సా మనుస్సానం భోగానం జీవితస్స చ ఇత్తరభావం యాథావతో జానన్తి, తే దానే సబ్బకాలం నప్పమజ్జన్తి. **సుత్వా అరహతం వచో**తి అరహతం బుద్ధాదీనం అరియానం వచనం సుత్వా, సుతత్తాతి అత్థో. సేసం పాకటమేవ.

ఏవం తే పేతా సామణేరేన పుట్ఠా తమత్థం ఆచిక్ఖిత్వా “మయం తుయ్హం మాతులమాతులానియో”తి పవేదేసుం. తం సుత్వా సామణేరో సఞ్జాతసంవేగో ఉక్కణ్ఠం పటివినోదేత్వా ఉపజ్ఝాయస్స పాదేసు సిరసా నిపతిత్వా ఏవమాహ – “యం, భన్తే, అనుకమ్పకేన కరణీయం అనుకమ్పం ఉపాదాయ, తం మే తుమ్హేహి కతం, మహతా వతమ్హి అనత్థపాతతో రక్ఖితో, న దాని మే ఘరావాసేన అత్థో, అభిరమిస్సామి బ్రహ్మచరియవాసే”తి. అథాయస్మా సంకిచ్చో తస్స అజ్ఝాసయానురూపం కమ్మట్ఠానం ఆచిక్ఖి. సో కమ్మట్ఠానం అనుయుఞ్జన్తో నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి. ఆయస్మా పన సంకిచ్చో తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసి. సత్థా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ విత్థారేన ధమ్మం దేసేసి, సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

నాగపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨. ఉరగపేతవత్థువణ్ణనా

ఉరగోవ తచం జిణ్ణన్తి ఇదం సత్థా జేతవనే విహరన్తో అఞ్ఞతరం ఉపాసకం ఆరబ్భ కథేసి. సావత్థియం కిర అఞ్ఞతరస్స ఉపాసకస్స పుత్తో కాలమకాసి. సో పుత్తమరణహేతు పరిదేవసోకసమాపన్నో బహి నిక్ఖమిత్వా కిఞ్చి కమ్మం కాతుం అసక్కోన్తో గేహేయేవ అట్ఠాసి. అథ సత్థా పచ్చూసవేలాయం మహాకరుణాసమాపత్తితో వుట్ఠాయ బుద్ధచక్ఖునా లోకం వోలోకేన్తో తం ఉపాసకం దిస్వా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ తస్స గేహం గన్త్వా ద్వారే అట్ఠాసి. ఉపాసకో చ సత్థు ఆగతభావం సుత్వా సీఘం ఉట్ఠాయ గన్త్వా పచ్చుగ్గమనం కత్వా హత్థతో పత్తం గహేత్వా గేహం పవేసేత్వా ఆసనం పఞ్ఞపేత్వా అదాసి. నిసీది భగవా పఞ్ఞత్తే ఆసనే. ఉపాసకోపి భగవన్తం వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసీది. తం భగవా “కిం, ఉపాసక, సోకపరేతో వియ దిస్సతీ”తి ఆహ. “ఆమ, భగవా, పియో మే పుత్తో కాలకతో, తేనాహం సోచామీ”తి. అథస్స భగవా సోకవినోదనం కరోన్తో ఉరగజాతకం (జా. ౧.౫.౧౯ ఆదయో) కథేసి.

అతీతే కిర కాసిరట్ఠే బారాణసియం ధమ్మపాలం నామ బ్రాహ్మణకులం అహోసి. తత్థ బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణీ పుత్తో ధీతా సుణిసా దాసీతి ఇమే సబ్బేపి మరణానుస్సతిభావనాభిరతా అహేసుం. తేసు యో గేహతో నిక్ఖమతి, సో సేసజనే ఓవదిత్వా నిరపేక్ఖోవ నిక్ఖమతి. అథేకదివసం బ్రాహ్మణో పుత్తేన సద్ధిం ఘరతో నిక్ఖమిత్వా ఖేత్తం గన్త్వా కసతి. పుత్తో సుక్ఖతిణపణ్ణకట్ఠాని

ఆలిమ్పేతి. తత్థేకో కణ్హసప్పో డాహభయేన రుక్ఖసుసిరతో నిక్ఖమిత్వా ఇమం బ్రాహ్మణస్స పుత్తం డంసి. సో విసవేగేన ముచ్ఛితో తత్థేవ పరిపతిత్వా కాలకతో, సక్కో దేవరాజా హుత్వా నిబ్బత్తి. బ్రాహ్మణో పుత్తం మతం దిస్వా కమ్మన్తసమీపేన గచ్ఛన్తం ఏకం పురిసం ఏవమాహ – "సమ్మ, మమ ఘరం గన్త్వా బ్రాహ్మణిం ఏవం వదేహి 'న్హాయిత్వా సుద్ధవత్థనివత్థా ఏకస్స భత్తం మాలాగన్ధాదీని చ గహేత్వా తురితం ఆగచ్ఛతూ'తి". సో తత్థ గన్త్వా తథా ఆరోచేసి, గేహజనోపి తథా అకాసి. బ్రాహ్మణో న్హత్వా భుఞ్జిత్వా విలిమ్పిత్వా పరిజనపరివుతో పుత్తస్స సరీరం చితకం ఆరోపేత్వా అగ్గిం దత్వా దారుక్ఖన్ధం డహన్తో వియ నిస్సోకో నిస్సన్తాపో అనిచ్చసఞ్ఞం మనసి కరోన్తో అట్ఠాసి.

అథ బ్రాహ్మణస్స పుత్తో సక్కో హుత్వా నిబ్బత్తి, సో చ అమ్హాకం బోధిసత్తో అహోసి. సో అత్తనో పురిమజాతిం కతపుఞ్ఞఞ్చ పచ్చవేక్ఖిత్వా పితరం ఞాతకే చ అనుకమ్పమానో బ్రాహ్మణవేసేన తత్థ ఆగన్త్వా ఞాతకే అసోచన్తే దిస్వా "అమ్భో, మిగం ఝాపేథ, అమ్హాకం మంసం దేథ, ఛాతోమ్హీ"తి ఆహ. "న మిగో, మనుస్సో బ్రాహ్మణా"తి ఆహ. "కిం తుమ్హాకం పచ్చత్థికో ఏసో"తి? "న పచ్చత్థికో, ఉరే జాతో ఓరసో మహాగుణవన్తో తరుణపుత్తో"తి ఆహ. "కిమత్థం తుమ్హే తథారూపే గుణవతి తరుణపుత్తే మతే న సోచథా"తి? తం సుత్వా బ్రాహ్మణో అసోచనకారణం కథేన్తో –

౮౫. "ఉరగోవ తచం జిణ్ణం, హిత్వా గచ్ఛతి సం తనుం;
ఏవం సరీరే నిబ్భోగే, పేతే కాలకతే సతి.

౮౬. "డయ్హమానో న జానాతి, ఞాతీనం పరిదేవితం;
తస్మా ఏతం న రోదామి, గతో సో తస్స యా గతీ"తి. –

ద్వే గాథా అభాసి.

౮౫-౮౬. తత్థ **ఉరగో**తి ఉరేన గచ్ఛతీతి ఉరగో. సప్పస్సేతం అధివచనం. **తచం జిణ్ణ**న్తి జజ్జరభావేన జిణ్ణం పురాణం అత్తనో తచం నిమ్మోకం. **హిత్వా గచ్ఛతి సం తను**న్తి యథా ఉరగో అత్తనో జిణ్ణతచం రుక్ఖన్తరే వా కట్ఠన్తరే వా మూలన్తరే వా పాసాణన్తరే వా కఞ్చుకం ఓముఞ్చన్తో వియ సరీరతో ఓముఞ్చిత్వా పహాయ ఛడ్డేత్వా యథాకామం గచ్ఛతి, ఏవమేవ సంసారే పరిబ్భమన్తో సత్తో పోరాణస్స కమ్మస్స పరిక్ఖీణత్తా జజ్జరీభూతం సం తనుం అత్తనో సరీరం హిత్వా గచ్ఛతి, యథాకమ్మం గచ్ఛతి, పునబ్భవవసేన ఉపపజ్జతీతి అత్థో. **ఏవ**న్తి డయ్హమానం పుత్తస్స సరీరం దస్సేన్తో ఆహ. **సరీరే నిబ్భోగే**తి అస్స వియ అఞ్ఞేసమ్పి కాయే ఏవం భోగవిరహితే నిరత్థకే జాతే. **పేతే**తి ఆయుఉస్మావిఞ్ఞాణతో అపగతే. **కాలకతే సతీ**తి మతే జాతే. **తస్మా**తి యస్మా డయ్హమానో కాయో అపేతవిఞ్ఞాణత్తా డాహదుక్ఖం వియ ఞాతీనం రుదితం పరిదేవితమ్పి న జానాతి, తస్మా ఏతం మమ పుత్తం నిమిత్తం కత్వా న రోదామి. **గతో సో తస్స యా గతీ**తి యది మతసత్తా న ఉచ్ఛిజ్జన్తి, మతస్స పన కతోకాసస్స కమ్మస్స వసేన యా గతి పాటికఙ్ఖా, తం చుతిఅనన్తరమేవ గతో, సో న పురిమఞాతీనం రుదితం పరిదేవితం వా పచ్చాసీసతి, నాపి యేభుయ్యేన పురిమఞాతీనం రుదితేన కాచి అత్థసిద్ధీతి అధిప్పాయో.

ఏవం బ్రాహ్మణేన అత్తనో అసోచనకారణే కథితే పరియాయమనసికారకోసల్లే పకాసితే బ్రాహ్మణరూపో సక్కో బ్రాహ్మణిం ఆహ – "అమ్మ, తుయ్హం సో మతో కిం హోతీ"తి? "దస మాసే కుచ్ఛినా పరిహరిత్వా థఞ్ఞం పాయేత్వా హత్థపాదే సణ్ఠపేత్వా

సంవడ్ఢితో పుత్తో మే, సామీ"తి. "యది ఏవం పితా తావ పురిసభావేన మా రోదతు, మాతు నామ హదయం ముదుకం, త్వం కస్మా న రోదసీ"తి? తం సుత్వా సా అరోదనకారణం కథేన్తీ –

౮౭. "అనబ్భితో తతో ఆగా, నానుఞ్ఞాతో ఇతో గతో;
యథాగతో తథా గతో, తత్థ కా పరిదేవనా.

౮౮. "డయ్హమానో న జానాతి, ఞాతీనం పరిదేవితం;
తస్మా ఏతం న రోదామి, గతో సో తస్స యా గతీ"తి. –

గాథాద్వయమాహ. తత్థ **అనబ్భితో**తి అనవ్హాతో, "ఏహి మయ్హం పుత్తభావం ఉపగచ్ఛా"తి ఏవం అపక్కోసితో. **తతో**తి యత్థ పుబ్బే ఠితో, తతో పరలోకతో. **ఆగా**తి ఆగఞ్ఛి. **నానుఞ్ఞాతో**తి అననుమతో, "గచ్ఛ, తాత, పరలోక"న్తి ఏవం అమ్హేహి అవిస్సట్ఠో. **ఇతో**తి ఇధలోకతో. **గతో**తి అపగతో. **యథాగతో**తి యేనాకారేన ఆగతో, అమ్హేహి అనబ్భితో ఏవ ఆగతోతి అత్థో. **తథా గతో**తి తేనేవాకారేన గతో. యథా సకేనేవ కమ్మునా ఆగతో, తథా సకేనేవ కమ్మునా గతోతి. ఏతేన కమ్మస్సకతం దస్సేతి. **తత్థ కా పరిదేవనా**తి ఏవం అవసవత్తికే సంసారపవత్తే మరణం పటిచ్చ కా నామ పరిదేవనా, అయుత్తా సా పఞ్ఞవతా అకరణీయాతి దస్సేతి.

ఏవం బ్రాహ్మణియా వచనం సుత్వా తస్స భగినిం పుచ్ఛి – "అమ్మ, తుయ్హం సో కిం హోతీ"తి? "భాతా మే, సామీ"తి. "అమ్మ, భగినియో నామ భాతూసు సినేహా, త్వం కస్మా న రోదసీ"తి? సాపి అరోదనకారణం కథేన్తీ –

౮౯. "సచే రోదే కిసా అస్సం, తత్థ మే కిం ఫలం సియా;
ఞాతిమిత్తసుహజ్జానం, భియ్యో నో అరతీ సియా.

౯౦. "డయ్హమానో న జానాతి, ఞాతీనం పరిదేవితం;
తస్మా ఏతం న రోదామి, గతో సో తస్స యా గతీ"తి. –

గాథాద్వయమాహ. తత్థ **సచే రోదే కిసా అస్స**న్తి యది అహం రోదేయ్యం, కిసా పరిసుక్ఖసరీరా భవేయ్యం. **తత్థ మే కిం ఫలం సియా**తి తస్మిం మయ్హం భాతు మరణనిమిత్తే రోదనే కిం నామ ఫలం, కో ఆనిసంసో భవేయ్య? న తేన మయ్హం భాతికో ఆగచ్ఛేయ్య, నాపి సో తేన సుగతిం గచ్ఛేయ్యాతి అధిప్పాయో. **ఞాతిమిత్తసుహజ్జానం, భియ్యో నో అరతీ సియా**తి అమ్హాకం ఞాతీనం మిత్తానం సుహదయానఞ్చ మమ సోచనేన భాతుమరణదుక్ఖతో భియ్యోపి అరతి దుక్ఖమేవ సియాతి.

ఏవం భగినియా వచనం సుత్వా తస్స భరియం పుచ్ఛి – "తుయ్హం సో కిం హోతీ"తి? "భత్తా మే, సామీ"తి. "భద్దే, ఇత్థియో నామ భత్తరి సినేహా హోన్తి, తస్మిఞ్చ మతే విధవా అనాథా హోన్తి, కస్మా త్వం న రోదసీ"తి? సాపి అత్తనో అరోదనకారణం కథేన్తీ –

౯౧. "యథాపి దారకో చన్దం, గచ్ఛన్తమనురోదతి;
ఏవంసమ్పదమేవేతం, యో పేతమనుసోచతి.

౯౨. "డయ్హమానో న జానాతి, ఞాతీనం పరిదేవితం;

తస్మా ఏతం న రోదామి, గతో సో తస్స యా గతీ"తి. – గాథాద్వయమాహ;

తత్థ **దారకో**తి బాలదారకో. **చన్దన్తి** చన్దమణ్డలం. **గచ్ఛన్తన్తి** నభం అబ్భుస్సుక్కమానం. **అనురోదతీ**తి "మయ్హం రథచక్కం గహేత్వా దేహీ"తి అనురోదతి. **ఏవంసమ్పదమేవేతన్తి** యో పేతం మతం అనుసోచతి, తస్సేతం అనుసోచనం ఏవంసమ్పదం ఏవరూపం, ఆకాసేన గచ్ఛన్తస్స చన్దస్స గహేతుకామతాసదిసం అలబ్భనేయ్యవత్థుస్మిం ఇచ్ఛాభావతోతి అధిప్పాయో.

ఏవం తస్స భరియాయ వచనం సుత్వా దాసిం పుచ్ఛి – "అమ్మ, తుయ్హం సో కిం హోతీ"తి? "అయ్యో మే, సామీ"తి. "యది ఏవం తేన త్వం పోథేత్వా వేయ్యావచ్చం కారితా భవిస్ససి, తస్మా మఞ్ఞే 'సుముత్తాహం తేనా'తి న రోదసీ"తి? "సామి, మా మం ఏవం అవచ, న చేతం అనుచ్ఛవికం , అతివియ ఖన్తిమేత్తానుద్దయాసమ్పన్నో యుత్తవాదీ మయ్హం అయ్యపుత్తో ఉరే సంవడ్ఢపుత్తో వియ అహోసీ"తి. అథ "కస్మా న రోదసీ"తి? సాపి అత్తనో అరోదనకారణం కథేన్తీ –

౯౩. "యథాపి బ్రహ్మే ఉదకుమ్భో, భిన్నో అప్పటిసన్ధియో;

ఏవంసమ్పదమేవేతం, యో పేతమనుసోచతి.

౯౪. "డయ్హమానో న జానాతి, ఞాతీనం పరిదేవితం;

తస్మా ఏతం న రోదామి, గతో సో తస్స యా గతీ"తి. –

గాథాద్వయమాహ. తత్థ **యథాపి బ్రహ్మే ఉదకుమ్భో, భిన్నో అప్పటిసన్ధియో**తి బ్రాహ్మణ సేయ్యథాపి ఉదకఘటో ముగ్గరప్పహారాదినా భిన్నో అప్పటిసన్ధియో పున పాకతికో న హోతి. సేసమేత్థ వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవ.

సక్కో తేసం కథం సుత్వా పసన్నమానసో "సమ్మదేవ తుమ్హేహి మరణస్సతి భావితా, ఇతో పట్ఠాయ న తుమ్హేహి కసిఆదికరణకిచ్చం అత్థీ"తి తేసం గేహం సత్తరతనభరితం కత్వా "అప్పమత్తా దానం దేథ, సీలం రక్ఖథ, ఉపోసథకమ్మం కరోథా"తి ఓవదిత్వా అత్తానఞ్చ తేసం నివేదేత్వా సకట్ఠానమేవ గతో. తేపి బ్రాహ్మణాదయో దానాదీని పుఞ్ఞాని కరోన్తా యావతాయుకం ఠత్వా దేవలోకే ఉప్పజ్జింసు.

సత్థా ఇమం జాతకం ఆహరిత్వా తస్స ఉపాసకస్స సోకసల్లం సముద్ధరిత్వా ఉపరి సచ్చాని పకాసేసి, సచ్చపరియోసానే ఉపాసకో సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహీతి.

ఉరగపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఇతి ఖుద్దక-అట్ఠకథాయ పేతవత్థుస్మిం

ద్వాదసవత్థుపటిమణ్డితస్స

పఠమస్స ఉరగవగ్గస్స అత్థసంవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. ఉబ్బరివగ్గో

౧. సంసారమోచకపేతివత్థువణ్ణనా

నగ్గా దుబ్బణ్ణరూపాసీతి ఇదం సత్థరి వేళువనే విహరన్తే మగధరట్ఠే ఇట్ఠకవతీనామకే గామే అఞ్ఞతరం పేతిం ఆరబ్భ వుత్తం. మగధరట్ఠే కిర ఇట్ఠకవతీ చ దీఘరాజి చాతి ద్వే గామకా అహేసుం, తత్థ బహూ సంసారమోచకా మిచ్ఛాదిట్ఠికా పటివసన్తి. అతీతే చ కాలే పఞ్చన్నం వస్ససతానం మత్థకే అఞ్ఞతరా ఇత్థీ తత్థేవ ఇట్ఠకవతియం అఞ్ఞతరస్మిం సంసారమోచకకులే నిబ్బత్తిత్వా మిచ్ఛాదిట్ఠివసేన బహూ కీటపటఙ్గే జీవితా వోరోపేత్వా పేతేసు నిబ్బత్తి.

సా పఞ్చ వస్ససతాని ఖుప్పిపాసాదిదుక్ఖం అనుభవిత్వా అమ్హాకం భగవతి లోకే ఉప్పజ్జిత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కే అనుక్కమేన రాజగహం ఉపనిస్సాయ వేళువనే విహరన్తే పునపి ఇట్ఠకవతియంయేవ అఞ్ఞతరస్మిం సంసారమోచకకులేయేవ నిబ్బత్తిత్వా యదా సత్తట్ఠవస్సుద్దేసికకాలే అఞ్ఞాహి దారికాహి సద్ధిం రథికాయ కీళనసమత్థా అహోసి, తదా ఆయస్మా సారిపుత్తత్థేరో తమేవ గామం ఉపనిస్సాయ అరుణవతీవిహారే విహరన్తో ఏకదివసం ద్వాదసహి భిక్ఖూహి సద్ధిం తస్స గామస్స ద్వారసమీపేన మగ్గేన అతిక్కమతి. తస్మిం ఖణే బహూ గామదారికా గామతో నిక్ఖమిత్వా ద్వారసమీపే కీళన్తియో పసన్నమానసా మాతాపితూనం పటిపత్తిదస్సనేన వేగేనాగన్త్వా థేరం అఞ్ఞే చ భిక్ఖూ పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దింసు. సా పనేసా అస్సద్ధకులస్స ధీతా చిరకాలం అపరిచితకుసలతాయ సాధుజనాచారవిరహితా అనాదరా అలక్ఖికా వియ అట్ఠాసి. థేరో తస్సా పుబ్బచరితం ఇదాని చ సంసారమోచకకులే నిబ్బత్తనం ఆయతిఞ్చ నిరయే నిబ్బత్తనారహతం దిస్వా "సచాయం మం వన్దిస్సతి, నిరయే న ఉప్పజ్జిస్సతి, పేతేసు నిబ్బత్తిత్వాపి మమంయేవ నిస్సాయ సమ్పత్తిం పటిలభిస్సతీ"తి ఞత్వా కరుణాసఞ్చోదితమానసో తా దారికాయో ఆహ – "తుమ్హే భిక్ఖూ వన్దథ, అయం పన దారికా అలక్ఖికా వియ ఠితా"తి. అథ నం తా దారికా హత్థేసు పరిగ్గహేత్వా ఆకడ్ఢిత్వా బలక్కారేన థేరస్స పాదే వన్దాపేసుం.

సా అపరేన సమయేన వయప్పత్తా దీఘరాజియం సంసారమోచకకులే అఞ్ఞతరస్స కుమారస్స దిన్నా పరిపుణ్ణగబ్భా హుత్వా కాలకతా పేతేసు ఉప్పజ్జిత్వా నగ్గా దుబ్బణ్ణరూపా ఖుప్పిపాసాభిభూతా అతివియ బీభచ్ఛదస్సనా విచరన్తీ రత్తియం ఆయస్మతో సారిపుత్తత్థేరస్స అత్తానం దస్సేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. తం దిస్వా థేరో –

౯౫. "నగ్గా దుబ్బణ్ణరూపాసి, కిసా ధమనిసన్థతా;
ఉప్ఫాసులికే కిసికే, కా ను త్వం ఇధ తిట్ఠసీ"తి. –

గాథాయ పుచ్ఛి. తత్థ **ధమనిసన్థతా**తి నిమ్మంసలోహితతాయ సిరాజాలేహి పత్థతగత్తా. **ఉప్ఫాసులికే**తి ఉగ్గతఫాసులికే. **కిసికే**తి కిససరీరే. పుబ్బేపి "కిసా"తి వత్వా పున "కిసికే"తి వచనం అట్ఠిచమ్మన్హారుమత్తసరీరతాయ అతివియ కిసభావదస్సనత్థం వుత్తం. తం సుత్వా పేతీ అత్తానం పవేదేన్తీ –

౯౬. "అహం భదన్తే పేతీమ్హి, దుగ్గతా యమలోకికా;
పాపకమ్మం కరిత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతా"తి. – గాథం వత్వా పున థేరేన –

౯౭. “కిం ను కాయేన వాచాయ, మనసా దుక్కటం కతం;
కిస్సకమ్మవిపాకేన, పేతలోకం ఇతో గతా”తి. –

కతకమ్మం పుట్ఠా “అదానసీలా మచ్ఛరినీ హుత్వా పేతయోనియం నిబ్బత్తిత్వా ఏవం మహాదుక్ఖం అనుభవామీ”తి దస్సేన్తీ తిస్సో గాథా అభాసి –

౯౮. “అనుకమ్పకా మయ్హం నాహేసుం భన్తే, పితా చ మాతా అథవాపి ఞాతకా;
యే మం నియోజేయ్యుం దదాహి దానం, పసన్నచిత్తా సమణబ్రాహ్మణానం.

౯౯. “ఇతో అహం వస్ససతాని పఞ్చ, యం ఏవరూపా విచరామి నగ్గా;
ఖుదాయ తణ్హాయ చ ఖజ్జమానా, పాపస్స కమ్మస్స ఫలం మమేదం.

౧౦౦. “వన్దామి తం అయ్య పసన్నచిత్తా, అనుకమ్ప మం వీర మహానుభావ;
దత్వా చ మే ఆదిస యఞ్హి కిఞ్చి, మోచేహి మం దుగ్గతియా భదన్తే”తి.

౯౮. తత్థ **అనుకమ్పకా**తి సమ్పరాయికేన అత్థేన అనుగ్గణ్హకా. **భన్తే**తి థేరం ఆలపతి. **యే మం నియోజేయ్యు**న్తి మాతా వా పితా వా అథ వా ఞాతకా ఏదిసా పసన్నచిత్తా హుత్వా “సమణబ్రాహ్మణానం దదాహి దాన”న్తి యే మం నియోజేయ్యుం, తాదిసా అనుకమ్పకా మయ్హం నాహేసున్తి యోజనా.

౯౯. **ఇతో అహం వస్ససతాని పఞ్చ, యం ఏవరూపా విచరామి నగ్గా**తి ఇదం సా పేతీ ఇతో తతియాయ జాతియా అత్తనో పేతత్తభావం అనుస్సరిత్వా ఇదానిపి తథా పఞ్చవస్ససతాని విచరామీతి అధిప్పాయేనాహ. తత్థ **య**న్తి యస్మా, దానాదీనం పుఞ్ఞానం అకతత్తా ఏవరూపా నగ్గా పేతీ హుత్వా ఇతో పట్ఠాయ వస్ససతాని పఞ్చ విచరామీతి యోజనా. **తణ్హాయా**తి పిపాసాయ. **ఖజ్జమానా**తి ఖాదియమానా, బాధియమానాతి అత్థో.

౧౦౦. **వన్దామి తం అయ్య పసన్నచిత్తా**తి అయ్య, తమహం పసన్నచిత్తా హుత్వా వన్దామి, ఏత్తకమేవ పుఞ్ఞం ఇదాని మయా కాతుం సక్కాతి దస్సేతి. **అనుకమ్ప మ**న్తి అనుగ్గణ్హ మమం ఉద్దిస్స అనుద్దయం కరోహి. **దత్వా చ మే ఆదిస యఞ్హి కిఞ్చీ**తి కిఞ్చిదేవ దేయ్యధమ్మం సమణబ్రాహ్మణానం దత్వా తం దక్ఖిణం మయ్హం ఆదిస, తేన మే ఇతో పేతయోనితో మోక్ఖో భవిస్సతీతి అధిప్పాయేన వదతి. తేనేవాహ ‘‘**మోచేహి మం దుగ్గతియా భదన్తే**’’తి.

ఏవం పేతియా వుత్తే యథా నో థేరో పటిపజ్జి, తం దస్సేతుం సఙ్గీతికారేహి తిస్సో గాథా వుత్తా –

౧౦౧. “సాధూతి సో పటిస్సుత్వా, సారిపుత్తోనుకమ్పకో;
భిక్ఖూనం ఆలోపం దత్వా, పాణిమత్తఞ్చ చోళకం;
థాలకస్స చ పానీయం, తస్సా దక్ఖిణమాదిసి.

౧౦౨. “సమనన్తరానుద్దిట్ఠే , విపాకో ఉదపజ్జథ;
భోజనచ్ఛాదనపానీయం, దక్ఖిణాయ ఇదం ఫలం.

౧౦౩. “తతో సుద్ధా సుచివసనా, కాసికుత్తమధారినీ;

విచిత్తవత్థాభరణా, సారిపుత్తం ఉపసఙ్కమీ”తి.

౧౦౧-౧౦౩. తత్థ **భిక్ఖూనన్తి** భిక్ఖునో, వచనవిపల్లాసేన హేతం వుత్తం. “ఆలోపం భిక్ఖునో దత్వా”తి కేచి పఠన్తి. **ఆలోపన్తి** కబళం, ఏకాలోపమత్తం భోజనన్తి అత్థో. **పాణిమత్తఞ్చ చోళకన్తి** ఏకహత్థప్పమాణం చోళఖణ్డన్తి అత్థో. **థాలకస్స చ పానీయన్తి** ఏకథాలకపూరణమత్తం ఉదకం. సేసం ఖల్లాటియపేతవత్థుస్మిం వుత్తనయమేవ.

అథాయస్మా సారిపుత్తో తం పేతిం పీణిన్ద్రియం పరిసుద్ధఛవివణ్ణం దిబ్బవత్థాభరణాలఙ్కారం సమన్తతో అత్తనో పభాయ ఓభాసేన్తిం అత్తనో సన్తికం ఉపగన్త్వా ఠితం దిస్వా పచ్చక్ఖతో కమ్మఫలం తాయ విభావేతుకామో హుత్వా తిస్సో గాథా అభాసి –

౧౦౪.“అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, యా త్వం తిట్ఠసి దేవతే;

ఓభాసేన్తీ దిసా సబ్బా, ఓసధీ వియ తారకా.

౧౦౫.“కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;

ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౦౬.“పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే, మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;

కేనాసి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౧౦౪. తత్థ **అభిక్కన్తేనాతి** అతిమనాపేన, అభిరూపేనాతి అత్థో. **వణ్ణేనాతి** ఛవివణ్ణేన. **ఓభాసేన్తీ దిసా సబ్బాతి** సబ్బాపి దస దిసా జోతేన్తీ ఏకాలోకం కరోన్తీ. యథా కిన్తి ఆహ **‘‘ఓసధీ వియ తారకా’’**తి. ఉస్సన్నా పభా ఏతాయ ధీయతి, ఓసధానం వా అనుబలప్పదాయికాతి కత్వా “ఓసధీ”తి లద్ధనామా తారకా యథా సమన్తతో ఆలోకం కురుమానా తిట్ఠతి, ఏవమేవ త్వం సబ్బదిసా ఓభాసేన్తీతి అత్థో.

౧౦౫. **కేనాతి** కిం-సద్దో పుచ్ఛాయం. హేతుఅత్థే చేతం కరణవచనం, కేన హేతునాతి అత్థో. **తేతి** తవ. **ఏతాదిసోతి** ఏదిసో, ఏతరహి యథాదిస్సమానోతి వుత్తం హోతి. **కేన తే ఇధ మిజ్ఝతీతి** కేన పుఞ్ఞవిసేసేన ఇధ ఇమస్మిం ఠానే ఇదాని తయా లబ్భమానం సుచరితఫలం ఇజ్ఝతి నిప్ఫజ్జతి. **ఉప్పజ్జన్తీతి** నిబ్బత్తన్తి. **భోగాతి** పరిభుఞ్జితబ్బట్ఠేన “భోగా”తి లద్ధనామా వత్థాభరణాదివిత్తూపకరణవిసేసా. **యే కేచీతి** భోగే అనవసేసతో బ్యాపేత్వా సఙ్గణ్హాతి . అనవసేసబ్యాపకో హి అయం నిద్దేసో యథా “యే కేచి సఙ్ఖారా”తి. **మనసో పియాతి** మనసా పియాయితబ్బా, మనాపియాతి అత్థో.

౧౦౬. **పుచ్ఛామీతి** పుచ్ఛం కరోమి, ఞాతుం ఇచ్ఛామీతి అత్థో. **తన్తి** త్వం. **దేవీతి** దిబ్బానుభావసమఙ్గితాయ, దేవి. తేనాహ “మహానుభావే”తి. **మనుస్సభూతాతి** మనుస్సేసు జాతా మనుస్సభావం పత్తా. ఇదం యేభుయ్యేన సత్తా మనుస్సత్తభావే ఠితా పుఞ్ఞాని కరోన్తీతి కత్వా వుత్తం. అయమేతాయం గాథానం సఙ్ఖేపతో అత్థో, విత్థారతో పన పరమత్థదీపనియం విమానవత్థుఅట్ఠకథాయం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో.

ఏవం పున థేరేన పుట్ఠా పేతీ తస్సా సమ్పత్తియా లద్ధకారణం పకాసేన్తీ సేసగాథా అభాసి –

౧౦౭.“ఉప్పణ్డుకిం కిసం ఛాతం, నగ్గం సమ్పతితచ్ఛవిం;
ముని కారుణికో లోకే, తం మం అద్దక్ఖి దుగ్గతం.

౧౦౮.“భిక్ఖూనం ఆలోపం దత్వా, పాణిమత్తఞ్చ చోళకం;
థాలకస్స చ పానీయం, మమ దక్ఖిణమాదిసి.

౧౦౯.“ఆలోపస్స ఫలం పస్స, భత్తం వస్ససతం దస;
భుఞ్జామి కామకామినీ, అనేకరసబ్యఞ్జనం.

౧౧౦.“పాణిమత్తస్స చోళస్స, విపాకం పస్స యాదిసం;
యావతా నన్దరాజస్స, విజితస్మిం పటిచ్ఛదా.

౧౧౧.“తతో బహుతరా భన్తే, వత్థానచ్ఛాదనాని మే;
కోసేయ్యకమ్బలీయాని, ఖోమకప్పాసికాని చ.

౧౧౨.“విపులా చ మహగ్ఘా చ, తేపాకాసేవలమ్బరే;
సాహం తం పరిదహామి, యం యఞ్హి మనసో పియం.

౧౧౩. “థాలకస్స చ పానీయం, విపాకం పస్స యాదిసం;
గమ్భీరా చతురస్సా చ, పోక్ఖరఞ్ఞో సునిమ్మితా.

౧౧౪.“సేతోదకా సుప్పతిత్థా, సీతా అప్పటిగన్ధియా;
పదుముప్పలసఞ్ఛన్నా, వారికిఞ్జక్ఖపూరితా.

౧౧౫.“సాహం రమామి కీళామి, మోదామి అకుతోభయా;
మునిం కారుణికం లోకే, భన్తే వన్దితుమాగతా”తి.

౧౦౭. తత్థ **ఉప్పణ్డుకిన్తి** ఉప్పణ్డుకజాతం. **ఛాతన్తి** బుభుక్ఖితం ఖుదాయ అభిభూతం. **సమ్పతితచ్ఛవిన్తి** ఛిన్నభిన్నసరీరచ్ఛవిం. **లోకేతి** ఇదం “కారుణికో”తి ఏత్థ వుత్తకరుణాయ విసయదస్సనం. **తం మన్తి** తాదిసం మమం, వుత్తనయేన ఏకన్తతో కరుణట్ఠానియం మం. **దుగ్గతన్తి** దుగ్గతిం గతం.

౧౦౮-౧౦౯. భిక్ఖూనం ఆలోపం దత్వాతిఆది థేరేన అత్తనో కరుణాయ కతాకారదస్సనం. తత్థ **భత్తన్తి** ఓదనం, దిబ్బభోజనన్తి అత్థో. **వస్ససతం దసాతి** దస వస్ససతాని, వస్ససహస్సన్తి వుత్తం హోతి. అచ్చన్తసంయోగే చేతం ఉపయోగవచనం. **భుఞ్జామి కామకామినీ, అనేకరసబ్యఞ్జనన్తి** అఞ్ఞేహిపి కామేతబ్బకామేహి సమన్నాగతా అనేకరసబ్యఞ్జనం భత్తం భుఞ్జామీతి యోజనా.

౧౧౦. **చోళస్సాతి** దేయ్యధమ్మసీసేన తబ్బిసయం దానమయం పుఞ్ఞమేవ దస్సేతి. **విపాకం పస్స యాదిసన్తి** తస్స చోళదానస్స విపాకసఙ్ఖాతం ఫలం పస్స, భన్తే. తం పన యాదిసం యథారూపం, కిన్తి చేతి ఆహ ''**యావతా నన్దరాజస్సా**''తిఆది.

తత్థ కోయం **నన్దరాజా** నామ? అతీతే కిర దసవస్ససహస్సాయుకేసు మనుస్సేసు బారాణసివాసీ ఏకో కుటుమ్బికో అరఞ్ఞే జఙ్ఘావిహారం విచరన్తో అరఞ్ఞట్ఠానే అఞ్ఞతరం పచ్చేకబుద్ధం అద్దస. సో పచ్చేకబుద్ధో తత్థ చీవరకమ్మం కరోన్తో అనువాతే అప్పహోన్తే సంహరిత్వావ ఠపేతుం ఆరద్ధో. సో కుటుమ్బికో తం దిస్వా, "భన్తే, కిం కరోథా"తి వత్వా తేన అప్పిచ్ఛతాయ కిఞ్చి అవుత్తేపి "చీవరదుస్సం నప్పహోతీ"తి ఞత్వా అత్తనో ఉత్తరాసఙ్గం పచ్చేకబుద్ధస్స పాదమూలే ఠపేత్వా అగమాసి. పచ్చేకబుద్ధో తం గహేత్వా అనువాతం ఆరోపేన్తో చీవరం కత్వా పారుపి. సో కుటుమ్బికా జీవితపరియోసానే కాలం కత్వా తావతింసభవనే నిబ్బత్తిత్వా తత్థ యావతాయుకం దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా తతో చవిత్వా బారాణసితో యోజనమత్తే ఠానే అఞ్ఞతరస్మిం గామే అమచ్చకులే నిబ్బత్తి.

తస్స వయప్పత్తకాలే తస్మిం గామే నక్ఖత్తం సఙ్ఘుట్ఠం అహోసి. సో మాతరం ఆహ – "అమ్మ, సాటకం మే దేహి, నక్ఖత్తం కీళిస్సామీ"తి. సా సుధోతవత్థం నీహరిత్వా అదాసి. "అమ్మ, థూలం ఇద"న్తి. అఞ్ఞం నీహరిత్వా అదాసి, తమ్పి పటిక్ఖిపి. అథ నం మాతా ఆహ – "తాత, యాదిసే గేహే మయం జాతా, నత్థి నో ఇతో సుఖుమతరస్స వత్థస్స పటిలాభాయ పుఞ్ఞ"న్తి. "లభనట్ఠానం గచ్ఛామి, అమ్మా"తి. "గచ్ఛ, పుత్త, అహం అజ్జేవ తుయ్హం బారాణసినగరే రజ్జపటిలాభం ఇచ్ఛామీ"తి. సో "సాధు, అమ్మా"తి మాతరం వన్దిత్వా పదక్ఖిణం కత్వా ఆహ – "గచ్ఛామి, అమ్మా"తి. "గచ్ఛ, తాతా"తి. ఏవం కిరస్సా చిత్తం అహోసి – "కహం గమిస్సతి, ఇధ వా ఏత్థ వా గేహే నిసీదిస్సతీ"తి. సో పన పుఞ్ఞనియామేన చోదియమానో గామతో నిక్ఖమిత్వా బారాణసిం గన్త్వా మఙ్గలసిలాపట్టే ససీసం పారుపిత్వా నిపజ్జి. సో చ బారాణసిరఞ్ఞో కాలకతస్స సత్తమో దివసో హోతి.

అమచ్చా చ పురోహితో చ రఞ్ఞో సరీరకిచ్చం కత్వా రాజఙ్గణే నిసీదిత్వా మన్తయింసు – "రఞ్ఞో ఏకా ధీతా అత్థి, పుత్తో నత్థి, అరాజకం రజ్జం న తిట్ఠతి, ఫుస్సరథం విస్సజ్జేమా"తి. తే కుముదవణ్ణే చత్తారో సిన్ధవే యోజేత్వా సేతచ్ఛత్తప్పముఖం పఞ్చవిధం రాజకకుధభణ్డం రథస్మింయేవ ఠపేత్వా రథం విస్సజ్జేత్వా పచ్ఛతో తూరియాని పగ్గణ్హాపేసుం. రథో పాచీనద్వారేన నిక్ఖమిత్వా ఉయ్యానాభిముఖో అహోసి. "పరిచయేన ఉయ్యానాభిముఖో గచ్ఛతి , నివత్తేమా"తి కేచి ఆహంసు. పురోహితో "మా నివత్తయిత్థా"తి ఆహ. రథో కుమారం పదక్ఖిణం కత్వా ఆరోహనసజ్జో హుత్వా అట్ఠాసి, పురోహితో పారుపనకణ్ణం అపనేత్వా పాదతలాని ఓలోకేన్తో "తిట్ఠతు అయం దీపో, ద్విసహస్సదీపపరివారేసు చతూసు మహాదీపేసు ఏకరజ్జం కారేతుం యుత్తో"తి వత్వా "తూరియాని పగ్గణ్హథ, పునపి పగ్గణ్హథా"తి తిక్ఖత్తుం తూరియాని పగ్గణ్హాపేసి.

అథ కుమారో ముఖం వివరిత్వా ఓలోకేత్వా "కేన కమ్మేన ఆగతత్థ, తాతా"తి ఆహ. "దేవ, తుమ్హాకం రజ్జం పాపుణాతీ"తి. "తుమ్హాకం రాజా కహ"న్తి? "దివఙ్గతో, సామీ"తి. "కతి దివసా అతిక్కన్తా"తి? "అజ్జ సత్తమో దివసో"తి. "పుత్తో వా ధీతా వా నత్థీ"తి? "ధీతా అత్థి, దేవ, పుత్తో నత్థీ"తి. "తేన హి కరిస్సామి రజ్జ"న్తి. తే తావదేవ అభిసేకమణ్డపం కత్వా రాజధీతరం సబ్బాలఙ్కారేహి అలఙ్కరిత్వా ఉయ్యానం ఆనేత్వా కుమారస్స అభిసేకం అకంసు.

అథస్స కతాభిసేకస్స సతసహస్సగ్ఘనికం వత్థం ఉపనేసుం. సో “కిమిదం, తాతా”తి ఆహ. “నివాసనవత్థం, దేవా”తి. “నను, తాతా, థూల”న్తి? “మనుస్సానం పరిభోగవత్థేసు ఇతో సుఖుమతరం నత్థి, దేవా”తి. “తుమ్హాకం రాజా ఏవరూపం నివాసేసీ”తి? “ఆమ, దేవా”తి. “న మఞ్ఞే పుఞ్ఞవా తుమ్హాకం రాజా (అం. ని. అట్ఠ. ౧.౧.౧౯౧) సువణ్ణభిఙ్కారం ఆహరథ, లభిస్సామి వత్థ”న్తి. సువణ్ణభిఙ్కారం ఆహరింసు. సో ఉట్ఠాయ హత్థే ధోవిత్వా ముఖం విక్ఖాలేత్వా హత్థేన ఉదకం ఆదాయ పురత్థిమదిసాయం అబ్భుక్కిరి. తదా ఘనపథవిం భిన్దిత్వా అట్ఠ కప్పరుక్ఖా ఉట్ఠహింసు. పున ఉదకం గహేత్వా దక్ఖిణాయ పచ్ఛిమాయ ఉత్తరాయాతి ఏవం చతూసు దిసాసు అబ్భుక్కిరి. సబ్బదిసాసు అట్ఠ అట్ఠ కత్వా ద్వత్తింస కప్పరుక్ఖా ఉట్ఠహింసు. ఏకేకాయ దిసాయ సోళస సోళస కత్వా చతుసట్ఠి కమ్మరుక్ఖాతి కేచి వదన్తి. సో ఏకం దిబ్బదుస్సం నివాసేత్వా ఏకం పారుపిత్వా “నన్దరఞ్ఞో విజితే సుత్తకన్తికా ఇత్థియో మా సుత్తం కన్తింసూతి భేరిం చరాపేథా”తి వత్వా ఛత్తం ఉస్సాపేత్వా అలఙ్కతపటియత్తో హత్థిక్ఖన్ధవరగతో నగరం పవిసిత్వా పాసాదం ఆరుయ్హ మహాసమ్పత్తిం అనుభవి.

ఏవం గచ్ఛన్తే కాలే ఏకదివసం దేవీ రఞ్ఞో సమ్పత్తిం దిస్వా “అహో తపస్సీ”తి కారుఞ్ఞాకారం దస్సేసి. “కిమిదం, దేవీ”తి చ పుట్ఠా “అతిమహతీ తే, దేవ, సమ్పత్తి. అతీతే అద్ధని కల్యాణం అకత్థ, ఇదాని అనాగతస్స అత్థాయ కుసలం న కరోథా”తి ఆహ. “కస్స దేమ? సీలవన్తో నత్థీ”తి. “అసుఞ్ఞో, దేవ, జమ్బుదీపో అరహన్తేహి, తుమ్హే దానమేవ సజ్జేథ, అహం అరహన్తే లచ్ఛామీ”తి ఆహ. పునదివసే రాజా మహారహం దానం సజ్జాపేసి. దేవీ “సచే ఇమిస్సాయ దిసాయ అరహన్తో అత్థి, ఇధాగన్త్వా అమ్హాకం భిక్ఖం గణ్హన్తూ”తి అధిట్ఠహిత్వా ఉత్తరదిసాభిముఖా ఉరేన నిపజ్జి. నిపన్నమత్తాయ ఏవ దేవియా హిమవన్తే వసన్తానం పదుమవతియా పుత్తానం పఞ్చసతానం పచ్చేకబుద్ధానం జేట్ఠకో మహాపదుమపచ్చేకబుద్ధో భాతికే ఆమన్తేసి – “మారిసా నన్దరాజా తుమ్హే నిమన్తేతి, అధివాసేథ తస్సా”తి. తే అధివాసేత్వా తావదేవ ఆకాసేనాగన్త్వా ఉత్తరద్వారే ఓతరింసు. మనుస్సా “పఞ్చసతా, దేవ, పచ్చేకబుద్ధా ఆగతా”తి రఞ్ఞో ఆరోచేసుం. రాజా సద్ధిం దేవియా ఆగన్త్వా వన్దిత్వా పత్తం గహేత్వా పచ్చేకబుద్ధే పాసాదం ఆరోపేత్వా తత్థ తేసం దానం దత్వా భత్తకిచ్చావసానే రాజా సఙ్ఘత్థేరస్స, దేవీ సఙ్ఘనవకస్స పాదమూలే నిపజ్జిత్వా “అయ్యా, పచ్చయేహి న కిలమిస్సన్తి, మయం పుఞ్ఞేన న హాయిస్సామ, అమ్హాకం ఇధ నివాసాయ పటిఞ్ఞం దేథా”తి పటిఞ్ఞం కారేత్వా ఉయ్యానే నివాసట్ఠానాని కారేత్వా యావజీవం పచ్చేకబుద్ధే ఉపట్ఠహిత్వా తేసు పరినిబ్బుతేసు సాధుకీళితం కారేత్వా గన్ధదారుఆదీహి సరీరకిచ్చం కారేత్వా ధాతుయో గహేత్వా చేతియం పతిట్ఠాపేత్వా “ఏవరూపానమ్పి నామ మహానుభావానం మహేసీనం మరణం భవిస్సతి, కిమఙ్గం పన మాదిసాన”న్తి సంవేగజాతో జేట్ఠపుత్తం రజ్జే పతిట్ఠాపేత్వా సయం తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజి. దేవీపి “రఞ్ఞే పబ్బజితే అహం కిం కరిస్సామీ”తి పబ్బజి. ద్వేపి ఉయ్యానే వసన్తా ఝానాని నిబ్బత్తేత్వా ఝానసుఖేన వీతినామేత్వా ఆయుపరియోసానే బ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తింసు. సో కిర నన్దరాజా అమ్హాకం సత్థు మహాసావకో మహాకస్సపత్థేరో అహోసి, తస్స అగ్గమహేసీ భద్దా కాపిలానీ నామ.

అయం పన నన్దరాజా దస వస్ససహస్సాని సయం దిబ్బవత్థాని పరిదహన్తో సబ్బమేవ అత్తనో విజితం ఉత్తరకురుసదిసం కరోన్తో ఆగతాగతానం మనుస్సానం దిబ్బదుస్సాని అదాసి. తయిదం దిబ్బవత్థసమిద్ధిం సన్ధాయ సా పేతీ ఆహ ‘‘**యావతా నన్దరాజస్స, విజితస్మిం పటిచ్ఛదా**’’తి. తత్థ **విజితస్మి**న్తి రట్ఠే. **పటిచ్ఛదా**తి వత్థాని. తాని హి పటిచ్ఛాదేన్తి ఏతేహీతి “పటిచ్ఛదా”తి వుచ్చన్తి.

౧౧౧. ఇదాని సా పేతీ “నన్దరాజసమిద్ధితోపి ఏతరహి మయ్హం సమిద్ధి విపులతరా”తి దస్సేన్తీ “**తతో బహుతరా, భన్తే, వత్థానచ్ఛాదనాని మే**”తిఆదిమాహ. తత్థ **తతో**తి నన్దరాజస్స పరిగ్గహభూతవత్థతోపి బహుతరాని మయ్హం వత్థచ్ఛాదనానీతి అత్థో. **వత్థానచ్ఛాదనానీ**తి నివాసనవత్థాని చేవ పారుపనవత్థాని చ . **కోసేయ్యకమ్బలీయానీ**తి కోసేయ్యాని చేవ కమ్బలాని చ. **ఖోమకప్పాసికానీ**తి ఖోమవత్థాని చేవ కప్పాసమయవత్థాని చ.

౧౧౨. **విపులా**తి ఆయామతో చ విత్థారతో చ విపులా. **మహగ్ఘా**తి మహగ్ఘవసేన మహన్తా మహారహా. **ఆకాసేవలమ్బరే**తి ఆకాసేయేవ ఓలమ్బమానా తిట్ఠన్తి. **యం యఞ్హి మనసో పియ**న్తి యం యం మయ్హం మనసో పియం, తం తం గహేత్వా పరిదహామి పారుపామి చాతి యోజనా.

౧౧౩. **థాలకస్స చ పానీయం, విపాకం పస్స యాదిస**న్తి థాలకపూరణమత్తం పానీయం దిన్నం అనుమోదితం , తస్స పన విపాకం యాదిసం యావ మహన్తం పస్సాతి దస్సేన్తీ “**గమ్భీరా చతురస్సా చా**”తిఆదిమాహ. తత్థ **గమ్భీరా**తి అగాధా. **చతురస్సా**తి చతురస్ససణ్ఠానా. **పోక్ఖరఞ్ఞో**తి పోక్ఖరణియో. **సునిమ్మితా**తి కమ్మానుభావేనేవ సుట్ఠు నిమ్మితా.

౧౧౪. **సేతోదకా**తి సేతఉదకా సేతవాలుకసమ్పరికిణ్ణా. **సుప్పతిత్థా**తి సున్దరతిత్థా. **సీతా**తి సీతలోదకా. **అప్పటిగన్ధియా**తి పటికూలగన్ధరహితా సురభిగన్ధా. **వారికిఞ్జక్ఖపూరితా**తి కమలకువలయాదీనం కేసరసఞ్ఛన్నేన వారినా పరిపుణ్ణా.

౧౧౫. **సాహ**న్తి సా అహం. **రమామీ**తి రతిం విన్దామి. **కీళామీ**తి ఇన్ద్రియాని పరిచారేమి. **మోదామీ**తి భోగసమ్పత్తియా పముదితా హోమి. **అకుతోభయా**తి కుతోచిపి అసఞ్జాతభయా, సేరీ సుఖవిహారినీ హోమి . **భన్తే, వన్దితుమాగతా**తి, భన్తే, ఇమిస్సా దిబ్బసమ్పత్తియా పటిలాభస్స కారణభూతం త్వం వన్దితుం ఆగతా ఉపగతాతి అత్థో. యం పనేత్థ అత్థతో అవిభత్తం, తం తత్థ తత్థ వుత్తమేవ.

ఏవం తాయ పేతియా వుత్తే ఆయస్మా సారిపుత్తో ఇట్ఠకవతియం దీఘరాజియన్తి గామద్వయవాసికేసు అత్తనో సన్తికం ఉపగతేసు మనుస్సేసు ఇమమత్థం విత్థారతో కథేన్తో సంవేజేత్వా సంసారమోచనపాపకమ్మతో మోచేత్వా ఉపాసకభావే పతిట్ఠాపేసి. సా పవత్తి భిక్ఖూసు పాకటా జాతా. తం భిక్ఖూ భగవతో ఆరోచేసుం. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి, సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

సంసారమోచకపేతివత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. సారిపుత్తత్థేరమాతుపేతివత్థువణ్ణనా

నగ్గా దుబ్బణ్ణరూపాసీతి ఇదం సత్థరి వేళువనే విహరన్తే ఆయస్మతో సారిపుత్తత్థేరస్స ఇతో పఞ్చమాయ జాతియా మాతుభూతం పేతిం ఆరబ్భ వుత్తం. ఏకదివసం ఆయస్మా చ సారిపుత్తో ఆయస్మా చ మహామోగ్గల్లానో ఆయస్మా చ అనురుద్ధో ఆయస్మా చ కప్పినో రాజగహస్స అవిదూరే అఞ్ఞతరస్మిం అరఞ్ఞాయతనే విహరన్తి. తేన చ సమయేన బారాణసియం అఞ్ఞతరో బ్రాహ్మణో అడ్ఢో మహద్ధనో మహాభోగో సమణబ్రాహ్మణకపణద్ధికవనిబ్బకయాచకానం ఓపానభూతో అన్నపానవత్థసయనాదీని దేతి. దేన్తో చ ఆగతాగతానం యథాకాలం యథారహఞ్చ పాదోదకపాదబ్భఞ్జనాదిదానానుపుబ్బకం సబ్బాభిదేయ్యం పటిపన్నో హోతి, పురేభత్తం భిక్ఖూ అన్నపానాదినా సక్కచ్చం

పరివిసతి. సో దేసన్తరం గచ్ఛన్తో భరియం ఆహ – "భోతి, యథాపఞ్ఞత్తం ఇమం దానవిధిం అపరిహాపేన్తీ సక్కచ్చం అనుపతిట్ఠాహీ"తి. సా "సాధూ"తి పటిస్సుణిత్వా తస్మిం పక్కన్తే ఏవ తావ భిక్ఖూనం పఞ్ఞత్తం దానవిధిం పచ్ఛిన్ది, అద్ధికానం పన నివాసత్థాయ ఉపగతానం గేహపిట్ఠితో ఛడ్డితం జరసాలం దస్సేసి "ఏత్థ వసథా"తి. అన్నపానాదీనం అత్థాయ తత్థ అద్ధికేసు ఆగతేసు "గూథం ఖాదథ, ముత్తం పివథ, లోహితం పివథ , తుమ్హాకం మాతు మత్థలుఙ్గం ఖాదథా"తి యం యం అసుచి జేగుచ్ఛం, తస్స తస్స నామం గహేత్వా నిట్ఠురం వదతి.

సా అపరేన సమయేన కాలం కత్వా కమ్మానుభావుక్ఖిత్తా పేతయోనియం నిబ్బత్తిత్వా అత్తనో వచీదుచ్చరితానురూపం దుక్ఖం అనుభవన్తీ పురిమజాతిసమ్బన్ధం అనుస్సరిత్వా ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స సన్తికం ఉపసఙ్కమితుకామా తస్స విహారద్వారం సమ్పాపుణి, తస్స విహారద్వారదేవతాయో విహారప్పవేసనం నివారేసుం. సా కిర ఇతో పఞ్చమాయ జాతియా థేరస్స మాతుభూతపుబ్బా, తస్మా ఏవమాహ – "అహం అయ్యస్స సారిపుత్తత్థేరస్స ఇతో పఞ్చమాయ జాతియా మాతా, దేథ మే ద్వారప్పవేసనం థేరం దట్ఠు"న్తి. తం సుత్వా దేవతా తస్సా పవేసనం అనుజానింసు. సా పవిసిత్వా చఙ్కమనకోటియం ఠత్వా థేరస్స అత్తానం దస్సేసి. థేరో తం దిస్వా కరుణాయ సఞ్చోదితమానసో హుత్వా –

౧౧౬."నగ్గా దుబ్బణ్ణరూపాసి, కిసా ధమనిసన్థతా;
ఉప్ఫాసులికే కిసికే, కా ను త్వం ఇధ తిట్ఠసీ"తి. –

గాథాయ పుచ్ఛి. సా థేరేన పుట్ఠా పటివచనం దేన్తీ –

౧౧౭."అహం తే సకియా మాతా, పుబ్బే అఞ్ఞాసు జాతీసు;
ఉపపన్నా పేత్తివిసయం, ఖుప్పిపాససమప్పితా.

౧౧౮."ఛడ్డితం ఖిపితం ఖేళం, సిఙ్ఘాణికం సిలేసుమం;
వసఞ్చ డయ్హమానానం, విజాతానఞ్చ లోహితం.

౧౧౯."వణికానఞ్చ యం ఘాన-సీసచ్ఛిన్నాన లోహితం;
ఖుదాపరేతా భుఞ్జామి, ఇత్థిపురిసనిస్సితం.

౧౨౦."పుబ్బలోహితం భక్ఖామి, పసూనం మానుసాన చ;
అలేణా అనగారా చ, నీలమఞ్చపరాయణా.

౧౨౧."దేహి పుత్తక మే దానం, దత్వా అన్వాదిసాహి మే;
అప్పేవ నామ ముచ్చేయ్యం, పుబ్బలోహితభోజనా"తి. – పఞ్చగాథా అభాసి;

౧౧౭. తత్థ **అహం తే సకియా మాతాతి** అహం తుయ్హం జననిభావతో సకియా మాతా. **పుబ్బే అఞ్ఞాసు జాతీసూతి** మాతా హోన్తీపి న ఇమిస్సం జాతియం, అథ ఖో పుబ్బే అఞ్ఞాసు జాతీసు, ఇతో పఞ్చమియన్తి దట్ఠబ్బం. **ఉపపన్నా**

పేత్తివిసయన్తి పటిసన్ధివసేన పేతలోకం ఉపగతా. **ఖుప్పిపాససమప్పితాతి** ఖుదాయ చ పిపాసాయ చ అభిభూతా, నిరన్తరం జిఘచ్ఛాపిపాసాహి అభిభుయ్యమానాతి అత్థో.

౧౧౮-౧౧౯. **ఛడ్డితన్తి** ఉచ్ఛిట్ఠకం, వన్తన్తి అత్థో. **ఖిపితన్తి** ఖిపితేన సద్ధిం ముఖతో నిక్ఖన్తమలం. **ఖేళన్తి** నిట్ఠుభం. **సిఙ్ఘాణికన్తి** మత్థలుఙ్గతో విస్సన్దిత్వా నాసికాయ నిక్ఖన్తమలం. **సిలేసుమన్తి** సేమ్హం. **వసఞ్చ డయ్హమానానన్తి** చితకస్మిం డయ్హమానానం కళేవరానం వసాతేలఞ్చ. **విజాతానఞ్చ లోహితన్తి** పసూతానం ఇత్థీనం లోహితం, గబ్భమలం చ-సద్దేన సఙ్గణ్హాతి. **వణికానన్తి** సఞ్జాతవణానం. **యన్తి** యం లోహితన్తి సమ్బన్ధో. **ఘానసీసచ్ఛిన్నాననన్తి** ఘానచ్ఛిన్నానం సీసచ్ఛిన్నానఞ్చ యం లోహితం, తం భుఞ్జామీతి యోజనా. దేసనాసీసమేతం "ఘానసీసచ్ఛిన్నాన"న్తి, యస్మా హత్థపాదాదిచ్ఛిన్నానమ్పి లోహితం భుఞ్జామియేవ. తథా "వణికాన"న్తి ఇమినా తేసమ్పి లోహితం సఙ్గహితన్తి దట్ఠబ్బం. **ఖుదాపరేతాతి** జిఘచ్ఛాభిభూతా హుత్వా. **ఇత్థిపురిసనిస్సితన్తి** ఇత్థిపురిససరీరనిస్సితం యథావుత్తం అఞ్ఞఞ్చ చమ్మమంసన్హారుపుబ్బాదికం పరిభుఞ్జామీతి దస్సేతి.

౧౨౦-౧౨౧. **పసూనన్తి** అజగోమహింసాదీనం. **అలేణాతి** అసరణా. **అనగారాతి** అనావాసా. **నీలమఞ్చపరాయణాతి** సుసానే ఛడ్డితమలమఞ్చసయనా. అథ వా **నీలాతి** ఛారికఙ్గారబహులా సుసానభూమి అధిప్పేతా, తంయేవ మఞ్చం వియ అధిసయనాతి అత్థో. **అన్వాదిసాహి మేతి** యథా దిన్నం దక్ఖిణం మయ్హం ఉపకప్పతి, తథా ఉద్దిస పత్తిదానం దేహి. **అప్పేవ నామ ముచ్చేయ్యం, పుబ్బలోహితభోజనాతి** తవ ఉద్దిసనేన ఏతస్మా పుబ్బలోహితభోజనా పేతజీవికా అపి నామ ముచ్చేయ్యం.

తం సుత్వా ఆయస్మా సారిపుత్తత్థేరో దుతియదివసే మహామోగ్గల్లానత్థేరాదికే తయో థేరే ఆమన్తేత్వా తేహి సద్ధిం రాజగహే పిణ్డాయ చరన్తో రఞ్ఞో బిమ్బిసారస్స నివేసనం అగమాసి. రాజా థేరే దిస్వా వన్దిత్వా "కిం, భన్తే, ఆగతత్థా"తి ఆగమనకారణం పుచ్ఛి. ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో తం పవత్తిం రఞ్ఞో ఆరోచేసి. రాజా "అఞ్ఞాతం, భన్తే"తి వత్వా థేరే విస్సజ్జేత్వా సబ్బకమ్మికం అమచ్చం పక్కోసాపేత్వా ఆణాపేసి "నగరస్స అవిదూరే వివిత్తే ఛాయూదకసమ్పన్నే ఠానే చతస్సో కుటియో కారేహీ"తి. అన్తేపురే చ మహానకవిసేసవసేన తిధా విభజిత్వా చతస్సో కుటియో పటిచ్ఛాపేసి, సయఞ్చ తత్థ గన్త్వా కాతబ్బయుత్తకం అకాసి. నిట్ఠితాసు కుటికాసు సబ్బం బలికరణం సజ్జాపేత్వా అన్నపానవత్థాదీని బుద్ధప్పముఖస్స చాతుద్దిసస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స అనుచ్ఛవికే సబ్బపరిక్ఖారే చ ఉపట్ఠాపేత్వా ఆయస్మతో సారిపుత్తత్థేరస్స తం సబ్బం నియ్యాదేసి. అథ థేరో తం పేతిం ఉద్దిస్స తం సబ్బం బుద్ధప్పముఖస్స చాతుద్దిసస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స అదాసి. సా పేతీ తం అనుమోదిత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తిత్వా సబ్బకామసమిద్ధా చ హుత్వా అపరదివసే ఆయస్మతో మహామోగ్గల్లానత్థేరస్స సన్తికం ఉపగన్త్వా వన్దిత్వా అట్ఠాసి. తం థేరో పటిపుచ్ఛి, సా అత్తనో పేతూపపత్తిం పున దేవూపపత్తిఞ్చ విత్థారతో కథేసి. తేన వుత్తం –

౧౨౨."మాతుయా వచనం సుత్వా, ఉపతిస్సోనుకమ్పకో;
ఆమన్తయి మోగ్గల్లానం, అనురుద్ధఞ్చ కప్పినం.

౧౨౩."చతస్సో కుటియో కత్వా, సఙ్ఘే చాతుద్దిసే అదా;
కుటియో అన్నపానఞ్చ, మాతు దక్ఖిణమాదిసీ.

౧౨౪.“సమనన్తరానుద్దిట్ఠే, విపాకో ఉదపజ్జథ;
భోజనం పానీయం వత్థం, దక్ఖిణాయ ఇదం ఫలం.

౧౨౫.“తతో సుద్ధా సుచివసనా, కాసికుత్తమధారినీ;
విచిత్తవత్థాభరణా, కోలికం ఉపసఙ్కమీ”తి.

౧౨౩. తత్థ **సఙ్ఘే చాతుద్దిసే అదా**తి చాతుద్దిసస్స సఙ్ఘస్స అదాసి, నియ్యాదేసీతి అత్థో. సేసం వుత్తత్థమేవ.

అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో తం పేతిం –

౧౨౬.“అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, యా త్వం తిట్ఠసి దేవతే;
ఓభాసేన్తీ దిసా సబ్బా, ఓసధీ వియ తారకా.

౧౨౭.“కేన తేతాదిసో వణ్ణో, తేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౨౮.“పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే, మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా,
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. – పుచ్ఛి;

౧౨౯-౧౩౩. అథ సా **“సారిపుత్తస్సాహం మాతా”**తిఆదినా విస్సజ్జేసి. సేసం వుత్తత్థమేవ. అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి, సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

సారిపుత్తత్థేరమాతుపేతివత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. మత్తాపేతివత్థువణ్ణనా

నగ్గా దుబ్బణ్ణరూపాసీతి ఇదం సత్థరి జేతవనే విహరన్తే మత్తం నామ పేతిం ఆరబ్భ వుత్తం. సావత్థియం కిర అఞ్ఞతరో కుటుమ్బికో సద్ధో పసన్నో అహోసి. తస్స భరియా అస్సద్ధా అప్పసన్నా కోధనా వఞ్ఝా చ అహోసి నామేన మత్తా నామ. అథ సో కుటుమ్బికో కులవంసూపచ్ఛేదనభయేన సదిసకులతో తిస్సం నామ అఞ్ఞం కఞ్ఞం ఆనేసి. సా అహోసి సద్ధా పసన్నా సామినో చ పియా మనాపా, సా నచిరస్సేవ గబ్భినీ హుత్వా దసమాసచ్చయేన పుత్తం విజాయి, “భూతో”తిస్స నామం అహోసి. సా గేహస్సామినీ హుత్వా చత్తారో భిక్ఖూ సక్కచ్చం ఉపట్ఠహి, వఞ్ఝా పన తం ఉసూయతి.

తా ఉభోపి ఏకస్మిం దివసే సీసం న్హత్వా అల్లకేసా అట్ఠంసు, కుటుమ్బికో గుణవసేన తిస్సాయ ఆబద్ధసినేహో మనుఞ్ఞేన హదయేన తాయ సద్ధిం బహుం సల్లపన్తో అట్ఠాసి. తం అసహమానా మత్తా ఇస్సాపకతా గేహే సమ్మజ్జిత్వా ఠపితం సఙ్కారం తిస్సాయ మత్థకే ఓకిరి. సా అపరేన సమయేన కాలం కత్వా పేతయోనియం నిబ్బత్తిత్వా అత్తనో కమ్మబలేన పఞ్చవిధం

దుక్ఖం అనుభవతి. తం పన దుక్ఖం పాళితో ఏవ విఞ్ఞాయతి. అథేకదివసం సా పేతీ సఞ్ఝాయ వీతివత్తాయ గేహస్స పిట్ఠిపస్సే న్హాయన్తియా తిస్సాయ అత్తానం దస్సేసి. తం దిస్వా తిస్సా –

౧౩౪. "నగ్గా దుబ్బణ్ణరూపాసి, కిసా ధమనిసన్థతా;
ఉప్ఫాసులికే కిసికే, కా ను త్వం ఇధ తిట్ఠసీ"తి. –

గాథాయ పటిపుచ్ఛి. ఇతరా –

౧౩౫. "అహం మత్తా తువం తిస్సా, సపత్తీ తే పురే అహుం;
పాపకమ్మం కరిత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతా"తి. –

గాథాయ పటివచనం అదాసి. తత్థ **అహం మత్తా తువం తిస్సా**తి అహం మత్తా నామ, తువం తిస్సా నామ. **పురే**తి పురిమత్తభావే. **తే**తి తుయ్హం సపత్తీ అహుం, అహోసిన్తి అత్థో. పున తిస్సా –

౧౩౬. "కిం ను కాయేన వాచాయ, మనసా దుక్కటం కతం;
కిస్సకమ్మవిపాకేన, పేతలోకం ఇతో గతా"తి. –

గాథాయ కతకమ్మం పుచ్ఛి. పున ఇతరా –

౧౩౭. "చణ్డీ చ ఫరుసా చాసిం, ఇస్సుకీ మచ్ఛరీ సఠా;
తాహం దురుత్తం వత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతా"తి. –

గాథాయ అత్తనా కతకమ్మం ఆచిక్ఖి. తత్థ **చణ్డీ**తి కోధనా. **ఫరుసా**తి ఫరుసవచనా. **ఆసి**న్తి అహోసిం. **తాహ**న్తి తం అహం. **దురుత్త**న్తి దుబ్భాసితం నిరత్థకవచనం. ఇతో పరమ్పి తాసం వచనపటివచనవసేనేవ గాథా పవత్తా –

౧౩౮. "సబ్బం అహమ్పి జానామి, యథా త్వం చణ్డికా అహు;
అఞ్ఞఞ్చ ఖో తం పుచ్ఛామి, కేనాసి పంసుకున్థితా.

౧౩౯. "సీసంన్హాతా తువం ఆసి, సుచివత్థా అలఙ్కతా;
అహఞ్చ ఖో అధిమత్తం, సమలఙ్కతతరా తయా.

౧౪౦. "తస్సా మే పేక్ఖమానాయ, సామికేన సమన్తయి;
తతో మే ఇస్సా విపులా, కోధో మే సమజాయథ.

౧౪౧. "తతో పంసుం గహేత్వాన, పంసునా తఞ్హి ఓకిరిం;
తస్సకమ్మవిపాకేన, తేనమ్హి పంసుకున్థితా.

౧౪౨. "సబ్బం అహమ్పి జానామి, పంసునా మం త్వమోకిరి;

అఞ్ఞఞ్చ ఖో తం పుచ్ఛామి, కేన ఖజ్జసి కచ్ఛుయా.

౧౪౩.“భేసజ్జహారీ ఉభయో, వనన్తం అగమిమ్హసే;
త్వఞ్చ భేసజ్జమాహరి, అహఞ్చ కపికచ్ఛునో.

౧౪౪.“తస్సా త్యాజానమానాయ, సేయ్యం త్యాహం సమోకిరిం;
తస్సకమ్మవిపాకేన, తేన ఖజ్జామి కచ్ఛుయా.

౧౪౫.“సబ్బం అహమ్పి జానామి, సేయ్యం మే త్వం సమోకిరి;
అఞ్ఞఞ్చ ఖో తం పుచ్ఛామి, కేనాసి నగ్గియా తువం.

౧౪౬.“సహాయానం సమయో ఆసి, ఞాతీనం సమితీ అహు;
త్వఞ్చ ఆమన్తితా ఆసి, ససామినీ నో చ ఖోహం.

౧౪౭.“తస్సా త్యాజానమానాయ, దుస్సం త్యాహం అపానుదిం;
తస్సకమ్మవిపాకేన, తేనమ్హి నగ్గియా అహం.

౧౪౮.“సబ్బం అహమ్పి జానామి, దుస్సం మే త్వం అపానుది;
అఞ్ఞఞ్చ ఖో తం పుచ్ఛామి, కేనాసి గూథగన్ధినీ.

౧౪౯.“తవ గన్ధఞ్చ మాలఞ్చ, పచ్చగ్ఘఞ్చ విలేపనం;
గూథకూపే అతారేసిం, తం పాపం పకతం మయా;
తస్సకమ్మవిపాకేన, తేనమ్హి గూథగన్ధినీ.

౧౫౦.“సబ్బం అహమ్పి జానామి, తం పాపం పకతం తయా;
అఞ్ఞఞ్చ ఖో తం పుచ్ఛామి, కేనాసి దుగ్గతా తువం.

౧౫౧.“ఉభిన్నం సమకం ఆసి, యం గేహే విజ్జతే ధనం;
సన్తేసు దేయ్యధమ్మేసు, దీపం నాకాసిమత్తనో;
తస్సకమ్మవిపాకేన, తేనమ్హి దుగ్గతా అహం.

౧౫౨.“తదేవ మం త్వం అవచ, పాపకమ్మం నిసేవసి;
న హి పాపేహి కమ్మేహి, సులభా హోతి సుగ్గతి.

౧౫౩.“వామతో మం త్వం పచ్చేసి, అథోపి మం ఉసూయసి;
పస్స పాపానం కమ్మానం, విపాకో హోతి యాదిసో.

౧౩౪."తే ఘరా తా చ దాసియో, తానేవాభరణానిమే;
తే అఞ్ఞే పరిచారేన్తి, న భోగా హోన్తి సస్సతా.

౧౩౫."ఇదాని భూతస్స పితా, ఆపణా గేహమేహితి;
అప్పేవ తే దదే కిఞ్చి, మా సు తావ ఇతో అగా.

౧౩౬."నగ్గా దుబ్బణ్ణరూపామ్హి, కిసా ధమనిసన్థతా;
కోపీనమేతం ఇత్థీనం, మా మం భూతపితాద్దస.

౧౩౭."హన్ద కిం వా త్యాహం దమ్మి, కిం వా తేచ కరోమహం;
యేన త్వం సుఖితా అస్స, సబ్బకామసమిద్ధినీ.

౧౩౮."చత్తారో భిక్ఖూ సఙ్ఘతో, చత్తారో పన పుగ్గలే;
అట్ఠ భిక్ఖూ భోజయిత్వా, మమ దక్ఖిణమాదిస;
తదాహం సుఖితా హేస్సం, సబ్బకామసమిద్ధినీ.

౧౩౯."సాధూతి సా పటిస్సుత్వా, భోజయిత్వాట్ఠ భిక్ఖవో;
వత్థేహచ్ఛాదయిత్వాన, తస్సా దక్ఖిణమాదిసీ.

౧౪౦."సమనన్తరానుద్దిట్ఠే, విపాకో ఉదపజ్జథ;
భోజనచ్ఛాదనపానీయం, దక్ఖిణాయ ఇదం ఫలం.

౧౪౧."తతో సుద్ధా సుచివసనా, కాసికుత్తమధారినీ;
విచిత్తవత్థాభరణా, సపత్తిం ఉపసఙ్కమి.

౧౪౨."అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, యా త్వం తిట్ఠసి దేవతే;
ఓభాసేన్తీ దిసా సబ్బా, ఓసధీ వియ తారకా.

౧౪౩. "కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౪౪."పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే, మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీతి.

౧౪౫."అహం మత్తా తువం తిస్సా, సపత్తీ తే పురే అహుం;
పాపకమ్మం కరిత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతా.

౧౬౬.“తవ దిన్నేన దానేన, మోదామి అకుతోభయా;

చిరం జీవాహి భగిని, సహ సబ్బేహి ఞాతిభి;

అసోకం విరజం ఠానం, ఆవాసం వసవత్తినం.

౧౬౭.“ఇధ ధమ్మం చరిత్వాన, దానం దత్వాన సోభనే;

వినేయ్య మచ్ఛేరమలం సమూలం, అనిన్దితా సగ్గముపేహి ఠాన”న్తి.

౧౩౮. తత్థ **సబ్బం అహమ్పి జానామి, యథా త్వం చణ్డికా అహూ**తి “చణ్డీ చ ఫరుసా చాసి”న్తి యం తయా వుత్తం, తం సబ్బం అహమ్పి జానామి, యథా త్వం చణ్డికా కోధనా ఫరుసవచనా ఇస్సుకీ మచ్ఛరీ సఠా చ అహోసి. **అఞ్ఞఞ్చ ఖో తం పుచ్ఛామీ**తి అఞ్ఞం పున తం ఇదాని పుచ్ఛామి. **కేనాసి పంసుకున్థితా**తి కేన కమ్మేన సఙ్కారపంసూతి ఓగుణ్ఠితా సబ్బసో ఓకిణ్ణసరీరా అహూతి అత్థో.

౧౩౯-౪౦. **సీసంన్హాతా**తి ససీసం న్హాతా. **అధిమత్త**న్తి అధికతరం. **సమలఙ్కతతరా**తి సమ్మా అతిసయేన అలఙ్కతా. “అధిమత్తా”తి వా పాఠో, అతివియ మత్తా మానమదమత్తా, మాననిస్సితాతి అత్థో. **తయా**తి భోతియా . **సామికేన సమన్తయీ**తి సామికేన సద్ధిం అల్లోపసల్లాపవసేన కథేసి.

౧౪౩-౧౪౪. **ఖజ్జసి కచ్ఛుయా**తి కచ్ఛురోగేన ఖాదీయసి, బాధీయసీతి అత్థో. **భేసజ్జహారీ**తి భేసజ్జహారినియో ఓసధహారికాయో. **ఉభయో**తి దువే, త్వఞ్చ అహఞ్చాతి అత్థో. **వనన్త**న్తి వనం. **త్వఞ్చ భేసజ్జమాహరీ**తి త్వం వేజ్జేహి వుత్తం అత్తనో ఉపకారావహం భేసజ్జం ఆహరి. **అహఞ్చ కపికచ్ఛునో**తి అహం పన కపికచ్ఛుఫలాని దుఫస్సఫలాని ఆహరిం. **కపికచ్ఛూ**తి వా సయంభూతా వుచ్చతి, తస్మా సయంభూతాయ పత్తఫలాని ఆహరిన్తి అత్థో. **సేయ్యం త్యాహం సమోకిరి**న్తి తవ సేయ్యం అహం కపికచ్ఛుఫలపత్తేహి సమన్తతో అవకిరిం.

౧౪౬-౧౪౭. **సహాయాన**న్తి మిత్తానం. **సమయో**తి సమాగమో. **ఞాతీన**న్తి బన్ధూనం. **సమితీ**తి సన్నిపాతో. **ఆమన్తితా**తి మఙ్గలకిరియావసేన నిమన్తితా. **ససామినీ**తి సభత్తికా, సహ భత్తునాతి అత్థో. **నో చ ఖోహ**న్తి నో చ ఖో అహం ఆమన్తితా ఆసిన్తి యోజనా. **దుస్సం త్యాహ**న్తి దుస్సం తే అహం. **అపానుది**న్తి చోరికాయ అవహరిం అగ్గహోసిం.

౧౪౯. **పచ్చగ్ఘ**న్తి అభినవం, మహగ్ఘం వా. **అతారేసి**న్తి ఖిపిం. **గూథగన్ధినీ**తి గూథగన్ధగన్ధినీ కరీసవాయినీ.

౧౫౧. **యం గేహే విజ్జతే ధన**న్తి యం గేహే ధనం ఉపలబ్భతి, తం తుయ్హం మయ్హఞ్చాతి అమ్హాకం ఉభిన్న సమకం తుల్యమేవ ఆసి. **సన్తేసూ**తి విజ్జమానేసు. **దీప**న్తి పతిట్ఠం, పుఞ్ఞకమ్మం సన్ధాయ వదతి.

౧౫౨. ఏవం సా పేతీ తిస్సాయ పుచ్ఛితమత్థం కథేత్వా పున పుబ్బే తస్సా వచనం అకత్వా అత్తనా కతం అపరాధం పకాసేన్తీ ‘‘**తదేవ మం త్వ**’’న్తిఆదిమాహ. తత్థ **తదేవా**తి తదా ఏవ, మయ్హం మనుస్సత్తభావే ఠితకాలేయేవ. తథేవాతి వా పాఠో, యథా ఏతరహి జాతం, తం తథా ఏవాతి అత్థో. **మ**న్తి అత్తానం నిద్దిసతి, **త్వ**న్తి తిస్సం. **అవచా**తి అభణి. యథా పన అవచ, తం దస్సేతుం ‘‘**పాపకమ్మ**’’న్తిఆది వుత్తం. “పాపకమ్మానీ”తి పాళి. “త్వం పాపకమ్మానియేవ కరోసి, పాపేహి పన

కమ్మేహి సుగతి సులభా న హోతి, అథ ఖో దుగ్గతి ఏవ సులభా"తి యథా మం త్వం పుబ్బే అవచ ఓవది, తం తథేవాతి వదతి.

౧౩౩. తం సుత్వా తిస్సా ''**వామతో మం త్వం పచ్చేసీ**''తిఆదినా తిస్సో గాథా ఆహ. తత్థ **వామతో మం త్వం పచ్చేసీతి** విలోమతో మం త్వం అధిగచ్ఛసి, తుయ్హం హితేసిమ్పి విపచ్చనీకకారినిం కత్వా మం గణ్హాసి. **మం ఉసూయసీతి** మయ్హం ఉసూయసి, మయి ఇస్సం కరోసి. **పస్స పాపానం కమ్మానం, విపాకో హోతి యాదిసోతి** పాపకానం నామ కమ్మానం విపాకో యాదిసో యథా ఘోరతరో, తం పచ్చక్ఖతో పస్సాతి వదతి.

౧౩౪. **తే అఞ్ఞే పరిచారేన్తీతి** తే ఘరే దాసియో ఆభరణాని చ ఇమాని తయా పుబ్బే పరిగ్గహితాని ఇదాని అఞ్ఞే పరిచారేన్తి పరిభుఞ్జన్తి. "ఇమే"తి హి లిఙ్గవిపల్లాసేన వుత్తం. **న భోగా హోన్తి సస్సతాతి** భోగా నామేతే న సస్సతా అనవట్ఠితా తావకాలికా మహాయగమనీయా, తస్మా తదత్థం ఇస్సామచ్ఛరియాదీని న కత్తబ్బానీతి అధిప్పాయో.

౧౩౫. **ఇదాని భూతస్స పితాతి** ఇదానేవ భూతస్స మయ్హం పుత్తస్స పితా కుటుమ్బికో. **ఆపణాతి** ఆపణతో ఇమం **గేహం ఏహితి** ఆగమిస్సతి. **అప్పేవ తే దదే కిఞ్చీతి** గేహం ఆగతో కుటుమ్బికో తుయ్హం దాతబ్బయుత్తకం కిఞ్చి దేయ్యధమ్మం అపి నామ దదేయ్య. **మా సు తావ ఇతో అగాతి** ఇతో గేహస్స పచ్ఛా వత్థుతో మా తావ అగమాసీతి తం అనుకమ్పమానా ఆహ.

౧౩౬. తం సుత్వా పేతీ అత్తనో అజ్ఝాసయం పకాసేన్తీ ''**నగ్గా దుబ్బణ్ణరూపామ్హీ**''తి గాథమాహ. తత్థ **కోపీనమేతం ఇత్థీనన్తి** ఏతం నగ్గదుబ్బణ్ణతాదికం పటిచ్ఛాదేతబ్బతాయ ఇత్థీనం కోపీనం రున్ధనీయం. **మా మం భూతపితాద్దసాతి** తస్మా భూతస్స పితా కుటుమ్బికో మం మా అద్దక్ఖీతి లజ్జమానా వదతి.

౧౩౭. తం సుత్వా తిస్సా సఞ్జాతనుద్దయా ''**హన్ద కిం వా త్యాహం దమ్మి**''తి గాథమాహ. తత్థ **హన్దాతి** చోదనత్థే నిపాతో. **కిం వా త్యాహం దమ్మీతి** కిం తే అహం దమ్మి, కిం వత్థం దస్సామి, ఉదాహు భత్తన్తి. **కిం వా తేధ కరోమహన్తి** కిం వా అఞ్ఞం తే ఇధ ఇమస్మిం కాలే ఉపకారం కరిస్సామి.

౧౩౮. తం సుత్వా పేతీ ''**చత్తారో భిక్ఖూ సఙ్ఘతో**''తి గాథమాహ. తత్థ **చత్తారో భిక్ఖూ సఙ్ఘతో, చత్తారో పన పుగ్గలేతి** భిక్ఖుసఙ్ఘతో సఙ్ఘవసేన చత్తారో భిక్ఖూ, పుగ్గలవసేన చత్తారో భిక్ఖూతి ఏవం అట్ఠ భిక్ఖూ యథారుచిం భోజేత్వా తం దక్ఖిణం మమ ఆదిస, మయ్హం పత్తిదానం దేహి. **తదాహం సుఖితా హేస్సన్తి** యదా త్వం దక్ఖిణం మమ ఉద్దిసిస్ససి, తదా అహం సుఖితా సుఖప్పత్తా సబ్బకామసమిద్ధినీ భవిస్సామీతి అత్థో.

౧౩౯-౧౬౧. తం సుత్వా తిస్సా తమత్థం అత్తనో సామికస్స ఆరోచేత్వా దుతియదివసే అట్ఠ భిక్ఖూ భోజేత్వా తస్సా దక్ఖిణమాదిసి, సా తావదేవ పటిలద్ధదిబ్బసమ్పత్తికా పున తిస్సాయ సన్తికం ఉపసఙ్కమి. తమత్థం దస్సేతుం సఙ్గీతికారేహి ''**సాధూతి సా పటిస్సుత్వా**''తిఆదికా తిస్సో గాథా ఠపితా.

౧౬౨-౧౬౭. ఉపసఙ్కమిత్వా ఠితం పన నం తిస్సా ''**అభిక్కన్తేన వణ్ణేనా**''తిఆదీహి తీహి గాథాహి పటిపుచ్ఛి. ఇతరా ''**అహం మత్తా**''తి గాథాయ అత్తానం ఆచిక్ఖిత్వా ''**చిరం జీవాహీ**''తి గాథాయ తస్సా అనుమోదనం దత్వా ''**ఇధ ధమ్మం**

చరిత్వానా’’తి గాథాయ ఓవాదం అదాసి. తత్థ **తవ దిన్నే**నాతి తయా దిన్నేన. **అసోకం విరజం ఠాన**న్తి సోకాభావేన అసోకం, సేదజల్లికానం పన అభావేన విరజం దిబ్బట్ఠానం, సబ్బమేతం దేవలోకం సన్ధాయ వదతి. **ఆవాస**న్తి ఠానం. **వసవత్తిన**న్తి దిబ్బేన ఆధిపతేయ్యేన అత్తనో వసం వత్తేన్తానం. **సమూల**న్తి సలోభదోసం. లోభదోసా హి మచ్ఛరియస్స మూలం నామ. **అనిన్దితా**తి అగరహితా పాసంసా, **సగ్గముపేహి ఠాన**న్తి రూపాదీహి విసయేహి సుట్ఠు అగ్గత్తా “సగ్గ”న్తి లద్ధనామం దిబ్బట్ఠానం ఉపేహి, సుగతిపరాయణా హోహీతి అత్థో. సేసం ఉత్తానమేవ.

అథ తిస్సా తం పవత్తిం కుటుమ్బికస్స ఆరోచేసి, కుటుమ్బికో భిక్ఖూనం ఆరోచేసి, భిక్ఖూ భగవతో ఆరోచేసుం. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి, తం సుత్వా మహాజనో పటిలద్ధసంవేగో వినేయ్య మచ్ఛేరాదిమలం దానసీలాదిరతో సుగతిపరాయణో అహోసీతి.

మత్తాపేతివత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. నన్దాపేతివత్థువణ్ణనా

కాళీ దుబ్బణ్ణరూపాసీతి ఇదం సత్థరి జేతవనే విహరన్తే నన్దం నామ పేతిం ఆరబ్భ వుత్తం. సావత్థియా కిర అవిదూరే అఞ్ఞతరస్మిం గామకే నన్దిసేనో నామ ఉపాసకో అహోసి సద్ధో పసన్నో. భరియా పనస్స నన్దా నామ అస్సద్ధా అప్పసన్నా మచ్ఛరినీ చణ్డీ ఫరుసవచనా సామికే అగారవా అగ్గతిస్సా సస్సుం చోరివాదేన అక్కోసతి పరిభాసతి. సా అపరేన సమయేన కాలం కత్వా పేతయోనియం నిబ్బత్తిత్వా తస్సేవ గామస్స అవిదూరే విచరన్తీ ఏకదివసం నన్దిసేనస్స ఉపాసకస్స గామతో నిక్ఖమన్తస్స అవిదూరే అత్తానం దస్సేసి. సో తం దిస్వా –

౧౬౮.“కాళీ దుబ్బణ్ణరూపాసి, ఫరుసా భీరుదస్సనా;
పిఙ్గలాసి కళారాసి, న తం మఞ్ఞామి మానుసి”న్తి. –

గాథాయ అజ్ఝభాసి. తత్థ **కాళీ**తి కాళవణ్ణా, ఝామఙ్గారసదిసో హిస్సా వణ్ణో అహోసి. **ఫరుసా**తి ఖరగత్తా. **భీరుదస్సనా**తి భయానకదస్సనా సప్పటిభయాకారా. “భారుదస్సనా”తి వా పాఠో, భారియదస్సనా, దుబ్బణ్ణతాదినా దుద్దసికాతి అత్థో. **పిఙ్గలా**తి పిఙ్గలలోచనా. **కళారా**తి కళారదన్తా. **న తం మఞ్ఞామి మానుసి**న్తి అహం తం మానుసిన్తి న మఞ్ఞామి, పేతిమేవ చ తం మఞ్ఞామీతి అధిప్పాయో. తం సుత్వా పేతీ అత్తానం పకాసేన్తీ –

౧౬౯.“అహం నన్దా నన్దిసేన, భరియా తే పురే అహుం;
పాపకమ్మం కరిత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతా”తి. –

గాథమాహ . తత్థ **అహం నన్దా నన్దిసేనా**తి సామి నన్దిసేన అహం నన్దా నామ. **భరియా తే పురే అహు**న్తి పురిమజాతియం తుయ్హం భరియా అహోసిం. ఇతో పరం –

౧౭౦.“కిం ను కాయేన వాచాయ, మనసా దుక్కటం కతం;
కిస్స కమ్మవిపాకేన, పేతలోకం ఇతో గతా”తి. –

తస్స ఉపాసకస్స పుచ్ఛా. అథస్స సా –

౧౭౧.“చణ్డీ చ ఫరుసా చాసిం, తయి చాపి అగారవా;

తాహం దురుత్తం వత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతా”తి. –

విస్సజ్జేసి. పున సో –

౧౭౨.“హన్దుత్తరీయం దదామి తే, ఇమం దుస్సం నివాసయ;

ఇమం దుస్సం నివాసేత్వా, ఏహి నేస్సామి తం ఘరం.

౧౭౩. “వత్థఞ్చ అన్నపానఞ్చ, లచ్ఛసి త్వం ఘరం గతా;

పుత్తే చ తే పస్సిస్ససి, సుణిసాయో చ దక్ఖసీ”తి. – అథస్స సా –

౧౭౪.“హత్థేన హత్థే తే దిన్నం, న మయ్హం ఉపకప్పతి;

భిక్ఖూ చ సీలసమ్పన్నే, వీతరాగే బహుస్సుతే.

౧౭౫.“తప్పేహి అన్నపానేన, మమ దక్ఖిణమాదిస;

తదాహం సుఖితా హేస్సం, సబ్బకామసమిద్ధినీ”తి. –

ద్వే గాథా అభాసి. తతో –

౧౭౬.“సాధూతి సో పటిస్సుత్వా, దానం విపులమాకిరి;

అన్నం పానం ఖాదనీయం, వత్థసేనాసనాని చ;

ఛత్తం గన్ధఞ్చ మాలఞ్చ, వివిధా చ ఉపాహనా.

౧౭౭. “భిక్ఖూ చ సీలసమ్పన్నే, వీతరాగే బహుస్సుతే;

తప్పేత్వా అన్నపానేన, తస్సా దక్ఖిణమాదిసీ.

౧౭౮.“సమనన్తరానుద్దిట్ఠే , విపాకో ఉదపజ్జథ;

భోజనచ్ఛాదనపానీయం, దక్ఖిణాయ ఇదం ఫలం.

౧౭౯.“తతో సుద్ధా సుచివసనా, కాసికుత్తమధారినీ;

విచిత్తవత్థాభరణా, సామికం ఉపసఙ్కమీ”తి. –

చతస్సో గాథా సఙ్గీతికారేహి వుత్తా. తతో పరం –

౧౮౦.“అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, యా త్వం తిట్ఠసి దేవతే;

ఓభాసేన్తీ దిసా సబ్బా, ఓసధీ వియ తారకా.

౧౮౧."కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౮౨."పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే, మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ"తి.

౧౮౩."అహం నన్దా నన్దిసేన, భరియా తే పురే అహుం;
పాపకమ్మం కరిత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతా.

౧౮౪."తవ దిన్నేన దానేన, మోదామి అకుతోభయా;
చిరం జీవ గహపతి, సహ సబ్బేహి ఞాతిభి;

అసోకం విరజం ఖేమం, ఆవాసం వసవత్తినం.

౧౮౫."ఇధ ధమ్మం చరిత్వాన, దానం దత్వా గహపతి;
వినేయ్య మచ్ఛేరమలం సమూలం, అనిన్దితో సగ్గముపేహి ఠాన"న్తి. –

ఉపాసకస్స చ పేతియా చ వచనపటివచనగాథా.

౧౭౬. తత్థ **దానం విపులమాకిరీ**తి ఉక్ఖిణేయ్యఖేత్తే దేయ్యధమ్మబీజం విప్పకిరన్తో వియ మహాదానం పవత్తేసి. సేసం అనన్తరవత్థుసదిసమేవ.

ఏవం సా అత్తనో దిబ్బసమ్పత్తిం తస్సా చ కారణం నన్దిసేనస్స విభావేత్వా అత్తనో వసనట్ఠానమేవ గతా. ఉపాసకో తం పవత్తిం భిక్ఖూనం ఆరోచేసి , భిక్ఖూ భగవతో ఆరోచేసుం. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

నన్దాపేతివత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. మట్ఠకుణ్డలీపేతవత్థువణ్ణనా

అలఙ్కతో మట్ఠకుణ్డలీతి ఇదం సత్థరి జేతవనే విహరన్తే మట్ఠకుణ్డలీదేవపుత్తం ఆరబ్భ వుత్తం. తత్థ యం వత్తబ్బం, తం పరమత్థదీపనియం విమానవత్థువణ్ణనాయం మట్ఠకుణ్డలీవిమానవత్థువణ్ణనాయ (వి॰ వ॰ అట్ఠ॰ ౧౨౦౬ మట్ఠకుణ్డలీవిమానవణ్ణనా) వుత్తమేవ, తస్మా తత్థ వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం.

ఏత్థ చ మట్ఠకుణ్డలీదేవపుత్తస్స విమానదేవతాభావతో తస్స వత్థు యదిపి విమానవత్థుపాళియం సఙ్గహం ఆరోపితం, యస్మా పన సో దేవపుత్తో అదిన్నపుబ్బకబ్రాహ్మణస్స పుత్తసోకేన సుసానం గన్త్వా ఆళాహనం అనుపరియాయిత్వా

రోదన్తస్స సోకహరణత్థం అత్తనో దేవరూపం పటిసంహరిత్వా హరిచన్దనుస్సదో బాహా పగ్గయ్హ కన్దన్తో దుక్ఖాభిభూతాకారేన పేతో వియ అత్తానం దస్సేసి. మనుస్సత్తభావతో అపేతత్తా పేతపరియాయోపి లబ్భతి ఏవాతి తస్స వత్థు పేతవత్థుపాళియమ్పి సఙ్గహం ఆరోపితన్తి దట్ఠబ్బం.

మట్ఠకుణ్డలీపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. కణ్హపేతవత్థువణ్ణనా

ఉట్ఠేహి కణ్హ కిం సేసీతి ఇదం సత్థా జేతవనే విహరన్తో అఞ్ఞతరం మతపుత్తం ఉపాసకం ఆరబ్భ కథేసి. సావత్థియం కిర అఞ్ఞతరస్స ఉపాసకస్స పుత్తో కాలమకాసి. సో తేన సోకసల్లసమప్పితో న న్హాయతి, న భుఞ్జతి, న కమ్మన్తే విచారేతి, న బుద్ధుపట్ఠానం గచ్ఛతి, కేవలం, “తాత పియపుత్తక, మం ఓహాయ కహం పఠమతరం గతోసీ”తిఆదీని వదన్తో విప్పలపతి. సత్థా పచ్చూససమయే లోకం ఓలోకేన్తో తస్స సోతాపత్తిఫలూపనిస్సయం దిస్వా పునదివసే భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో సావత్థియం పిణ్డాయ చరిత్వా కతభత్తకిచ్చో భిక్ఖూ ఉయ్యోజేత్వా ఆనన్దత్థేరేన పచ్ఛాసమణేన తస్స ఘరద్వారం అగమాసి. సత్థు ఆగతభావం ఉపాసకస్స ఆరోచేసుం. అథస్స గేహజనో గేహద్వారే ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా సత్థారం నిసీదాపేత్వా ఉపాసకం పరిగ్గహేత్వా సత్థు సన్తికం ఉపనేసి. ఏకమన్తం నిసిన్నం తం దిస్వా “కిం, ఉపాసక, సోచసీ”తి వత్వా “ఆమ, భన్తే”తి వుత్తే, “ఉపాసక, పోరాణకపణ్డితా పణ్డితానం కథం సుత్వా మతపుత్తం నానుసోచింసూ”తి వత్వా తేన యాచితో అతీతం ఆహరి.

అతీతే ద్వారవతీనగరే దస భాతికరాజానో అహేసుం – వాసుదేవో బలదేవో చన్దదేవా సూరియదేవో అగ్గిదేవో వరుణదేవో అజ్జునో పజ్జునో ఘటపణ్డితో అఙ్కురో చాతి. తేసు వాసుదేవమహారాజస్స పియపుత్తో కాలమకాసి. తేన రాజా సోకపరేతో సబ్బకిచ్చాని పహాయ మఞ్చస్స అటనిం పరిగ్గహేత్వా విప్పలపన్తో నిపజ్జి. తస్మిం కాలే ఘటపణ్డితో చిన్తేసి – “ఠపేత్వా మం అఞ్ఞో కోచి మమ భాతు సోకం పరిహరితుం సమత్థో నామ నత్థి, ఉపాయేనస్స సోకం హరిస్సామీ”తి. సో ఉమ్మత్తకవేసం గహేత్వా “ససం మే దేథ, ససం మే దేథా”తి ఆకాసం ఓలోకేన్తో సకలనగరం విచరి. “ఘటపణ్డితో ఉమ్మత్తకో జాతో”తి సకలనగరం సఙ్ఖుభి.

తస్మిం కాలే రోహిణేయ్యో నామ అమచ్చో వాసుదేవరఞ్ఞో సన్తికం గన్త్వా తేన సద్ధిం కథం సముట్ఠాపేన్తో –

౨౦౭. “ఉట్ఠేహి కణ్హ కిం సేసి, కో అత్థో సుపనేన తే;
యో చ తుయ్హం సకో భాతా, హదయం చక్ఖు చ దక్ఖిణం;
తస్స వాతా బలీయన్తి, ససం జప్పతి కేసవా”తి. – ఇమం గాథమాహ;

౨౦౭. తత్థ **కణ్హా**తి వాసుదేవం గోత్తేనాలపతి. **కో అత్థో సుపనేన తే**తి సుపనేన తుయ్హం కా నామ వడ్ఢి. **సకో భాతా**తి సోదరియో భాతా. **హదయం చక్ఖు చ దక్ఖిణ**న్తి హదయేన చేవ దక్ఖిణచక్ఖునా చ సదిసోతి అత్థో. **తస్స వాతా బలీయన్తీ**తి తస్స అపరాపరం ఉప్పజ్జమానా ఉమ్మాదవాతా బలవన్తో హోన్తి వడ్ఢన్తి అభిభవన్తి. **ససం జప్పతీ**తి “ససం మే దేథా”తి విప్పలపతి. **కేసవా**తి సో కిర కేసానం సోభనానం అత్థితాయ “కేసవో”తి వోహరీయతి. తేన నం నామేన ఆలపతి.

తస్స వచనం సుత్వా సయనతో ఉట్ఠితభావం దీపేన్తో సత్థా అభిసమ్బుద్ధో హుత్వా –

౨౦౮.“తస్స తం వచనం సుత్వా, రోహిణేయ్యస్స కేసవో;

తరమానరూపో వుట్ఠాసి, భాతు సోకేన అట్టితో”తి. – ఇమం గాథమాహ;

రాజా ఉట్ఠాయ సీఘం పాసాదా ఓతరిత్వా ఘటపణ్డితస్స సన్తికం గన్త్వా ఉభోసు హత్థేసు నం దళ్హం గహేత్వా తేన సద్ధిం సల్లపన్తో –

౨౦౯.“కిం ను ఉమ్మత్తరూపోవ, కేవలం ద్వారకం ఇమం;

ససో ససోతి లపసి, కీదిసం ససమిచ్ఛసి.

౨౧౦.“సోవణ్ణమయం మణిమయం, లోహమయం అథ రూపియమయం;

సఙ్ఖసిలాపవాళమయం, కారయిస్సామి తే ససం.

౨౧౧.“సన్తి అఞ్ఞేపి ససకా, అరఞ్ఞవనగోచరా;

తేపి తే ఆనయిస్సామి, కీదిసం ససమిచ్ఛసీ”తి. –

తిస్సో గాథాయో అభాసి.

౨౦౯-౨౧౧. **తత్థ ఉమ్మత్తరూపోవా**తి ఉమ్మత్తకో వియ. **కేవల**న్తి సకలం. **ద్వారక**న్తి ద్వారవతీనగరం విచరన్తో. **ససో ససోతి లపసీ**తి ససో ససోతి విలపసి. **సోవణ్ణమయ**న్తి సువణ్ణమయం. **లోహమయ**న్తి తమ్బలోహమయం. **రూపియమయ**న్తి రజతమయం. యం ఇచ్ఛసి తం వదేహి, అథ కేన సోచసి. అఞ్ఞేపి అరఞ్ఞే వనగోచరా ససకా అత్థి, తే తే ఆనయిస్సామి, వద, భద్రముఖ , కీదిసం ససమిచ్ఛసీతి ఘటపణ్డితం “ససేన అత్థికో”తి అధిప్పాయేన ససేన నిమన్తేసి. తం సుత్వా ఘటపణ్డితో –

౨౧౨.“నాహమేతే ససే ఇచ్ఛే, యే ససా పథవిస్సితా;

చన్దతో ససమిచ్ఛామి, తం మే ఓహర కేసవా”తి. –

గాథమాహ. తత్థ **ఓహరా**తి ఓహారేహి. తం సుత్వా రాజా “నిస్సంసయం మే భాతా ఉమ్మత్తకో జాతో”తి దోమనస్సప్పత్తో –

౨౧౩.“సో నూన మధురం ఞాతి, జీవితం విజహిస్ససి;

అపత్థియం పత్థయసి, చన్దతో ససమిచ్ఛసీ”తి. –

గాథమాహ. తత్థ **ఞాతీ**తి కనిట్ఠం ఆలపతి. అయమేత్థ అత్థో – మయ్హం పియ**ఞాతి** యం అతి**మధురం** అత్తనో **జీవితం,** తం **విజహిస్ససి** మఞ్ఞే, యో అపత్థయితబ్బం పత్థేసీతి.

ఘటపణ్డితో రఞ్ఞో వచనం సుత్వా నిచ్చలోవ ఠత్వా “భాతిక, త్వం చన్దతో ససం పత్థేన్తస్స తం అలభిత్వా జీవితక్ఖయో భవిస్సతీతి జానన్తో కస్మా మతం పుత్తం అలభిత్వా అనుసోచసీ”తి ఇమమత్థం దీపేన్తో –

౨౧౪."ఏవం చే కణ్హ జానాసి, యథఞ్ఞమనుసాససి;
కస్మా పురే మతం పుత్తం, అజ్జాపి మనుసోచసీ"తి. –

గాథమాహ. తత్థ **ఏవం చే, కణ్హ, జానాసీ**తి, భాతిక, కణ్హనామక మహారాజ, "అలబ్భనేయ్యవత్థు నామ న పత్థేతబ్బ"న్తి యది ఏవం జానాసి. **యథఞ్ఞ**న్తి ఏవం జానన్తోవ యథా అఞ్ఞం అనుసాససి, తథా అకత్వా. **కస్మా పురే మతం పుత్త**న్తి అథ కస్మా ఇతో చతుమాసమత్థకే మతం పుత్తం అజ్జాపి అనుసోచసీతి.

ఏవం సో అన్తరవీథియం ఠితకోవ "అహం తావ ఏవం పఞ్ఞాయమానం పత్థేమి, త్వం పన అపఞ్ఞాయమానస్సత్థాయ సోచసీ"తి వత్వా తస్స ధమ్మం దేసేన్తో –

౨౧౫."న యం లబ్భా మనుస్సేన, అమనుస్సేన వా పన;
జాతో మే మా మరి పుత్తో, కుతో లబ్భా అలబ్భియం.

౨౧౬."న మన్తా మూలభేసజ్జా, ఓసధేహి ధనేన వా;
సక్కా ఆనయితుం కణ్హ, యం పేతమనుసోచసీ"తి. – గాథాద్వయమాహ;

౨౧౫. తత్థ **య**న్తి, భాతిక, యం "ఏవం **జాతో మే పుత్తో మా మరీ**"తి **మనుస్సేన** వా దేవేన **వా పన న లబ్భా** న సక్కా లద్ధుం, తం త్వం పత్థేసి, తం పనేతం **కుతో లబ్భా**, కేన కారణేన లద్ధుం సక్కా. యస్మా **అలబ్భియం** అలబ్భనేయ్యవత్థు నామేతన్తి అత్థో.

౨౧౬. **మన్తా**తి మన్తప్పయోగేన. **మూలభేసజ్జా**తి మూలభేసజ్జేన. **ఓసధేహీ**తి నానావిధేహి ఓసధేహి. **ధనేన వా**తి కోటిసతసఙ్ఖేన ధనేన వాపి. ఇదం వుత్తం హోతి – యం పేతమనుసోచసి, తం ఏతేహి మన్తప్పయోగాదీహిపి ఆనేతుం న సక్కాతి.

పున ఘటపణ్డితో "భాతిక, ఇదం మరణం నామ ధనేన వా జాతియా వా విజ్జాయ వా సీలేన వా భావనాయ వా న సక్కా పటిబాహితు"న్తి దస్సేన్తో –

౨౧౭."మహద్ధనా మహాభోగా, రట్ఠవన్తోపి ఖత్తియా;
పహూతధనధఞ్ఞాసే, తేపి నో అజరామరా.

౨౧౮."ఖత్తియా బ్రాహ్మణా వేస్సా, సుద్దా చణ్డాలపుక్కుసా;
ఏతే చఞ్ఞే చ జాతియా, తేపి నో అజరామరా.

౨౧౯."యే మన్తం పరివత్తేన్తి, ఛళఙ్గం బ్రహ్మచిన్తితం;
ఏతే చఞ్ఞే చ విజ్జాయ, తేపి నో అజరామరా.

౨౨౦."ఇసయో వాపి యే సన్తా, సఞ్ఞతత్తా తపస్సినో;

సరీరం తేపి కాలేన, విజహన్తి తపస్సినో.

౨౨౧."భావితత్తా అరహన్తో, కతకిచ్చా అనాసవా;
నిక్ఖిపన్తి ఇమం దేహం, పుఞ్ఞపాపపరిక్ఖయా"తి. –

పఞ్చహి గాథాహి రఞ్ఞో ధమ్మం దేసేసి.

౨౧౭. తత్థ **మహద్ధనాతి** నిధానగతస్సేవ మహతో ధనస్స అత్థితాయ బహుధనా. **మహాభోగాతి** దేవభోగసదిసాయ మహతియా భోగసమ్పత్తియా సమన్నాగతా. **రట్ఠవన్తోతి** సకలరట్ఠవన్తో. **పహూతధనధఞ్ఞాసేతి** తిణ్ణం చతున్నం వా సంవచ్ఛరానం అత్థాయ నిదహిత్వా ఠపేతబ్బస్స నిచ్చపరిబ్బయభూతస్స ధనధఞ్ఞస్స వసేన అపరియన్తధనధఞ్ఞా. **తేపి నో అజరామరాతి** తేపి ఏవం మహావిభవా మన్ధాతుమహాసుదస్సనాదయో ఖత్తియా అజరామరా నాహేసుం, అఞ్ఞదత్థు మరణముఖమేవ అనుపవిట్ఠాతి అత్థో.

౨౧౮. **ఏతేతి** యథావుత్తఖత్తియాదయో. **అఞ్ఞేతి** అఞ్ఞతరా ఏవంభూతా అమ్బట్ఠాదయో. **జాతియాతి** అత్తనో జాతినిమిత్తం అజరామరా నాహేసున్తి అత్థో.

౨౧౯. **మన్తన్తి** వేదం. **పరివత్తేన్తీతి** సజ్ఝాయన్తి వాచేన్తి చ. అథ వా **పరివత్తేన్తీతి** వేదం అనుపరివత్తేన్తా హోమం కరోన్తా జపన్తి. **ఛళఙ్గన్తి** సిక్ఖాకప్పనిరుత్తిబ్యాకరణజోతిసత్థఛన్దోవిచితిసఙ్ఖాతేహి ఛహి అఙ్గేహి యుత్తం. **బ్రహ్మచిన్తితన్తి** బ్రాహ్మణానమత్థాయ బ్రహ్మనా చిన్తితం కథితం. **విజ్జాయాతి** బ్రహ్మసదిసవిజ్జాయ సమన్నాగతా, తేపి నో అజరామరాతి అత్థో.

౨౨౦-౨౨౧. **ఇసయోతి** యమనియమాదీనం పటికూలసఞ్ఞాదీనఞ్చ ఏసనట్ఠేన ఇసయో. **సన్తాతి** కాయవాచాహి సన్తసభావా. **సఞ్ఞతత్తాతి** రాగాదీనం సంయమేన సంయతచిత్తా. కాయతపనసఙ్ఖాతో తపో ఏతేసం అత్థీతి **తపస్సినో**. పున **తపస్సినోతి** సంవరకా. తేన ఏవం తపనిస్సితకా హుత్వా సరీరేన చ విమోక్ఖం పత్తుకామాపి సంవరకా సరీరం విజహన్తి ఏవాతి దస్సేతి. అథ వా **ఇసయోతి** అధిసీలసిక్ఖాదీనం ఏసనట్ఠేన ఇసయో, తదత్థం తప్పటిపక్ఖానం పాపధమ్మానం వూపసమేన సన్తా, ఏకారమ్మణే చిత్తస్స సంయమేన సఞ్ఞతత్తా, సమ్మప్పధానయోగతో వీరియతాపేన తపస్సినో, సప్పయోగా రాగాదీనం సన్తపనేన తపస్సినోతి యోజేతబ్బం. **భావితత్తాతి** చతుసచ్చకమ్మట్ఠానభావనాయ భావితచిత్తా.

ఏవం ఘటపణ్డితేన ధమ్మే కథితే తం సుత్వా రాజా అపగతసోకసల్లో పసన్నమానసో ఘటపణ్డితం పసంసన్తో –

౨౨౨."ఆదిత్తం వత మం సన్తం, ఘటసిత్తంవ పావకం;
వారినా వియ ఓసిఞ్చం, సబ్బం నిబ్బాపయే దరం.

౨౨౩."అబ్బహీ వత మే సల్లం, సోకం హదయనిస్సితం;
యో మే సోకపరేతస్స, పుత్తసోకం అపానుది.

౨౨౪."స్వాహం అబ్బూళ్హసల్లోస్మి, సీతిభూతోస్మి నిబ్బుతో;
న సోచామి న రోదామి, తవ సుత్వాన భాతిక.

౨౨౫.“ఏవం కరోన్తి సప్పఞ్ఞా, యే హోన్తి అనుకమ్పకా;
నివత్తయన్తి సోకమ్హా, ఘటో జేట్ఠంవ భాతరం.

౨౨౬.“యస్స ఏతాదిసా హోన్తి, అమచ్చా పరిచారకా;
సుభాసితేన అన్వేన్తి, ఘటో జేట్ఠంవ భాతర”న్తి. – సేసగాథా అభాసి;

౨౨౫. తత్థ **ఘటో జేట్ఠంవ భాతర**న్తి యథా ఘటపణ్డితో అత్తనో జేట్ఠభాతరం మతపుత్తసోకాభిభూతం అత్తనో ఉపాయకోసల్లేన చేవ ధమ్మకథాయ చ తతో పుత్తసోకతో వినివత్తయి, ఏవం అఞ్ఞేపి సప్పఞ్ఞా యే హోన్తి అనుకమ్పకా, తే ఞాతీనం ఉపకారం కరోన్తీతి అత్థో.

౨౨౬. యస్స ఏతాదిసా హోన్తీతి అయం అభిసమ్బుద్ధగాథా. తస్సత్థో – యథా యేన కారణేన పుత్తసోకపరేతం రాజానం వాసుదేవం ఘటపణ్డితో సోకహరణత్థాయ సుభాసితేన అన్వేసి అనుఏసి, **యస్స** అఞ్ఞస్సాపి **ఏతాదిసా** పణ్డితా **అమచ్చా** పటిలద్ధా అస్సు, తస్స కుతో సోకోతి! సేసగాథా హేట్ఠా వుత్తత్థా ఏవాతి.

సత్థా ఇమం ధమ్మదేసనం ఆహరిత్వా “ఏవం, ఉపాసక, పోరాణకపణ్డితా పణ్డితానం కథం సుత్వా పుత్తసోకం హరింసూ”తి వత్వా సచ్చాని పకాసేత్వా జాతకం సమోధానేసి. సచ్చపరియోసానే ఉపాసకో సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహీతి.

కణ్హపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. ధనపాలసేట్ఠిపేతవత్థువణ్ణనా

నగ్గో దుబ్బణ్ణరూపోసీతి ఇదం సత్థరి జేతవనే విహరన్తే ధనపాలపేతం ఆరబ్భ వుత్తం. అనుప్పన్నే కిర బుద్ధే పణ్ణరట్ఠే ఏరకచ్ఛనగరే ధనపాలకో నామ సేట్ఠి అహోసి అస్సద్ధో అప్పసన్నో కదరియో నత్థికదిట్ఠికో. తస్స కిరియా పాళితో ఏవ విఞ్ఞాయతి. సో కాలం కత్వా మరుకన్తారే పేతో హుత్వా నిబ్బత్తి. తస్స తాలక్ఖన్ధప్పమాణో కాయో అహోసి, సముట్ఠితచ్ఛవి ఫరుసో, విరూపకేసో, భయానకో, దుబ్బణ్ణో అతివియ విరూపో బీభచ్ఛదస్సనో. సో పఞ్చపణ్ణాస వస్సాని భత్తసిత్థం వా ఉదకబిన్దుం వా అలభన్తో విసుక్ఖకణ్ఠోట్ఠజివ్హో జిఘచ్ఛాపిపాసాభిభూతో ఇతో చితో చ పరిబ్భమతి.

అథ అమ్హాకం భగవతి లోకే ఉప్పజ్జిత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కే అనుక్కమేన సావత్థియం విహరన్తే సావత్థివాసినో వాణిజా పఞ్చమత్తాని సకటసతాని భణ్డస్స పూరేత్వా ఉత్తరాపథం గన్త్వా భణ్డం విక్కిణిత్వా పటిలద్ధభణ్డం సకటేసు ఆరోపేత్వా పటినివత్తమానా సాయన్హసమయే అఞ్ఞతరం సుక్ఖనదిం పాపుణిత్వా తత్థ యానం ముఞ్చిత్వా రత్తియం వాసం కప్పేసుం. అథ సో పేతో పిపాసాభిభూతో పానీయస్సత్థాయ ఆగన్త్వా తత్థ బిన్దుమత్తమ్పి పానీయం అలభిత్వా విగతాసో ఛిన్నమూలో వియ తాలో ఛిన్నపాదో పతి. తం దిస్వా వాణిజా –

౨౨౭.“నగ్గో దుబ్బణ్ణరూపోసి, కిసో ధమనిసన్థతో;
ఉప్ఫాసులికో కిసికో, కో ను త్వమసి మారిసా”తి. –

ఇమాయ గాథాయ పుచ్ఛింసు. తతో పేతో –

౨౨౮."అహం భదన్తే పేతోమ్హి, దుగ్గతో యమలోకికో;
పాపకమ్మం కరిత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతో"తి. –

అత్తానం ఆవికత్వా పున తేహి –

౨౨౯."కిం ను కాయేన వాచాయ, మనసా దుక్కటం కతం;
కిస్సకమ్మవిపాకేన, పేతలోకం ఇతో గతో"తి. –

కతకమ్మం పుచ్ఛితో పుబ్బే నిబ్బత్తట్ఠానతో పట్ఠాయ అతీతం పచ్చుప్పన్నం అనాగతఞ్చ అత్తనో పవత్తిం దస్సేన్తో తేసఞ్చ ఓవాదం దేన్తో –

౨౩౦."నగరం అత్థి పణ్ణానం, ఏరకచ్ఛన్తి విస్సుతం;
తత్థ సేట్ఠి పురే ఆసిం, ధనపాలోతి మం విదూ.

౨౩౧."అసీతి సకటవాహానం, హిరఞ్ఞస్స అహోసి మే;
పహూతం మే జాతరూపం, ముత్తా వేళురియా బహూ.

౨౩౨."తావ మహద్ధనస్సాపి, న మే దాతుం పియం అహు;
పిదహిత్వా ద్వారం భుఞ్జిం, మా మం యాచనకాద్దసుం.

౨౩౩. "అస్సద్ధో మచ్ఛరీ చాసిం, కదరియో పరిభాసకో;
దదన్తానం కరోన్తానం, వారయిస్సం బహూ జనే.

౨౩౪."విపాకో నత్థి దానస్స, సంయమస్స కుతో ఫలం;
పోక్ఖరఞ్ఞోదపానాని, ఆరామాని చ రోపితే;
పపాయో చ వినాసేసిం, దుగ్గే సఙ్కమనాని చ.

౨౩౫."స్వాహం అకతకల్యాణో, కతపాపో తతో చుతో;
ఉపపన్నో పేత్తివిసయం, ఖుప్పిపాససమప్పితో.

౨౩౬."పఞ్చపణ్ణాస వస్సాని, యతో కాలఙ్కతో అహం;
నాభిజానామి భుత్తం వా, పీతం వా పన పానియం.

౨౩౭. "యో సంయమో సో వినాసో, యో వినాసో సో సంయమో;
పేతా హి కిర జానన్తి, యో సంయమో సో వినాసో.

౨౩౮."అహం పురే సంయమిస్సం, నాదాసిం బహుకే ధనే;

సన్తేసు దేయ్యధమ్మేసు, దీపం నాకాసిమత్తనో;

స్వాహం పచ్ఛానుతప్పామి, అత్తకమ్మఫలూపగో.

౨౩౯. “ఉద్ధం చతూహి మాసేహి, కాలకిరియా భవిస్సతి;

ఏకన్తకటుకం ఘోరం, నిరయం పపతిస్సహం.

౨౪౦. “చతుక్కణ్ణం చతుద్వారం, విభత్తం భాగసో మితం;

అయోపాకారపరియన్తం, అయసా పటికుజ్జితం.

౨౪౧. “తస్స అయోమయా భూమి, జలితా తేజసా యుతా;

సమన్తా యోజనసతం, ఫరిత్వా తిట్ఠతి సబ్బదా.

౨౪౨. “తత్థాహం దీఘమద్ధానం, దుక్ఖం వేదిస్స వేదనం;

ఫలం పాపస్స కమ్మస్స, తస్మా సోచామహం భుసం.

౨౪౩. “తం వా వదామి భద్దం వో, యావన్తేత్థ సమాగతా;

మాకత్థ పాపకం కమ్మం, ఆవి వా యది వా రహో.

౨౪౪. “సచే తం పాపకం కమ్మం, కరిస్సథ కరోథ వా;

న వో దుక్ఖా పముత్యత్థి, ఉప్పచ్చాపి పలాయతం.

౨౪౫. “మత్తేయ్యా హోథ పేత్తేయ్యా, కులే జేట్ఠాపచాయికా;

సామఞ్ఞా హోథ బ్రహ్మఞ్ఞా, ఏవం సగ్గం గమిస్సథా”తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

౨౩౦-౨౩౧. తత్థ **పణ్ణాన**న్తి పణ్ణానామరట్ఠస్స ఏవంనామకానం రాజూనం. **ఏరకచ్ఛ**న్తి తస్స నగరస్స నామం. **తత్థా**తి తస్మిం నగరే. **పురే**తి పుబ్బే అతీతత్తభావే . **ధనపాలోతి మం విదూ**తి “ధనపాలసేట్ఠీ”తి మం జానన్తి. తయిదం నామం తదా మయ్హం అత్థానుగతమేవాతి దస్సేన్తో **‘‘అసీతీ’’**తి గాథమాహ. తత్థ **అసీతి సకటవాహాన**న్తి వీసతిఖారికో వాహో, యో సకటన్తి వుచ్చతి. తేసం సకటవాహానం అసీతి హిరఞ్ఞస్స తథా కహాపణస్స చ మే అహోసీతి యోజనా. **పహూతం మే జాతరూప**న్తి సువణ్ణమ్పి పహూతం అనేకభారపరిమాణం అహోసీతి సమ్బన్ధో.

౨౩౨-౨౩౩. **న మే దాతుం పియం అహూ**తి దానం దాతుం మయ్హం పియం నాహోసి. **మా మం యాచనకాద్దసు**న్తి “యాచకా మా మం పస్సింసూ”తి పిదహిత్వా గేహద్వారం భుఞ్జామి. **కదరియో**తి థద్ధమచ్ఛరీ. **పరిభాసకో**తి దానం దేన్తే దిస్వా భయేన సన్తజ్జకో. **దదన్తానం కరోన్తాన**న్తి ఉపయోగత్థే సామివచనం, దానాని దదన్తే పుఞ్ఞాని కరోన్తే. **బహూ జనే**తి బహూ సత్తే. దదన్తానం వా కరోన్తానం వా సముదాయభూతం బహుం జనం పుఞ్ఞకమ్మతో **వారయిస్సం** నివారేసిం.

౨౩౪-౨౩౬. విపాకో నత్థి దానస్సాతిఆది దానాదీనం నివారణే కారణదస్సనం. తత్థ **విపాకో నత్థి దానస్సాతి** దానకమ్మస్స ఫలం నామ నత్థి, కేవలం పుఞ్ఞం పుఞ్ఞన్తి ధనవినాసో ఏవాతి దీపేతి. **సంయమస్సాతి** సీలసంయమస్స. **కుతో ఫలన్తి** కుతో నామ ఫలం లబ్భతి, నిరత్థకమేవ సీలరక్ఖణన్తి అధిప్పాయో. **ఆరామానీతి** ఆరామూపవనానీతి అత్థో. **పపాయోతి** పానీయసాలా. **దుగ్గేతి** ఉదకచిక్ఖల్లానం వసేన దుగ్గమట్ఠానాని. **సఙ్కమనానీతి** సేతుయో. **తతో చుతోతి** తతో మనుస్సలోకతో చుతో. **పఞ్చపణ్ణాసాతి** పఞ్చపఞ్ఞాస. **యతో కాలఙ్కతో అహన్తి** యదా కాలకతా అహం, తతో పట్ఠాయ. **నాభిజానామీతి** ఏత్తకం కాలం భుత్తం వా పీతం వా కిఞ్చి న జానామి.

౨౩౭-౨౩౮. యో సంయమో సో వినాసోతి లోభాదివసేన యం సంయమనం కస్సచి అదానం, సో ఇమేసం సత్తానం వినాసో నామ పేతయోనియం నిబ్బత్తపేతానం మహాబ్యసనస్స హేతుభావతో. "యో వినాసో సో సంయమో"తి ఇమినా యథావుత్తస్స అత్థస్స ఏకన్తికభావం వదతి. **పేతా హి కిర జానన్తీతి** ఏత్థ హి-సద్దో అవధారణే, కిర-సద్దో అరుచిసూచనే. "సంయమో దేయ్యధమ్మస్స అపరిచ్చాగో వినాసహేతూ"తి ఇమమత్థం పేతా ఏవ కిర జానన్తి పచ్చక్ఖతో అనుభుయ్యమానత్తా, న మనుస్సాతి. నయిదం యుత్తం మనుస్సానమ్పి పేతానం వియ ఖుప్పిపాసాదీహి అభిభుయ్యమానానం దిస్సమానత్తా. పేతా పన పురిమత్తభావే కతకమ్మస్స పాకటభావతో తమత్థం సుట్ఠుతరం జానన్తి. తేనాహ – "**అహం పురే సంయమిస్స**"న్తిఆది. తత్థ **సంయమిస్సన్తి** సయమ్పి దానాదిపుఞ్ఞకిరియతో సంయమనం సఙ్కోచం అకాసిం. **బహుకే ధనేతి** మహన్తే ధనే విజ్జమానే.

౨౪౩. తన్తి తస్మా. **వోతి** తుమ్హే. **భద్దం వోతి** భద్దం కల్యాణం సున్దరం తుమ్హాకం హోతూతి వచనసేసో. **యావన్తేత్థ సమాగతాతి** యావన్తో యావతకా ఏత్థ సమాగతా, తే సబ్బే మమ వచనం సుణాథాతి అధిప్పాయో. **ఆవీతి** పకాసనం పరేసం పాకటవసేన. **రహోతి** పటిచ్ఛన్నం అపాకటవసేన. **ఆవి వా** పాణాతిపాతాదిముసావాదాదికాయవచీపయోగవసేన, **యది వా రహో** అభిజ్ఝాదివసేన **పాపకం** లామకం అకుసల**కమ్మం మాకత్థ** మా కరిత్థ.

౨౪౪. సచే తం పాపకం కమ్మన్తి అథ పన తం పాపకమ్మం ఆయతిం **కరిస్సథ,** ఏతరహి **వా కరోథ,** నిరయాదీసు చతూసు అపాయేసు మనుస్సేసు చ అప్పాయుకతాదివసేన తస్స ఫలభూతా దుక్ఖతో **పముత్తి** పమోక్ఖో నామ **నత్థి. ఉప్పచ్చాపి పలాయతన్తి** ఉప్పతిత్వా ఆకాసేన గచ్ఛన్తానమ్పి మోక్ఖో నత్థియేవాతి అత్థో. "**ఉపేచ్చా**"తిపి పాళి, ఇతో వా ఏత్తో వా పలాయన్తే తుమ్హే అనుబన్ధిస్సతీతి అధిప్పాయేన ఉపేచ్చ సఞ్చిచ్చ పలాయన్తానమ్పి తుమ్హాకం తతో మోక్ఖో నత్థి, గతికాలాదిపచ్చయన్తరసమవాయే పన సతి విపచ్చతియేవాతి అత్థో. అయఞ్చ అత్థో –

> "న అన్తలిక్ఖే న సముద్దమజ్ఝే, న పబ్బతానం వివరం పవిస్స;
>
> న విజ్జతీ సో జగతిప్పదేసో, యత్థట్ఠితో ముచ్చేయ్య పాపకమ్మా"తి. (ధ॰ ప॰ ౧౨౭; మి॰ ప॰ ౪.౨.౪) –

ఇమాయ గాథాయ దీపేతబ్బో.

౨౪౫. మత్తేయ్యాతి మాతుహితా. **హోథాతి** తేసం ఉపట్ఠానాదీని కరోథ. తథా **పేత్తేయ్యాతి** పేదితబ్బా. **కులే జేట్ఠాపచాయికాతి** కులే జేట్ఠకానం అపచాయనకరా. **సామఞ్ఞాతి** సమణపూజకా. తథా **బ్రహ్మఞ్ఞాతి** బాహితపాపపూజకాతి

అత్థో. **ఏవం సగ్గం గమిస్సథాతి** ఇమినా మయా వుత్తనయేన పుఞ్ఞాని కత్వా దేవలోకం ఉపపజ్జిస్సథాతి అత్థో. యం పనేత్థ అత్థతో న విభత్తం, తం హేట్ఠా ఖల్లాటియపేతవత్థుఆదీసు వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం.

తే వాణిజా తస్స వచనం సుత్వా సంవేగజాతా తం అనుకమ్పమానా భాజనేహి పానీయం గహేత్వా తం సయాపేత్వా ముఖే ఆసిఞ్చింసు. తతో మహాజనేన బహువేలం ఆసిత్తం ఉదకం తస్స పేతస్స పాపబలేన అధోగళం న ఓతిణ్ణం, కుతో పిపాసం పటివినేస్సతి. తే తం పుచ్ఛింసు – "అపి తే కాచి అస్సాసమత్తా లద్ధా"తి. సో ఆహ – "యది మే ఏత్తకేహి జనేహి ఏత్తకం వేలం ఆసిఞ్చమానం ఉదకం ఏకబిన్దుమత్తమ్పి పరగళం పవిట్ఠం, ఇతో పేతయోనితో మోక్ఖో మా హోతూ"తి. అథ తే వాణిజా తం సుత్వా అతివియ సంవేగజాతా "అత్థి పన కోచి ఉపాయో పిపాసావూపసమాయా"తి ఆహంసు. సో ఆహ – "ఇమస్మిం పాపకమ్మే ఖీణే తథాగతస్స వా తథాగతసావకానం వా దానే దిన్నే మమ దానముద్దిసిస్సతి, అహం ఇతో పేతత్తతో ముచ్చిస్సామీ"తి. తం సుత్వా వాణిజా సావత్థిం గన్త్వా భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా తం పవత్తిం ఆరోచేత్వా సరణాని సీలాని చ గహేత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స సత్తాహం దానం దత్వా తస్స పేతస్స దక్ఖిణం ఆదిసింసు. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా చతున్నం పరిసానం ధమ్మం దేసేసి. మహాజనో చ లోభాదిమచ్ఛేరమలం పహాయ దానాదిపుఞ్ఞాభిరతో అహోసీతి.

ధనపాలసేట్ఠిపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. చూళసేట్ఠిపేతవత్థువణ్ణనా

నగ్గో కిసో పబ్బజితోసి, భన్తేతి ఇదం సత్థరి వేళువనే విహరన్తే చూళసేట్ఠిపేతం ఆరబ్భ వుత్తం. బారాణసియం కిర ఏకో గహపతి అస్సద్ధో అప్పసన్నో మచ్ఛరీ కదరియో పుఞ్ఞకిరియాయ అనాదరో చూళసేట్ఠి నామ అహోసి. సో కాలం కత్వా పేతేసు నిబ్బత్తి, తస్స కాయో అపగతమంసలోహితో అట్ఠిన్హారుచమ్మమత్తో ముణ్డో అపేతవత్థో అహోసి. ధీతా పనస్స అనులా అన్ధకవిన్దే సామికస్స గేహే వసన్తీ పితరం ఉద్దిస్స బ్రాహ్మణే భోజేతుకామా తణ్డులాదీని దానూపకరణాని సజ్జేసి. తం ఞత్వా పేతో ఆసాయ ఆకాసేన తత్థ గచ్ఛన్తో రాజగహం సమ్పాపుణి. తేన చ సమయేన రాజా అజాతసత్తు దేవదత్తేన ఉయ్యోజితో పితరం జీవితా వోరోపేత్వా తేన విప్పటిసారేన దుస్సుపినేన చ నిద్దం అనుపగచ్ఛన్తో ఉపరిపాసాదవరగతో చఙ్కమన్తో తం పేతం ఆకాసేన గచ్ఛన్తం దిస్వా ఇమాయ గాథాయ పుచ్ఛి –

౨౪౬."నగ్గో కిసో పబ్బజితోసి భన్తే, రత్తిం కుహిం గచ్ఛసి కిస్సహేతు;
ఆచిక్ఖ మే తం అపి సక్కుణేము, సబ్బేన విత్తం పటిపాదయే తువ"న్తి.

తత్థ **పబ్బజితో**తి సమణో. రాజా కిర తం నగ్గత్తా ముణ్డత్తా చ "నగ్గో సమణో అయ"న్తి సఞ్ఞాయ "నగ్గో కిసో పబ్బజితోసీ"తిఆదిమాహ. **కిస్సహేతూ**తి కిన్నిమిత్తం. **సబ్బేన విత్తం పటిపాదయే తువ**న్తి విత్తియా ఉపకరణభూతం విత్తం సబ్బేన భోగేన తుయ్హం అజ్ఝాసయానురూపం, సబ్బేన వా ఉస్సాహేన పటిపాదేయ్యం సమ్పాదేయ్యం. తథా కాతుం మయం అప్పేవ నామ సక్కుణేయ్యామ, తస్మా **ఆచిక్ఖ మే తం,** ఏతం తవ ఆగమనకారణం మయ్హం కథేహీతి అత్థో.

ఏవం రఞ్ఞా పుట్ఠో పేతో అత్తనో పవత్తిం కథేన్తో తిస్సో గాథా అభాసి –

၂၄၇.“బారాణసీ నగరం దూరఘుట్ఠం, తత్థాహం గహపతి అడ్ఢకో అహు దీనో;
అదాతా గేధితమనో ఆమిసస్మిం, దుస్సీల్యేన యమవిసయమ్హి పత్తో.

၂၄၈.“సో సూచికాయ కిలమితో తేహి,
తేనేవ ఞాతీసు యామి ఆమిసకిఞ్చిక్ఖహేతు;
అదానసీలా న చ సద్ధహన్తి,
‘దానఫలం హోతి పరమ్హి లోకే’.

၂၄၉.“ధీతా చ మయ్హం లపతే అభిక్ఖణం, దస్సామి దానం పితూనం పితామహానం;
తముపక్ఖటం పరివిసయన్తి బ్రాహ్మణా, యామి అహం అన్ధకవిన్దం భుత్తు”న్తి.

၂၄၇. తత్థ **దూరఘుట్ఠ**న్తి దూరతో ఏవ గుణకిత్తనవసేన ఘోసితం, సబ్బత్థ విస్సుతం పాకటన్తి అత్థో. **అడ్ఢకో**తి అడ్ఢో మహావిభవో. **దీనో**తి నిహీనచిత్తో అదానజ్ఝాసయో. తేనాహ ‘‘**అదాతా**’’తి. **గేధితమనో ఆమిసస్మి**న్తి కామామిసే లగ్గచిత్తో గేధం ఆపన్నో. **దుస్సీల్యేన యమవిసయమ్హి పత్తో**తి అత్తనా కతేన దుస్సీలకమ్మునా యమవిసయం పేతలోకం పత్తో అమ్హి.

၂၄၈. **సో సూచికాయ కిలమితో**తి సో అహం విజ్ఝనట్ఠేన సూచిసదిసతాయ “సూచికా”తి లద్ధనామాయ జిఘచ్ఛాయ కిలమితో నిరన్తరం విజ్ఝమానో. “కిలమథో”తి ఇచ్చేవ వా పాఠో. **తేహీ**తి “దీనో”తిఆదినా వుత్తేహి పాపకమ్మేహి కారణభూతేహి. తస్స హి పేతస్స తాని పాపకమ్మాని అనుస్సరన్తస్స అతివియ దోమనస్సం ఉప్పజ్జి, తస్మా ఏవమాహ. **తేనేవా**తి తేనేవ జిఘచ్ఛాదుక్ఖేన. **ఞాతీసు యామీ**తి ఞాతీనం సమీపం యామి గచ్ఛామి. **ఆమిసకిఞ్చిక్ఖహేతూ**తి ఆమిసస్స కిఞ్చిక్ఖనిమిత్తం, కిఞ్చి ఆమిసం పత్థేన్తోతి అత్థో. **అదానసీలా న చ సద్ధహన్తి, ‘దానఫలం హోతి పరమ్హి లోకే**’తి యథా అహం, తథా ఏవం అఞ్ఞేపి మనుస్సా అదానసీలా “దానస్స ఫలం ఏకంసేన పరలోకే హోతీ”తి న చ సద్ధహన్తి. యతో అహం వియ తేపి పేతా హుత్వా మహాదుక్ఖం పచ్చనుభవన్తీతి అధిప్పాయో.

၂၄၉. **లపతే**తి కథేతి. **అభిక్ఖణ**న్తి అభిణ్హం బహుసో. కిన్తి లపతీతి ఆహ ‘‘**దస్సామి దానం పితూనం పితామహాన**’’న్తి. తత్థ **పితూన**న్తి మాతాపితూనం, చూళపితుమహాపితూనం వా. **పితామహాన**న్తి అయ్యకపయ్యకానం. **ఉపక్ఖట**న్తి సజ్జితం. **పరివిసయన్తీ**తి భోజయన్తి. **అన్ధకవిన్ద**న్తి ఏవంనామకం నగరం. **భుత్తు**న్తి భుఞ్జితుం. తతో పరా సఙ్గీతికారకేహి వుత్తా –

၂၅၀.“తమవోచ రాజా ‘అనుభవియాన తమ్పి,
ఏయ్యాసి ఖిప్పం అహమపి కస్సం పూజం;
ఆచిక్ఖ మే తం యది అత్థి హేతు,
సద్ధాయితం హేతువచో సుణోమ’.

၂၅၁.“తథాతి వత్వా అగమాసి తత్థ, భుఞ్జింసు భత్తం న చ దక్ఖిణారహా;
పచ్చాగమి రాజగహం పునాపరం, పాతురహోసి పురతో జనాధిపస్స.

၂၅၂.“దిస్వాన పేతం పునదేవ ఆగతం, రాజా అవోచ ‘అహమపి కిం దదామి;

ఆచిక్ఖ మే తం యది అత్థి హేతు, యేన తువం చిరతరం పీణితో సియా’.

౨౫౩.“బుద్ధఞ్చ సఙ్ఘం పరివిసియాన రాజ, అన్నేన పానేన చ చీవరేన;
తం దక్ఖిణం ఆదిస మే హితాయ, ఏవం అహం చిరతరం పీణితో సియా.

౨౫౪.“తతో చ రాజా నిపతిత్వా తావదే, దానం సహత్థా అతులం దదిత్వా సఙ్ఘే;
ఆరోచేసి పకతం తథాగతస్స, తస్స చ పేతస్స దక్ఖిణం ఆదిసిత్థ.

౨౫౫.“సో పూజితో అతివియ సోభమానో, పాతురహోసి పురతో జనాధిపస్స;
యక్ఖోహమస్మి పరమిద్ధిపత్తో, న మయ్హమత్థి సమా సదిసా మానుసా.

౨౫౬.“పస్సానుభావం అపరిమితం మమయిదం, తయానుదిట్ఠం అతులం దత్వా సఙ్ఘే;
సన్తప్పితో సతతం సదా బహూహి, యామి అహం సుఖితో మనుస్సదేవా”తి.

౨౫౦. తత్థ **తమవోచ రాజాతి** తం పేతం తథా వత్వా ఠితం రాజా అజాతసత్తు అవోచ. **అనుభవియాన తమ్పీతి** తం తవ ధీతుయా ఉపక్ఖటం దానమ్పి అనుభవిత్వా. **ఏయ్యాసీతి** ఆగచ్ఛేయ్యాసి. **కస్సన్తి** కరిస్సామి. **ఆచిక్ఖ మే తం యది అత్థి హేతూతి** సచే కిఞ్చి కారణం అత్థి, తం కారణం మయ్హం ఆచిక్ఖ కథేహి. **సద్ధాయితన్తి** సద్ధాయితబ్బం. **హేతువచోతి** హేతుయుత్తవచనం, “అముకస్మిం ఠానే అసుకేన పకారేన దానే కతే మయ్హం ఉపకప్పతీ”తి సకారణం వచనం వదాతి అత్థో.

౨౫౧. **తథాతి వత్వాతి** సాధూతి వత్వా. **తత్థాతి** తస్మిం అన్ధకవిన్దే పరివేసనట్ఠానే. **భుఞ్జింసు భత్తం న చ దక్ఖిణారహాతి** భత్తం భుఞ్జింసు దుస్సీలబ్రాహ్మణా, న చ పన దక్ఖిణారహా సీలవన్తో భుఞ్జింసూతి అత్థో. **పునాపరన్తి** పున అపరం వారం రాజగహం పచ్చాగమి.

౨౫౨. **కిం దదామీతి** “కీదిసం తే దానం దస్సామీ”తి రాజా పేతం పుచ్ఛి. **యేన తువన్తి** యేన కారణేన త్వం. **చిరతరన్తి** చిరకాలం. **పీణితోతి** తిత్తో సియా, తం కథేహీతి అత్థో.

౨౫౩. **పరివిసియానాతి** భోజేత్వా. **రాజాతి** అజాతసత్తుం ఆలపతి. **మే హితాయాతి** మయ్హం హితత్థాయ పేతత్తభావతో పరిముత్తియా.

౨౫౪. **తతోతి** తస్మా తేన వచనేన, తతో వా పాసాదతో. **నిపతిత్వాతి** నిక్ఖమిత్వా. **తావదేతి** తదా ఏవ అరుణుగ్గమనవేలాయ. యస్మిం పేతో పచ్చాగన్త్వా రఞ్ఞో అత్తానం దస్సేసి, తస్మిం పురేభత్తే ఏవ దానం అదాసి . **సహత్థాతి** సహత్థేన. **అతులన్తి** అప్పమాణం ఉళారం పణీతం. **దత్వా సఙ్ఘేతి** సఙ్ఘస్స దత్వా. **ఆరోచేసి పకతం తథాగతస్సాతి** “ఇదం, భన్తే, దానం అఞ్ఞతరం పేతం సన్ధాయ పకత”న్తి తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసి. ఆరోచేత్వా చ యథా తం దానం తస్స ఉపకప్పతి, ఏవం తస్స చ పేతస్స దక్ఖిణం ఆదిసిత్థ ఆదిసి.

౨౫౫. **సోతి** సో పేతో. **పూజితోతి** దక్ఖిణాయ దియ్యమానాయ పూజితో. **అతివియ సోభమానోతి** దిబ్బానుభావేన అతివియ విరోచమానో. **పాతురహోసీతి** పాతుభవి, రఞ్ఞో పురతో అత్తానం దస్సేసి. **యక్ఖోహమస్మీతి** పేతత్తభావతో ముత్తో

యక్ఖో అహం జాతో దేవభావం పత్తోస్మి. **న మయ్హమత్థి సమా సదిసా మానుసాతి** మయ్హం ఆనుభావసమ్పత్తియా సమా వా భోగసమ్పత్తియా సదిసా వా మనుస్సా న సన్తి.

౨౩౬. **పస్సానుభావం అపరిమితం మమయిదన్తి** “మమ ఇదం అపరిమాణం దిబ్బానుభావం పస్సా”తి అత్తనో సమ్పత్తిం పచ్చక్ఖతో రఞ్ఞో దస్సేన్తో వదతి. **తయానుదిట్ఠం అతులం దత్వా సఙ్ఘేతి** అరియసఙ్ఘస్స అతులం ఉళారం దానం దత్వా మయ్హం అనుకమ్పాయ తయా అనుదిట్ఠం. **సన్తప్పితో సతతం సదా బహూహీతి** అన్నపానవత్థాదీహి బహూహి దేయ్యధమ్మేహి అరియసఙ్ఘం సన్తప్పేన్తేన తయా సదా సబ్బకాలం యావజీవం తత్థాపి సతతం నిరన్తరం అహం సన్తప్పితో పీణితో. **యామి అహం సుఖితో మనుస్సదేవాతి** “తస్మా అహం ఇదాని సుఖితో మనుస్సదేవ మహారాజ యథిచ్ఛితట్ఠానం యామీ”తి రాజానం ఆపుచ్ఛి.

ఏవం పేతే ఆపుచ్ఛిత్వా గతే రాజా అజాతసత్తు తమత్థం భిక్ఖూనం ఆరోచేసి, భిక్ఖూ భగవతో సన్తికం ఉపసఙ్కమిత్వా ఆరోచేసుం. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. తం సుత్వా మహాజనో మచ్ఛేరమలం పహాయ దానాదిపుఞ్ఞాభిరతో అహోసీతి.

చూళసేట్ఠిపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. అఙ్కురపేతవత్థువణ్ణనా

యస్స అత్థాయ గచ్ఛామాతి ఇదం సత్థా సావత్థియం విహరన్తో అఙ్కురపేతం ఆరబ్భ కథేసి. కామఞ్చేత్థ అఙ్కురో పేతో న హోతి, తస్స పన చరితం యస్మా పేతసమ్బన్ధం, తస్మా తం “అఙ్కురపేతవత్థూ”తి వుత్తం.

తత్రాయం సఙ్ఖేపకథా – యే తే ఉత్తరమధురాధిపతినో రఞ్ఞో మహాసాగరస్స పుత్తం ఉపసాగరం పటిచ్చ ఉత్తరాపథే కంసభోగే అసితఞ్జననగరే మహాకంసస్స ధీతుయా దేవగబ్భాయ కుచ్ఛియం ఉప్పన్నా అఞ్జనదేవీ వాసుదేవో బలదేవో చన్దదేవో సూరియదేవో అగ్గిదేవో వరుణదేవో అజ్జునో పజ్జునో ఘటపణ్డితో అఙ్కురో చాతి వాసుదేవాదయో దస భాతికాతి ఏకాదస ఖత్తియా అహేసుం, తేసు వాసుదేవాదయో భాతరో అసితఞ్జననగరం ఆదిం కత్వా ద్వారవతీపరియోసానేసు సకలజమ్బుదీపే తేసట్ఠియా నగరసహస్సేసు సబ్బే రాజానో చక్కేన జీవితక్ఖయం పాపేత్వా ద్వారవతియం వసమానా రజ్జం దస కోట్ఠాసే కత్వా విభజింసు. భగినిం పన అఞ్జనదేవిం న సరింసు. పున సరిత్వా “ఏకాదస కోట్ఠాసే కరోమా”తి వుత్తే తేసం సబ్బకనిట్ఠో అఙ్కురో “మమ కోట్ఠాసం తస్సా దేథ, అహం వోహారం కత్వా జీవిస్సామి, తుమ్హే అత్తనో అత్తనో జనపదేసు సుఙ్కం మయ్హం విస్సజ్జేథా”తి ఆహ. తే “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా తస్స కోట్ఠాసం భగినియా దత్వా నవ రాజానో ద్వారవతియం వసింసు.

అఙ్కురో పన వణిజ్జం కరోన్తో నిచ్చకాలం మహాదానం దేతి. తస్స పనేకో దాసో భణ్డాగారికో అత్థకామో అహోసి. అఙ్కురో పసన్నమానసో తస్స ఏకం కులధీతరం గహేత్వా అదాసి. సో పుత్తే గబ్భగతేయేవ కాలమకాసి. అఙ్కురో తస్మిం జాతే తస్స పితునో దిన్నం భత్తవేతనం తస్స అదాసి. అథ తస్మిం దారకే వయప్పత్తే “దాసో న దాసో”తి రాజకులే వినిచ్ఛయో ఉప్పజ్జి. తం సుత్వా అఞ్జనదేవీ ధేనూపమం వత్వా “మాతు భుజిస్సాయ పుత్తోపి భుజిస్సో ఏవా”తి దాసబ్యతో మోచేసి.

దారకో పన లజ్జాయ తత్థ వసితుం అవిసహన్తో రోరువనగరం గన్త్వా తత్థ అఞ్ఞతరస్స తున్నవాయస్స ధీతరం గహేత్వా తున్నవాయసిప్పేన జీవికం కప్పేసి. తేన సమయేన రోరువనగరే అసయ్హమహాసేట్ఠి నామ అహోసి. సో సమణబ్రాహ్మణకపణద్ధికవనిబ్బకయాచకానం మహాదానం దేతి. సో తున్నవాయో సేట్ఠినో ఘరం అజానన్తానం పీతిసోమనస్సజాతో హుత్వా అసయ్హసేట్ఠినో నివేసనం దక్ఖిణబాహుం పసారేత్వా దస్సేసి "ఏత్థ గన్త్వా లద్ధబ్బం లభన్తూ"తి. తస్స కమ్మం పాళియంయేవ ఆగతం.

సో అపరేన సమయేన కాలం కత్వా మరుభూమియం అఞ్ఞతరస్మిం నిగ్రోధరుక్ఖే భుమ్మదేవతా హుత్వా నిబ్బత్తి, తస్స దక్ఖిణహత్థో సబ్బకామదదో అహోసి. తస్మింయేవ చ రోరువే అఞ్ఞతరో పురిసో అసయ్హసేట్ఠినో దానే బ్యావటో అస్సద్ధో అప్పసన్నో మిచ్ఛాదిట్ఠికో పుఞ్ఞకిరియాయ అనాదరో కాలం కత్వా తస్స దేవపుత్తస్స వసనట్ఠానస్స అవిదూరే పేతో హుత్వా నిబ్బత్తి. తేన చ కతకమ్మం పాళియంయేవ ఆగతం. అసయ్హమహాసేట్ఠి పన కాలం కత్వా తావతింసభవనే సక్కస్స దేవరఞ్ఞో సహబ్యతం ఉపగతో.

అథ అపరేన సమయేన అఙ్కురో పఞ్చహి సకటసతేహి, అఞ్ఞతరో చ బ్రాహ్మణో పఞ్చహి సకటసతేహీతి ద్వేపి జనా సకటసహస్సేన భణ్డం ఆదాయ మరుకన్తారమగ్గం పటిపన్నా మగ్గమూళ్హా హుత్వా బహుం దివసం తత్థేవ విచరన్తా పరిక్ఖీణతిణోదకాహారా అహేసుం. అఙ్కురో అస్సదూతేహి చతూసు దిసాసు పానియం మగ్గాపేసి. అథ సో కామదదహత్థో యక్ఖో తం తేసం బ్యసనప్పత్తిం దిస్వా అఙ్కురేన పుబ్బే అత్తనో కతం ఉపకారం చిన్తేత్వా "హన్ద దాని ఇమస్స మయా అవస్సయేన భవితబ్బ"న్తి అత్తనో వసనవటరుక్ఖం దస్సేసి. సో కిర వటరుక్ఖో సాఖావిటపసమ్పన్నో ఘనపలాసో సన్దచ్ఛాయో అనేకసహస్సపారోహో ఆయామేన విత్థారేన ఉబ్బేధేన చ యోజనపరిమాణో అహోసి. తం దిస్వా అఙ్కురో హట్ఠతుట్ఠో తస్స హేట్ఠా ఖన్ధావారం బన్ధాపేసి. యక్ఖో అత్తనో దక్ఖిణహత్థం పసారేత్వా పఠమం తావ పానీయేన సబ్బం జనం సన్తప్పేసి. తతో యో యో యం యం ఇచ్ఛతి, తస్స తస్స తం తం అదాసి.

ఏవం తస్మిం మహాజనే నానావిధేన అన్నపానాదినా యథాకామం సన్తప్పితే పచ్ఛా వూపసన్తే మగ్గపరిస్సమే సో బ్రాహ్మణవాణిజో అయోనిసో మనసికరోన్తో ఏవం చిన్తేసి – "ధనలాభాయ ఇతో కమ్బోజం గన్త్వా మయం కిం కరిస్సామ, ఇమమేవ పన యక్ఖం యేన కేనచి ఉపాయేన గహేత్వా యానం ఆరోపేత్వా అమ్హాకం నగరమేవ గమిస్సామా"తి. ఏవం చిన్తేత్వా తమత్థం అఙ్కురస్స కథేన్తో –

౨౩౮. "యస్స అత్థాయ గచ్ఛామ, కమ్బోజం ధనహారకా;
అయం కామదదో యక్ఖో, ఇమం యక్ఖం నయామసే.

౨౩౯. "ఇమం యక్ఖం గహేత్వాన, సాధుకేన పసయ్హ వా;
యానం ఆరోపయిత్వాన, ఖిప్పం గచ్ఛామ ద్వారక"న్తి. –

గాథాద్వయమాహ. తత్థ **యస్స అత్థాయాతి** యస్స కారణా. **కమ్బోజన్తి** కమ్బోజరట్ఠం. **ధనహారకాతి** భణ్డవిక్కయేన లద్ధధనహారినో. **కామదదోతి** ఇచ్ఛితిచ్ఛితదాయకో. **యక్ఖోతి** దేవపుత్తో. **నయామసేతి** నయిస్సామ . **సాధుకేనాతి** యాచనేన. **పసయ్హాతి** అభిభవిత్వా బలక్కారేన, **యానన్తి** సుఖయానం . **ద్వారకన్తి** ద్వారవతీనగరం. అయం హేత్థాధిప్పాయో –

యదత్థం మయం ఇతో కమ్బోజం గన్తుకామా, తేన గమనేన సాధేతబ్బో అత్థో ఇధేవ సిజ్ఝతి. అయఞ్హి యక్ఖో కామదదో, తస్మా ఇమం యక్ఖం యాచిత్వా తస్స అనుమతియా వా, సచే సఞ్ఞత్తిం న గచ్ఛతి, బలక్కారేన వా యానం ఆరోపేత్వా యానే పచ్ఛాబాహం బన్ధిత్వా తం గహేత్వా ఇతోయేవ ఖిప్పం ద్వారవతీనగరం గచ్ఛామాతి.

ఏవం పన బ్రాహ్మణేన వుత్తో అఙ్కురో సప్పురిసధమ్మే ఠత్వా తస్స వచనం పటిక్ఖిపన్తో –

౨౫౯.“యస్స రుక్ఖస్స ఛాయాయ, నిసీదేయ్య సయేయ్య వా;
న తస్స సాఖం భఞ్జేయ్య, మిత్తదుబ్భో హి పాపకో”తి. –

గాథమాహ. తత్థ **న భఞ్జేయ్యాతి** న ఛిన్దేయ్య. **మిత్తదుబ్భోతి** మిత్తేసు దుబ్భనం తేసం అనత్థుప్పాదనం. **పాపకోతి** అభద్దకో మిత్తదుబ్భో. యో హి సీతచ్ఛాయో రుక్ఖో ఘమ్మాభితత్తస్స పురిసస్స పరిస్సమవినోదకో, తస్సాపి నామ పాపకం న చిన్తేతబ్బం, కిమఙ్గం పన సత్తభూతేసు. అయం దేవపుత్తో సప్పురిసో పుబ్బకారీ అమ్హాకం దుక్ఖపనూదకో బహూపకారో, న తస్స కిఞ్చి అనత్థం చిన్తేతబ్బం, అఞ్ఞదత్థు సో పూజేతబ్బో ఏవాతి దస్సేతి.

తం సుత్వా బ్రాహ్మణా “అత్థస్స మూలం నికతివినయో”తి నీతిమగ్గం నిస్సాయ అఙ్కురస్స పటిలోమపక్ఖే ఠత్వా –

౨౬౦.“యస్స రుక్ఖస్స ఛాయాయ, నిసీదేయ్య సయేయ్య వా;
ఖన్ధమ్పి తస్స ఛిన్దేయ్య, అత్థో చే తాదిసో సియా”తి. –

గాథమాహ. తత్థ **అత్థో చే తాదిసో సియాతి** తాదిసేన దబ్బసమ్భారేన సచే అత్థో భవేయ్య, తస్స రుక్ఖస్స ఖన్ధమ్పి ఛిన్దేయ్య, కిమఙ్గం పన సాఖాదయోతి అధిప్పాయో.

ఏవం బ్రాహ్మణేన వుత్తే అఙ్కురో సప్పురిసధమ్మంయేవ పగ్గణ్హన్తో –

౨౬౧.“యస్స రుక్ఖస్స ఛాయాయ, నిసీదేయ్య సయేయ్య వా;
న తస్స పత్తం భిన్దేయ్య, మిత్తదుబ్భో హి పాపకో”తి. –

ఇమం గాథమాహ. తత్థ **న తస్స పత్తం భిన్దేయ్యాతి** తస్స రుక్ఖస్స ఏకపణ్ణమత్తమ్పి న పాతేయ్య, పగేవ సాఖాదికేతి అధిప్పాయో.

పునపి బ్రాహ్మణో అత్తనో వాదం పగ్గణ్హన్తో –

౨౬౨.“యస్స రుక్ఖస్స ఛాయాయ, నిసీదేయ్య సయేయ్య వా;
సమూలమ్పి తం అబ్బుహే, అత్థో చే తాదిసో సియా”తి. –

గాథమాహ. తత్థ **సమూలమ్పి తం అబ్బుహేతి** తం తత్థ సమూలమ్పి సహ మూలేనపి అబ్బుహేయ్య, ఉద్ధరేయ్యాతి అత్థో.

ఏవం బ్రాహ్మణేన వుత్తే పున అఙ్కురో తం నీతిం నిరత్థకం కాతుకామో –

౨౬౩.“యస్సేకరత్తిమ్పి ఘరే వసేయ్య, యత్థన్నపానం పురిసో లభేథ;

న తస్స పాపం మనసాపి చిన్తయే, కతఞ్ఞుతా సప్పురిసేహి వణ్ణితా.

౨౬౪.“యస్సేకరత్తిమ్పి ఘరే వసేయ్య, అన్నేన పానేన ఉపట్ఠితో సియా;

న తస్స పాపం మనసాపి చిన్తయే, అదుబ్భపాణీ దహతే మిత్తదుబ్భిం.

౨౬౫.“యో పుబ్బే కతకల్యాణో, పచ్ఛా పాపేన హింసతి;

అల్లపాణిహతో పోసో, న సో భద్రాని పస్సతీ”తి. –

ఇమా తిస్సో గాథా అభాసి.

౨౬౩. తత్థ **యస్సాతి** యస్స పుగ్గలస్స. **ఏకరత్తిమ్పీతి** ఏకరత్తిమత్తమ్పి కేవలం గేహే వసేయ్య. **యత్థన్నపానం పురిసో లభేథాతి** యస్స సన్తికే కోచి పురిసో అన్నపానం వా యంకిఞ్చి భోజనం వా లభేయ్య. **న తస్స పాపం మనసాపి చిన్తయేతి** తస్స పుగ్గలస్స అభద్దకం అనత్థం మనసాపి న చిన్తేయ్య న పిహేయ్య, పగేవ కాయవాచాహి. కస్మాతి చే? **కతఞ్ఞుతా సప్పురిసేహి వణ్ణితాతి** కతఞ్ఞుతా నామ బుద్ధాదీహి ఉత్తమపురిసేహి పసంసితా.

౨౬౪. **ఉపట్ఠితోతి** పయిరుపాసితో “ఇదం గణ్హ ఇదం భుఞ్జా”తి అన్నపానాదినా ఉపట్ఠితో. **అదుబ్భపాణీతి** అహింసకహత్థో హత్థసంయతో. **దహతే మిత్తదుబ్భిన్తి** తం మిత్తదుబ్భిం పుగ్గలం దహతి వినాసేతి, అప్పదుట్ఠే హితజ్ఝాసయసమ్పన్నే పుగ్గలే పరేన కతో అపరాధో అవిసేసేన తస్సేవ అనత్థావహో, అప్పదుట్ఠో పుగ్గలో అత్థతో తం దహతి నామ. తేనాహ భగవా –

“యో అప్పదుట్ఠస్స నరస్స దుస్సతి, సుద్ధస్స పోసస్స అనఙ్గణస్స;

తమేవ బాలం పచ్చేతి పాపం, సుఖుమో రజో పటివాతంవ ఖిత్తో”తి. (ధ॰ ప॰ ౧౨౫; జా॰ ౧.౫.౯౪; సం॰ ని॰ ౧.౨౨);

౨౬౫. **యో పుబ్బే కతకల్యాణోతి** యో పుగ్గలో కేనచి సాధునా కతభద్దకో కతూపకారో. **పచ్ఛా పాపేన హింసతీతి** తం పుబ్బకారినం అపరభాగే పాపేన అభద్దకేన అనత్థకేన బాధతి. **అల్లపాణిహతో పోసోతి** అల్లపాణినా ఉపకారకిరియాయ అల్లపాణినా ధోతహత్థేన పుబ్బకారినా హేట్ఠా వుత్తనయేన హతో బాధితో, తస్స వా పుబ్బకారినో బాధనేన హతో అల్లపాణిహతో నామ, అకతఞ్ఞుపుగ్గలో. **న సో భద్రాని పస్సతీతి** సో యథావుత్తపుగ్గలో ఇధలోకే చ పరలోకే చ ఇట్ఠాని న పస్సతి, న విన్దతి, న లభతీతి అత్థో.

ఏవం సప్పురిసధమ్మం పగ్గణ్హన్తేన అఙ్కురేన అభిభవిత్వా వుత్తో సో బ్రాహ్మణో నిరుత్తరో తుణ్హీ అహోసి. యక్ఖో పన తేసం ద్విన్నం వచనపటివచనాని సుత్వా బ్రాహ్మణస్స కుజ్ఝిత్వాపి “హోతు ఇమస్స దుట్ఠబ్రాహ్మణస్స కత్తబ్బం పచ్ఛా జానిస్సామీ”తి అత్తనో కేనచి అనభిభవనీయతమేవ తావ దస్సేన్తో –

౨౬౬.“నాహం దేవేన వా మనుస్సేన వా, ఇస్సరియేన వా హం సుప్పసయ్హో;

యక్ఖోహమస్మి పరమిద్ధిపత్తో, దూరఙ్గమో వణ్ణబలూపపన్నో”తి. –

గాథమాహ. తత్థ **దేవేన వాతి** యేన కేనచి దేవేన వా. **మనుస్సేన వాతి** ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. **ఇస్సరియేన వాతి** దేవిస్సరియేన వా మనుస్సిస్సరియేన వా. తత్థ దేవిస్సరియం నామ చతుమహారాజికసక్కసుయామాదీనం దేవిద్ధి, మనుస్సిస్సరియం నామ చక్కవత్తిఆదీనం పుఞ్ఞిద్ధి. తస్మా ఇస్సరియగ్గహణేన మహానుభావే దేవమనుస్సే సఙ్గణ్హాతి. మహానుభావాపి హి దేవా అత్తనో పుఞ్ఞఫలూపత్థమ్భితే మనుస్సేపి అసతి పయోగవిపత్తియం అభిభవితుం న సక్కోన్తి, పగేవ ఇతరే. **హన్తి** అసహనే నిపాతో. **న సుప్పసయ్హోతి** అప్పధంసియో. **యక్ఖోహమస్మి పరమిద్ధిపత్తోతి** అత్తనో పుఞ్ఞఫలేన అహం యక్ఖత్తం ఉపగతో అస్మి, యక్ఖోవ సమానో న యో వా సో వా, అథ ఖో పరమిద్ధిపత్తో పరమాయ ఉత్తమాయ యక్ఖిద్ధియా సమన్నాగతో. **దూరఙ్గమోతి** ఖణేనేవ దూరమ్పి ఠానం గన్తుం సమత్థో. **వణ్ణబలూపపన్నోతి** రూపసమ్పత్తియా సరీరబలేన చ ఉపపన్నో సమన్నాగతోతి తీహిపి పదేహి మన్తప్పయోగాదీహి అత్తనో అనభిభవనీయతంయేవ దస్సేతి. రూపసమ్పన్నో హి పరేసం బహుమానితో హోతి, రూపసమ్పదం నిస్సాయ విసభాగవత్థునాపి అనాకడ్ఢనియోవాతి వణ్ణసమ్పదా అనభిభవనీయకారణన్తి వుత్తా.

ఇతో పరం అఙ్కురస్స చ దేవపుత్తస్స చ వచనపటివచనకథా హోతి –

౨౬౭.“పాణి తే సబ్బసోవణ్ణో, పఞ్చధారో మధుస్సవో;
నానారసా పగ్ఘరన్తి, మఞ్ఞేహం తం పురిన్దదం.

౨౬౮.“నామ్హి దేవో న గన్ధబ్బో, నాపి సక్కో పురిన్దదో;
పేతం మం అఙ్కుర జానాహి, రోరువమ్హా ఇధాగతం.

౨౬౯.“కింసీలో కింసమాచారో, రోరువస్మిం పురే తువం;
కేన తే బ్రహ్మచరియేన, పుఞ్ఞం పాణిమ్హి ఇజ్ఝతి.

౨౭౦.“తున్నవాయో పురే ఆసిం, రోరువస్మిం తదా అహం;
సుకిచ్ఛవుత్తి కపణో, న మే విజ్జతి దాతవే.

౨౭౧.“నివేసనఞ్చ మే ఆసి, అసయ్హస్స ఉపన్తికే;
సద్ధస్స దానపతినో, కతపుఞ్ఞస్స లజ్జినో.

౨౭౨.“తత్థ యాచనకాయన్తి, నానాగోత్తా వనిబ్బకా;
తే చ మం తత్థ పుచ్ఛన్తి, అసయ్హస్స నివేసనం.

౨౭౩. “కత్థ గచ్ఛామ భద్దం వో, కత్థ దానం పదీయతి;
తేసాహం పుట్ఠో అక్ఖామి, అసయ్హస్స నివేసనం.

౨౭౪.

“పగ్గయ్హ దక్ఖిణం బాహుం, ఏత్థ గచ్ఛథ భద్దం వో;
ఏత్థ దానం పదీయతి, అసయ్హస్స నివేసనే.

౨౬౩.“తేన పాణి కామదదో, తేన పాణి మధుస్సవో;
తేన మే బ్రహ్మచరియేన, పుఞ్ఞం పాణిమ్హి ఇజ్ఝతి.

౨౬౪.“న కిర త్వం అదా దానం, సకపాణీహి కస్సచి;
పరస్స దానం అనుమోదమానో, పాణిం పగ్గయ్హ పావది.

౨౬౬.“తేన పాణి కామదదో, తేన పాణి మధుస్సవో;
తేన తే బ్రహ్మచరియేన, పుఞ్ఞం పాణిమ్హి ఇజ్ఝతి.

౨౬౭.“యో నో దానమదా భన్తే, పసన్నో సకపాణిభి;
సో హిత్వా మానుసం దేహం, కిం ను సో దిసతం గతో.

౨౬౯.“నాహం పజానామి అసయ్హసాహినో, అఙ్గీరసస్స గతిం ఆగతిం వా;
సుతఞ్చ మే వేస్సవణస్స సన్తికే, సక్కస్స సహబ్యతం గతో అసయ్హో.

౨౭౦.“అలమేవ కాతుం కల్యాణం, దానం దాతుం యథారహం;
పాణిం కామదదం దిస్వా, కో పుఞ్ఞం న కరిస్సతి.

౨౭౧.“సో హి నూన ఇతో గన్త్వా, అనుప్పత్వాన ద్వారకం;
దానం పట్ఠపయిస్సామి, యం మమస్స సుఖావహం.

౨౭౨.“దస్సామన్నఞ్చ పానఞ్చ, వత్థసేనాసనాని చ;
పపఞ్చ ఉదపానఞ్చ, దుగ్గే సఙ్కమనాని చా”తి. –

పన్నరస వచనపటివచనగాథా హోన్తి.

౨౪౬. తత్థ **పాణి తే**తి తవ దక్ఖిణహత్థో. **సబ్బసోవణ్ణో**తి సబ్బసో సువణ్ణవణ్ణో. **పఞ్చధారో**తి పఞ్చహి అఙ్గులీహి పరేహి కామితవత్థూనం ధారా ఏతస్స సన్తీతి పఞ్చధారో. **మధుస్సవో**తి మధురరసవిస్సన్దకో. తేనాహ ‘‘**నానారసా పగ్ఘరన్తీ**’’తి, మధురకటుకకసావాదిభేదా నానావిధా రసా విస్సన్దన్తీతి అత్థో. యక్ఖస్స హి కామదదే మధురాదిరససమ్పన్నాని వివిధాని ఖాదనీయభోజనీయాని హత్థే విస్సజ్జన్తే మధురాదిరసా పగ్ఘరన్తీతి వుత్తం. **మఞ్ఞేహం తం పురిన్దద**న్తి మఞ్ఞే అహం తం పురిన్దదం సక్కం, “ఏవంమహానుభావో సక్కో దేవరాజా”తి తం అహం మఞ్ఞామీతి అత్థో.

౨౪౭. **నామ్హి దేవో**తి వేస్సవణాదికో పాకటదేవో న హోమి. **న గన్ధబ్బో**తి గన్ధబ్బకాయికదేవోపి న హోమి. **నాపి సక్కో పురిన్దదో**తి పురిమత్తభావే పురే దానస్స పట్ఠపితత్తా “పురిన్దదో”తి లద్ధనామో సక్కో దేవరాజాపి న హోమి. కతరో పన

అహోసీతి ఆహ ‘‘**పేతం మం అజ్కర జానాహీ**’’తిఆది. అజ్కరపేతూపపత్తికం మం జానాహి, “అఞ్ఞతరో పేతమహిద్ధికో”తి మం ఉపధారేహి. **రోరువస్మా ఇధాగత**న్తి రోరువనగరతో చవిత్వా మరుకన్తారే ఇధ ఇమస్మిం నిగ్రోధరుక్ఖే ఉపపజ్జనవసేన ఆగతం, ఏత్థ నిబ్బత్తన్తి అత్థో.

౨౮౯. **కింసీలో కింసమాచారో, రోరువస్మిం పురే తువ**న్తి పుబ్బే పురిమత్తభావే రోరువనగరే వసన్తో త్వం కింసీలో కింసమాచారో అహోసి, పాపతో నివత్తనలక్ఖణం కీదిసం సీలం సమాదాయ సంవత్తితపుఞ్ఞకిరియాలక్ఖణేన సమాచారేన కింసమాచారో, దానాదీసు కుసలసమాచారేసు కీదిసో సమాచారో అహోసీతి అత్థో. **కేన తే బ్రహ్మచరియేన , పుఞ్ఞం పాణిమ్హి ఇజ్ఝతీ**తి కీదిసేన సేట్ఠచరియేన ఇదం ఏవరూపం తవ హత్థేసు పుఞ్ఞఫలం ఇదాని సమిజ్ఝతి నిప్ఫజ్జతి, తం కథేహీతి అత్థో. పుఞ్ఞఫలఞ్హి ఇధ ఉత్తరపదలోపేన “పుఞ్ఞ”న్తి అధిప్పేతం. తథా హి తం “కుసలానం, భిక్ఖవే, ధమ్మానం సమాదానహేతు ఏవమిదం పుఞ్ఞం పవడ్ఢతీ”తిఆదీసు (దీ॰ ని॰ ౩.౮౦) పుఞ్ఞన్తి వుత్తం.

౨౯౦. **తున్నవాయోతి** తున్నకారో. **సుకిచ్ఛవుత్తీ**తి సుట్ఠు కిచ్ఛవుత్తికో అతివియ దుక్ఖజీవికో. **కపణో**తి వరాకో, దీనోతి అత్థో. **న మే విజ్జతి దాతవే**తి అద్ధికానం సమణబ్రాహ్మణానం దాతుం కిఞ్చి దాతబ్బయుత్తకం మయ్హం నత్థి, చిత్తం పన మే దానం దిన్నన్తి అధిప్పాయో.

౨౯౧. **నివేసన**న్తి ఘరం, కమ్మకరణసాలా వా. **అసయ్హస్స ఉపన్తికే**తి అసయ్హస్స మహాసేట్ఠినో గేహస్స సమీపే. **సద్ధస్సా**తి కమ్మఫలసద్ధాయ సమన్నాగతస్స. **దానపతినో**తి దానే నిరన్తరప్పవత్తాయ పరిచ్చాగసమ్పత్తియా లోభస్స చ అభిభవేన పతిభూతస్స. **కతపుఞ్ఞస్సా**తి పుబ్బే కతసుచరితకమ్మస్స. **లజ్జినో**తి పాపజిగుచ్ఛనసభావస్స.

౨౯౨. **తత్థా**తి తస్మిం మమ నివేసనే. **యాచనకాయన్తీ**తి యాచనకా జనా అసయ్హసేట్ఠిం కిఞ్చి యాచితుకామా ఆగచ్ఛన్తి. **నానాగోత్తా**తి నానావిధగోత్తాపదేసా. **వనిబ్బకా**తి వణ్ణదీపకా, యే దాయకస్స పుఞ్ఞఫలాదిఞ్చ గుణకిత్తనాదిముఖేన అత్తనో అత్థికభావం పవేదేన్తా విచరన్తి. **తే చ మం తత్థ పుచ్ఛన్తీ**తి **తత్థా**తి నిపాతమత్తం, తే యాచకాదయో మం అసయ్హసేట్ఠినో నివేసనం పుచ్ఛన్తి. అక్ఖరచిన్తకా హి ఈదిసేసు ఠానేసు కమ్మద్వయం ఇచ్ఛన్తి.

౨౯౩. **కత్థ గచ్ఛామ భద్దం వో, కత్థ దానం పదీయతీ**తి తేసం పుచ్ఛనాకారదస్సనం. అయం పేత్థ అత్థో – భద్దం తుమ్హాకం హోతు, మయం “అసయ్హమహాసేట్ఠినా దానం పదీయతీ”తి సుత్వా ఆగతా, కత్థ దానం పదీయతి, కత్థ వా మయం గచ్ఛామ, కత్థ గతేన దానం సక్కా లద్ధున్తి. **తేసాహం పుట్ఠో అక్ఖామీ**తి ఏవం తేహి అద్ధికజనేహి లభనట్ఠానం పుట్ఠో “అహం పుబ్బే అకతపుఞ్ఞతాయ ఇదాని ఈదిసానం కిఞ్చి దాతుం అసమత్థో జాతో, దానగ్గం పన ఇమేసం దస్సేన్తో లాభస్స ఉపాయాచిక్ఖణేన పీతిం ఉప్పాదేన్తో ఏత్తకేనపి బహుం పుఞ్ఞం పసవామీ”తి గారవం ఉప్పాదేత్వా దక్ఖిణం బాహుం పసారేత్వా తేసం అసయ్హసేట్ఠిస్స నివేసనం అక్ఖామి. తేనాహ ‘‘**పగ్గయ్హ దక్ఖిణం బాహు**’’న్తిఆది.

౨౯౪. **తేన పాణి కామదదో**తి తేన పరదానపకాసనేన పరేన కతస్స దానస్స సక్కచ్చం అనుమోదనమత్తేన హేతునా ఇదాని మయ్హం హత్థో కప్పరుక్ఖో వియ సన్తానకలతా వియ చ కామదుహో ఇచ్ఛితిచ్ఛితదాయీ కామదదో హోతి. కామదదో చ హోన్తో **తేన పాణి మధుస్సవో** ఇట్ఠవత్థువిస్సజ్జనకో జాతో.

౨౭౬. న కిర త్వం అదా దానన్తి కిరాతి అనుస్సవనత్థే నిపాతో, త్వం కిర అత్తనో సన్తకం న పరిచ్చజి, **సకపాణీహి** సహత్థేహి యస్స కస్సచి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా కిఞ్చి దానం న అదాసి. **పరస్స దానం అనుమోదమానో**తి కేవలం పన పరేన కతం పరస్స దానం "అహో దానం పవత్తేసీ"తి అనుమోదమానోయేవ విహాసి.

౨౭౭. తేన పాణి కామదదోతి తేన తుయ్హం పాణి ఏవం కామదదో, అహో అచ్ఛరియా వత పుఞ్ఞానం గతీతి అధిప్పాయో.

౨౭౮. యో నో దానమదా, భన్తే, పసన్నో సకపాణిభీతి దేవపుత్తం గారవేన ఆలపతి. భన్తే, పరేన కతస్స దానానుమోదకస్స తావ తుయ్హం ఈదిసం ఫలం ఏవరూపో ఆనుభావో, యో పన నో అసయ్హమహాసేట్ఠి మహాదానం అదాసి, పసన్నచిత్తో హుత్వా సహత్థేహి తదా మహాదానం పవత్తేసి. **సో హిత్వా మానుసం దేహన్తి** సో ఇధ మనుస్సత్తభావం పహాయ. **కిన్తి** కతరం. **ను నోతి నూతి** నిపాతమత్తం. **దిసతం గతో**తి దిసం ఠానం గతో, కీదిసీ తస్స గతో నిప్ఫత్తీతి అసయ్హసేట్ఠినో అభిసమ్పరాయం పుచ్ఛి.

౨౭౯. అసయ్హసాహినోతి అఞ్ఞేహి మచ్ఛరీహి లోభాభిభూతేహి సహితుం వహితుం అసక్కుణేయ్యస్స పరిచ్చాగాదివిభాగస్స సప్పురిసధురస్స సహనతో అసయ్హసాహినో. **అఙ్గీరసస్సా**తి అఙ్గతో నిక్ఖమనకజుతిస్స. రసోతి హి జుతియా అధివచనం. తస్స కిర యాచకే ఆగచ్ఛన్తే దిస్వా ఉళారం పీతిసోమనస్సం ఉప్పజ్జతి, ముఖవణ్ణో విప్పసీదతి, తం అత్తనో పచ్చక్ఖం కత్వా ఏవమాహ. **గతిం ఆగతిం వా**తి తస్స "అసుకం నామ గతిం, ఇతో గతో"తి గతిం వా "తతో వా పన అసుకస్మిం కాలే ఇధాగమిస్సతీ"తి ఆగతిం వా నాహం జానామి, అవిసయో ఏస మయ్హం. **సుతఞ్చ మే వేస్సవణస్స సన్తికే**తి అపిచ ఖో ఉపట్ఠానం గతేన వేస్సవణస్స మహారాజస్స సన్తికే సుతమేతం మయా. **సక్కస్స సహబ్యతం గతో అసయ్హో**తి అసయ్హసేట్ఠి సక్కస్స దేవానమిన్దస్స సహబ్యతం గతో అహోసి, తావతింసభవనే నిబ్బత్తోతి అత్థో.

౨౮౦. అలమేవ కాతుం కల్యాణన్తి యంకిఞ్చి కల్యాణం కుసలం పుఞ్ఞం కాతుం యుత్తమేవ పతిరూపమేవ. తత్థ పన యం సబ్బసాధారణం సుకతతరం, తం దస్సేతుం **''దానం దాతుం యథారహ''**న్తి వుత్తం, అత్తనో విభవబలానురూపం దానం దాతుం అలమేవ. తత్థ కారణమాహ **''పాణిం కామదదం దిస్వా''**తి. యత్ర హి నామ పరకతపుఞ్ఞానుమోదనపుబ్బకేన దానపతినివేసనమగ్గాచిక్ఖణమత్తేన అయం హత్థో కామదదో దిట్ఠో, ఇమం దిస్వా. **కో పుఞ్ఞం న కరిస్సతీ**తి మాదిసో కో నామ అత్తనో పతిట్ఠానభూతం పుఞ్ఞం న కరిస్సతీతి.

౨౮౧. ఏవం అనియమవసేన పుఞ్ఞకిరియాయ ఆదరం దస్సేత్వా ఇదాని అత్తని తం నియమేత్వా దస్సేన్తో **''సో హి నూనా''**తిఆదిగాథాద్వయమాహ. తత్థ **సో**తి సో అహం. **హీ**తి అవధారణే నిపాతో, **నూనా**తి పరివితక్కే. **ఇతో గన్త్వా**తి ఇతో మరుభూమితో అపగన్త్వా. **అనుప్పత్వాన ద్వారకన్తి** ద్వారవతీనగరం అనుపాపుణిత్వా. **పట్ఠపయిస్సామీ**తి పవత్తయిస్సామి.

ఏవం అఙ్కురేన "దానం దస్సామీ"తి పటిఞ్ఞాయ కతాయ యక్ఖో తుట్ఠమానసో "మారిస, త్వం విస్సత్థో దానం దేహి, అహం పన తే సహాయకిచ్చం కరిస్సామి, యేన తే దేయ్యధమ్మో న పరిక్ఖయం గమిస్సతి, తేన పకారేన కరిస్సామీ"తి తం దానకిరియాయ సముత్తేజేత్వా "బ్రాహ్మణ వాణిజ, త్వం కిర మాదిసే బలక్కారేన నేతుకామో అత్తనో పమాణం న జానాసీ"తి తస్స భణ్డమన్తరధాపేత్వా తం యక్ఖవిభింసకాయ భింసాపేన్తో సన్తజ్జేసి. అథ నం అఙ్కురో నానప్పకారం యాచిత్వా బ్రాహ్మణేన

ఖమాపేన్తో పసాదేత్వా సబ్బభణ్డం పాకతికం కారాపేత్వా రత్తియా ఉపగతాయ యక్ఖం విస్సజ్జేత్వా గచ్ఛన్తో తస్స అవిదూరే అఞ్ఞతరం అతివియ బీభచ్ఛదస్సనం పేతం దిస్వా తేన కతకమ్మం పుచ్ఛన్తో –

౨౮౩.“కేన తే అఙ్గులీ కుణా, ముఖఞ్చ కుణలీకతం;

అక్ఖీని చ పగ్ఘరన్తి, కిం పాపం పకతం తయా”తి. –

గాథమాహ. తత్థ **కుణా**తి కుణికా పటికుణికా అనుజుభూతా. **కుణలీకత**న్తి ముఖవికారేన వికుణితం సంకుణితం. **పగ్ఘరన్తీ**తి అసుచిం విస్సన్దన్తి.

అథస్స పేతో –

౨౮౪.“అఙ్గీరసస్స గహపతినో, సద్ధస్స ఘరమేసినో;

తస్సాహం దానవిస్సగ్గే, దానే అధికతో అహుం.

౨౮౫.“తత్థ యాచనకే దిస్వా, ఆగతే భోజనత్థికే;

ఏకమన్తం అపక్కమ్మ, అకాసిం కుణలిం ముఖం.

౨౮౬.“తేన మే అఙ్గులీ కుణా, ముఖఞ్చ కుణలీకతం;

అక్ఖీని మే పగ్ఘరన్తి, తం పాపం పకతం మయా”తి. –

తిస్సో గాథా అభాసి.

౨౮౪. తత్థ “**అఙ్గీరసస్సా**”తిఆదినా అసయ్హసేట్ఠిం కిత్తేతి. **ఘరమేసినో**తి ఘరమావసన్తస్స గహట్ఠస్స. **దానవిస్సగ్గే**తి దానగ్గే పరిచ్చాగట్ఠానే. **దానే అధికతో అహు**న్తి దేయ్యధమ్మస్స పరిచ్చజనే దానాధికారే అధికతో ఠపితో అహోసిం.

౨౮౫. **ఏకమన్తం అపక్కమ్మా**తి యాచనకే భోజనత్థికే ఆగతే దిస్వా దానబ్యావటేన దానగ్గతో అనపక్కమ్మ యథాఠానేయేవ ఠత్వా సఞ్జాతపీతిసోమనస్సేన విప్పసన్నముఖవణ్ణేన సహత్థేన దానం దాతబ్బం, పరేహి వా పతిరూపేహి దాపేతబ్బం, అహం పన తథా అకత్వా యాచనకే ఆగచ్ఛన్తే దూరతోవ దిస్వా అత్తానం అదస్సేన్తో ఏకమన్తం అపక్కమ్మ అపక్కమిత్వా. **అకాసిం కుణలిం ముఖ**న్తి వికుణితం సఙ్కుచితం ముఖం అకాసిం.

౨౮౬. **తేనా**తి యస్మా తదాహం సామినా దానాధికారే నియుత్తో సమానో దానకాలే ఉపట్ఠితే మచ్ఛరియాపకతో దానగ్గతో అపక్కమన్తో పాదేహి సఙ్కోచం ఆపజ్జిం, సహత్థేహి దాతబ్బే తథా అకత్వా హత్థసఙ్కోచం ఆపజ్జిం, పసన్నముఖేన భవితబ్బే ముఖసఙ్కోచం ఆపజ్జిం, పియచక్ఖూహి ఓలోకేతబ్బే చక్ఖుకాలుసియం ఉప్పాదేసిం, తస్మా హత్థఙ్గులియో చ పాదఙ్గులియో చ కుణితా జాతా, ముఖఞ్చ కుణలీకతం విరూపరూపం సఙ్కుచితం, అక్ఖీని అసుచీదుగ్గన్ధజేగుచ్ఛాని అస్సూని పగ్ఘరన్తీతి అత్థో. తేన వుత్తం –

“తేన మే అఙ్గులీ కుణా, ముఖఞ్చ కుణలీకతం;

అక్ఖీని మే పగ్ఘరన్తి, తం పాపం పకతం మయా”తి.

తం సుత్వా అజ్కురో పేతం గరహన్తో –

౨౮౭.“ధమ్మేన తే కాపురిస, ముఖఞ్చ కుణలీకతం;
అక్ఖీని చ పగ్ఘరన్తి, యం తం పరస్స దానస్స;
అకాసి కుణలిం ముఖ”న్తి. –

గాథమాహ. తత్థ **ధమ్మేనాతి** యుత్తేనేవ కారణేన. **తేతి** తవ. **కాపురిసాతి** లామకపురిస. **యన్తి** యస్మా. **పరస్స దానస్సాతి** పరస్స దానస్మిం. అయమేవ వా పాఠో.

పున అజ్కురో తం దానపతిం సేట్ఠిం గరహన్తో –

౨౮౮.“కథఞ్హి దానం దదమానో, కరేయ్య పరపత్తియం;
అన్నపానం ఖాదనీయం, వత్థసేనాసనాని చా”తి. –

గాథమాహ. తస్సత్థో – **దానం** దదన్తో పురిసో **కథఞ్హి** నామ తం **పరపత్తియం** పరేన పాపేతబ్బం సాధేతబ్బం **కరేయ్య,** అత్తపచ్చక్ఖమేవ కత్వా సహత్థేనేవ దదేయ్య, సయం వా తత్థ బ్యావటో భవేయ్య, అఞ్ఞథా అత్తనో దేయ్యధమ్మో అట్ఠానే విద్ధంసియేథ, దక్ఖిణేయ్యా చ దానేన పరిహాయేయ్యున్తి.

ఏవం తం గరహిత్వా ఇదాని అత్తనా పటిపజ్జితబ్బవిధిం దస్సేన్తో –

౨౮౯.“సో హి నూన ఇతో గన్త్వా, అనుప్పత్వాన ద్వారకం;
దానం పట్ఠపయిస్సామి, యం మమస్స సుఖావహం.

౨౯౦.“దస్సామన్నఞ్చ పానఞ్చ, వత్థసేనాసనాని చ;
పపఞ్చ ఉదపానఞ్చ, దుగ్గే సజ్కమనాని చా”తి. –

గాథాద్వయమాహ, తం వుత్తత్థమేవ.

౨౯౧.“తతో హి సో నివత్తిత్వా, అనుప్పత్వాన ద్వారకం;
దానం పట్ఠపయి అజ్కురో, యంతుమస్స సుఖావహం.

౨౯౨.“అదా అన్నఞ్చ పానఞ్చ, వత్థసేనాసనాని చ;
పపఞ్చ ఉదపానఞ్చ, విప్పసన్నేన చేతసా.

౨౯౩.“కో ఛాతో కో చ తసితో, కో వత్థం పరిదహిస్సతి;
కస్స సన్తాని యోగ్గాని, ఇతో యోజేన్తు వాహనం.

౨౯౪."కో ఛత్తిచ్ఛతి గన్ధఞ్చ, కో మాలం కో ఉపాహనం;

ఇతిస్సు తత్థ ఘోసేన్తి, కప్పకా సూదమాగధా;

సదా సాయఞ్చ పాతో చ, అఙ్గీరస్స నివేసనే"తి. –

చతస్సో గాథా అఙ్గీరస్స పటిపత్తిం దస్సేతుం సఙ్గీతికారేహి ఠపితా.

౨౯౧. తత్థ **తతోతి** మరుకన్తారతో. **నివత్తిత్వాతి** పటినివత్తిత్వా. **అనుప్పత్వాన ద్వారకన్తి** ద్వారవతీనగరం అనుపాపుణిత్వా. **దానం పట్ఠపయి అఙ్గీరోతి** యక్ఖేన పరిపూరితసకలకోట్ఠాగారో సబ్బపాథేయ్యకం మహాదానం సో అఙ్గీరో పట్ఠపేసి. **యంతుమస్స సుఖావహన్తి** యం అత్తనో సమ్పతి ఆయతిఞ్చ సుఖనిబ్బత్తకం.

౨౯౩. **కో ఛాతోతి** కో జిఘచ్ఛితో, సో ఆగన్త్వా యథారుచి భుఞ్జతూతి అధిప్పాయో. ఏసేవ నయో సేసేసుపి. **తసితోతి** పిపాసితో. **పరిదహిస్సతీతి** నివాసేస్సతి పారుపిస్సతి చాతి అత్థో. **సన్తానీతి** పరిస్సమప్పత్తాని. **యోగ్గానీతి** రథవాహనాని. **ఇతో యోజేన్తు వాహనన్తి** ఇతో యోగ్గసమూహతో యథారుచితం గహేత్వా వాహనం యోజేన్తు.

౨౯౪. **కో ఛత్తిచ్ఛతీతి** కో కిలఞ్జఛత్తాదిభేదం ఛత్తం ఇచ్ఛతి, సో గణ్హాతూతి అధిప్పాయో. సేసేసుపి ఏసేవ నయో. **గన్ధన్తి** చతుజ్జాతియగన్ధాదికం గన్ధం. **మాలన్తి** గన్థితాగన్థితభేదం పుప్ఫం. **ఉపాహనన్తి** ఖల్లబద్ధాదిభేదం ఉపాహనం. **ఇతిస్సూతి** ఏత్థ **సూతి** నిపాతమత్తం, ఇతి ఏవం "కో ఛాతో, కో తసితో"తిఆదినాతి అత్థో. **కప్పకాతి** న్హాపితకా. **సూదాతి** భత్తకారకా. **మాగధాతి** గన్థినో. **సదాతి** సబ్బకాలం దివసే దివసే సాయఞ్చ పాతో చ తత్థ అఙ్గీరస్స నివేసనే ఘోసేన్తి ఉగ్ఘోసేన్తీతి యోజనా.

ఏవం మహాదానం పవత్తేన్తస్స గచ్ఛన్తే కాలే తిత్తిభావతో అత్థికజనేహి పవివిత్తం విరళం దానగ్గం అహోసి. తం దిస్వా అఙ్కురో దానే ఉళారజ్ఝాసయతాయ అతుట్ఠమానసో హుత్వా అత్తనో దానే నియుత్తం సిన్ధకం నామ మాణవం ఆమన్తేత్వా –

౨౯౫."సుఖం సుపతి అఙ్కురో, ఇతి జానాతి మం జనో;

దుక్ఖం సుపామి సిన్ధక, యం న పస్సామి యాచకే.

౨౯౬."సుఖం సుపతి అఙ్కురో, ఇతి జానాతి మం జనో;

దుక్ఖం సుపామి సిన్ధక, అప్పకే సు వనిబ్బకే"తి. –

గాథాద్వయమాహ. తత్థ **సుఖం సుపతి అఙ్కురో, ఇతి జానాతి మం జనోతి** "అఙ్కురో రాజా యసభోగసమప్పితో దానపతి అత్తనో భోగసమ్పత్తియా దానసమ్పత్తియా చ సుఖం సుపతి, సుఖేనేవ నిద్దం ఉపగచ్ఛతి, సుఖం పటిబుజ్ఝతీ"తి ఏవం మం జనో సమ్భావేతి. **దుక్ఖం సుపామి సిన్ధకాతి** అహం పన సిన్ధక దుక్ఖమేవ సుపామి. కస్మా? **యం న పస్సామి యాచకేతి,** యస్మా మమ అజ్ఝాసయానురూపం దేయ్యధమ్మపటిగ్గాహకే బహూ యాచకే న పస్సామి, తస్మాతి అత్థో. **అప్పకే సు వనిబ్బకేతి** వనిబ్బకజనే అప్పకే కతిపయే జాతే దుక్ఖం సుపామీతి యోజనా. **సూతి** చ నిపాతమత్తం, అప్పకే వనిబ్బకజనే సతీతి అత్థో.

తం సుత్వా సిన్ధకో తస్స ఉళారం దానాధిముత్తిం పాకటతరం కాతుకామో –

౨౯౭.“సక్కో చే తే వరం దజ్జా, తావతింసానమిస్సరో;
కిస్స సబ్బస్స లోకస్స, వరమానో వరం వరే”తి. –

గాథమాహ. తస్సత్థో – **తావతింసానం** దేవానం **సబ్బస్స** చ **లోకస్స ఇస్సరో సక్కో** “వరం వరస్సు, అఙ్కుర, యంకిఞ్చి మనసిచ్ఛిత”న్తి తుయ్హం వరం **దజ్జా** దదేయ్య **చే, వరమానో** పత్థయమానో **కిస్స** కీదిసం **వరం** వరేయ్యాసీతి అత్థో.

అథ అఙ్కురో అత్తనో అజ్ఝాసయం యాథావతో పవేదేన్తో –

౨౯౮.“సక్కో చే మే వరం దజ్జా, తావతింసానమిస్సరో;
కాలుట్ఠితస్స మే సతో, సూరియుగ్గమనం పతి;
దిబ్బా భక్ఖా పాతుభవేయ్యుం, సీలవన్తో చ యాచకా.

౨౯౯.“దదతో మే న ఖీయేథ, దత్వా నానుతపేయ్యహం;
దదం చిత్తం పసాదేయ్యం, ఏతం సక్కం వరం వరే”తి. – ద్వే గాథా అభాసి;

౨౯౮. తత్థ **కాలుట్ఠితస్స మే సతో**తి కాలే పాతో వుట్ఠితస్స అత్థికానం దక్ఖిణేయ్యానం అపచాయనపారిచరియాదివసేన ఉట్ఠానవీరియసమ్పన్నస్స మే సమానస్స. **సూరియుగ్గమనం పతీ**తి సూరియుగ్గమనవేలాయం. **దిబ్బా భక్ఖా పాతుభవేయ్యు**న్తి దేవలోకపరియాపన్నా ఆహారా ఉప్పజ్జేయ్యుం. **సీలవన్తో చ యాచకా**తి యాచకా చ సీలవన్తో కల్యాణధమ్మా భవేయ్యుం.

౨౯౯. **దదతో మే న ఖీయేథా**తి ఆగతాగతానం దానం దదతో చ మే దేయ్యధమ్మో న ఖీయేథ, న పరిక్ఖయం గచ్ఛేయ్య. **దత్వా నానుతపేయ్యహ**న్తి తఞ్చ దానం దత్వా కిఞ్చిదేవ అప్పసాదకం దిస్వా తేన అహం పచ్ఛా నానుతపేయ్యం. **దదం చిత్తం పసాదేయ్య**న్తి దదమానో చిత్తం పసాదేయ్యం, పసన్నచిత్తోయేవ హుత్వా దదేయ్యం. **ఏతం సక్కం వరం వరే**తి సక్కం దేవానమిన్దం ఆరోగ్యసమ్పదా, దేయ్యధమ్మసమ్పదా, దక్ఖిణేయ్యసమ్పదా, దేయ్యధమ్మస్స అపరిమితసమ్పదా, దాయకసమ్పదాతి ఏతం పఞ్చవిధం వరం వరేయ్యం. ఏత్థ చ “కాలుట్ఠితస్స మే సతో”తి ఏతేన ఆరోగ్యసమ్పదా, “దిబ్బా భక్ఖా పాతుభవేయ్యు”న్తి ఏతేన దేయ్యధమ్మసమ్పదా, “సీలవన్తో చ యాచకా”తి ఏతేన దక్ఖిణేయ్యసమ్పదా, “దదతో మే న ఖీయేథా”తి ఏతేన దేయ్యధమ్మస్స అపరిమితసమ్పదా, “దత్వా నానుతపేయ్యహం, దదం చిత్తం పసాదేయ్య”న్తి ఏతేహి దాయకసమ్పదాతి ఇమే పఞ్చ అత్థా వరభావేన ఇచ్ఛితా. తే చ ఖో దానమయపుఞ్ఞస్స యావదేవ ఉళారభావాయాతి వేదితబ్బా.

ఏవం అఙ్కురేన అత్తనో అజ్ఝాసయే పవేదితే తత్థ నిసిన్నో నీతిసత్థే కతపరిచయో సోనకో నామ ఏకో పురిసో తం అతిదానతో విచ్ఛిన్దితుకామో –

౩౦౦. “న సబ్బవిత్తాని పరే పవేచ్ఛే, దదేయ్య దానఞ్చ ధనఞ్చ రక్ఖే;
తస్మా హి దానా ధనమేవ సేయ్యో, అతిప్పదానేన కులా న హోన్తి.

౩౦౧. “అదానమతిదానఞ్చ నప్పసంసన్తి పణ్డితా,

తస్మా హి దానా ధనమేవ సేయ్యో,

సమేన వత్తేయ్య స ధీరధమ్మో”తి. –

ద్వే గాథా అభాసి. సిన్ధకో ఏవం పునపి వీమంసితుకామో “**న సబ్బవిత్తానీ**”తిఆదిమాహాతి అపరే.

౩౦౦. తత్థ **సబ్బవిత్తానీ**తి సవిఞ్ఞాణకఅవిఞ్ఞాణకప్పభేదాని సబ్బాని విత్తూపకరణాని, ధనానీతి అత్థో. **పరే**తి పరమ్హి, పరస్సాతి అత్థో . **న పవేచ్ఛే**తి న దదేయ్య, “దక్ఖిణేయ్యా లద్ధా”తి కత్వా కిఞ్చి అసేసేత్వా సబ్బసాపతేయ్యపరిచ్చాగో న కాతబ్బోతి అత్థో. **దదేయ్య దానఞ్చా**తి సబ్బేన సబ్బం దానధమ్మో న కాతబ్బో, అథ ఖో అత్తనో ఆయఞ్చ వయఞ్చ జానిత్వా విభవానురూపం దానఞ్చ దదేయ్య. **ధనఞ్చ రక్ఖే**తి అలద్ధలాభలద్ధపరిరక్ఖణరక్ఖితసమ్బన్ధవసేన ధనం పరిపాలేయ్య.

“ఏకేన భోగే భుఞ్జేయ్య, ద్వీహి కమ్మం పయోజయే;

చతుత్థఞ్చ నిధాపేయ్య, ఆపదాసు భవిస్సతీ”తి. (దీ॰ ని॰ ౩.౨౬౫) –

వుత్తవిధినా వా ధనం రక్ఖేయ్య తమ్మూలకత్తా దానస్స. తయోపి మగ్గా అఞ్ఞమఞ్ఞవిరోధనేన పటిసేవితబ్బాతి హి నీతిచిన్తకా. **తస్మా హీ**తి యస్మా ధనఞ్చ రక్ఖన్తో దానఞ్చ కరోన్తో ఉభయలోకహితాయ పటిపన్నో హోతి ధనమూలకఞ్చ దానం, తస్మా దానతో ధనమేవ సేయ్యో సున్దరతరోతి అతిదానం న కాతబ్బన్తి అధిప్పాయో. తేనాహ “**అతిప్పదానేన కులా న హోన్తీ**”తి, ధనస్స పమాణం అజానిత్వా దానస్స తం నిస్సాయ అతిప్పదానపసఙ్గేన కులాని న హోన్తి నప్పవత్తన్తి, ఉచ్ఛిజ్జన్తీతి అత్థో.

౩౦౧. ఇదాని విఞ్ఞూనం పసంసితమేవత్థం పతిట్ఠపేన్తో “**అదానమతిదానఞ్చా**”తి గాథమాహ. తత్థ **అదానమతిదానఞ్చా**తి సబ్బేన సబ్బం కటచ్ఛుభిక్ఖాయపి తణ్డులముట్ఠియాపి అదానం, పమాణం అతిక్కమిత్వా పరిచ్చాగసఙ్ఖాతం అతిదానఞ్చ **పణ్డితా** బుద్ధిమన్తో సపఞ్ఞజాతికా **నప్పసంసన్తి** న వణ్ణయన్తి. సబ్బేన సబ్బం అదానేన హి సమ్పరాయికతో అత్థతో పరిబాహిరో హోతి. అతిదానేన దిట్ఠధమ్మికపవేణీ న పవత్తతి. **సమేన వత్తేయ్యా**తి అవిసమేన లోకియసరిక్ఖకేన సమాహితేన మజ్ఝిమేన ఞాయేన పవత్తేయ్య. **స ధీరధమ్మో**తి యా యథావుత్తా దానాదానప్పవత్తి, సో ధీరానం ధితిసమ్పన్నానం నీతినయకుసలానం ధమ్మో, తేహి గతమగ్గోతి దీపేతి.

తం సుత్వా అజ్జునో తస్స అధిప్పాయం పరివత్తేన్తో –

౩౦౨. “అహో వత రే అహమేవ దజ్జం, సన్తో చ మం సప్పురిసా భజేయ్యుం;

మేఘోవ నిన్నాని పరిపూరయన్తో, సన్తప్పయే సబ్బవనిబ్బకానం.

౩౦౩. “యస్స యాచనకే దిస్వా, ముఖవణ్ణో పసీదతి;

దత్వా అత్తమనో హోతి, తం ఘరం వసతో సుఖం.

౩౦౪. “యస్స యాచనకే దిస్వా, ముఖవణ్ణో పసీదతి;

దత్వా అత్తమనో హోతి, ఏసా యఞ్ఞస్స సమ్పదా.

౩౦౫.“పుబ్బేవ దానా సుమనో, దదం చిత్తం పసాదయే;

దత్వా అత్తమనో హోతి, ఏసా యఞ్ఞస్స సమ్పదా”తి. –

చతూహి గాథాహి అత్తనా పటిపజ్జితబ్బవిధిం పకాసేసి.

౩౦౨. తత్థ **అహో వతాతి** సాధు వత. **రేతి** ఆలపనం. **అహమేవ దజ్జన్తి** అహం దజ్జమేవ. అయఞ్హేత్థ సఙ్ఖేపత్థో – మాణవ, “దానా ధనమేవ సేయ్యో”తి యది అయం నీతికుసలానం వాదో తవ హోతు, కామం అహం దజ్జమేవ. **సన్తో చ మం సప్పురిసా భజేయ్యున్తి** తస్మిఞ్చ దానే సన్తో ఉపసన్తకాయవచీమనోసమాచారా సప్పురిసా సాధవో మం భజేయ్యుం ఉపగచ్ఛేయ్యుం. **మేఘోవ నిన్నాని పరిపూరయన్తోతి** అహం అభిప్పవస్సన్తో మహామేఘో వియ నిన్నాని నిన్నట్ఠానాని సబ్బేసం వనిబ్బకానం అధిప్పాయే పరిపూరయన్తో అహో వత తే సన్తప్పేయ్యన్తి.

౩౦౩. యస్స యాచనకే దిస్వాతి యస్స పుగ్గలస్స ఘరమేసినో యాచనకే దిస్వా “పఠమం తావ ఉపట్ఠితం వత మే పుఞ్ఞక్ఖేత్త”న్తి సద్ధాజాతస్స **ముఖవణ్ణో పసీదతి,** యథావిభవం పన తేసం దానం దత్వా **అత్తమనో** పీతిసోమనస్సేహి గహితచిత్తో హోతి. **తన్తి** యదేత్థ యాచకానం దస్సనం , తేన చ దిస్వా చిత్తస్స పసాదనం, యథారహం దానం దత్వా చ అత్తమనతా.

౩౦౪. ఏసా యఞ్ఞస్స సమ్పదాతి ఏసా యఞ్ఞస్స సమ్పత్తి పారిపూరి, నిప్ఫత్తీతి అత్థో.

౩౦౫. పుబ్బేవ దానా సుమనోతి “సమ్పత్తీనం నిదానం అనుగామికం నిధానం నిధేస్సామీ”తి ముఞ్చనచేతనాయ పుబ్బే ఏవ దానూపకరణస్స సమ్పాదనతో పట్ఠాయ సుమనో సోమనస్సజాతో భవేయ్య. **దదం చిత్తం పసాదయేతి** దదన్తో దేయ్యధమ్మం దక్ఖిణేయ్యహత్థే పతిట్ఠాపేన్తో “అసారతో ధనతో సారాదానం కరోమీ”తి అత్తనో చిత్తం పసాదేయ్య. **దత్వా అత్తమనో హోతీతి** దక్ఖిణేయ్యానం దేయ్యధమ్మం పరిచ్చజిత్వా “పణ్డితపఞ్ఞత్తం నామ మయా అనుట్ఠితం, అహో సాధు సుట్ఠూ”తి అత్తమనో పముదితమనో పీతిసోమనస్సజాతో హోతి. **ఏసా యఞ్ఞస్స సమ్పదాతి** యా అయం పుబ్బచేతనా ముఞ్చచేతనా అపరచేతనాతి ఇమేసం కమ్మఫలసద్ధానుగతానం సోమనస్సపరిగ్గహితానం తిస్సన్నం చేతనానం పారిపూరి, ఏసా యఞ్ఞస్స సమ్పదా దానస్స సమ్పత్తి, న ఇతో అఞ్ఞథాతి అధిప్పాయో.

ఏవం అఙ్కురో అత్తనో పటిపజ్జనవిధిం పకాసేత్వా భియ్యోసోమత్తాయ అభివడ్ఢమానదానజ్ఝాసయో దివసే దివసే మహాదానం పవత్తేసి. తేన తదా సబ్బరజ్జాని ఉన్నఙ్గలాని కత్వా మహాదానే దియ్యమానే పటిలద్ధసబ్బూపకరణా మనుస్సా అత్తనో అత్తనో కమ్మన్తే పహాయ యథాసుఖం విచరింసు, తేన రాజూనం కోట్ఠాగారాని పరిక్ఖయం అగమంసు. తతో రాజానో అఙ్కురస్స దూతం పాహేసుం – “భోతో దానం నిస్సాయ అమ్హాకం ఆయస్స వినాసో అహోసి, కోట్ఠాగారాని పరిక్ఖయం గతాని, తత్థ యుత్తమత్తం ఞాతబ్బ”న్తి.

తం సుత్వా అఙ్కురో దక్ఖిణాపథం గన్త్వా దమిళవిసయే సముద్దస్స అవిదూరట్ఠానే మహతియో అనేకదానసాలాయో కారాపేత్వా మహాదానాని పవత్తేన్తో యావతాయుకం ఠత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా తావతింసభవనే నిబ్బత్తి. తస్స దానవిభూతిఞ్చ సగ్గూపపత్తిఞ్చ దస్సేన్తో సఙ్గీతికారా –

౩౦౬. “సట్ఠి వాహసహస్సాని, అఙ్కురస్స నివేసనే;
భోజనం దీయతే నిచ్చం, పుఞ్ఞపేక్ఖస్స జన్తునో.

౩౦౭. “తిసహస్సాని సూదా హి, ఆముత్తమణికుణ్డలా;
అఙ్కురం ఉపజీవన్తి, దానే యఞ్ఞస్స వావటా.

౩౦౮. “సట్ఠి పురిససహస్సాని, ఆముత్తమణికుణ్డలా;
అఙ్కురస్స మహాదానే, కట్ఠం ఫాలేన్తి మాణవా.

౩౦౯. “సోళసిత్థిసహస్సాని , సబ్బాలఙ్కారభూసితా;
అఙ్కురస్స మహాదానే, విధా పిణ్డేన్తి నారియో.

౩౧౦. “సోళసిత్థిసహస్సాని, సబ్బాలఙ్కారభూసితా;
అఙ్కురస్స మహాదానే, దబ్బిగాహా ఉపట్ఠితా.

౩౧౧. “బహుం బహూనం పాదాసి, చిరం పాదాసి ఖత్తియో;
సక్కచ్చఞ్చ సహత్థా చ, చిత్తీకత్వా పునప్పునం.

౩౧౨. “బహూ మాసే చ పక్ఖే చ, ఉతుసంవచ్ఛరాని చ;
మహాదానం పవత్తేసి, అఙ్కురో దీఘమన్తరం.

౩౧౩. “ఏవం దత్వా యజిత్వా చ, అఙ్కురో దీఘమన్తరం;
సో హిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసూపగో అహూ”తి. – గాథా ఆహంసు;

౩౦౬. తథ **సట్ఠి వాహసహస్సానీ**తి వాహానం సట్ఠిసహస్సాని గన్ధసాలితణ్డులాదిపూరితవాహానం సట్ఠిసహస్సాని. **పుఞ్ఞపేక్ఖస్స** దానజ్ఝాసయస్స దానాధిముత్తస్స **అఙ్కురస్స నివేసనే నిచ్చం** దివసే దివసే **జన్తునో** సత్తకాయస్స **భోజనం దీయతే**తి యోజనా.

౩౦౭-౮. **తిసహస్సాని సూదా హీ**తి తిసహస్సమత్తా సూదా భత్తకారకా. తే చ ఖో పన పధానభూతా అధిప్పేతా, తేసు ఏకమేకస్స పన వచనకరా అనేకాతి వేదితబ్బా. “తిసహస్సాని సూదాన”న్తి చ పఠన్తి. **ఆముత్తమణికుణ్డలా**తి నానామణివిచిత్తకుణ్డలధరా. నిదస్సనమత్తఞ్చేతం, ఆముత్తకటకకటిసుత్తాదిఆభరణాపి తే అహేసుం. **అఙ్కురం ఉపజీవన్తీ**తి తం ఉపనిస్సాయ జీవన్తి, తప్పటిబద్ధజీవికా హోన్తీతి అత్థో. **దానే యఞ్ఞస్స వావటా**తి మహాయాగసఞ్ఞితస్స యఞ్ఞస్స దానే యజనే వావటా ఉస్సుక్కం ఆపన్నా. **కట్ఠం ఫాలేన్తి మాణవా**తి నానప్పకారానం ఖజ్జభోజ్జాదిఆహారవిసేసానం పచనాయ అలఙ్కతపటియత్తా తరుణమనుస్సా కట్ఠాని ఫాలేన్తి విదాలేన్తి.

౩౦౯. **విధా**తి విధాతబ్బాని భోజనయోగ్గాని కటుకభణ్డాని. **పిణ్డేన్తీ**తి పిసనవసేన పయోజేన్తి.

౩౧౦. దబ్బిగాహాతి కటచ్ఛుగాహికా. **ఉపట్ఠితాతి** పరివేసనట్ఠానం ఉపగన్త్వా ఠితా హోన్తి.

౩౧౧. బహున్తి మహన్తం పహూతికం. **బహూనన్తి** అనేకేసం. **పాదాసీతి** పకారేహి అదాసి. **చీరన్తి** చిరకాలం. వీసతివస్ససహస్సాయుకేసు హి మనుస్సేసు సో ఉప్పన్నో. బహుం బహూనం చిరకాలఞ్చ దేన్తో యథా అదాసి, తం దస్సేతుం **"సక్కచ్చఞ్చా"**తిఆది వుత్తం. తత్థ **సక్కచ్చన్తి** సాదరం, అనపవిద్ధం అనవఞ్ఞాతం కత్వా. **సహత్థాతి** సహత్థేన, న ఆణాపనమత్తేన. **చిత్తీకత్వాతి** గారవబహుమానయోగేన చిత్తేన కరిత్వా పూజేత్వా. **పునప్పునన్తి** బహుసో న ఏకవారం, కతిపయవారే వా అకత్వా అనేకవారం పాదాసీతి యోజనా.

౩౧౨. ఇదాని తమేవ పునప్పునం కరణం విభావేతుం **"బహూ మాసే చా"**తి గాథమాహంసు. తత్థ **బహూ మాసేతి** చిత్తమాసాదికే బహూ అనేకే మాసే. **పక్ఖేతి** కణ్హసుక్కభేదే బహూ పక్ఖే. **ఉతుసంవచ్ఛరాని చాతి** వసన్తగిమ్హాదికే బహూ ఉతూ చ సంవచ్ఛరాని చ, సబ్బత్థ అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. **దీఘమన్తరన్తి** దీఘకాలమన్తరం. ఏత్థ చ "చిరం పాదాసీ"తి చిరకాలం దానస్స పవత్తితభావం వత్వా పున తస్స నిరన్తరమేవ పవత్తితభావం దస్సేతుం "బహూ మాసే"తిఆది వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం.

౩౧౩. ఏవన్తి వుత్తప్పకారేన. **దత్వా యజిత్వా చాతి** అత్థతో ఏకమేవ, కేసఞ్చి దక్ఖిణేయ్యానం ఏకచ్చస్స దేయ్యధమ్మస్స పరిచ్చజనవసేన దత్వా, పున "బహుం బహూనం పాదాసీ"తి వుత్తనయేన అత్థికానం సబ్బేసం యథాకామం దేన్తో మహాయాగవసేన యజిత్వా. **సో హిత్వా మానుసం దేహం , తావతింసూపగో అహూతి** సో అఙ్కురో ఆయుపరియోసానే మనుస్సత్థభావం పహాయ పటిసన్ధిగ్గహణవసేన తావతింసదేవనికాయూపగో అహోసి.

ఏవం తస్మిం తావతింసేసు నిబ్బత్తిత్వా దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవన్తే అమ్హాకం భగవతో కాలే ఇన్దకో నామ మాణవో ఆయస్మతో అనురుద్ధత్థేరస్స పిణ్డాయ చరన్తస్స పసన్నమానసో కటచ్ఛుభిక్ఖం దాపేసి. సో అపరేన సమయేన కాలం కత్వా ఖేత్తగతస్స పుఞ్ఞస్స ఆనుభావేన తావతింసేసు మహిద్ధికో మహానుభావో దేవపుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తో దిబ్బేహి రూపాదీహి దసహి ఠానేహి అఙ్కురం దేవపుత్తం అభిభవిత్వా విరోచతి. తేన వుత్తం –

౩౧౪. "కటచ్ఛుభిక్ఖం దత్వాన, అనురుద్ధస్స ఇన్దకో;
నో హిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసూపగో అహు.

౩౧౫. "దసహి ఠానేహి అఙ్కురం, ఇన్దకో అతిరోచతి;
రూపే సద్దే రసే గన్ధే, ఫోట్ఠబ్బే చ మనోరమే.

౩౧౬. "ఆయునా యససా చేవ, వణ్ణేన చ సుఖేన చ;
ఆధిపచ్చేన అఙ్కురం, ఇన్దకో అతిరోచతీ"తి.

౩౧౪-౫. తత్థ **రూపేతి** రూపహేతు, అత్తనో రూపసమ్పత్తినిమిత్తన్తి అత్థో. **సద్దేతిఆదీసుపి** ఏసేవ నయో. **ఆయునాతి** జీవితేన. నను చ దేవానం జీవితం పరిచ్ఛిన్నప్పమాణం వుత్తం. సచ్చం వుత్తం, తం పన యేభుయ్యవసేన. తథా హి ఏకచ్చానం దేవానం యోగవిపత్తిఆదినా అన్తరామరణం హోతియేవ. ఇన్దకో పన తిస్సో వస్సకోటియో సట్ఠి చ వస్ససహస్సాని

పరిపూరేతియేవ. తేన వుత్తం “ఆయునా అతిరోచతీ”తి. **యససాతి** మహతియా పరివారసమ్పత్తియా . **వణ్ణేనాతి** సణ్ఠానసమ్పత్తియా. వణ్ణధాతుసమ్పదా పన “రూపే”తి ఇమినా వుత్తాయేవ. **ఆధిపచ్చేనాతి** ఇస్సరియేన.

ఏవం అఙ్కురే చ ఇన్దకే చ తావతింసేసు నిబ్బత్తిత్వా దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవన్తేసు అమ్హాకం భగవా అభిసమ్బోధితో సత్తమే సంవచ్ఛరే ఆసాళ్హిపుణ్ణమాయం సావత్థినగరద్వారే కణ్డమ్బరుక్ఖమూలే యమకపాటిహారియం కత్వా అనుక్కమేన తిపదవిక్కమేన తావతింసభవనం గన్త్వా పారిచ్ఛత్తకమూలే పణ్డుకమ్బలసిలాయం యుగన్ధరపబ్బతే బాలసూరియో వియ విరోచమానో దసహి లోకధాతూహి సన్నిపతితాయ దేవబ్రహ్మపరిసాయ జుతిం అత్తనో సరీరప్పభాయ అభిభవన్తో అభిధమ్మం దేసేతుం నిసిన్నో అవిదూరే నిసిన్నం ఇన్దకం, ద్వాదసయోజనన్తరే నిసిన్నం అఙ్కురఞ్చ దిస్వా దక్ఖిణేయ్యసమ్పత్తివిభావనత్థం –

“మహాదానం తయా దిన్నం, అఙ్కుర దీఘమన్తరం;
అతిదూరే నిసిన్నోసి, ఆగచ్ఛ మమ సన్తికే”తి. –

గాథమాహ. తం సుత్వా అఙ్కురో “భగవా మయా చిరకాలం బహుం దేయ్యధమ్మం పరిచ్చజిత్వా పవత్తితమ్పి మహాదానం దక్ఖిణేయ్యసమ్పత్తివిరహేన అఖేత్తే వుత్తబీజం వియ న ఉళారఫలం అహోసి, ఇన్దకస్స పన కటచ్ఛుభిక్ఖాదానమ్పి దక్ఖిణేయ్యసమ్పత్తియా సుఖేత్తే వుత్తబీజం వియ అతివియ ఉళారఫలం జాత”న్తి ఆహ. తమత్థం దస్సేన్తే సఙ్గీతికారా –

౩౧౭. “తావతింసే యదా బుద్ధో, సిలాయం పణ్డుకమ్బలే;
పారిచ్ఛత్తయమూలమ్హి, విహాసి పురిసుత్తమో.

౩౧౮. “దససు లోకధాతూసు, సన్నిపతిత్వాన దేవతా;
పయిరుపాసన్తి సమ్బుద్ధం, వసన్తం నగముద్ధని.

౩౧౯. “న కోచి దేవో వణ్ణేన, సమ్బుద్ధం అతిరోచతి;
సబ్బే దేవే అతిక్కమ్మ, సమ్బుద్ధోవ విరోచతి.

౩౨౦. “యోజనాని దస ద్వే చ, అఙ్కురోయం తదా అహు;
అవిదూరేవ బుద్ధస్స, ఇన్దకో అతిరోచతి.

౩౨౧. “ఓలోకేత్వాన సమ్బుద్ధో, అఙ్కురఞ్చాపి ఇన్దకం;
దక్ఖిణేయ్యం సమ్భావేన్తో, ఇదం వచనమబ్రవి.

౩౨౨. “మహాదానం తయా దిన్నం, అఙ్కురం దీఘమన్తరం;
అతిదూరే నిసిన్నోసి, ఆగచ్ఛ మమ సన్తికే.

౩౨౩. “చోదితో భావితత్తేన, అఙ్కురో ఇదమబ్రవి;
కిం మయ్హం తేన దానేన, దక్ఖిణేయ్యేన సుఞ్ఞతం.

౩౨౪.“అయం సో ఇన్దకో యక్ఖో, దజ్జా దానం పరిత్తకం;
అతిరోచతి అమ్హేహి, చన్దో తారగణే యథా.

౩౨౫.“ఉజ్జఙ్గలే యథా ఖేత్తే, బీజం బహుమ్పి రోపితం;
న విపులం ఫలం హోతి, నపి తోసేతి కస్సకం.

౩౨౬.“తథేవ దానం బహుకం, దుస్సీలేసు పతిట్ఠితం;
న విపులం ఫలం హోతి, నపి తోసేతి దాయకం.

౩౨౭.“యథాపి భద్దకే ఖేత్తే, బీజం అప్పమ్పి రోపితం;
సమ్మా ధారం పవేచ్ఛన్తే, ఫలం తోసేసి కస్సకం.

౩౨౮.“తథేవ సీలవన్తేసు, గుణవన్తేసు తాదిసు;
అప్పకమ్పి కతం కారం, పుఞ్ఞం హోతి మహప్ఫల”న్తి. – గాథాయో అవోచుం;

౩౧౭. తత్థ **తావతింసేతి** తావతింసభవనే. **సిలాయం పణ్డుకమ్బలేతి** పణ్డుకమ్బలనామకే సిలాసనే పురిసుత్తమో బుద్ధో యదా విహాసీతి యోజనా.

౩౧౮. **దససు లోకధాతూసు, సన్నిపతిత్వాన దేవతాతి** జాతిఖేత్తసఞ్ఞితేసు దససు చక్కవాళసహస్సేసు కామావచరదేవతా బ్రహ్మదేవతా చ బుద్ధస్స భగవతో పయిరుపాసనాయ ధమ్మస్సవనత్థఞ్చ ఏకతో సన్నిపతిత్వా. తేనాహ ‘‘**పయిరుపాసన్తి సమ్బుద్ధం, వసన్తం నగముద్ధనీ**’’తి, సినేరుముద్ధనీతి అత్థో.

౩౨౦. **యోజనాని దస ద్వే చ, అఙ్కురోయం తదా అహూతి** అయం యథావుత్తచరితో అఙ్కురో తదా సత్థు సమ్ముఖకాలే దస ద్వే యోజనాని అన్తరం కత్వా అహు. సత్థు నిసిన్నట్ఠానతో ద్వాదసయోజనన్తరే ఠానే నిసిన్నో అహోసీతి అత్థో.

౩౨౩. **చోదితో భావితత్తేనాతి** పారమిపరిభావితాయ అరియమగ్గభావనాయ భావితత్తేన సమ్మాసమ్బుద్ధేన చోదితో. **కిం మయ్హం తేనాతి**ఆదికా సత్థు పటివచనవసేన అఙ్కురేన వుత్తగాథా. **దక్ఖిణేయ్యేన సుఞ్ఞతన్తి** యం దక్ఖిణేయ్యేన సుఞ్ఞతం రిత్తకం విరహితం తదా మమ దానం, తస్మా “కిం మయ్హం తేనా”తి అత్తనో దానపుఞ్ఞం హీళేన్తో వదతి.

౩౨౪. **యక్ఖోతి** దేవపుత్తో. **దజ్జాతి** దత్వా. **అతిరోచతి అమ్హేహీతి** అత్తనా మాదిసేహి అతివియ విరోచతి. **హీతి** వా నిపాతమత్తం, అమ్హే అతిక్కమిత్వా అభిభవిత్వా విరోచతీతి అత్థో. యథా కిన్తి ఆహ ‘‘**చన్దో తారగణే యథా**’’తి.

౩౨౫-౬. **ఉజ్జఙ్గలేతి** అతివియ థద్ధభూమిభాగే. “ఊసరే”తి కేచి వదన్తి. **రోపితన్తి** వుత్తం, వపిత్వా వా ఉద్ధరిత్వా వా పున రోపితం. **నపి తోసేతీతి** న నన్దయతి, అప్పఫలతాయ వా తుట్ఠిం న జనేతి. **తథేవాతి** యథా ఉజ్జఙ్గలే ఖేత్తే బహుమ్పి బీజం రోపితం విపులఫలం ఉళారఫలం న హోతి, తతో ఏవ కస్సకం న తోసేతి, తథా దుస్సీలేసు సీలవిరహితేసు బహుకమ్పి దానం పతిట్ఠాపితం విపులఫలం మహప్ఫలం న హోతి, తతో ఏవ దాయకం న తోసేతీతి అత్థో.

౩౨౭-౮. **యథాపి భద్దకే**తి గాథాద్వయస్స వత్తవిపరియాయేన అత్థయోజనా వేదితబ్బా. తత్థ **సమ్మా ధారం పవేచ్ఛన్తే**తి వుట్ఠిధారం సమ్మదేవ పవత్తేన్తే, అన్వడ్ఢమాసం అనుదసాహం అనుపఞ్చాహం దేవే వస్సన్తేతి అత్థో. **గుణవన్తేసూ**తి ఝానాదిగుణయుత్తేసు. **తాదిసూ**తి ఇట్ఠాదీసు తాదిలక్ఖణప్పత్తేసు. **కార**న్తి లిఙ్గవిపల్లాసేన వుత్తం, ఉపకారోతి అత్థో. కీదిసో ఉపకారోతి ఆహ ''**పుఞ్ఞ**''న్తి.

౩౨౯.''విచేయ్య దానం దాతబ్బం, యత్థ దిన్నం మహప్ఫలం;
విచేయ్య దానం దత్వాన, సగ్గం గచ్ఛన్తి దాయకా.

౩౩౦. ''విచేయ్య దానం సుగతప్పసత్థం, యే దక్ఖిణేయ్యా ఇధ జీవలోకే;
ఏతేసు దిన్నాని మహప్ఫలాని, బీజాని వుత్తాని యథా సుఖేత్తే''తి. –

అయం సఙ్గీతికారేహి ఠపితా గాథా.

౩౨౯. తత్థ **విచేయ్యా**తి విచినిత్వా, పుఞ్ఞక్ఖేత్తం పఞ్ఞాయ ఉపపరిక్ఖిత్వా. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

తయిదం అఙ్కురపేతవత్థు సత్థారా తావతింసభవనే దససహస్సచక్కవాళదేవతానం పురతో దక్ఖిణేయ్యసమ్పత్తివిభావనత్థం ''మహాదానం తయా దిన్న''న్తిఆదినా అత్తనా సముట్ఠాపితం, తత్థ తయో మాసే అభిధమ్మం దేసేత్వా మహాపవారణాయ దేవగణపరివుతో దేవదేవో దేవలోకతో సఙ్కస్సనగరం ఓతరిత్వా అనుక్కమేన సావత్థిం పత్వా జేతవనే విహరన్తో చతుపరిసమజ్ఝే దక్ఖిణేయ్యసమ్పత్తివిభావనత్థమేవ ''యస్స అత్థాయ గచ్ఛామా''తిఆదినా విత్థారతో దేసేత్వా చతుసచ్చకథాయ దేసనాయ కూటం గణ్హి. దేసనావసానే తేసం అనేకకోటిపాణసహస్సానం ధమ్మాభిసమయో అహోసీతి.

అఙ్కురపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. ఉత్తరమాతుపేతివత్థువణ్ణనా

దివావిహారగతం భిక్ఖున్తి ఇదం ఉత్తరమాతుపేతివత్థు. తత్రాయం అత్థవిభావనా – సత్థరి పరినిబ్బుతే పఠమమహాసఙ్గీతియా పవత్తితాయ ఆయస్మా మహాకచ్చాయనో ద్వాదసహి భిక్ఖూహి సద్ధిం కోసమ్బియా అవిదూరే అఞ్ఞతరస్మిం అరఞ్ఞాయతనే విహాసి. తేన చ సమయేన రఞ్ఞో ఉదేనస్స అఞ్ఞతరో అమచ్చో కాలమకాసి, తేన చ పుబ్బే నగరే కమ్మన్తా అధిట్ఠితా అహేసుం. అథ రాజా తస్స పుత్తం ఉత్తరం నామ మాణవం పక్కోసాపేత్వా ''త్వఞ్చ పితరా అధిట్ఠితే కమ్మన్తే సమనుసాసా''తి తేన ఠితట్ఠానే ఠపేసి.

సో చ సాధూతి సమ్పటిచ్ఛిత్వా ఏకదివసం నగరపటిసఙ్ఖరణియానం దారూనం అత్థాయ వడ్ఢకియో గహేత్వా అరఞ్ఞం గతో. తత్థ ఆయస్మతో మహాకచ్చాయనత్థేరస్స వసనట్ఠానం ఉపగన్త్వా థేరం తత్థ పంసుకూలచీవరధరం వివిత్తం నిసిన్నం దిస్వా ఇరియాపథేయేవ పసీదిత్వా కతపటిసన్థారో వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసీది. థేరో తస్స ధమ్మం కథేసి. సో ధమ్మం సుత్వా రతనత్తయే సఞ్జాతప్పసాదో సరణేసు పతిట్ఠాయ థేరం నిమన్తేసి – ''అధివాసేథ మే, భన్తే, స్వాతనాయ భత్తం సద్ధిం భిక్ఖూహి

అనుకమ్పం ఉపాదాయా”తి. అధివాసేసి థేరో తుణ్హీభావేన. సో తతో నిక్ఖమిత్వా నగరం గన్త్వా అఞ్ఞేసం ఉపాసకానం ఆచిక్ఖి – “థేరో మయా స్వాతనాయ నిమన్తితో, తుమ్హేహిపి మమ దానగ్గం ఆగన్తబ్బ”న్తి.

సో దుతియదివసే కాలస్సేవ పణీతం ఖాదనీయం భోజనీయం పటియాదాపేత్వా కాలం ఆరోచాపేత్వా సద్ధిం భిక్ఖూహి ఆగచ్ఛన్తస్స థేరస్స పచ్చుగ్గమనం కత్వా వన్దిత్వా పురక్ఖత్వా గేహం పవేసేసి. అథ మహారహకప్పియపచ్చత్థరణఅత్థతేసు ఆసనేసు థేరే చ భిక్ఖూసు చ నిసిన్నేసు గన్ధపుప్ఫధూపేహి పూజం కత్వా పణీతేన అన్నపానేన తే సన్తప్పేత్వా సఞ్జాతప్పసాదో కతఞ్జలీ అనుమోదనం సుణిత్వా కతభత్తానుమోదనే థేరే గచ్ఛన్తే పత్తం గహేత్వా అనుగచ్ఛన్తో నగరతో నిక్ఖమిత్వా పటినివత్తన్తో “భన్తే, తుమ్హేహి నిచ్చం మమ గేహం పవిసితబ్బ”న్తి యాచిత్వా థేరస్స అధివాసనం ఞత్వా నివత్తి. ఏవం సో థేరం ఉపట్ఠహన్తో తస్స ఓవాదే పతిట్ఠాయ సోతాపత్తిఫలం పాపుణి, విహారఞ్చ కారేసి, సబ్బే చ అత్తనో ఞాతకే సాసనే అభిప్పసన్నే అకాసి.

మాతా పనస్స మచ్ఛేరమలపరియుట్ఠితచిత్తా హుత్వా ఏవం పరిభాసి – “యం త్వం మమ అనిచ్ఛన్తియా ఏవ సమణానం అన్నపానం దేసి, తం తే పరలోకే లోహితం సమ్పజ్జతూ”తి. ఏకం పన మోరపిఞ్ఛకలాపం విహారమహదివసే దియ్యమానం అనుజాని. సా కాలం కత్వా పేతయోనియం ఉప్పజ్జి, మోరపిఞ్ఛకలాపదానానుమోదనేన పనస్సా కేసా నీలా సినిద్ధా వేల్లితగ్గా సుఖుమా దీఘా చ అహేసుం. సా యదా గఙ్గానదిం “పానీయం పివిస్సామీ”తి ఓతరతి, తదా నదీ లోహితపూరా హోతి. సా పఞ్చపణ్ణాస వస్సాని ఖుప్పిపాసాభిభూతా విచరిత్వా ఏకదివసం కఙ్ఖారేవతత్థేరం గఙ్గాయ తీరే దివావిహారం నిసిన్నం దిస్వా అత్తానం అత్తనో కేసేహి పటిచ్ఛాదేత్వా ఉపసఙ్కమిత్వా పానీయం యాచి. తం సన్ధాయ వుత్తం –

౩౩౧. “దివావిహారగతం భిక్ఖుం, గఙ్గాతీరే నిసిన్నకం;
తం పేతీ ఉపసఙ్కమ్మ, దుబ్బణ్ణా భీరుదస్సనా.

౩౩౨. “కేసా చస్సా అతిదీఘా, యావభూమావలమ్బరే;
కేసేహి సా పటిచ్ఛన్నా, సమణం ఏతదబ్రవీ”తి. –

ఇమా ద్వే గాథా సఙ్గీతికారకేహి ఇధ ఆదితో ఠపితా.

తత్థ **భీరుదస్సనా**తి భయానకదస్సనా. “రుద్దదస్సనా”తి వా పాఠో, బీభచ్ఛభారియదస్సనాతి అత్థో. **యావభూమావలమ్బరే**తి యావ భూమి, తావ ఓలమ్బన్తి. పుబ్బే “భిక్ఖు”న్తి చ పచ్ఛా “సమణ”న్తి చ కఙ్ఖారేవతత్థేరమేవ సన్ధాయ వుత్తం.

సా పన పేతీ థేరం ఉపసఙ్కమిత్వా పానీయం యాచన్తీ –

౩౩౩. “పఞ్చపణ్ణాస వస్సాని, యతో కాలకతా అహం;
నాభిజానామి భుత్తం వా, పీతం వా పన పానియం;
దేహి త్వం పానియం భన్తే, తసితా పానియాయ మే”తి. – ఇమం గాథమాహ;

౩౩౩. తత్థ **నాభిజానామి భుత్తం వాతి** ఏవం దీఘమన్తరే కాలే భోజనం భుత్తం వా పానీయం పీతం వా నాభిజానామి, న భుత్తం న పీతన్తి అత్థో. **తసితాతి** పిపాసితా. **పానియాయాతి** పానీయత్థాయ ఆహిణ్డన్తియా మే పానీయం దేహి, భన్తేతి యోజనా.

ఇతో పరం –

౩౩౪. "అయం సీతోదికా గఙ్గా, హిమవన్తతో సన్దతి;
పివ ఏత్తో గహేత్వాన, కిం మం యాచసి పానియం.

౩౩౫. "సచాహం భన్తే గఙ్గాయ, సయం గణ్హామి పానియం;
లోహితం మే పరివత్తతి, తస్మా యాచామి పానియం.

౩౩౬. "కిం ను కాయేన వాచాయ, మనసా దుక్కటం కతం;
కిస్సకమ్మవిపాకేన, గఙ్గా తే హోతి లోహితం.

౩౩౭. "పుత్తో మే ఉత్తరో నామ, సద్ధో ఆసి ఉపాసకో;
సో చ మయ్హం అకామాయ, సమణానం పవేచ్ఛతి.

౩౩౮. "చీవరం పిణ్డపాతఞ్చ, పచ్చయం సయనాసనం;
తమహం పరిభాసామి, మచ్ఛేరేన ఉపద్దుతా.

౩౩౯. "యం త్వం మయ్హం అకామాయ, సమణానం పవేచ్ఛసి;
చీవరం పిణ్డపాతఞ్చ, పచ్చయం సయనాసనం.

౩౪౦. "ఏతం తే పరలోకస్మిం, లోహితం హోతు ఉత్తర;
తస్సకమ్మవిపాకేన, గఙ్గా మే హోతి లోహిత"న్తి. –

ఇమా థేరస్స చ పేతియా చ వచనపటివచనగాథా.

౩౩౪. తత్థ **హిమవన్తతోతి** మహతో హిమస్స అత్థితాయ "హిమవా"తి లద్ధనామతో పబ్బతరాజతో. **సన్దతీతి** పవత్తతి. **ఏత్తోతి** ఇతో మహాగఙ్గాతో. **కిన్తి** కస్మా మం యాచసి పానీయం, గఙ్గానదిం ఓతరిత్వా యథారుచి పివాతి దస్సేతి.

౩౩౫. లోహితం మే పరివత్తతీతి ఉదకం సన్దమానం మయ్హం పాపకమ్మఫలేన లోహితం హుత్వా పరివత్తతి పరిణమతి, తాయ గహితమత్తం ఉదకం లోహితం జాయతి.

౩౩౭-౪౦. మయ్హం అకామాయాతి మమ అనిచ్ఛన్తియా. **పవేచ్ఛతీతి** దేతి. **పచ్చయన్తి** గిలానపచ్చయం. **ఏతన్తి** యం ఏతం చీవరాదికం పచ్చయజాతం సమణానం పవేచ్ఛసి దేసి, ఏతం తే పరలోకస్మిం లోహితం హోతు ఉత్తరాతి

అభిసపనవసేన కతం పాపకమ్మం, తస్స విపాకేనాతి యోజనా.

అథాయస్మా రేవతో తం పేతిం ఉద్దిస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పానీయం అదాసి, పిణ్డాయ చరిత్వా భత్తం గహేత్వా భిక్ఖూనమదాసి, సఙ్కారకూటాదితో పంసుకూలం గహేత్వా ధోవిత్వా భిసిఞ్చ చిమిలికఞ్చ కత్వా భిక్ఖూనం అదాసి, తేన చస్సా పేతియా దిబ్బసమ్పత్తియో అహేసుం. సా థేరస్స సన్తికం గన్త్వా అత్తనా లద్ధదిబ్బసమ్పత్తిం థేరస్స దస్సేసి. థేరో తం పవత్తిం అత్తనో సన్తికం ఉపగతానం చతున్నం పరిసానం పకాసేత్వా ధమ్మకథం కథేసి. తేన మహాజనో సఞ్జాతసంవేగో విగతమలమచ్ఛేరో హుత్వా దానసీలాదికుసలధమ్మాభిరతో అహోసీతి. ఇదం పన పేతవత్థు దుతియసఙ్గీతియం సఙ్గహం ఆరుళ్హన్తి దట్ఠబ్బం.

ఉత్తరమాతుపేతివత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧. సుత్తపేతవత్థువణ్ణనా

అహం పురే పబ్బజితస్స భిక్ఖునోతి ఇదం సుత్తపేతవత్థు. తస్స కా ఉప్పత్తి? సావత్థియా కిర అవిదూరే అఞ్ఞతరస్మిం గామకే అమ్హాకం సత్థరి అనుప్పన్నేయేవ సత్తన్నం వస్ససతానం ఉపరి అఞ్ఞతరో దారకో ఏకం పచ్చేకబుద్ధం ఉపట్ఠహి. తస్స మాతా తస్మిం వయప్పత్తే తస్సత్థాయ సమానకులతో అఞ్ఞతరం కులధీతరం ఆనేసి. వివాహదివసేయేవ చ సో కుమారో సహాయేహి సద్ధిం న్హాయితుం గతో అహినా దట్ఠో కాలమకాసి, "యక్ఖగాహేనా"తిపి వదన్తి. సో పచ్చేకబుద్ధస్స ఉపట్ఠానేన బహుం కుసలకమ్మం కత్వా ఠితోపి తస్సా దారికాయ పటిబద్ధచిత్తతాయ విమానపేతో హుత్వా నిబ్బత్తి, మహిద్ధికో పన అహోసి మహానుభావో.

అథ సో తం దారికం అత్తనో విమానం నేతుకామో "కేన ను ఖో ఉపాయేన ఏసా దిట్ఠధమ్మవేదనీయకమ్మం కత్వా మయా సద్ధిం ఇధ అభిరమేయ్యా"తి తస్సా దిబ్బభోగసమ్పత్తియా అనుభవనహేతుం వీమంసన్తో పచ్చేకబుద్ధం చీవరకమ్మం కరోన్తం దిస్వా మనుస్సరూపేన గన్త్వా వన్దిత్వా "కిం, భన్తే, సుత్తకేన అత్థో అత్థీ"తి ఆహ. "చీవరకమ్మం కరోమి, ఉపాసకా"తి. "తేన హి, భన్తే, అసుకస్మిం ఠానే సుత్తభిక్ఖం చరథా"తి తస్సా దారికాయ గేహం దస్సేసి. పచ్చేకబుద్ధో తత్థ గన్త్వా ఘరద్వారే అట్ఠాసి. అథ సా పచ్చేకబుద్ధం తత్థ ఠితం దిస్వా పసన్నమానసా "సుత్తకేన మే అయ్యో అత్థికో"తి ఞత్వా ఏకం సుత్తగుళం అదాసి. అథ సో అమనుస్సో మనుస్సరూపేన తస్స దారికాయ ఘరం గన్త్వా తస్సా మాతరం యాచిత్వా తాయ సద్ధిం కతిపాహం వసిత్వా తస్సా మాతుయా అనుగ్గహత్థం తస్మిం గేహే సబ్బభాజనాని హిరఞ్ఞసువణ్ణస్స పూరేత్వా సబ్బత్థ ఉపరి నామం లిఖి "ఇదం దేవదత్తియం ధనం న కేనచి గహేతబ్బ"న్తి, తఞ్చ దారికం గహేత్వా అత్తనో విమానం అగమాసి. తస్సా మాతా పహూతం ధనం లభిత్వా అత్తనో ఞాతకానం కపణద్ధికాదీనఞ్చ దత్వా అత్తనా చ పరిభుఞ్జిత్వా కాలం కరోన్తీ "మమ ధీతా ఆగచ్ఛతి చే, ఇదం ధనం దస్సేథా"తి ఞాతకానం కథేత్వా కాలమకాసి.

తతో సత్తన్నం వస్ససతానం అచ్చయేన అమ్హాకం భగవతి లోకే ఉప్పజ్జిత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కే అనుక్కమేన సావత్థియం విహరన్తే తస్సా ఇత్థియా తేన అమనుస్సేన సద్ధిం వసన్తియా ఉక్కణ్ఠా ఉప్పజ్జి. సా తం "సాధు, అయ్యపుత్త, మం సకఞ్ఞేవ గేహం పటినేహీ"తి వదన్తీ –

౩౪౧."అహం పురే పబ్బజితస్స భిక్ఖునో,

సుత్తం అదాసిం ఉపసఙ్కమ్మ యాచితా;
తస్స విపాకో విపులఫలూపలబ్భతి,
బహుకా చ మే ఉప్పజ్జరే వత్థకోటియో.

౩౪౨."పుప్ఫాభికిణ్ణం రమితం విమానం, అనేకచిత్తం నరనారిసేవితం;
సాహం భుఞ్జామి చ పారుపామి చ, పహూతవిత్తా న చ తావ ఖీయతి.

౩౪౩. "తస్సేవ కమ్మస్స విపాకమన్వయా, సుఖఞ్చ సాతఞ్చ ఇధూపలబ్భతి;
సాహం గన్త్వా పునదేవ మానుసం, కాహామి పుఞ్ఞాని నయయ్యపుత్త మ"న్తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

౩౪౧. తత్థ **"పబ్బజితస్స భిక్ఖునో"**తి ఇదం పచ్చేకబుద్ధం సద్ధాయ వుత్తం. సో హి కామాదిమలానం అత్తనో సన్తానతో అనవసేసతో పబ్బాజితత్తా పహీనత్తా పరమత్థతో "పబ్బజితో"తి, భిన్నకిలేసత్తా "భిక్ఖూ"తి చ వత్తబ్బతం అరహతి. **సుత్త**న్తి కప్పాసియసుత్తం. **ఉపసఙ్కమ్మా**తి మయ్హం గేహం ఉపసఙ్కమిత్వా. **యాచితా**తి "ఉద్దిస్స అరియా తిట్ఠన్తి, ఏసా అరియాన యాచనా"తి (జా॰ ౧.౭.౫౯) ఏవం వుత్తాయ కాయవిఞ్ఞత్తిపయోగసఙ్ఖాతాయ భిక్ఖాచరియాయ యాచితా. **తస్సా**తి తస్స సుత్తదానస్స. **విపాకో విపులఫలూపలబ్భతీ**తి విపులఫలో ఉళారఉదయో మహాఉదయో విపాకో ఏతరహి ఉపలబ్భతి పచ్చనుభవీయతి. **బహుకా**తి అనేకా. **వత్థకోటియో**తి వత్థానం కోటియో, అనేకసతసహస్సపభేదాని వత్థానీతి అత్థో.

౩౪౨. **అనేకచిత్త**న్తి నానావిధచిత్తకమ్మం, అనేకేహి వా ముత్తామణిఆదీహి రతనేహి విచిత్తరూపం. **నరనారిసేవిత**న్తి పరిచారకభూతేహి నరేహి నారీహి చ ఉపసేవితం. **సాహం భుఞ్జామీ**తి సా అహం తం విమానం పరిభుఞ్జామి. **పారుపామీ**తి అనేకాసు వత్థకోటీసు ఇచ్ఛితిచ్ఛితం నివాసేమి చేవ పరిదహామి చ. **పహూతవిత్తా**తి పహూతవిత్తూపకరణా మహద్ధనా మహాభోగా. **న చ తావ ఖీయతీ**తి తఞ్చ విత్తం న ఖీయతి, న పరిక్ఖయం పరియాదానం గచ్ఛతి.

౩౪౩. **తస్సేవ కమ్మస్స విపాకమన్వయా**తి తస్సేవ సుత్తదానమయపుఞ్ఞకమ్మస్స అన్వయా పచ్చయా హేతుభావేన విపాకభూతం **సుఖం,** ఇట్ఠమధురసఙ్ఖాతం **సాతఞ్చ ఇధ** ఇమస్మిం విమానే **ఉపలబ్భతి. గన్త్వా పునదేవ మానుస**న్తి పున ఏవ మనుస్సలోకం ఉపగన్త్వా. **కాహామి పుఞ్ఞానీ**తి మయ్హం సుఖవిసేసనిప్ఫాదకాని పుఞ్ఞాని కరిస్సామి, యేసం వా మయా అయం సమ్పత్తి లద్ధాతి అధిప్పాయో. **నయయ్యపుత్త మ**న్తి, అయ్యపుత్త, మం మనుస్సలోకం నయ, నేహీతి అత్థో.

తం సుత్వా సో అమనుస్సో తస్సా పటిబద్ధచిత్తతాయ అనుకమ్పాయ గమనం అనిచ్ఛన్తో –

౩౪౪."సత్త తువం వస్ససతా ఇధాగతా,
జిణ్ణా చ వుడ్ఢా చ తహిం భవిస్ససి;
సబ్బేవ తే కాలకతా చ ఞాతకా,
కిం తత్థ గన్త్వాన ఇతో కరిస్ససీ"తి. –

గాథమాహ. తత్థ **సత్తాతి** విభత్తిలోపేన నిద్దేసో, నిస్సక్కే వా ఏతం పచ్చత్తవచనం. **వస్ససతాతి** వస్ససతతో, సత్తహి వస్ససతేహి ఉద్ధం తువం ఇధాగతా ఇమం విమానం ఆగతా, ఇధాగతాయ తుయ్హం సత్త వస్ససతాని హోన్తీతి అత్థో. **జిణ్ణా చ వుడ్ఢా చ తహిం భవిస్ససీతి** ఇధ దిబ్బేహి ఉతుఆహారేహి ఉపథమ్భితత్తభావా కమ్మానుభావేన ఏత్తకం కాలం దహరాకారేనేవ ఠితా. ఇతో పన గతా కమ్మస్స చ పరిక్ఖీణత్తా మనుస్సానఞ్చ ఉతుఆహారవసేన జరాజిణ్ణా వయోవుడ్ఢా చ తహిం మనుస్సలోకే భవిస్ససి. కిన్తి? **సబ్బేవ తే కాలకతా చ ఞాతకాతి** దీఘస్స అద్ధునో గతత్తా తవ ఞాతయోపి సబ్బే ఏవ మతా, తస్మా ఇతో దేవలోకతో తత్థ మనుస్సలోకం గన్త్వా కిం కరిస్ససి, అవసేసమ్పి ఆయుఞ్చ ఇధేవ ఖేపేహి, ఇధ వసాహీతి అధిప్పాయో.

ఏవం తేన వుత్తా సా తస్స వచనం అసద్దహన్తీ పునదేవ –

౩౪౫. "సత్తేవ వస్సాని ఇధాగతాయ మే, దిబ్బఞ్చ సుఖఞ్చ సమప్పితాయ;
సాహం గన్త్వా పునదేవ మానుసం, కాహామి పుఞ్ఞాని నయయ్యపుత్త మ"న్తి. –

గాథమాహ. తత్థ **సత్తేవ వస్సాని ఇధాగతాయ మేతి**, అయ్యపుత్త, మయ్హం ఇధాగతాయ సత్తేవ వస్సాని మఞ్ఞే వీతివత్తాని. సత్త వస్ససతాని దిబ్బసుఖసమప్పితాయ బహుమ్పి కాలం గతం అసల్లక్ఖేన్తీ ఏవమాహ.

ఏవం పన తాయ వుత్తో సో విమానపేతో నానప్పకారం తం అనుసాసిత్వా "త్వం ఇదాని సత్తాహతో ఉత్తరి తత్థ న జీవిస్ససి, మాతుయా తే నిక్ఖిత్తం మయా దిన్నం ధనం అత్థి, తం సమణబ్రాహ్మణానం దత్వా ఇధేవ ఉప్పత్తిం పత్థేహీ"తి వత్వా తం బాహాయం గహేత్వా గామమజ్ఝే ఠపేత్వా "ఇధాగతే అఞ్ఞేపి జనే 'యథాబలం పుఞ్ఞాని కరోథా'తి ఓవదేయ్యాసీ"తి వత్వా గతో. తేన వుత్తం –

౩౪౬. "సో తం గహేత్వాన పసయ్హ బాహాయం, పచ్చానయిత్వాన థేరిం సుదుబ్బలం;
వజ్జేసి 'అఞ్ఞమ్పి జనం ఇధాగతం, కరోథ పుఞ్ఞాని సుఖూపలబ్భతీ'"తి.

తత్థ **సోతి** సో విమానపేతో. **తన్తి** తం ఇత్థిం. **గహేత్వాన పసయ్హ బాహాయన్తి** పసయ్హ నేతా వియ బాహాయం తం గహేత్వా. **పచ్చానయిత్వానాతి** తస్సా జాతసంవుడ్ఢగామం పునదేవ ఆనయిత్వా. **థేరిన్తి** థావరిం, జిణ్ణం వుడ్ఢన్తి అత్థో. **సుదుబ్బలన్తి** జరాజిణ్ణతాయ ఏవ సుట్ఠు దుబ్బలం. సా కిర తతో విమానతో అపగమనసమనన్తరమేవ జిణ్ణా వుడ్ఢా మహల్లికా అద్ధగతా వయోఅనుప్పత్తా అహోసి. **వజ్జేసీతి** వదేయ్యాసి. వత్తబ్బవచనాకారఞ్చ దస్సేతుం "**అఞ్ఞమ్పి జన**"న్తిఆది వుత్తం. తస్సత్థో – భద్దే, త్వమ్పి పుఞ్ఞం కరేయ్యాసి, అఞ్ఞమ్పి జనం ఇధ తవ దస్సనత్థాయ ఆగతం "భద్రముఖా, ఆదిత్తం సీసం వా చేలం వా అజ్ఝుపేక్ఖిత్వాపి దానసీలాదీని పుఞ్ఞాని కరోథాతి, కతే చ పుఞ్ఞే ఏకంసేనేవ తస్స ఫలభూతం సుఖం ఉపలబ్భతి, న ఏత్థ సంసయో కాతబ్బో"తి వదేయ్యాసి ఓవదేయ్యాసీతి.

ఏవఞ్చ వత్వా తస్మిం గతే సా ఇత్థీ అత్తనో ఞాతకానం వసనట్ఠానం గన్త్వా తేసం అత్తానం జానాపేత్వా తేహి నియ్యాదితధనం గహేత్వా సమణబ్రాహ్మణానం దానం దేన్తీ అత్తనో సన్తికం ఆగతాగతానం –

౩౪౭. "దిట్ఠా మయా అకతేన సాధునా, పేతా విహఞ్ఞన్తి తథేవ మనుస్సా;

కమ్మం కత్వా సుఖవేదనీయం, దేవా మనుస్సా చ సుఖే ఠితా పజా”తి. –

గాథాయ ఓవాదమదాసి.

తత్థ **అకతేనాతి** అనిబ్బత్తితేన అత్తనా అనుపచితేన. **సాధునాతి** కుసలకమ్మేన, ఇత్థమ్భూతలక్ఖణే కరణవచనం. **విహఞ్ఞన్తీతి** విఘాతం ఆపజ్జన్తి. **సుఖవేదనీయన్తి** సుఖవిపాకం పుఞ్ఞకమ్మం. **సుఖే ఠితాతి** సుఖే పతిట్ఠితా. “సుఖేధితా”తి వా పాఠో, సుఖేన అభివుడ్ఢా ఫీతాతి అత్థో. అయఞ్హేత్థ అధిప్పాయో – యథా పేతా తథేవ మనుస్సా అకతేన కుసలేన, కతేన చ అకుసలేన విహఞ్ఞమానా ఖుప్పిపాసాదినా విఘాతం ఆపజ్జన్తా మహాదుక్ఖం అనుభవన్తా దిట్ఠా మయా. సుఖవేదనీయం పన కమ్మం కత్వా తేన కతేన కుసలకమ్మేన, అకతేన చ అకుసలకమ్మేన దేవమనుస్సపరియాపన్నా పజా సుఖే ఠితా దిట్ఠా మయా, అత్తపచ్చక్ఖమేతం, తస్మా పాపం దూరతోవ పరివజ్జేన్తా పుఞ్ఞకిరియాయ యుత్తపయుత్తా హోథాతి.

ఏవం పన ఓవాదం దేన్తీ సమణబ్రాహ్మణాదీనం సత్తాహం మహాదానం పవత్తేత్వా సత్తమే దివసే కాలం కత్వా తావతింసేసు నిబ్బత్తి. భిక్ఖూ తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసుం. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి, విసేసతో చ పచ్చేకబుద్ధేసు పవత్తితదానస్స మహప్ఫలతం మహానిసంసతఞ్చ పకాసేసి. తం సుత్వా మహాజనో విగతమలమచ్ఛేరో దానాదిపుఞ్ఞాభిరతో అహోసీతి.

సుత్తపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨. కణ్ణముణ్డపేతివత్థువణ్ణనా

సోణ్ణసోపానఫలకాతి ఇదం సత్థరి సావత్థియం విహరన్తే కణ్ణముణ్డపేతిం ఆరబ్భ వుత్తం. అతీతే కిర కస్సపబుద్ధకాలే కిమిలనగరే అఞ్ఞతరో ఉపాసకో సోతాపన్నో పఞ్చహి ఉపాసకసతేహి సద్ధిం సమానచ్ఛన్దో హుత్వా ఆరామరోపనసేతుబన్ధనచఙ్కమనకరణాదీసు పుఞ్ఞకమ్మేసు పసుతో హుత్వా విహరన్తో సఙ్ఘస్స విహారం కారేత్వా తేహి సద్ధిం కాలేన కాలం విహారం గచ్ఛతి. తేసం భరియాయోపి ఉపాసికా హుత్వా అఞ్ఞమఞ్ఞం సమగ్గా మాలాగన్ధవిలేపనాదిహత్థా కాలేన కాలం విహారం గచ్ఛన్తియో అన్తరామగ్గే ఆరామసభాదీసు విస్సమిత్వా గచ్ఛన్తి.

అథేకదివసం కతిపయా ధుత్తా ఏకిస్సా సభాయ సన్నిసిన్నా తాసు తత్థ విస్సమిత్వా గతాసు తాసం రూపసమ్పత్తిం దిస్వా పటిబద్ధచిత్తా హుత్వా తాసం సీలాచారగుణసమ్పన్నతం ఞత్వా కథం సముట్ఠాపేసుం “కో ఏతాసు ఏకిస్సాపి సీలభేదం కాతుం సమత్థో”తి. తత్థ అఞ్ఞతరో “అహం సమత్థో”తి ఆహ. తే తేన “సహస్సేన అబ్భుతం కరోమా”తి అబ్భుతం అకంసు. సో అనేకేహి ఉపాయేహి వాయమమానో తాసు సభం ఆగతాసు సుముచ్ఛితం సత్తతన్తిం మధురస్సరం వీణం వాదేన్తో మధురేనేవ సరేన కామపటిసంయుత్తగీతాని గాయన్తో గీతసద్దేన తాసు అఞ్ఞతరం ఇత్థిం సీలభేదం పాపేన్తో అతిచారినిం కత్వా తే ధుత్తే సహస్సం పరాజేసి. తే సహస్సపరాజితా తస్సా సామికస్స ఆరోచేసుం. సామికో తం పుచ్ఛి – “కిం త్వం ఏవరూపా, యథా తే పురిసా అవోచు”న్తి. సా “నాహం ఈదిసం జానామీ”తి పటిక్ఖిపిత్వా తస్మిం అసద్దహన్తే సమీపే ఠితం సునఖం దస్సేత్వా సపథం అకాసి “సచే మయా తాదిసం పాపకమ్మం కతం, అయం ఛిన్నకణ్ణో కాళసునఖో తత్థ తత్థ భవే జాతం మం ఖాదతూ”తి. ఇతరాపి పఞ్చసతా ఇత్థియో తం ఇత్థిం అతిచారినిం జానన్తీ కిం అయం తథారూపం పాపం

అకాసి, ఉదాహు నాకాసీ"తి చోదితా "న మయం ఏవరూపం జానామా"తి ముసా వత్వా "సచే మయం జానామ, భవే భవే ఏతిస్సాయేవ దాసియో భవేయ్యామా"తి సపథం అకంసు.

అథ సా అతిచారినీ ఇత్థీ తేనేవ విప్పటిసారేన డయ్హమానహదయా సుస్సిత్వా న చిరేనేవ కాలం కత్వా హిమవతి పబ్బతరాజే సత్తన్నం మహాసరానం అఞ్ఞతరస్స కణ్ణముణ్డదహస్స తీరే విమానపేతీ హుత్వా నిబ్బత్తి. విమానసామన్తా చస్సా కమ్మవిపాకానుభవనయోగ్గా ఏకా పోక్ఖరణీ నిబ్బత్తి. సేసా చ పఞ్చసతా ఇత్థియో కాలం కత్వా సపథకమ్మవసేన తస్సాయేవ దాసియో హుత్వా నిబ్బత్తింసు. సా తత్థ పుబ్బే కతస్స పుఞ్ఞకమ్మస్స ఫలేన దివసభాగం దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా అడ్ఢరత్తే పాపకమ్మబలసఞ్చోదితా సయనతో ఉట్ఠహిత్వా పోక్ఖరణితీరం గచ్ఛతి. తత్థ గతం గజపోతకప్పమాణో ఏకో కాళసునఖో భేరవరూపో ఛిన్నకణ్ణో తిఖిణాయతకఠినదాఠో సువిప్ఫులితఖదిరఙ్గారపుఞ్జసదిసనయనో నిరన్తరప్పవత్తవిజ్జులతాసఙ్ఖాతసదిసజివ్హో కఠినతిఖిణనఖో ఖరాయతదుబ్బణ్ణలోమో తతో ఆగన్త్వా తం భూమియం నిపాతేత్వా అతిసయజిఘచ్ఛాభిభూతో వియ పసయ్హ ఖాదన్తో అట్ఠిసఙ్ఖలికమత్తం కత్వా దన్తేహి గహేత్వా పోక్ఖరణియం ఖిపిత్వా అన్తరధాయతి. సా చ తత్థ పక్ఖిత్తసమనన్తరమేవ పకతిరూపధారినీ హుత్వా విమానం అభిరుయ్హ సయనే నిపజ్జతి. ఇతరా పన తస్సా దాసబ్యమేవ దుక్ఖం అనుభవన్తి. ఏవం తాసం తత్థ వసన్తీనం పఞ్ఞాసాధికాని పఞ్చ వస్ససతాని వీతివత్తాని.

అథ తాసం పురిసేహి వినా దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవన్తీనం ఉక్కణ్ఠా అహోసుం. తత్థ చ కణ్ణముణ్డదహతో నిగ్గతా పబ్బతవివరేన ఆగన్త్వా గఙ్గం నదిం అనుపవిట్ఠా ఏకా నదీ అత్థి. తాసఞ్చ వసనట్ఠానసమీపే ఏకో దిబ్బఫలేహి అమ్బరుక్ఖేహి పనసలబుజాదీహి చ ఉపసోభితో ఆరామసదిసో అరఞ్ఞప్పదేసో అత్థి. తా ఏవం సమచిన్తేసుం – "హన్ద, మయం ఇమాని అమ్బఫలాని ఇమిస్సా నదియా పక్ఖిపిస్సామ, అప్పేవ నామ ఇమం ఫలం దిస్వా ఫలలోభేన కోచిదేవ పురిసో ఇధాగచ్ఛేయ్య, తేన సద్ధిం రమిస్సామాతి. తా తథా అకంసు. తాహి పన పక్ఖిత్తాని అమ్బఫలాని కానిచి తాపసా గణ్హింసు, కానిచి వనచరకా, కానిచి కాకా విలుజ్జింసు, కానిచి తీరే లగ్గింసు. ఏకం పన గఙ్గాయ సోతం పత్వా అనుక్కమేన బారాణసిం సమ్పాపుణి.

తేన చ సమయేన బారాణసిరాజా లోహజాలపరిక్ఖిత్తే గఙ్గాజలే న్హాయతి. అథ తం ఫలం నదిసోతేన వుయ్హమానం అనుక్కమేన ఆగన్త్వా లోహజాలే లగ్గి. తం వణ్ణగన్ధరససమ్పన్నం మహన్తం దిబ్బం అమ్బఫలం దిస్వా రాజపురిసా రఞ్ఞో ఉపనేసుం. రాజా తస్స ఏకదేసం గహేత్వా వీమంసనత్థాయ ఏకస్స బన్ధనాగారే ఠపితస్స వజ్ఝచోరస్స ఖాదితుం అదాసి. సో తం ఖాదిత్వా "దేవ, మయా ఏవరూపం న ఖాదితపుబ్బం, దిబ్బమిదం మఞ్ఞే అమ్బఫల"న్తి ఆహ. రాజా పునపి తస్స ఏకం ఖణ్డం అదాసి. సో తం ఖాదిత్వా విగతవలితపలితో అతివియ మనోహరరూపో యోబ్బనే ఠితో వియ అహోసి. తం దిస్వా రాజా అచ్ఛరియబ్భుతజాతో తం అమ్బఫలం పరిభుఞ్జిత్వా సరీరే విసేసం లభిత్వా మనుస్సే పుచ్ఛి – "కత్థ ఏవరూపాని దిబ్బఅమ్బఫలాని సంవిజ్జన్తీ"తి? మనుస్సా ఏవమాహంసు – "హిమవన్తే కిర, దేవ, పబ్బతరాజే"తి. "సక్కా పన తాని ఆనేతు"న్తి? "వనచరకా, దేవ, జానన్తీ"తి.

రాజా వనచరకే పక్కోసాపేత్వా తేసం తమత్థం ఆచిక్ఖిత్వా తేహి సమ్మన్తేత్వా దిన్నస్స ఏకస్స వనచరకస్స సహస్సం దత్వా తం విస్సజ్జేసి – "గచ్ఛ , సీఘం తం మే అమ్బఫలం ఆనేహీ"తి. సో తం కహాపణసహస్సం పుత్తదారస్స దత్వా పాథేయ్యం గహేత్వా పటిగఙ్గం కణ్ణముణ్డదహాభిముఖో గన్త్వా మనుస్సపథం అతిక్కమిత్వా కణ్ణముణ్డదహతో ఓరం

సట్ఠియోజనప్పమాణే పదేసే ఏకం తాపసం దిస్వా తేన ఆచిక్ఖితమగ్గేన గచ్ఛన్తో పున తింసయోజనప్పమాణే పదేసే ఏకం తాపసం దిస్వా, తేన ఆచిక్ఖితమగ్గేన గచ్ఛన్తో పున పన్నరసయోజనప్పమాణే ఠానే అఞ్ఞం తాపసం దిస్వా, తస్స అత్తనో ఆగమనకారణం కథేసి. తాపసో తం అనుసాసి – "ఇతో పట్ఠాయ ఇమం మహాగఙ్గం పహాయ ఇమం ఖుద్దకనదిం నిస్సాయ పటిసోతం గచ్ఛన్తో యదా పబ్బతవివరం పస్ససి, తదా రత్తియం ఉక్కం గహేత్వా పవిసేయ్యాసి. అయఞ్హి నదీ రత్తియం నప్పవత్తతి, తేన తే గమనయోగ్గా హోతి, కతిపయయోజనాతిక్కమేన తే అమ్బే పస్సిస్ససీ"తి. సో తథా కత్వా ఉదయన్తే సూరియే వివిధరతనరంసిజాలపజ్జోతితభూమిభాగం ఫలభారావనతసాఖావితానతరుగణోపసోభితం నానావిధవిహఙ్గగణూపకూజితం అతివియ మనోహరం అమ్బవనం సమ్పాపుణి.

అథ నం తా అమనుస్సిత్థియో దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం దిస్వా "ఏస మమ పరిగ్గహో, ఏస మమ పరిగ్గహో"తి ఉపధావింసు. సో పన తాహి సద్ధిం తత్థ దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవితుం యోగ్గస్స పుఞ్ఞకమ్మస్స అకతత్తా తా దిస్వావ భీతో విరవన్తో పలాయిత్వా అనుక్కమేన బారాణసిం పత్వా తం పవత్తిం రఞ్ఞో ఆరోచేసి. రాజా తం సుత్వా తా ఇత్థియో దట్ఠుం అమ్బఫలాని చ పరిభుఞ్జితుం సఞ్జాతాభిలాసో రజ్జభారం అమచ్చేసు ఆరోపేత్వా మిగవాపదేసేన సన్నద్ధధనుకలాపో ఖగ్గం బన్ధిత్వా కతిపయమనుస్సపరివారో తేనేవ వనచరకేన దస్సితమగ్గేన గన్త్వా కతిపయయోజనన్తరే ఠానే మనుస్సేపి ఠపేత్వా వనచరకమేవ గహేత్వా అనుక్కమేన గన్త్వా తమ్పి తతో నివత్తాపేత్వా ఉదయన్తే దివాకరే అమ్బవనం పావిసి. అథ నం తా ఇత్థియో అభినవఉప్పన్నమివ దేవపుత్తం దిస్వా పచ్చుగ్గన్త్వా "రాజా"తి ఞత్వా సఞ్జాతసినేహబహుమానా సక్కచ్చం న్హాపేత్వా దిబ్బేహి వత్థాలఙ్కారమాలాగన్ధవిలేపనేహి సుమణ్డితపసాధితం కత్వా విమానం ఆరోపేత్వా నానగ్గరసం దిబ్బభోజనం భోజేత్వా తస్స ఇచ్ఛానురూపం పయిరుపాసింసు.

అథ దియడ్ఢవస్ససతే అతిక్కన్తే రాజా అడ్ఢరత్తిసమయే ఉట్ఠహిత్వా నిసిన్నో తం అతిచారినిం పేతిం పోక్ఖరణితీరం గచ్ఛన్తిం దిస్వా "కిం ను ఖో ఏసా ఇమాయ వేలాయ గచ్ఛతీ"తి వీమంసితుకామో అనుబన్ధి. అథ నం తత్థ గతం సునఖేన ఖజ్జమానం దిస్వా "కిం ను ఖో ఇద"న్తి అజానన్తో తయో చ దివసే వీమంసిత్వా "ఏసో ఏతిస్సా పచ్చామిత్తో భవిస్సతీ"తి నిసితేన ఉసునా విజ్ఝిత్వా జీవితా వోరోపేత్వా తఞ్చ ఇత్థిం పోథేత్వా పోక్ఖరణిం ఓతారేత్వా పటిలద్ధపురిమరూపం దిస్వా –

౩౪౮. "సోణ్ణసోపానఫలకా , సోణ్ణవాలుకసన్థతా;
తత్థ సోగన్ధియా వగ్గూ, సుచిగన్ధా మనోరమా.

౩౪౯. "నానారుక్ఖేహి సఞ్ఛన్నా, నానాగన్ధసమేరితా;
నానాపదుమసఞ్ఛన్నా, పుణ్డరీకసమోతతా.

౩౫౦. "సురభిం సమ్పవాయన్తి, మనుఞ్ఞా మాలుతేరితా;
హంసకోఞ్చాభిరుదా చ, చక్కవక్కాభికూజితా.

౩౫౧. "నానాదిజగణాకిణ్ణా, నానాసరగణాయుతా;
నానాఫలధరా రుక్ఖా, నానాపుప్ఫధరా వనా.

౩౫౨. "న మనుస్సేసు ఈదిసం, నగరం యాదిసం ఇదం;

పాసాదా బహుకా తుయ్హం, సోవణ్ణరూపియామయా;
దద్దల్లమానా ఆభేన్తి, సమన్తా చతురో దిసా.

౩౫౩. “పఞ్చ దాసిసతా తుయ్హం, యా తేమా పరిచారికా;
తా కమ్బుకాయూరధరా, కఞ్చనావేళభూసితా.

౩౫౪.“పల్లఙ్కా బహుకా తుయ్హం, సోవణ్ణరూపియామయా;
కదలిమిగసఞ్ఛన్నా, సజ్జా గోనకసన్థతా.

౩౫౫.“యత్థ తువం వాసూపగతా, సబ్బకామసమిద్ధినీ;
సమ్పత్తాయడ్ఢరత్తాయ, తతో ఉట్ఠాయ గచ్ఛసి.

౩౫౬.“ఉయ్యానభూమిం గన్త్వాన, పోక్ఖరఞ్ఞా సమన్తతో;
తస్సా తీరే తువం ఠాసి, హరితే సద్దలే సుభే.

౩౫౭. “తతో తే కణ్ణముణ్డో సునఖో, అఙ్గమఙ్గాని ఖాదతి;
యదా చ ఖాయితా ఆసి, అట్ఠిసఙ్ఖలికా కతా;
ఓగాహసి పోక్ఖరణిం, హోతి కాయో యథా పురే.

౩౫౮.“తతో త్వం అఙ్గపచ్చఙ్గీ, సుచారు పియదస్సనా;
వత్థేన పారుపిత్వాన, ఆయాసి మమ సన్తికం.

౩౫౯.“కిం ను కాయేన వాచాయ, మనసా దుక్కటం కతం;
కిస్సకమ్మవిపాకేన, కణ్ణముణ్డో సునఖో తవ;
అఙ్గమఙ్గాని ఖాదతీ”తి. –

ద్వాదసహి గాథాహి తం తస్స పవత్తిం పటిపుచ్ఛి.

౩౪౮. తత్థ **సోణ్ణసోపానఫలకా**తి సువణ్ణమయసోపానఫలకా. **సోణ్ణవాలుకసన్థతా**తి సమన్తతో సువణ్ణమయాహి వాలుకాహి సన్థతా. **తత్థా**తి పోక్ఖరణియం. **సోగన్ధియా**తి సోగన్ధికా. **వగ్గూ**తి సున్దరా రుచిరా. **సుచిగన్ధా**తి మనుఞ్ఞగన్ధా.

౩౪౯. **నానాగన్ధసమేరితా**తి నానావిధసురభిగన్ధవసేన గన్ధవాయునా సమన్తతో ఏరితా. **నానాపదుమసఞ్ఛన్నా**తి నానావిధరత్తపదుమసఞ్ఛాదితసలిలతలా. **పుణ్డరీకసమోతతా**తి సేతపదుమేహి చ సమోకిణ్ణా.

౩౫౦. **సురభిం సమ్పవాయన్తీ**తి సమ్మదేవ సుగన్ధం వాయతి పోక్ఖరణీతి అధిప్పాయో. **హంసకోఞ్చాభిరుదా**తి హంసేహి చ కోఞ్చేహి చ అభినాదితా.

౩౫౧. నానాదిజగణాకిణ్ణాతి నానాదిజగణాకిణ్ణా. **నానాసరగణాయుతాతి** నానావిధవిహఙ్గమాభిరుదసమూహయుత్తా. **నానాఫలధరాతి** నానావిధఫలధారినో సబ్బకాలం వివిధఫలభారనమితసాఖత్తా. **నానాపుప్ఫధరా వనాతి** నానావిధసురభికుసుమదాయికాని వనానీతి అత్థో. లిఙ్గవిపల్లాసేన హి "వనా"తి వుత్తం.

౩౫౨. న మనుస్సేసు ఈదిసం నగరన్తి యాదిసం తవ ఇదం నగరం, ఈదిసం మనుస్సేసు నత్థి, మనుస్సలోకే న ఉపలబ్భతీతి అత్థో. **రూపియమయాతి** రజతమయా. **దద్దల్లమానాతి** అతివియ విరోచమానా. **ఆభేన్తీతి** సోభయన్తి. **సమన్తా చతురో దిసాతి** సమన్తతో చతస్సోపి దిసాయో.

౩౫౩. యా తేమాతి యా తే ఇమా. **పరిచారికాతి** వేయ్యావచ్చకారినియో. **తాతి** తా పరిచారికాయో. **కమ్బుకాయూరధరాతి** సఙ్ఖవలయకాయూరవిభూసితా. **కఞ్చనావేళభూసితాతి** సువణ్ణవటంసకసమలఙ్కతకేసహత్థా.

౩౫౪. కదలిమిగసఞ్ఛన్నాతి కదలిమిగచమ్మపచ్చత్థరణత్థతా. **సజ్జాతి** సజ్జితా సయితుం యుత్తరూపా. **గోనకసన్థతాతి** దీఘలోమకేన కోజవేన సన్థతా.

౩౫౫. యత్థాతి యస్మిం పల్లఙ్కే. **వాసూపగతాతి** వాసం ఉపగతా, సయితాతి అత్థో. **సమ్పత్తాయడ్ఢరత్తాయాతి** అడ్ఢరత్తియా ఉపగతాయ. **తతోతి** పల్లఙ్కతో.

౩౫౬. పోక్ఖరఞ్ఞాతి పోక్ఖరణియా. **హరితేతి** నీలే. **సద్దలేతి** తరుణతిణసఞ్ఛన్నే. **సుభేతి** సుద్ధే. సుభేతి వా తస్సా ఆలపనం. భద్దే, సమన్తతో హరితే సద్దలే తస్సా పోక్ఖరణియా తీరే త్వం గన్త్వాన ఠాసి తిట్ఠసీతి యోజనా.

౩౫౭. కణ్ణముణ్డోతి ఖణ్డితకణ్ణో ఛిన్నకణ్ణో. **ఖాయితా ఆసీతి** ఖాదితా అహోసి. **అట్ఠిసఙ్ఖలికా కతాతి** అట్ఠిసఙ్ఖలికమత్తా కతా. **యథా పురేతి** సునఖేన ఖాదనతో పుబ్బే వియ.

౩౫౮. తతోతి పోక్ఖరణిం ఓగాహనతో పచ్ఛా. **అఙ్గపచ్చఙ్గీతి** పరిపుణ్ణసబ్బఙ్గపచ్చఙ్గవతీ. **సుచారూతి** సుట్ఠు మనోరమా. **పియదస్సనాతి** దస్సనీయా. **ఆయాసీతి** ఆగచ్ఛసి.

ఏవం తేన రఞ్ఞా పుచ్ఛితా సా పేతీ ఆదితో పట్ఠాయ అత్తనో పవత్తిం తస్స కథేన్తీ –

౩౬౦. "కిమిలాయం గహపతి, సద్ధో ఆసి ఉపాసకో;
తస్సాహం భరియా ఆసిం, దుస్సీలా అతిచారినీ.

౩౬౧. "సో మం అతిచరమానాయ, సామికో ఏతదబ్రవి;
'నేతం తం ఛన్నం పతిరూపం, యం త్వం అతిచరాసి మం'.

౩౬౨. "సాహం ఘోరఞ్చ సపథం, ముసావాదఞ్చ భాసిసం;
'నాహం తం అతిచరామి, కాయేన ఉద చేతసా.

౩౬౩. "'సచాహం తం అతిచరామి, కాయేన ఉద చేతసా;

కణ్ణముణ్డోయం సునఖో, అఙ్గమఙ్గాని ఖాదతు’.

౩౬౪. “తస్స కమ్మస్స విపాకం, ముసావాదస్స చూభయం;
సత్తేవ వస్ససతాని, అనుభూతం యతో హి మే;
కణ్ణముణ్డో చ సునఖో, అఙ్గమఙ్గాని ఖాదతీ”తి. – పఞ్చ గాథా ఆహ;

౩౬౦-౧. తత్థ **కిమిలాయన్తి** ఏవంనామకే నగరే. **అతిచారినీతి** భరియా హి పతిం అతిక్కమ్మ చరణతో “అతిచారినీ”తి వుచ్చతి. అతిచరమానాయ మయి నో సామికో మం ఏతదబ్రవీతి యోజనా. **నేతం ఛన్నన్తిఆది** వుత్తాకారదస్సనం. తత్థ **నేతం ఛన్నన్తి** న ఏతం యుత్తం. **న పతిరూపన్తి** తస్సేవ వేవచనం. **యన్తి** కిరియాపరామసనం. **అతిచరాసీతి** అతిచరసి, అయమేవ వా పాఠో. యం మం త్వం అతిచరసి, తత్థ యం అతిచరణం, నేతం ఛన్నం నేతం పతిరూపన్తి అత్థో.

౩౬౨-౪. **ఘోరన్తి** దారుణం. **సపథన్తి** సపనం. **భాసిసన్తి** అభాసిం. **సచాహన్తి** సచే అహం. **తన్తి** త్వం. **తస్స కమ్మస్సాతి** తస్స పాపకమ్మస్స దుస్సీల్యకమ్మస్స. **ముసావాదస్స చాతి** “నాహం తం అతిచరామీ”తి వుత్తముసావాదస్స చ. **ఉభయన్తి** ఉభయస్స విపాకం. **అనుభూతన్తి** అనుభూయమానం మయాతి అత్థో. **యతోతి** యతో పాపకమ్మతో.

ఏవఞ్చ పన వత్వా తేన అత్తనో కతం ఉపకారం కిత్తేన్తీ –

౩౬౫. “త్వఞ్చ దేవ బహుకారో, అత్థాయ మే ఇధాగతో;
సుముత్తాహం కణ్ణముణ్డస్స, అసోకా అకుతోభయా.

౩౬౬. “తాహం దేవ నమస్సామి, యాచామి పఞ్జలీకతా;
భుఞ్జ అమానుసే కామే, రమ దేవ మయా సహా”తి. –

ద్వే గాథా ఆహ. తత్థ **దేవాతి** రాజానం ఆలపతి. **కణ్ణముణ్డస్సాతి** కణ్ణముణ్డతో. నిస్సక్కే హి ఇదం సామివచనం. అథ రాజా తత్థ వాసేన నిబ్బిన్నమానసో గమనజ్ఝాసయం పకాసేసి. తం సుత్వా పేతీ రఞ్ఞో పటిబద్ధచిత్తా తత్థేవస్స వాసం యాచన్తీ **‘‘తాహం, దేవ, నమస్సామీ’’**తి గాథమాహ.

పున రాజా ఏకంసేన నగరం గన్తుకామోవ హుత్వా అత్తనో అజ్ఝాసయం పవేదేన్తో –

౩౬౭. “భుత్తా అమానుసా కామా, రమితోమ్హి తయా సహ;
తాహం సుభగే యాచామి, ఖిప్పం పటినయాహి మ”న్తి. –

ఓసానగాథమాహ. తత్థ **తాహన్తి** తం అహం. **సుభగేతి** సుభగయుత్తే. **పటినయాహి మన్తి** మయ్హం నగరమేవ మం పటినేహి. సేసం సబ్బత్థ పాకటమేవ.

అథ సా విమానపేతీ రఞ్ఞో వచనం సుత్వా వియోగం అసహమానా సోకాతురతాయ బ్యాకులహదయా వేధమానసరీరా నానావిధేహి ఉపాయేహి ఆయాచిత్వాపి తం తత్థ వాసేతుం అసక్కోన్తీ బహూహి మహారహేహి రతనేహి సద్ధిం రాజానం

నగరం నేత్వా పాసాదం ఆరోపేత్వా కన్దిత్వా పరిదేవిత్వా అత్తనో వసనట్ఠానమేవ గతా. రాజా పన తం దిస్వా సఞ్జాతసంవేగో దానాదీని పుఞ్ఞకమ్మాని కత్వా సగ్గపరాయణో అహోసి. అథ అమ్హాకం భగవతి లోకే ఉప్పజ్జిత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కే అనుక్కమేన సావత్థియం విహరన్తే ఏకదివసం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో పబ్బతచారికం చరమానో తం ఇత్థిం సపరివారం దిస్వా తాయ కతకమ్మం పుచ్ఛి. సా ఆదితో పట్ఠాయ సబ్బం థేరస్స కథేసి. థేరో తాసం ధమ్మం దేసేసి. తం పవత్తిం థేరో భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. మహాజనో పటిలద్ధసంవేగో పాపతో ఓరమిత్వా దానాదీని పుఞ్ఞకమ్మాని కత్వా సగ్గపరాయణో అహోసీతి.

కణ్ణముణ్డపేతివత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౩. ఉబ్బరిపేతవత్థువణ్ణనా

అహు రాజా బ్రహ్మదత్తోతి ఇదం ఉబ్బరిపేతవత్థుం సత్థా జేతవనే విహరన్తో అఞ్ఞతరం ఉపాసికం ఆరబ్భ కథేసి . సావత్థియం కిర అఞ్ఞతరాయ ఉపాసికాయ సామికో కాలమకాసి. సా పతివియోగదుక్ఖాతురా సోచన్తీ ఆళాహనం గన్త్వా రోదతి. భగవా తస్సా సోతాపత్తిఫలస్స ఉపనిస్సయసమ్పత్తిం దిస్వా కరుణాయ సఞ్చోదితమానసో హుత్వా తస్సా గేహం గన్త్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. ఉపాసికా సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసీది. అథ నం సత్థా "కిం, ఉపాసికే, సోచసీ"తి వత్వా "ఆమ, భగవా, పియవిప్పయోగేన సోచామీ"తి వుత్తే తస్సా సోకం అపనేతుకామో అతీతం ఆహరి.

అతీతే పఞ్చాలరట్ఠే కపిలనగరే చూళనీబ్రహ్మదత్తో నామ రాజా అహోసి. సో అగతిగమనం పహాయ అత్తనో విజితే పజాయ హితకరణనిరతో దస రాజధమ్మే అకోపేత్వా రజ్జం అనుసాసమానో కదాచి "అత్తనో రజ్జే కిం వదన్తీ"తి సోతుకామో తున్నవాయవేసం గహేత్వా ఏకో అదుతియో నగరతో నిక్ఖమిత్వా గామతో గామం జనపదతో జనపదం విచరిత్వా సబ్బరజ్జం అకణ్టకం అనుపపీళం మనుస్సే సమ్మోదమానే అపారుతఘరే మఞ్ఞే విహరన్తే దిస్వా సోమనస్సజాతో నివత్తిత్వా నగరాభిముఖో ఆగచ్ఛన్తో అఞ్ఞతరస్మిం గామే ఏకిస్సా విధవాయ దుగ్గతిత్థియా గేహం పావిసి. సా తం దిస్వా ఆహ – "కో ను త్వం, అయ్యో, కుతో వా ఆగతోసీ"తి? "అహం తున్నవాయో, భద్దే, భతియా తున్నవాయకమ్మం కరోన్తో విచరామి. యది తుమ్హాకం తున్నవాయకమ్మం అత్థి, భత్తఞ్చ వేతనఞ్చ దేథ, తుమ్హాకమ్పి కమ్మం కరోమీ"తి. "నత్థమ్హాకం కమ్మం భత్తవేతనం వా, అఞ్ఞేసం కరోహి, అయ్యా"తి. సో తత్థ కతిపాహం వసన్తో ధఞ్ఞపుఞ్ఞలక్ఖణసమ్పన్నం తస్సా ధీతరం దిస్వా మాతరం ఆహ – "అయం దారికా కిం కేనచి కతపరిగ్గహా, ఉదాహు అకతపరిగ్గహా. సచే పన కేనచి అకతపరిగ్గహా, ఇమం మయ్హం దేథ, అహం తుమ్హాకం సుఖేన జీవనూపాయం కాతుం సమత్థో"తి. "సాధు, అయ్యా"తి సా తస్స తం అదాసి.

సో తాయ సద్ధిం కతిపాహం వసిత్వా తస్సా కహాపణసహస్సం దత్వా "అహం కతిపాహేనేవ నివత్తిస్సామి. భద్దే , త్వం మా ఉక్కణ్ఠసీ"తి వత్వా అత్తనో నగరం గన్త్వా, నగరస్స చ తస్స గామస్స చ అన్తరే మగ్గం సమం కారాపేత్వా అలఙ్కారాపేత్వా మహతా రాజానుభావేన తత్థ గన్త్వా తం దారికం కహాపణరాసిమ్హి ఠపేత్వా సువణ్ణరజతకలసేహి న్హాపేత్వా "ఉబ్బరీ"తి నామం కారాపేత్వా అగ్గమహేసిట్ఠానే ఠపేత్వా తఞ్చ గామం తస్సా ఞాతీనం దత్వా మహతా రాజానుభావేన తం నగరం ఆనేత్వా తాయ సద్ధిం అభిరమమానో యావజీవం రజ్జసుఖం అనుభవిత్వా ఆయుపరియోసానే కాలమకాసి. కాలకతే చ తస్మిం, కతే చ సరీరకిచ్చే ఉబ్బరీ పతివియోగేన సోకసల్లసమప్పితహదయా ఆళాహనం గన్త్వా బహూ దివసే గన్ధపుప్ఫాదీహి పూజేత్వా రఞ్ఞో గుణే కిత్తేత్వా ఉమ్మాదప్పత్తా వియ కన్దన్తీ పరిదేవన్తీ ఆళాహనం పదక్ఖిణం కరోతి.

తేన చ సమయేన అమ్హాకం భగవా బోధిసత్తభూతో ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా అధిగతజ్ఝానాభిఞ్ఞో హిమవన్తస్స సామన్తా అఞ్ఞతరస్మిం అరఞ్ఞాయతనే విహరన్తో సోకసల్లసమప్పితం ఉబ్బరిం దిబ్బేన చక్ఖునా దిస్వా ఆకాసేన ఆగన్త్వా దిస్సమానరూపో ఆకాసే ఠత్వా తత్థ ఠితే మనుస్సే పుచ్ఛి – "కస్సిదం ఆళాహనం, కస్సత్థాయ చాయం ఇత్థీ 'బ్రహ్మదత్త, బ్రహ్మదత్తా'తి కన్దన్తీ పరిదేవతీ"తి. తం సుత్వా మనుస్సా "బ్రహ్మదత్తో నామ పఞ్చాలానం రాజా, సో ఆయుపరియోసానే కాలమకాసి, తస్సిదం ఆళాహనం, తస్స అయం అగ్గమహేసీ ఉబ్బరీ నామ 'బ్రహ్మదత్త, బ్రహ్మదత్తా'తి తస్స నామం గహేత్వా కన్దన్తీ పరిదేవతీ"తి ఆహంసు. తమత్థం దీపేన్తా సఙ్గీతికారా –

౩౬౮. "అహు రాజా బ్రహ్మదత్తో, పఞ్చాలానం రథేసభో;
అహోరత్తానమచ్చయా, రాజా కాలమక్రుబ్బథ.

౩౬౯. "తస్స ఆళాహనం గన్త్వా, భరియా కన్దతి ఉబ్బరి;
బ్రహ్మదత్తం అపస్సన్తీ, బ్రహ్మదత్తాతి కన్దతి.

౩౭౦. "ఇసి చ తత్థ ఆగచ్ఛి, సమ్పన్నచరణో ముని;
సో చ తత్థ అపుచ్ఛిత్థ, యే తత్థ సు సమాగతా.

౩౭౧. "'కస్స ఇదం ఆళాహనం, నానాగన్ధసమేరితం;
కస్సాయం కన్దతి భరియా, ఇతో దూరగతం పతిం;
బ్రహ్మదత్తం అపస్సన్తీ, బ్రహ్మదత్తాతి కన్దతి'.

౩౭౨. "తే చ తత్థ వియాకంసు, యే తత్థ సు సమాగతా;
బ్రహ్మదత్తస్స భద్దన్తే, బ్రహ్మదత్తస్స మారిస.

౩౭౩. "తస్స ఇదం ఆళాహనం, నానాగన్ధసమేరితం;
తస్సాయం కన్దతి భరియా, ఇతో దూరగతం పతిం;
బ్రహ్మదత్తం అపస్సన్తీ, బ్రహ్మదత్తాతి కన్దతీ"తి. – ఛ గాథా ఠపేసుం;

౩౬౮-౯. తత్థ **అహూ**తి అహోసి. **పఞ్చాలాన**న్తి పఞ్చాలరట్ఠవాసీనం, పఞ్చాలరట్ఠస్సేవ వా. ఏకోపి హి జనపదో జనపదికానం రాజకుమారానం వసేన రుళ్హియా "పఞ్చాలాన"న్తి బహువచనేన నిద్దిసీయతి. **రథేసభో**తి రథేసు ఉసభసదిసో, మహారథోతి అత్థో. **తస్స ఆళాహన**న్తి తస్స రఞ్ఞో సరీరస్స దడ్ఢట్ఠానం.

౩౭౦. **ఇసీ**తి ఝానాదీనం గుణానం ఏసనట్ఠేన ఇసి. **తత్థా**తి తస్మిం ఉబ్బరియా ఠితట్ఠానే, సుసానేతి అత్థో. **ఆగచ్ఛీ**తి అగమాసి. **సమ్పన్నచరణో**తి సీలసమ్పదా, ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారతా, భోజనే మత్తఞ్ఞుతా, జాగరియానుయోగో, సద్ధాదయో సత్త సద్ధమ్మా, చత్తారి రూపావచరజ్ఝానానీతి ఇమేహి పన్నరసహి చరణసఙ్ఖాతేహి గుణేహి సమ్పన్నో సమన్నాగతో, చరణసమ్పన్నోతి అత్థో. **మునీ**తి అత్తహితఞ్చ పరహితఞ్చ మునాతి జానాతీతి ముని. **సో చ తత్థ అపుచ్ఛిత్థా**తి సో తస్మిం

ఠానే ఠితే జనే పటిపుచ్ఛి. **యే తత్థ సు సమాగతాతి** యే మనుస్సా తత్థ సుసానే సమాగతా. **సూతి** నిపాతమత్తం. “యే తత్థాసుం సమాగతా”తి వా పాఠో. **ఆసున్తి** అహేసున్తి అత్థో.

౩౭౧. నానాగన్ధసమేరితన్తి నానావిధేహి గన్ధేహి సమన్తతో ఏరితం ఉపవాసితం. **ఇతోతి** మనుస్సలోకతో. **దూరగతన్తి** పరలోకం గతత్తా వదతి. **బ్రహ్మదత్తాతి కన్దతీతి** బ్రహ్మదత్తాతి ఏవం నామసంకిత్తనం కత్వా పరిదేవనవసేన అవ్హాయతి.

౩౭౨-౩. బ్రహ్మదత్తస్స భద్దన్తే, బ్రహ్మదత్తస్స మారిసాతి మారిస, నిరామయకాయచిత్త మహాముని బ్రహ్మదత్తస్స రఞ్ఞో ఇదం ఆళాహనం, తస్సేవ బ్రహ్మదత్తస్స రఞ్ఞో అయం భరియా, భద్దం తే తస్స చ బ్రహ్మదత్తస్స భద్దం హోతు, తాదిసానం మహేసీనం హితానుచిన్తనేన పరలోకే ఠితానమ్పి హితసుఖం హోతియేవాతి అధిప్పాయో.

అథ సో తాపసో తేసం వచనం సుత్వా అనుకమ్పం ఉపాదాయ ఉబ్బరియా సన్తికం గన్త్వా తస్సా సోకవినోదనత్థం –

౩౭౪. “ఛళాసీతిసహస్సాని, బ్రహ్మదత్తస్సనామకా;
ఇమస్మిం ఆళాహనే దడ్ఢా, తేసం కమనుసోచసీ”తి. –

గాథమాహ . తత్థ **ఛళాసీతిసహస్సానీతి** ఛసహస్సాధికఅసీతిసహస్ససఙ్ఖా. **బ్రహ్మదత్తస్సనామకాతి** బ్రహ్మదత్తోతి ఏవంనామకా. **తేసం కమనుసోచసీతి** తేసం ఛళాసీతిసహస్ససఙ్ఖాతానం బ్రహ్మదత్తానం కతమం బ్రహ్మదత్తం త్వం అనుసోచసి, కతమం పటిచ్చ తే సోకో ఉప్పన్నోతి పుచ్ఛి.

ఏవం పన తేన ఇసినా పుచ్ఛితా ఉబ్బరీ అత్తనా అధిప్పేతం బ్రహ్మదత్తం ఆచిక్ఖన్తీ –

౩౭౫. “యో రాజా చూళనీపుత్తో, పఞ్చాలానం రథేసభో;
తం భన్తే అనుసోచామి, భత్తారం సబ్బకామద”న్తి. –

గాథమాహ. తత్థ **చూళనీపుత్తోతి** ఏవంనామస్స రఞ్ఞో పుత్తో. **సబ్బకామదన్తి** మయ్హం సబ్బస్స ఇచ్ఛితిచ్ఛితస్స దాతారం, సబ్బేసం వా సత్తానం ఇచ్ఛితదాయకం.

ఏవం ఉబ్బరియా వుత్తే పున తాపసో –

౩౭౬. “సబ్బేవాహేసుం రాజానో, బ్రహ్మదత్తస్సనామకా;
సబ్బేవ చూళనీపుత్తా, పఞ్చాలానం రథేసభా.

౩౭౭. “సబ్బేసం అనుపుబ్బేన, మహేసిత్తమకారయి;
కస్మా పురిమకే హిత్వా, పచ్ఛిమం అనుసోచసీ”తి. – గాథాద్వయమాహ;

౩౭౬. తత్థ **సబ్బేవాహేసున్తి** సబ్బేవ తే ఛళాసీతిసహస్ససఙ్ఖా రాజానో బ్రహ్మదత్తస్స నామకా చూళనీపుత్తా పఞ్చాలానం రథేసభావ అహేసుం. ఇమే రాజభావాదయో విసేసా తేసు ఏకస్సాపి నాహేసుం.

౩౭౭. **మహేసిత్తమకారయీ**తి త్వఞ్చ తేసం సబ్బేసమ్పి అనుపుబ్బేన అగ్గమహేసిభావం అకాసి, అనుప్పత్తాతి అత్థో. **కస్మా**తి గుణతో చ సామికభావతో చ అవిసిట్ఠేసు ఏత్తకేసు జనేసు పురిమకే రాజానో పహాయ పచ్ఛిమం ఏకమేవ కస్మా కేన కారణేన అనుసోచసీతి పుచ్ఛి.

తం సుత్వా ఉబ్బరీ సంవేగజాతా పున తాపసం –

౩౭౮. "ఆతుమే ఇత్థిభూతాయ, దీఘరత్తాయ మారిస;
యస్సా మే ఇత్థిభూతాయ, సంసారే బహుభాససీ"తి. –

గాథమాహ. తత్థ **ఆతుమే**తి అత్తని. **ఇత్థిభూతాయా**తి ఇత్థిభావం ఉపగతాయ. **దీఘరత్తాయా**తి దీఘరత్తం. అయఞ్హేత్థ అధిప్పాయో – ఇత్థిభూతాయ అత్తని సబ్బకాలం ఇత్థీయేవ హోతి, ఉదాహు పురిసభావమ్పి ఉపగచ్ఛతీతి. **యస్సా మే ఇత్థిభూతాయా**తి యస్సా మయ్హం ఇత్థిభూతాయ ఏవం తావ బహుసంసారే మహేసిభావం మహాముని త్వం భాససి కథేసీతి అత్థో. "ఆహు మే ఇత్థిభూతాయా"తి వా పాఠో. తత్థ **ఆ**తి అనుస్సరణత్థే నిపాతో. **ఆహు మే**తి సయం అనుస్సరితం అఞ్ఞాతమిదం మయా, ఇత్థిభూతాయ ఇత్థిభావం ఉపగతాయ ఏవం మయ్హం ఏత్తకం కాలం అపరాపరుప్పత్తి అహోసి. కస్మా? యస్మా యస్సా మే ఇత్థిభూతాయ సబ్బేసం అనుపుబ్బేన మహేసిత్తమకారయి, కిం త్వం, మహాముని, సంసారే బహుం భాససీతి యోజనా.

తం సుత్వా తాపసో అయం నియమో సంసారే నత్థి "ఇత్థీ ఇత్థీయేవ హోతి, పురిసో పురిసో ఏవా"తి దస్సేన్తో –

౩౭౯. "అహు ఇత్థీ అహు పురిసో, పసుయోనిమ్పి ఆగమా;
ఏవమేతం అతీతానం, పరియన్తో న దిస్సతీ"తి. –

గాథమాహ. తత్థ **అహు ఇత్థీ అహు పురిసో**తి త్వం కదాచి ఇత్థీపి అహోసి, కదాచి పురిసోపి అహోసి. న కేవలం ఇత్థిపురిసభావమేవ, అథ ఖో పసు యోనిమ్పి అగమాసి, కదాచి పసుభావమ్పి అగమాసి, తిరచ్ఛానయోనిమ్పి ఉపగతా అహోసి. **ఏవమేతం అతీతానం, పరియన్తో న దిస్సతీ**తి ఏవం యథావుత్తం ఏతం ఇత్థిభావం పురిసభావం తిరచ్ఛానాదిభావఞ్చ ఉపగతానం అతీతానం అత్తభావానం పరియన్తో ఞాణచక్ఖునా మహతా ఉస్సాహేన పస్సన్తానమ్పి న దిస్సతి. న కేవలం తవేవ, అథ ఖో సబ్బేసమ్పి సంసారే పరిబ్భమన్తానం సత్తానం అత్తభావస్స పరియన్తో న దిస్సతేవ న పఞ్ఞాయతేవ. తేనాహ భగవా –

"అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో, పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరత"న్తి (సం॰ ని॰ ౨.౧౨౪).

ఏవం తేన తాపసేన సంసారస్స అపరియన్తతం కమ్మస్సకతఞ్చ విభావేన్తేన దేసితం ధమ్మం సుత్వా సంసారే సంవిగ్గహదయా ధమ్మే చ పసన్నమానసా విగతసోకసల్లా హుత్వా అత్తనో పసాదం సోకవిగమనఞ్చ పకాసేన్తీ –

౩౮౦. "ఆదిత్తం వత మం సన్తం, ఘతసిత్తంవ పావకం;

వారినా వియ ఓసిఞ్చం, సబ్బం నిబ్బాపయే దరం.

౩౮౧.“అబ్బహీ వత మే సల్లం, సోకం హదయనిస్సితం;
యో మే సోకపరేతాయ, పతిసోకం అపానుది.

౩౮౨.“సాహం అబ్బూళ్హసల్లాస్మి, సీతిభూతాస్మి నిబ్బుతా;
న సోచామి న రోదామి, తవ సుత్వా మహాముని”తి. –

తిస్సో గాథా అభాసి. తాసం అత్థో హేట్ఠా వుత్తోయేవ.

ఇదాని సంవిగ్గహదయాయ ఉబ్బరియా పటిపత్తిం దస్సేన్తో సత్థా –

౩౮౩. “తస్స తం వచనం సుత్వా, సమణస్స సుభాసితం;
పత్తచీవరమాదాయ, పబ్బజి అనగారియం.

౩౮౪.“సా చ పబ్బజితా సన్తా, అగారస్మా అనగారియం;
మేత్తచిత్తం ఆభావేసి, బ్రహ్మలోకూపపత్తియా.

౩౮౫.“గామా గామం విచరన్తీ, నిగమే రాజధానియో;
ఉరువేళా నామ సో గామో, యత్థ కాలమకుబ్బథ.

౩౮౬.“మేత్తచిత్తం ఆభావేత్వా, బ్రహ్మలోకూపపత్తియా;
ఇత్థిచిత్తం విరాజేత్వా, బ్రహ్మలోకూపగా అహూ”తి. – చతస్సో గాథా అభాసి;

౩౮౩-౪. తత్థ **తస్సా**తి తస్స తాపసస్స. **సుభాసిత**న్తి సుట్ఠు భాసితం, ధమ్మన్తి అత్థో. **పబ్బజితా సన్తా**తి పబ్బజ్జం ఉపగతా సమానా, పబ్బజిత్వా వా హుత్వా సన్తకాయవాచా. **మేత్తచిత్త**న్తి మేత్తాసహగతం చిత్తం. చిత్తసీసేన మేత్తజ్ఝానం వదతి. **బ్రహ్మలోకూపపత్తియా**తి తఞ్చ సా మేత్తచిత్తం భావేన్తీ బ్రహ్మలోకూపపత్తియా అభావేసి, న విపస్సనాపాదకాదిఅత్థం. అనుప్పన్నే హి బుద్ధే బ్రహ్మవిహారాదికే భావేన్తా తాపసపరిబ్బాజకా యావదేవ భవసమ్పత్తిఅత్థమేవ భావేసుం.

౩౮౫-౬. **గామా గామ**న్తి గామతో అఞ్ఞం గామం. **ఆభావేత్వా**తి వడ్ఢేత్వా బ్రూహేత్వా. **“అభావేత్వా”**తి కేచి పఠన్తి, తేసం అ-కారో నిపాతమత్తం. **ఇత్థిచిత్తం విరాజేత్వా**తి ఇత్థిభావే చిత్తం అజ్ఝాసయం అభిరుచిం విరాజేత్వా ఇత్థిభావే విరత్తచిత్తా హుత్వా. **బ్రహ్మలోకూపగా**తి పటిసన్ధిగ్గహణవసేన బ్రహ్మలోకం ఉపగమనకా అహోసి. సేసం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానమేవ.

సత్థా ఇమం ధమ్మదేసనం ఆహరిత్వా తస్సా ఉపాసికాయ సోకం వినోదేత్వా ఉపరి చతుసచ్చదేసనం అకాసి. సచ్చపరియోసానే సా ఉపాసికా సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహి. సమ్పత్తపరిసాయ చ దేసనా సాత్థికా అహోసీతి.

ఉబ్బరిపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఇతి ఖుద్దక-అట్ఠకథాయ పేతవత్థుస్మిం

తేరసవత్థుపటిమణ్డితస్స

దుతియస్స ఉబ్బరివగ్గస్స అత్థసంవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. చూళవగ్గో

౧. అభిజ్జమానపేతవత్థువణ్ణనా

అభిజ్జమానే వారిమ్హీతి ఇదం సత్థరి వేళువనే విహరన్తే అఞ్ఞతరం లుద్దపేతం ఆరబ్భ వుత్తం. బారాణసియం కిర అపరదిసాభాగే పారగఙ్గాయ వాసభగామం అతిక్కమిత్వా చున్దట్ఠిలనామకే గామే ఏకో లుద్దకో అహోసి. సో అరఞ్ఞే మిగే వధిత్వా వరమంసం అఙ్గారే పచిత్వా ఖాదిత్వా అవసేసం పణ్ణపుటే బన్ధిత్వా కాజేన గహేత్వా గామం ఆగచ్ఛతి. తం బాలదారకా గామద్వారే దిస్వా "మంసం మే దేహి, మంసం మే దేహీ"తి హత్థే పసారేత్వా ఉపధావన్తి. సో తేసం థోకం థోకం మంసం దేతి. అథేకదివసం మంసం అలభిత్వా ఉద్దాలకపుప్ఫం పిళన్ధిత్వా బహుఞ్చ హత్థేన గహేత్వా గామం గచ్ఛన్తం తం దారకా గామద్వారే దిస్వా "మంసం మే దేహి, మంసం మే దేహీ"తి హత్థే పసారేత్వా ఉపధావింసు. సో తేసం ఏకేకం పుప్ఫమఞ్జరిం అదాసి.

అథ అపరేన సమయేన కాలం కత్వా పేతేసు నిబ్బత్తో నగ్గో విరూపరూపో భయానకదస్సనో సుపినేపి అన్నపానం అజానన్తో సీసే ఆబన్ధితఉద్దాలకకుసుమమాలాకలాపో "చున్దట్ఠిలాయం ఞాతకానం సన్తికే కిఞ్చి లభిస్సామీ"తి గఙ్గాయ ఉదకే అభిజ్జమానే పటిసోతం పదసా గచ్ఛతి. తేన చ సమయేన కోలియో నామ రఞ్ఞో బిమ్బిసారస్స మహామత్తో కుపితం పచ్చన్తం వూపసమేత్వా పటినివత్తేన్తో హత్థిఅస్సాదిపరివారబలం థలపథేన పేసేత్వా సయం గఙ్గాయ నదియా అనుసోతం నావాయ ఆగచ్ఛన్తో తం పేతం తథా గచ్ఛన్తం దిస్వా పుచ్ఛన్తో –

౩౮౭. "అభిజ్జమానే వారిమ్హి, గఙ్గాయ ఇధ గచ్ఛసి;
నగ్గో పుబ్బద్ధపేతోవ, మాలధారీ అలఙ్కతో;
కుహిం గమిస్ససి పేత, కత్థ వాసో భవిస్సతీ"తి. –

గాథమాహ. తత్థ **అభిజ్జమానే**తి పదనిక్ఖేపేన అభిజ్జమానే సఞ్జాతే, **వారిమ్హి గఙ్గాయా**తి గఙ్గాయ నదియా ఉదకే. **ఇధా**తి ఇమస్మిం ఠానే. **పుబ్బద్ధపేతోవా**తి కాయస్స పురిమద్ధేన అపేతో వియ అపేతయోనికో దేవపుత్తో వియ. కథం? **మాలధారీ అలఙ్కతో**తి, మాలాహి పిళన్ధిత్వా అలఙ్కతసీసగ్గోతి అత్థో. **కత్థ వాసో భవిస్సతీ**తి కతరస్మిం గామే దేసే వా తుయ్హం నివాసో భవిస్సతి, తం కథేహీతి అత్థో.

ఇదాని యం తదా తేన పేతేన కోలియేన చ వుత్తం, తం దస్సేతుం సఙ్గీతికారా –

౩౮౮. "చున్దట్ఠిలం గమిస్సామి, పేతో సో ఇతి భాసతి;
అన్తరే వాసభగామం, బారాణసిఞ్చ సన్తికే.

౩౮౯. "తఞ్చ దిస్వా మహామత్తో, కోలియో ఇతి విస్సుతో;
సత్తుం భత్తఞ్చ పేతస్స, పీతకఞ్చ యుగం అదా.

౩౯౦. "నావాయ తిట్ఠమానాయ, కప్పకస్స అదాపయి;

కప్పకస్స పదిన్నమ్హి, ఠానే పేతస్స దిస్సథ.

౩౮౧. “తతో సువత్థవసనో, మాలధారీ అలఙ్కతో;

ఠానే ఠితస్స పేతస్స, దక్ఖిణా ఉపకప్పథ;

తస్మా దజ్జేథ పేతానం, అనుకమ్పాయ పునప్పున”న్తి. – గాథాయో అవోచుం;

౩౭౮. తత్థ **చున్దట్ఠిల**న్తి ఏవంనామకం గామం. **అన్తరే వాసభగామం, బారాణసిఞ్చ సన్తికే**తి వాసభగామస్స చ బారాణసియా చ వేమజ్ఝే. అన్తరా-సద్దయోగేన హేతం సామ్యత్థే ఉపయోగవచనం. బారాణసియా సన్తికే హి సో గామోతి. అయఞ్హేత్థ అత్థో – అన్తరే వాసభగామస్స చ బారాణసియా చ యో చున్దట్ఠిలనామకో గామో బారాణసియా అవిదూరే, తం గామం గమిస్సామీతి.

౩౭౯. **కోలియో ఇతి విస్సుతో**తి కోలియోతి ఏవంపకాసితనామో. **సత్తుం భత్తఞ్చా**తి సత్తుఞ్చేవ భత్తఞ్చ. **పీతకఞ్చ యుగం అదా**తి పీతకం సువణ్ణవణ్ణం ఏకం వత్థయుగఞ్చ అదాసి.

౩౮౦. కదా అదాసీతి చే ఆహ **నావాయ తిట్ఠమానాయ. కప్పకస్స అదాపయీ**తి గచ్ఛన్తిం నావం ఠపేత్వా తత్థ ఏకస్స న్హాపితస్స ఉపాసకస్స దాపేసి , దిన్నమ్హి వత్థయుగేతి యోజనా. **ఠానే**తి ఠానసో తఙ్ఖణఞ్ఞేవ. **పేతస్స దిస్సథా**తి పేతస్స సరీరే పఞ్ఞాయిత్థ, తస్స నివాసనపారుపనవత్థం సమ్పజ్జి. తేనాహ ‘‘**తతో సువత్థవసనో, మాలధారీ అలఙ్కతో**’’తి, సువత్థవసనో మాలాభరణేహి సుమణ్డితపసాధితో. **ఠానే ఠితస్స పేతస్స, దక్ఖిణా ఉపకప్పథా**తి దక్ఖిణేయ్యట్ఠానే ఠితా పనేసా దక్ఖిణా తస్స పేతస్స యస్మా ఉపకప్పతి, వినియోగం అగమాసి. **తస్మా దజ్జేథ పేతానం, అనుకమ్పాయ పునప్పున**న్తి పేతానం అనుకమ్పాయ పేతే ఉద్దిస్స పునప్పునం దక్ఖిణం దదేయ్యాతి అత్థో.

అథ సో కోలియమహామత్తో తం పేతం అనుకమ్పమానో దానవిధిం సమ్పాదేత్వా అనుసోతం ఆగన్త్వా సూరియే ఉగ్గచ్ఛన్తే బారాణసిం సమ్పాపుణి. భగవా చ తేసం అనుగ్గహత్థం ఆకాసేన ఆగన్త్వా గఙ్గాతీరే అట్ఠాసి. కోలియమహామత్తోపి నావాతో ఓతరిత్వా హట్ఠపహట్ఠో భగవన్తం నిమన్తేసి – “అధివాసేథ మే, భన్తే, భగవా అజ్జతనాయ భత్తం అనుకమ్పం ఉపాదాయా”తి. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన. సో భగవతో అధివాసనం విదిత్వా తావదేవ రమణీయే భూమిభాగే మహన్తం సాఖామణ్డపం ఉపరి చతూసు చ పస్సేసు నానావిరాగవణ్ణవిచిత్తవివిధవసనసమలఙ్కతం కారేత్వా తత్థ భగవతో ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా అదాసి. నిసీది భగవా పఞ్ఞత్తే ఆసనే.

అథ సో మహామత్తో భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా గన్ధపుప్ఫాదీహి పూజేత్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసిన్నో హట్ఠో అత్తనో వుత్తవచనం పేతస్స చ పటివచనం భగవతో ఆరోచేసి. భగవా “భిక్ఖుసఙ్ఘో ఆగచ్ఛతూ”తి చిన్తేసి. చిన్తితసమనన్తరమేవ బుద్ధానుభావసఞ్చోదితో సువణ్ణహంసగణో వియ ధతరట్ఠహంసరాజం భిక్ఖుసఙ్ఘో ధమ్మరాజం సమ్పరివారేసి. తావదేవ మహాజనో సన్నిపతి “ఉళారా ధమ్మదేసనా భవిస్సతీ”తి. తం దిస్వా పసన్నమానసో మహామత్తో బుద్ధప్పముఖం భిక్ఖుసఙ్ఘం పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన సన్తప్పేసి. భగవా కతభత్తకిచ్చో మహాజనస్స అనుకమ్పాయ “బారాణసిసమీపగామవాసినో సన్నిపతన్తూ”తి అధిట్ఠాసి. సబ్బే చ తే ఇద్ధిబలేన మహాజనా సన్నిపతింసు, ఉళారే చస్స పేతే పాకటే అకాసి. తేసు కేచి ఛిన్నభిన్నపిలోతికఖణ్డధరా, కేచి అత్తనో కేసేహేవ పటిచ్ఛాదితకోపినా, కేచి నగ్గా యథాజాతరూపా ఖుప్పిపాసాభిభూతా తచపరియోనద్ధా అట్ఠిమత్తసరీరా ఇతో చితో చ పరిబ్భమన్తా మహాజనస్స పచ్చక్ఖతో పఞ్ఞాయింసు.

అథ భగవా తథారూపం ఇద్ధాభిసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖాసి, యథా తే ఏకజ్ఝం సన్నిపతిత్వా అత్తనా కతం పాపకమ్మం మహాజనస్స పవేదేసుం. తమత్థం దీపేన్తా సఙ్గీతికారా –

౩౯౨.“సాతున్నవసనా ఏకే, అఞ్ఞే కేసనివాసనా;
పేతా భత్తాయ గచ్ఛన్తి, పక్కమన్తి దిసోదిసం.

౩౯౩. “దూరే ఏకే పధావిత్వా, అలద్ధావ నివత్తరే;
ఛాతా పముచ్ఛితా భన్తా, భూమియం పటిసుమ్భితా.

౩౯౪.“కేచి తత్థ పపతిత్వా, భూమియం పటిసుమ్భితా;
పుబ్బే అకతకల్యాణా, అగ్గిదడ్ఢావ ఆతపే.

౩౯౫.“మయం పుబ్బే పాపధమ్మా, ఘరణీ కులమాతరో;
సన్తేసు దేయ్యధమ్మేసు, దీపం నాకమ్హ అత్తనో.

౩౯౬.“పహూతం అన్నపానమ్పి, అపిస్సు అవకిరీయతి;
సమ్మగ్గతే పబ్బజితే, న చ కిఞ్చి అదమ్హసే.

౩౯౭. “అకమ్మకామా అలసా, సాదుకామా మహగ్ఘసా;
ఆలోపపిణ్డదాతారో, పటిగ్గహే పరిభాసిమ్హసే.

౩౯౮.“తే ఘరా తా చ దాసియో, తానేవాభరణాని నో;
తే అఞ్ఞే పరిచారేన్తి, మయం దుక్ఖస్స భాగినో.

౩౯౯.“వేణీ వా అవఞ్ఞా హోన్తి, రథకారీ చ దుబ్భికా;
చణ్డాలీ కపణా హోన్తి, కప్పకా చ పునప్పునం.

౪౦౦.“యాని యాని నిహీనాని, కులాని కపణాని చ;
తేసు తేస్వేవ జాయన్తి, ఏసా మచ్ఛరినో గతి.

౪౦౧.“పుబ్బే చ కతకల్యాణా, దాయకా వీతమచ్ఛరా;
సగ్గం తే పరిపూరేన్తి, ఓభాసేన్తి చ నన్దనం.

౪౦౨.“వేజయన్తే చ పాసాదే, రమిత్వా కామకామినో;
ఉచ్చాకులేసు జాయన్తి, సభోగేసు తతో చుతా.

౪౦౩.“కూటాగారే చ పాసాదే, పల్లఙ్కే పోనకత్థతే;

బీజితఙ్గా మోరహత్థేహి, కులే జాతా యసస్సినో.

౪౦౪.“అఙ్కతో అఙ్కం గచ్ఛన్తి, మాలధారీ అలఙ్కతా;

ధాతియో ఉపతిట్ఠన్తి, సాయం పాతం సుఖేసినో.

౪౦౫.“నయిదం అకతపుఞ్ఞానం, కతపుఞ్ఞానమేవిదం;

అసోకం నన్దనం రమ్మం, తిదసానం మహావనం.

౪౦౬.“సుఖం అకతపుఞ్ఞానం, ఇధ నత్థి పరత్థ చ;

సుఖఞ్చ కతపుఞ్ఞానం, ఇధ చేవ పరత్థ చ.

౪౦౭.“తేసం సహబ్యకామానం, కత్తబ్బం కుసలం బహుం;

కతపుఞ్ఞా హి మోదన్తి, సగ్గే భోగసమఙ్గినో”తి. – గాథాయో అవోచుం;

౩౯౨. తత్థ **సాతున్నవసనా**తి ఛిన్నభిన్నపిలోతికఖణ్డనివాసనా. **ఏకే**తి ఏకచ్చే. **కేసనివాసనా**తి కేసేహేవ పటిచ్ఛాదితకోపినా. **భత్తాయ గచ్ఛన్తీ**తి “అప్పేవ నామ ఇతో గతా యత్థ వా తత్థ వా కిఞ్చి ఉచ్ఛిట్ఠభత్తం వా వమితభత్తం వా గబ్భమలాదికం వా లభేయ్యామా”తి కత్థచిదేవ అట్ఠత్వా ఘాసత్థాయ గచ్ఛన్తి. **పక్కమన్తి దిసోదిస**న్తి దిసతో దిసం అనేకయోజనన్తరికం ఠానం పక్కమన్తి.

౩౯౩. **దూరే**తి దూరేవ ఠానే. **ఏకే**తి ఏకచ్చే పేతా. **పధావిత్వా**తి ఘాసత్థాయ ఉపధావిత్వా. **అలద్ధావ నివత్తరే**తి కిఞ్చి ఘాసం వా పానీయం వా అలభిత్వా ఏవ నివత్తన్తి. **పముచ్ఛితా**తి ఖుప్పిపాసాదిదుక్ఖేన సఞ్జాతముచ్ఛా. **భన్తా**తి పరిబ్భమన్తా. **భూమియం పటిసుమ్భితా**తి తాయ ఏవ ముచ్ఛాయ ఉప్పత్తియా ఠత్వా అవక్ఖిత్తమత్తికాపిణ్డా వియ విస్సుస్సిత్వా పథవియం పతితా.

౩౯౪. **తత్థా**తి గతట్ఠానే. **భూమియం పటిసుమ్భితా**తి పపాతే పతితా వియ జిఘచ్ఛాదిదుక్ఖేన ఠాతుం అసమత్థభావేన భూమియం పతితా, తత్థ వా గతట్ఠానే ఘాసాదీనం అలాభేన ఛిన్నాసా హుత్వా కేనచి పటిముఖం సుమ్భితా పోథితా వియ భూమియం పతితా హోన్తీతి అత్థో. **పుబ్బే అకతకల్యాణా**తి పురిమభవే అకతకుసలా. **అగ్గిదడ్ఢావ ఆతపే**తి నిదాఘకాలే ఆతపట్ఠానే అగ్గినా దడ్ఢా వియ, ఖుప్పిపాసగ్గినా డయ్హమానా మహాదుక్ఖం అనుభవన్తీతి అత్థో.

౩౯౫. **పుబ్బే**తి అతీతభవే. **పాపధమ్మా**తి ఇస్సుకీమచ్ఛరీఆదిభావేన లామకసభావా. **ఘరణీ**తి ఘరసామినియో. **కులమాతరో**తి కులదారకానం మాతరో, కులపురిసానం వా మాతరో. **దీప**న్తి పతిట్ఠం, పుఞ్ఞన్తి అత్థో. తఞ్హి సత్తానం సుగతీసు పతిట్ఠాభావతో “పతిట్ఠా”తి వుచ్చతి. **నాకమ్హా**తి న కరిమ్హా.

౩౯౬. **పహూత**న్తి బహుం. **అన్నపానమ్పీ**తి అన్నఞ్చ పానఞ్చ. **అపిస్సు అవకిరీయతీ**తి **సూ**తి నిపాతమత్తం, అపి అవకిరీయతి ఛట్టీయతి. **సమ్మగ్గతే**తి సమ్మా గతే సమ్మా పటిపన్నే సమ్మా పటిపన్నాయ. **పబ్బజితే**తి పబ్బజితాయ.

సమ్పదానే హి ఇదం భుమ్మవచనం. సమ్మగ్గతే వా పబ్బజితే సతి లబ్భమానేతి అత్థో. **న చ కిఞ్చి అదమ్హసేతి** "కిఞ్చిమత్తమ్పి దేయ్యధమ్మం నాదమ్హా"తి విప్పటిసారాభిభూతా వదన్తి.

౹౯౭. **అకమ్మకామాతి** సాధూతి అకత్తబ్బం కమ్మం అకుసలం కామేన్తీతి అకమ్మకామా, సాధూహి వా కత్తబ్బం కుసలం కామేన్తీతి కమ్మకామా, న కమ్మకామాతి అకమ్మకామా , కుసలధమ్మేసు అచ్ఛన్దికాతి అత్థో. **అలసాతి** కుసీతా కుసలకమ్మకరణే నిబ్బీరియా. **సాదుకామాతి** సాతమధురవత్థుపియా. **మహగ్ఘసాతి** మహాభోజనా, ఉభయేనాపి సున్దరఞ్చ మధురఞ్చ భోజనం లభిత్వా అత్థికానం కిఞ్చి అదత్వా సయమేవ భుఞ్జితారోతి దస్సేతి. **ఆలోపపిణ్డదాతారోతి** ఆలోపమత్తస్సపి భోజనపిణ్డస్స దాయకా. **పటిగ్గహేతి** తస్స పటిగ్గణ్హనకే. **పరిభాసిమ్హసేతి** పరిభవం కరోన్తా భాసిమ్హ, అవమఞ్ఞిమ్హ ఉప్పణ్డిమ్హా చాతి అత్థో.

౹౯౮. **తే ఘరాతి** యత్థ మయం పుబ్బే "అమ్హాకం ఘర"న్తి మమత్తం అకరిమ్హా, తాని ఘరాని యథాఠితాని, ఇదాని నో న కిఞ్చి ఉపకప్పతీతి అధిప్పాయో. **తా చ దాసియో తానేవాభరణాని నోతి** ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. తత్థ **నోతి** అమ్హాకం. **తేతి** తే ఘరాదికే. **అఞ్ఞే పరిచారేన్తి**, పరిభోగాదివసేన వినియోగం కరోన్తీతి అత్థో. **మయం దుక్ఖస్స భాగినోతి** మయం పన పుబ్బే కేవలం కీళనప్పసుతా హుత్వా సాపతేయ్యం పహాయ గమనీయం అనుగామికం కాతుం అజానన్తా ఇదాని ఖుప్పిపాసాదిదుక్ఖస్స భాగినో భవామాతి అత్తానం గరహన్తా వదన్తి.

౹౯౯. ఇదాని యస్మా పేతయోనితో చవిత్వా మనుస్సేసు ఉప్పజ్జన్తాపి సత్తా యేభుయ్యేన తస్సేవ కమ్మస్స విపాకావసేసేన హీనజాతికా కపణవుత్తినోవ హోన్తి, తస్మా తమత్థం దస్సేతుం "**వేణివా**"తిఆదినా ద్వే గాథా వుత్తా. తత్థ **వేణివాతి** వేనజాతికా, విలీవకారా నళకారా హోన్తీతి అత్థో. **వా**-సద్దో అనియమత్థో. **అవఞ్ఞాతి** అవఞ్ఞేయ్యా, అవజానితబ్బాతి వుత్తం హోతి. "వమ్భనా"తి వా పాఠో, పరేహి బాధనీయాతి అత్థో. **రథకారీతి** చమ్మకారినో. **దుబ్భికాతి** మిత్తదుబ్భికా మిత్తానం బాధికా. **చణ్డాలీతి** చణ్డాలజాతికా. **కపణాతి** వనిబ్బకా అతివియ కారుఞ్ఞప్పత్తా . **కప్పకాతి** కప్పకజాతికా, సబ్బత్థ "హోన్తి పునప్పున"న్తి యోజనా, అపరాపరమ్పి ఇమేసు నిహీనకులేసు ఉప్పజ్జన్తీతి వుత్తం హోతి.

౪౦౦. **తేసు తేస్వేవ జాయన్తీతి** యాని యాని అఞ్ఞానిపి నేసాదపుక్కుసకులాదీని కపణాని అతివియ వమ్భనియాని పరమదుగ్గతాని చ, తేసు తేసు ఏవ నిహీనకులేసు మచ్ఛరియమలేన పేతేసు నిబ్బత్తిత్వా తతో చుతా నిబ్బత్తన్తి. తేనాహ "**ఏసా మచ్ఛరినో గతీ**"తి.

౪౦౧. ఏవం అకతపుఞ్ఞానం సత్తానం గతిం దస్సేత్వా ఇదాని కతపుఞ్ఞానం గతిం దస్సేతుం "**పుబ్బే చ కతకల్యాణా**"తి సత్త గాథా వుత్తా. తత్థ **సగ్గం తే పరిపూరేన్తీతి** యే పుబ్బే పురిమజాతియం కతకల్యాణా దాయకా దానపుఞ్ఞాభిరతా విగతమలమచ్ఛేరా, తే అత్తనో రూపసమ్పత్తియా చేవ పరివారసమ్పత్తియా చ సగ్గం దేవలోకం పరిపూరేన్తి పరిపుణ్ణం కరోన్తి. **ఓభాసేన్తి చ నన్దనన్తి** న కేవలం పరిపూరేన్తియేవ, అథ ఖో కప్పరుక్ఖాదీనం పభాహి సభావేనేవ ఓభాసమానమ్పి నన్దనవనం అత్తనో వత్థాభరణజుతీహి సరీరప్పభాయ చ అభిభవిత్వా చేవ ఓభాసేత్వా చ జోతేన్తి.

౪౦౨. **కామకామినోతి** యథిచ్ఛితేసు కామగుణేసు యథాకామం పరిభోగవన్తో. **ఉచ్చాకులేసూతి** ఉచ్చేసు ఖత్తియకులాదీసు కులేసు. **సభోగేసూతి** మహావిభవేసు. **తతో చుతాతి** తతో దేవలోకతో చుతా.

౪౦౩. **కూటాగారే చ పాసాదేతి** కూటాగారే చ పాసాదే చ. **బీజితఙ్గాతి** బీజియమానదేహా. **మోరహత్థేహీతి** మోరపిఞ్ఛపటిమణ్డితబీజనీహత్థేహి. **యసస్సినోతి** పరివారవన్తో రమన్తీతి అధిప్పాయో.

౪౦౪. **అఙ్కతో అఙ్కం గచ్ఛన్తీతి** దారకకాలేపి ఞాతీనం ధాతీనఞ్చ అఙ్కట్ఠానతో అఙ్కట్ఠానమేవ గచ్ఛన్తి, న భూమితలన్తి అధిప్పాయో. **ఉపతిట్ఠన్తీతి** ఉపట్ఠానం కరోన్తి. **సుఖేసినోతి** సుఖమిచ్ఛన్తా, "మా సీతం వా ఉణ్హం వా"తి అప్పకమ్పి దుక్ఖం పరిహరన్తా ఉపతిట్ఠన్తీతి అధిప్పాయో.

౪౦౫. **నయిదం అకతపుఞ్ఞానన్తి** ఇదం సోకవత్థుఅభావతో అసోకం రమ్మం రమణీయం తిదసానం తావతింసదేవానం **మహావనం** మహాఉపవనభూతం **నన్దనం** నన్దనవనం అకతపుఞ్ఞానం న హోతి, తేహి లద్ధుం న సక్కాతి అత్థో.

౪౦౬. **ఇధాతి** ఇమస్మిం మనుస్సలోకే విసేసతో పుఞ్ఞం కరీయతి, తం సన్ధాయాహ. **ఇధాతి** వా దిట్ఠధమ్మే. **పరత్థాతి** సమ్పరాయే.

౪౦౭. **తేసన్తి** తేహి యథావుత్తేహి దేవేహి. **సహబ్యకామానన్తి** సహభావం ఇచ్ఛన్తేహి. **భోగసమఙ్గినోతి** భోగేహి సమన్నాగతా, దిబ్బేహి పఞ్చకామగుణేహి సమప్పితా మోదన్తీతి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

ఏవం తేహి పేతేహి సాధారణతో అత్తనా కతకమ్మస్స చ గతియా పుఞ్ఞకమ్మస్స చ గతియా పవేదితాయ సంవిగ్గమనస్స కోళియామచ్చపముఖస్స తత్థ సన్నిపతితస్స మహాజనస్స అజ్ఝాసయానురూపం భగవా విత్థారేన ధమ్మం దేసేసి. దేసనాపరియోసానే చతురాసీతియా పాణసహస్సానం ధమ్మాభిసమయో అహోసీతి.

అభిజ్జమానపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. సాణవాసిత్థేరపేతవత్థువణ్ణనా

కుణ్డినాగరియో థేరోతి ఇదం సత్థరి వేళువనే విహరన్తే ఆయస్మతో సాణవాసిత్థేరస్స ఞాతిపేతే ఆరబ్భ వుత్తం. అతీతే కిర బారాణసియం కితవస్స నామ రఞ్ఞో పుత్తో ఉయ్యానకీళం కీళిత్వా నివత్తన్తో సునేత్తం నామ పచ్చేకబుద్ధం పిణ్డాయ చరిత్వా నగరతో నిక్ఖమన్తం దిస్వా ఇస్సరియమదమత్తో హుత్వా "కథఞ్హి నామ మయ్హం అఞ్జలిం అకత్వా అయం ముణ్డకో గచ్ఛతీ"తి పదుట్ఠచిత్తో హత్థిక్ఖన్ధతో ఓతరిత్వా "కచ్చి తే పిణ్డపాతో లద్ధో"తి ఆలపన్తో హత్థతో పత్తం గహేత్వా పథవియం పాతేత్వా భిన్ది. అథ నం సబ్బత్థ తాదిభావప్పత్తియా నిబ్బికారం కరుణావిప్ఫారసోమనస్సనిపాతపసన్నచిత్తమేవ ఓలోకేన్తం అట్ఠానాఘాతేన దూసితచిత్తో "కిం మం కితవస్స రఞ్ఞో పుత్తం న జానాసి, త్వం ఓలోకయన్తో మయ్హం కిం కరిస్ససీ"తి వత్వా అవహసన్తో పక్కామి. పక్కన్తమత్తస్సేవ చస్స నరకగ్గిదాహపటిభాగో బలవసరీరదాహో ఉప్పజ్జి. సో తేన మహాసన్తాపేనాభిభూతకాయో అతిబాళ్హం దుక్ఖవేదనాభితున్నో కాలం కత్వా అవీచిమహానిరయే నిబ్బత్తి.

సో తత్థ దక్ఖిణపస్సేన వామపస్సేన ఉత్తానో అవకుజ్జోతి బహూహి పకారేహి పరివత్తిత్వా చతురాసీతి వస్ససహస్సాని పచ్చిత్వా తతో చుతో పేతేసు అపరిమితకాలం ఖుప్పిపాసాదిదుక్ఖం అనుభవిత్వా తతో చుతో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కుణ్డినగరస్స సమీపే కేవట్టగామే నిబ్బత్తి. తస్స జాతిస్సరఞాణం ఉప్పజ్జి, తేన సో పుబ్బే అత్తనా అనుభూతపుబ్బం దుక్ఖం అనుస్సరన్తో వయప్పత్తోపి పాపభయేన ఞాతకేహిపి సద్ధిం మచ్ఛబన్ధనత్థం న గచ్ఛతి. తేసు గచ్ఛన్తేసు మచ్ఛే ఘాతేతుం

అనిచ్ఛన్తో నిలీయతి, గతో చ జాలం భిన్దతి, జీవన్తే వా మచ్ఛే గహేత్వా ఉదకే విస్సజ్జేతి, తస్స తం కిరియం అరోచన్తా ఞాతకా గేహతో తం నీహరింసు. ఏకో పనస్స భాతా సినేహబద్ధహదయో అహోసి.

తేన చ సమయేన ఆయస్మా ఆనన్దో కుణ్డినగరం ఉపనిస్సాయ సాణపబ్బతే విహరతి. అథ సో కేవట్టపుత్తో ఞాతకేహి పరిచ్చత్తో హుత్వా ఇతో చితో చ పరిబ్భమన్తో తం పదేసం పత్తో భోజనవేలాయ థేరస్స సన్తికం ఉపసఙ్కమి. థేరో తం పుచ్ఛిత్వా భోజనేన అత్థికభావం ఞత్వా తస్స భత్తం దత్వా కతభత్తకిచ్చం సబ్బం తం పవత్తిం ఞత్వా ధమ్మకథాయ పసన్నమానసం ఞత్వా "పబ్బజిస్ససి, ఆవుసో"తి? "ఆమ, భన్తే, పబ్బజిస్సామీ"తి. థేరో తం పబ్బాజేత్వా తేన సద్ధిం భగవతో సన్తికం అగమాసి. అథ నం సత్థా ఆహ – "ఆనన్ద, ఇమం సామణేరం అనుకమ్పేయ్యాసీ"తి. సో చ అకతకుసలత్తా అప్పలాభో అహోసి. అథ నం సత్థా అనుగ్గణ్హన్తో భిక్ఖూనం పరిభోగత్థాయ పానీయఘటానం పరిపూరణే నియోజేసి. తం దిస్వా ఉపాసకా తస్స బహూని నిచ్చభత్తాని పట్ఠపేసుం.

సో అపరేన సమయేన లద్ధూపసమ్పదో అరహత్తం పత్వా థేరో హుత్వా ద్వాదసహి భిక్ఖూహి సద్ధిం సాణపబ్బతే వసి. తస్స పన ఞాతకా పఞ్చసతమత్తా అనుపచితకుసలకమ్మా ఉపచితమచ్ఛేరాదిపాపధమ్మా కాలం కత్వా పేతేసు నిబ్బత్తింసు. తస్స పన మాతాపితరో "ఏస అమ్హేహి పుబ్బే గేహతో నిక్కడ్ఢితో"తి సారజ్జమానా తం అనుపసఙ్కమిత్వా తస్మిం బద్ధసినేహం భాతికం పేసేసుం. సో థేరస్స గామం పిణ్డాయ పవిట్ఠసమయే దక్ఖిణజాణుమణ్డలం పథవియం పతిట్ఠాపేత్వా కతఞ్జలీ అత్తానం దస్సేత్వా **''మాతా పితా చ తే, భన్తే''**తిఆదిగాథా అవోచ. **కుణ్డినాగరియో థేరో**తిఆదయో పన ఆదితో పఞ్చ గాథా తాసం సమ్బన్ధదస్సనత్థం ధమ్మసఙ్గాహకేహి ఠపితా.

౪౦౮."కుణ్డినాగరియో థేరో, సాణవాసినివాసికో;
పోట్ఠపాదోతి నామేన, సమణో భావితిన్ద్రియో.

౪౦౯."తస్స మాతా పితా భాతా, దుగ్గతా యమలోకికా;
పాపకమ్మం కరిత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతా.

౪౧౦."తే దుగ్గతా సూచికట్టా, కిలన్తా నగ్గినో కిసా;
ఉత్తసన్తా మహత్తాసా, న దస్సేన్తి కురూరినో.

౪౧౧."తస్స భాతా వితరిత్వా, నగ్గో ఏకపథేకకో;
చతుకుణ్డికో భవిత్వాన, థేరస్స దస్సయీతుమం.

౪౧౨."థేరో చామనసికత్వా, తుణ్హీభూతో అతిక్కమి;
సో చ విఞ్ఞాపయీ థేరం, 'భాతా పేతగతో అహం'.

౪౧౩."మాతా పితా చ తే భన్తే, దుగ్గతా యమలోకికా;
పాపకమ్మం కరిత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతా.

౪౧౪.“తేన దుగ్గతా సూచికట్టా, కిలన్తా నగ్గినో కిసా;
ఉత్తసన్తా మహత్తాసా, న దస్సేన్తి కురూరినో.

౪౧౫.“అనుకమ్పస్సు కారుణికో, దత్వా అన్వాదిసాహి నో;
తవ దిన్నేన దానేన, యాపేస్సన్తి కురూరినో”తి.

౪౦౮-౯. తత్థ **కుణ్డినాగరియో థేరో**తి ఏవంనామకే నగరే జాతసంవడ్ఢత్థేరో, “కుణ్డికనగరో థేరో”తిపి పాఠో, సో ఏవత్థో. **సాణవాసినివాసికో**తి సాణపబ్బతవాసీ. **పోట్ఠపాదోతి నామేనా**తి నామేన పోట్ఠపాదో నామ. **సమణో**తి సమితపాపో. **భావితిన్ద్రియో**తి అరియమగ్గభావనాయ భావితసద్ధాదిఇన్ద్రియో, అరహాతి అత్థో. **తస్సా**తి తస్స సాణవాసిత్థేరస్స. **దుగ్గతా**తి దుగ్గతిగతా.

౪౧౦. **సూచికట్టా**తి పూతినా లూఖగత్తా అట్టకా, సూచికాతి లద్ధనామాయ ఖుప్పిపాసాయ అట్టా పీళితా. “సూచికణ్ఠా”తి కేచి పఠన్తి, సూచిఛిద్దసదిసముఖద్వారాతి అత్థో. **కిలన్తా**తి కిలన్తకాయచిత్తా. **నగ్గినో**తి నగ్గరూపా నిచ్చోళా. **కిసా**తి అట్ఠిత్తచమత్తసరీరతాయ కిసదేహా. **ఉత్తసన్తా**తి “అయం సమణో అమ్హాకం పుత్తో”తి ఓత్తప్పేన ఉత్రాసం ఆపజ్జన్తా . **మహత్తాసా**తి అత్తనా పుబ్బే కతకమ్మం పటిచ్చ సఞ్జాతమహాభయా. **న దస్సేన్తీ**తి అత్తానం న దస్సేన్తి, సమ్ముఖీభావం న గచ్ఛన్తి. **కురూరినో**తి దారుణకమ్మన్తా.

౪౧౧. **తస్స భాతా**తి సాణవాసిత్థేరస్స భాతా. **వితరిత్వా**తి వితిణ్ణో హుత్వా, ఓత్తప్పసన్తాసభయాతి అత్థో. వితురిత్వాతి వా పాఠో, తురితో హుత్వా, తరమానరూపో హుత్వాతి వుత్తం హోతి. **ఏకపథే**తి ఏకపదికమగ్గే. **ఏకకో**తి ఏకికో అదుతియో. **చతుకుణ్డికో భవిత్వానా**తి చతూహి అఙ్గేహి కుణ్డేతి అత్తభావం పవత్తేతీతి చతుకుణ్డికో, ద్వీహి జాణూహి ద్వీహి హత్థేహి గచ్ఛన్తో తిట్ఠన్తో చ, ఏవంభూతో హుత్వాతి అత్థో. సో హి ఏవం పురతో కోపీనపటిచ్ఛాదనా హోతీతి తథా అకాసి. **థేరస్స దస్సయీతుమ**న్తి థేరస్స అత్తానం ఉద్దిసయి దస్సేసి.

౪౧౨. **అమనసికత్వా**తి “అయం నామ ఏసో”తి ఏవం మనసి అకరిత్వా అనావజ్జేత్వా. **సో చా**తి సో పేతో. **భాతా పేతగతో అహ**న్తి “అహం అతీతత్తభావే భాతా, ఇదాని పేతభూతో ఇధాగతో”తి వత్వా విఞ్ఞాపయి థేరన్తి యోజనా.

౪౧౩-౫. యథా పన విఞ్ఞాపయి, తం దస్సేతుం ‘‘**మాతా పితా చా**’’తిఆదినా తిస్సో గాథా వుత్తా. తత్థ **మాతా పితా చ తే**తి తవ మాతా చ పితా చ. **అనుకమ్పస్సూ**తి అనుగ్గణ్హ అనుదయం కరోహి. **అన్వాదిసాహీ**తి ఆదిస. **నో**తి అమ్హాకం. **తవ దిన్నే**నాతి తయా దిన్నేన.

తం సుత్వా థేరో యథా పటిపజ్జి, తం దస్సేతుం –

౪౧౬.“థేరో చరిత్వా పిణ్డాయ, భిక్ఖూ అఞ్ఞే చ ద్వాదస;
ఏకజ్ఝం సన్నిపతింసు, భత్తవిస్సగ్గకారణా.

౪౧౭.“థేరో సబ్బేవ తే ఆహ, యథాలద్ధం దదాథ మే;

సఙ్ఘభత్తం కరిస్సామి, అనుకమ్పాయ ఞాతినం.

౪౧౮.“నియ్యాదయింసు థేరస్స, థేరో సఙ్ఘం నిమన్తయి;
దత్వా అన్వాదిసి థేరో, మాతు పితు చ భాతునో;
‘ఇదం మే ఞాతీనం హోతు, సుఖితా హోన్తు ఞాతయో’.

౪౧౯.“సమనన్తరానుద్దిట్ఠే, భోజనం ఉదపజ్జథ;
సుచిం పణీతం సమ్పన్నం, అనేకరసబ్యఞ్జనం.

౪౨౦.“తతో ఉద్దస్సయీ భాతా, వణ్ణవా బలవా సుఖీ;
పహూతం భోజనం భన్తే, పస్స నగ్గామ్హసే మయం;
తథా భన్తే పరక్కమ, యథా వత్థం లభామసే.

౪౨౧.“థేరో సఙ్కారకూటమ్హా, ఉచ్చినిత్వాన నన్తకే;
పిలోతికం పటం కత్వా, సఙ్ఘే చాతుద్దిసే అదా.

౪౨౨.“దత్వా అన్వాదిసీ థేరో, మాతు పితు చ భాతునో;
‘ఇదం మే ఞాతీనం హోతు, సుఖితా హోన్తు ఞాతయో’.

౪౨౩.“సమనన్తరానుద్దిట్ఠే, వత్థాని ఉదపజ్జిసుం;
తతో సువత్థవసనో, థేరస్స దస్సయీతుమం.

౪౨౪.“యావతా నన్దరాజస్స, విజితస్మిం పటిచ్ఛదా;
తతో బహుతరా భన్తే, వత్థానచ్ఛాదనాని నో.

౪౨౫.“కోసేయ్యకమ్బలీయాని, ఖోమకప్పాసికాని చ;
విపులా చ మహగ్ఘా చ, తేపాకాసేవలమ్బరే.

౪౨౬.“తే మయం పరిదహామ, యం యఞ్హి మనసో పియం;
తథా భన్తే పరక్కమ, యథా గేహం లభామసే.

౪౨౭.“థేరో పణ్ణకుటిం కత్వా, సఙ్ఘే చాతుద్దిసే అదా;
దత్వా చ అన్వాదిసీ థేరో, మాతు పితు చ భాతునో;
‘ఇదం మే ఞాతీనం హోతు, సుఖితా హోన్తు ఞాతయో’.

౪౨౮.“సమనన్తరానుద్దిట్ఠే, ఘరాని ఉదపజ్జిసుం;
కూటాగారనివేసనా, విభత్తా భాగసో మితా.

౪౨౯.“న మనుస్సేసు ఈదిసా, యాదిసా నో ఘరా ఇధ;
అపి దిబ్బేసు యాదిసా, తాదిసా నో ఘరా ఇధ.

౪౩౦.“దద్దల్లమానా ఆభేన్తి, సమన్తా చతురో దిసా;
తథా భన్తే పరక్కమ, యథా పానీయం లభామసే.

౪౩౧.“థేరో కరణం పూరేత్వా, సఙ్ఘే చాతుద్దిసే అదా;
దత్వా అన్వాదిసీ థేరో, మాతు పితు చ భాతునో;
‘ఇదం మే ఞాతీనం హోతు, సుఖితా హోన్తు ఞాతయో’.

౪౩౨.“సమనన్తరానుద్దిట్ఠే, పానీయం ఉదపజ్జథ;
గమ్భీరా చతురస్సా చ, పోక్ఖరఞ్ఞో సునిమ్మితా.

౪౩౩.“సీతోదికా సుప్పతిత్థా, సీతా అప్పటిగన్ధియా;
పదుముప్పలసఞ్ఛన్నా, వారికిఞ్జక్ఖపూరితా.

౪౩౪.“తత్థ న్హత్వా పివిత్వా చ, థేరస్స పటిదస్సయుం;
పహూతం పానీయం భన్తే, పాదా దుక్ఖా ఫలన్తి నో.

౪౩౫.“ఆహిణ్డమానా ఖఞ్జామ, సక్ఖరే కుసకణ్టకే;
తథా భన్తే పరక్కమ, యథా యానం లభామసే.

౪౩౬.“థేరో సిపాటికం లద్ధా, సఙ్ఘే చాతుద్దిసే అదా;
దత్వా అన్వాదిసీ థేరో, మాతు పితు చ భాతునో;
‘ఇదం మే ఞాతీనం హోతు, సుఖితా హోన్తు ఞాతయో’.

౪౩౭.“సమనన్తరానుద్దిట్ఠే , పేతా రథేన మాగముం;
అనుకమ్పితమ్హ భదన్తే, భత్తేనచ్ఛాదనేన చ.

౪౩౮.“ఘరేన పానీయదానేన, యానదానేన చూభయం;
మునిం కారుణికం లోకే, భన్తే వన్దితుమాగతా”తి. – గాథాయో ఆహంసు;

౪౧౬-౭. తత్థ **థేరో చరిత్వా పిణ్డాయా**తి థేరో పిణ్డాపాతచారికాయ చరిత్వా. **భిక్ఖూ అఞ్ఞే చ ద్వాదసా**తి థేరేన సహ వసన్తా అఞ్ఞే చ ద్వాదస భిక్ఖూ **ఏకజ్ఝం** ఏకతో **సన్నిపతింసు**. కస్మాతి చే? **భత్తవిస్సగ్గకారణా**తి భత్తకిచ్చకారణా భుఞ్జననిమిత్తం. **తే**తి తే భిక్ఖూ. **యథాలద్ధన్తి** యం యం లద్ధం. **దదాథా**తి దేథ.

౪౧౮. **నియ్యాదయింసూతి** అదంసు. **సఙ్ఘం నిమన్తయీతి** తే ఏవ ద్వాదస భిక్ఖూ సఙ్ఘుద్దేసవసేన తం భత్తం దాతుం నిమన్తేసి. **అన్వాదిసీతి** ఆదిసి. తత్థ యేసం అన్వాదిసి, తే దస్సేతుం ''**మాతు పితు చ భాతునో, ఇదం మే ఞాతీనం హోతు, సుఖితా హోన్తు ఞాతయో**''తి వుత్తం.

౪౧౯. **సమనన్తరానుద్దిట్ఠే**తి ఉద్దిట్ఠసమనన్తరమేవ. **భోజనం ఉదపజ్జథా**తి తేసం పేతానం భోజనం ఉప్పజ్జి. కీదిసన్తి ఆహ ''**సుచి**''న్తిఆది. తత్థ **అనేకరసబ్యఞ్జన**న్తి నానారసేహి బ్యఞ్జనేహి యుత్తం, అథ వా అనేకరసం అనేకబ్యఞ్జనఞ్చ. **తతో**తి భోజనలాభతో పచ్ఛా.

౪౨౦. **ఉద్దస్సయీ భాతా**తి భాతికభూతో పేతో థేరస్స అత్తానం దస్సేసి. **వణ్ణవా బలవా సుఖీ**తి తేన భోజనలాభేన తావదేవ రూపసమ్పన్నో బలసమ్పన్నో సుఖితోవ హుత్వా. **పహూతం భోజనం, భన్తే**తి, భన్తే, తవ దానానుభావేన పహూతం అనప్పకం భోజనం అమ్హేహి లద్ధం. **పస్స నగ్గామ్హసే**తి ఓలోకేహి, నగ్గికా పన అమ్హ, తస్మా తథా, భన్తే, **పరక్కమ** పయోగం కరోహి. **యథా వత్థం లభామసే**తి యేన పకారేన యాదిసేన పయోగేన సబ్బేవ మయం వత్థాని లభేయ్యామ, తథా వాయమథాతి అత్థో.

౪౨౧. **సఙ్కారకూటమ్హా**తి తత్థ తత్థ సఙ్కారట్ఠానతో. **ఉచ్చినిత్వానా**తి గవేసనవసేన గహేత్వా. **నన్తకే**తి ఛిన్నపరియన్తే ఛడ్డితదుస్సఖణ్డే . తే పన యస్మా ఖణ్డభూతా పిలోతికా నామ హోన్తి, తాహి చ థేరో చీవరం కత్వా సఙ్ఘస్స అదాసి, తస్మా ఆహ ''**పిలోతికం పటం కత్వా, సఙ్ఘే చాతుద్దిసే అదా**''తి. తత్థ **సఙ్ఘే చాతుద్దిసే అదా**తి చతూహిపి దిసాహి ఆగతభిక్ఖుసఙ్ఘస్స అదాసి. సమ్పదానత్థే హి ఇదం భుమ్మవచనం.

౪౨౩-౪. **సువత్థవసనో**తి సున్దరవత్థవసనో. **థేరస్స దస్సయీతుమ**న్తి థేరస్స అత్తానం దస్సయి దస్సేసి, పాకటో అహోసి. పటిచ్ఛాదయతి ఏత్థాతి **పటిచ్ఛదా.**

౪౨౮-౯. **కూటాగారనివేసనా**తి కూటాగారభూతా తదఞ్ఞనివేసనసఙ్ఖాతా చ ఘరా. లిఙ్గవిపల్లాసవసేన హేతం వుత్తం. **విభత్తా**తి సమచతురస్సఆయతవట్టసణ్ఠానాదివసేన విభత్తా. **భాగసో మితా**తి భాగేన పరిచ్ఛిన్నా. **నో**తి అమ్హాకం. **ఇధా**తి ఇమస్మిం పేతలోకే. **అపి దిబ్బేసూతి అపీ**తి నిపాతమత్తం, దేవలోకేసూతి అత్థో.

౪౩౧. **కరణ**న్తి ధమకరణం. **పూరేత్వా**తి ఉదకస్స పూరేత్వా. **వారికిఞ్జక్ఖపూరితా**తి తత్థ తత్థ వారిమత్థకే పదుముప్పలాదీనం కేసరభారేహి సఞ్ఛాదితవసేన పూరితా. **ఫలన్తీ**తి పుప్ఫన్తి, పణ్ణికపరియన్తాదీసు విదాలేన్తీతి అత్థో.

౪౩౫-౬. **ఆహిణ్డమానా**తి విచరమానా. **ఖఞ్జామా**తి ఖఞ్జనవసేన గచ్ఛామ. **సక్ఖరే కుసకణ్టకే**తి సక్ఖరవతి కుసకణ్టకవతి చ భూమిభాగే, సక్ఖరే కుసకణ్టకే చ అక్కమన్తాతి అత్థో. **యాన**న్తి రథవయ్హాదికం యంకిఞ్చి యానం. **సిపాటిక**న్తి ఏకపటలఉపాహనం.

౪౩౭-౮. **రథేన మాగమ**న్తి మకారో పదసన్ధికరో, రథేన ఆగమంసు. **ఉభయ**న్తి ఉభయేన దానేన, యానదానేన చేవ భత్తాదిచతుపచ్చయదానేన చ. పానీయదానేన హేత్థ భేసజ్జదానమ్పి సఙ్గహితం. సేసం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానమేవాతి.

థేరో తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా “యథా ఇమే ఏతరహి, ఏవం త్వమ్పి ఇతో అనన్తరాతీతే అత్తభావే పేతో హుత్వా మహాదుక్ఖం అనుభవీ”తి వత్వా థేరేన యాచితో సుత్తపేతవత్థుం కథేత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. తం సుత్వా మహాజనో సఞ్జాతసంవేగో దానసీలాదిపుఞ్ఞకమ్మనిరతో అహోసీతి.

సాణవాసిత్థేరపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. రథకారపేతివత్థువణ్ణనా

వేళురియథమ్భం రుచిరం పభస్సరన్తి ఇదం సత్థరి సావత్థియం విహరన్తే అఞ్ఞతరం పేతిం ఆరబ్భ వుత్తం. అతీతే కిర కస్సపస్స భగవతో కాలే అఞ్ఞతరా ఇత్థీ సీలాచారసమ్పన్నా కల్యాణమిత్తసన్నిస్సయేన సాసనే అభిప్పసన్నా సువిభత్తవిచిత్రభిత్తిథమ్భసోపానభూమితలం అతివియ దస్సనీయం ఏకం ఆవాసం కత్వా తత్థ భిక్ఖూ నిసీదాపేత్వా పణీతేన ఆహారేన పరివిసిత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘస్స నియ్యాదేసి. సా అపరేన సమయేన కాలం కత్వా అఞ్ఞస్స పాపకమ్మస్స వసేన హిమవతి పబ్బతరాజే రథకారదహం నిస్సాయ విమానపేతీ హుత్వా నిబ్బత్తి. తస్సా సఙ్ఘస్స ఆవాసదానపుఞ్ఞానుభావేన సబ్బరతనమయం ఉళారం అతివియ సమన్తతో పాసాదికం మనోహరం రమణీయం పోక్ఖరణియం నన్దనవనసదిసం ఉపసోభితం విమానం నిబ్బత్తి, సయఞ్చ సువణ్ణవణ్ణా అభిరూపా దస్సనీయా పాసాదికా అహోసి.

సా తత్థ పురిసేహి వినావ దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవన్తీ విహరతి. తస్సా తత్థ దీఘరత్తం నిప్పురిసాయ వసన్తియా అనభిరతి ఉప్పన్నా. సా ఉక్కణ్ఠితా హుత్వా “అత్థేసో ఉపాయో”తి చిన్తేత్వా దిబ్బాని అమ్బపక్కాని నదియం పక్ఖిపతి. సబ్బం కణ్ణముణ్డపేతివత్థుస్మిం ఆగతనయేనేవ వేదితబ్బం. ఇధ పన బారాణసివాసీ ఏకో మాణవో గఙ్గాయ తేసు ఏకం అమ్బఫలం దిస్వా తస్స పభవం గవేసన్తో అనుక్కమేన తం ఠానం గన్త్వా నదిం దిస్వా తదనుసారేన తస్సా వసనట్ఠానం గతో. సా తం దిస్వా అత్తనో వసనట్ఠానం నేత్వా పటిసన్థారం కరోన్తీ నిసీది. సో తస్సా వసనట్ఠానసమ్పత్తిం దిస్వా పుచ్ఛన్తో –

౪౩౯. “వేళురియథమ్భం రుచిరం పభస్సరం, విమానమారుయ్హ అనేకచిత్తం;
తత్థచ్ఛసి దేవి మహానుభావే, పథద్ధని పన్నరసేవ చన్దో.

౪౪౦. “వణ్ణో చ తే కనకస్స సన్నిభో, ఉత్తత్తరూపో భుస దస్సనేయ్యో;
పల్లఙ్కసేట్ఠే అతులే నిసిన్నా, ఏకా తువం నత్థి చ తుయ్హ సామికో.

౪౪౧. “ఇమా చ తే పోక్ఖరణీ సమన్తా, పహూతమల్యా బహుపుణ్డరీకా;
సువణ్ణచుణ్ణేహి సమన్తమోత్థతా, న తత్థ పఙ్కో పణకో చ విజ్జతి.

౪౪౨. “హంసా చిమే దస్సనీయా మనోరమా, ఉదకస్మిమనుపరియన్తి సబ్బదా;
సమయ్య వగ్గూపనదన్తి సబ్బే, బిన్దుస్సరా దున్దుభీనంవ ఘోసో.

౪౪౩. “దద్దల్లమానా యససా యసస్సినీ, నావాయ చ త్వం అవలమ్బ తిట్ఠసి;
ఆళారపమ్హే హసితే పియంవదే, సబ్బఙ్గకల్యాణి భుసం విరోచసి.

౪౪౪."ఇదం విమానం విరజం సమే ఠితం, ఉయ్యానవన్తం రతినన్దివడ్ఢనం;

ఇచ్ఛామహం నారి అనోమదస్సనే, తయా సహ నన్దనే ఇధ మోదితు"న్తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

౪౩౮. తత్థ **తత్థా**తి తస్మిం విమానే. **అచ్ఛసీ**తి ఇచ్ఛితిచ్ఛితకాలే నిసీదసి. **దేవీ**తి తం ఆలపతి. **మహానుభావే**తి మహతా దిబ్బానుభావేన సమన్నాగతే. **పథద్ధనీ**తి అత్తనో పథభూతే అద్ధని, గగనతలమగ్గేతి అత్థో. **పన్నరసేవ చన్దో**తి పుణ్ణమాసియం పరిపుణ్ణమణ్డలో చన్దో వియ విజ్జోతమానాతి అత్థో.

౪౪౦. **వణ్ణో చ తే కనకస్స సన్నిభో**తి తవ వణ్ణో చ ఉత్తత్తసిఙ్గీసువణ్ణేన సదిసో అతివియ మనోహరో. తేనాహ "**ఉత్తత్తరూపో భుస దస్సనేయ్యో**"తి. **అతులే**తి మహారహే. **అతులే**తి వా దేవతాయ ఆలపనం, అసదిసరూపేతి అత్థో. **నత్థి చ తుయ్హ సామికో**తి తుయ్హం సామికో చ నత్థి.

౪౪౧. **పహూతమల్యా**తి కమలకువలయాదిబహువిధకుసుమవతియో . **సువణ్ణచుణ్ణేహీ**తి సువణ్ణవాలుకాహి. **సమన్తమోత్థతా**తి సమన్తతో ఓకిణ్ణా. **తత్థా**తి తాసు పోక్ఖరణీసు. **పఙ్కో పణకో చా**తి కద్దమో వా ఉదకపిచ్ఛిల్లో వా న విజ్జతి.

౪౪౨. **హంసా చిమే దస్సనీయా మనోరమా**తి ఇమే హంసా చ దస్సనసుఖా మనోరమా చ. **అనుపరియన్తీ**తి అనువిచరన్తి. **సబ్బదా**తి సబ్బేసు ఉతూసు. **సమయ్యా**తి సఙ్గమ్మ. **వగ్గూ**తి మధురం. **ఉపనదన్తీ**తి వికూజన్తి. **బిన్దుస్సరా**తి అవిసటస్సరా సమ్పిణ్డితస్సరా. **దున్దుభీనంవ ఘోసో**తి వగ్గుబిన్దుస్సరభావేన దున్దుభీనం వియ తవ పోక్ఖరణియం హంసానం ఘోసోతి అత్థో.

౪౪౩. **దద్దల్లమానా**తి అతివియ అభిజలన్తీ. **యససా**తి దేవిద్ధియా. **నావాయా**తి దోణియం. పోక్ఖరణియఞ్హి పదుమినియం సువణ్ణనావాయ మహారహే పల్లఙ్కే నిసీదిత్వా ఉదకకీళం కీళన్తిం పేతిం దిస్వా ఏవమాహ. **అవలమ్బా**తి అవలమ్బిత్వా అపస్సేనం అపస్సాయ. **తిట్ఠసీ**తి ఇదం ఠానసద్దస్స గతినివత్తి అత్థత్తా గతియా పటిక్ఖేపవచనం. "నిసజ్జసీ"తి వా పాఠో, నిసీదసిచ్చేవస్స అత్థో దట్ఠబ్బో. **ఆళారపమ్హే**తి వేల్లితదీఘనీలపఖుమే. **హసితే**తి హసితమహాహసితముఖే. **పియంవదే**తి పియభాణినీ. **సబ్బఙ్గకల్యాణీ**తి సబ్బేహి అఙ్గేహి సున్దరే, సోభనసబ్బఙ్గపచ్చఙ్గీతి అత్థో. **విరోచసీ**తి విరాజేసి.

౪౪౪. **విరజ**న్తి విగతరజం నిద్దోసం. **సమే ఠిత**న్తి సమే భూమిభాగే ఠితం, చతురస్ససోభితతాయ వా సమభాగే ఠితం, సమన్తభద్దకన్తి అత్థో. **ఉయ్యానవన్త**న్తి నన్దనవనసహితం. **రతినన్దివడ్ఢన**న్తి రతిఞ్చ నన్దిఞ్చ వడ్ఢేతీతి రతినన్దివడ్ఢనం, సుఖస్స చ పీతియా చ సంవడ్ఢనన్తి అత్థో. **నారీ**తి తస్సా ఆలపనం. **అనోమదస్సనే**తి పరిపుణ్ణఅఙ్గపచ్చఙ్గతాయ అనిన్దితదస్సనే. **నన్దనే**తి నన్దనకరే. **ఇధా**తి నన్దనవనే, విమానే వా. **మోదితు**న్తి అభిరమితుం ఇచ్ఛామీతి యోజనా.

ఏవం తేన మాణవేన వుత్తే సా విమానపేతిదేవతా తస్స పటివచనం దేన్తీ –

౪౪౫."కరోహి కమ్మం ఇధ వేదనీయం, చిత్తఞ్చ తే ఇధ నిహితం భవతు;

కత్వాన కమ్మం ఇధ వేదనీయం, ఏవం మమం లచ్ఛసి కామకామిని"న్తి. –

గాథమాహ. తత్థ **కరోహి కమ్మం ఇధ వేదనీయ**న్తి ఇధ ఇమస్మిం దిబ్బట్ఠానే విపచ్చనకం విపాకదాయకం కుసలకమ్మం కరోహి పసవేయ్యాసి. **ఇధ నిహిత**న్తి ఇధూపనీతం, "ఇధ నిన్న"న్తి వా పాఠో, ఇమస్మిం ఠానే నిన్నం పోణం పబ్భారం తవ చిత్తం భవతు హోతు. **మమ**న్తి మం. **లచ్ఛసీ**తి లభిస్ససి.

సో మాణవో తస్సా విమానపేతియా వచనం సుత్వా తతో మనుస్సపథం గతో తత్థ చిత్తం పణిధాయ తజ్జం పుఞ్ఞకమ్మం కత్వా నచిరస్సేవ కాలం కత్వా తత్థ నిబ్బత్తి తస్సా పేతియా సహబ్యతం. తమత్థం పకాసేన్తా సఙ్గీతికారా –

౪౪౬."సాధూతి సో తస్సా పటిస్సుణిత్వా,
అకాసి కమ్మం తహిం వేదనీయం;
కత్వాన కమ్మం తహిం వేదనీయం,
ఉపపజ్జి సో మాణవో తస్సా సహబ్యత"న్తి. –

ఓసానగాథమాహంసు. తత్థ **సాధూ**తి సమ్పటిచ్ఛనే నిపాతో. **తస్సా**తి తస్సా విమానపేతియా. **పటిస్సుణిత్వా**తి తస్సా వచనం సమ్పటిచ్ఛిత్వా. **తహిం వేదనీయ**న్తి తస్మిం విమానే తాయ సద్ధిం వేదితబ్బసుఖవిపాకం కుసలకమ్మం. **సహబ్యత**న్తి సహభావం. సో మాణవో తస్సా సహబ్యతం ఉపపజ్జీతి యోజనా. సేసం ఉత్తానమేవ.

ఏవం తేసు తత్థ చిరకాలం దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవన్తేసు పురిసో కమ్మస్స పరిక్ఖయేన కాలమకాసి, ఇత్థీ పన అత్తనో పుఞ్ఞకమ్మస్స ఖేత్తఙ్గతభావేన ఏకం బుద్ధన్తరం తత్థ పరిపుణ్ణం కత్వా వసి. అథ అమ్హాకం భగవతి లోకే ఉప్పజ్జిత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కే అనుక్కమేన జేతవనే విహరన్తే ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో ఏకదివసం పబ్బతచారికం చరమానో తం విమానఞ్చ విమానపేతిఞ్చ దిస్వా "వేళురియథమ్భం రుచిరం పభస్సర"న్తిఆదికాహి గాథాహి పుచ్ఛి. సా చస్స ఆదితో పట్ఠాయ సబ్బం అత్తనో పవత్తిం ఆరోచేసి. తం సుత్వా థేరో సావత్థిం ఆగన్త్వా భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. తం సుత్వా మహాజనో దానాదిపుఞ్ఞధమ్మనిరతో అహోసీతి.

రథకారపేతివత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. భుసపేతవత్థువణ్ణనా

భుసాని ఏకో సాలిం పునాపరోతి ఇదం సత్థరి సావత్థియం విహరన్తే చత్తారో పేతే ఆరబ్భ వుత్తం. సావత్థియా కిర అవిదూరే అఞ్ఞతరస్మిం గామకే ఏకో కూటవాణిజో కూటమానాదీహి జీవికం కప్పేసి. సో సాలిపలాపే గహేత్వా తమ్బమత్తికాయ పరిభావేత్వా గరుతరే కత్వా రత్తసాలీహి సద్ధిం మిస్సేత్వా విక్కిణి. తస్స పుత్తో "ఘరం ఆగతానం మమ మిత్తసుహజ్జానం సమ్మానం న కరోతీ"తి కుపితో యుగచమ్మం గహేత్వా మాతుసీసే పహారమదాసి. తస్స సుణిసా సబ్బేసం అత్థాయ ఠపితమంసం చోరికాయ ఖాదిత్వా పున తేహి అనుయుఞ్జియమానా "సచే మయా తం మంసం ఖాదితం, భవే భవే అత్తనో పిట్ఠిమంసం కన్తిత్వా ఖాదేయ్య"న్తి సపథమకాసి. భరియా పనస్స కిఞ్చిదేవ ఉపకరణం యాచన్తానం "నత్థీ"తి వత్వా తేహి నిప్పీళియమానా "సచే సన్తం నత్థీతి వదామి, జాతజాతట్ఠానే గూథభక్ఖా భవేయ్య"న్తి ముసావాదేన సపథమకాసి.

తే చత్తారోపి జనా అపరేన సమయేన కాలం కత్వా విఞ్ఝాటవియం పేతా హుత్వా నిబ్బత్తింసు. తత్థ కూటవాణిజో కమ్మఫలేన పజ్జలన్తం భుసం ఉభోహి హత్థేహి గహేత్వా అత్తనో మత్థకే ఆకిరిత్వా మహాదుక్ఖం అనుభవతి, తస్స పుత్తో అయోమయేహి ముగ్గరేహి సయమేవ అత్తనో సీసం భిన్దిత్వా అనప్పకం దుక్ఖం పచ్చనుభోతి. తస్స సుణిసా కమ్మఫలేన సునిసితేహి అతివియ విపులాయతేహి నఖేహి అత్తనో పిట్ఠిమంసాని కన్తిత్వా ఖాదన్తీ అపరిమితం దుక్ఖం అనుభవతి, తస్స భరియాయ సుగన్ధం సువిసుద్ధం అపగతకాళకం సాలిభత్తం ఉపనీతమత్తమేవ నానావిధకిమికులాకులం పరమదుగ్గన్ధజేగుచ్ఛం గూథం సమ్పజ్జతి, తం సా ఉభోహి హత్థేహి పరిగ్గహేత్వా భుఞ్జన్తీ మహాదుక్ఖం పటిసంవేదేతి.

ఏవం తేసు చతూసు జనేసు పేతేసు నిబ్బత్తిత్వా మహాదుక్ఖం అనుభవన్తేసు ఆయస్మా మహామోగ్గలానో పబ్బతచారికం చరన్తో ఏకదివసం తం ఠానం గతో. తే పేతే దిస్వా –

౪౪౭."భుసాని ఏకో సాలిం పునాపరో, అయఞ్చ నారీ సకమంసలోహితం;
తువఞ్చ గూథం అసుచిం అకన్తం, పరిభుఞ్జసి కిస్స అయం విపాకో"తి. –

ఇమాయ గాథాయ తేహి కతకమ్మం పుచ్ఛి. తత్థ **భుసానీ**తి పలాపాని. **ఏకో**తి ఏకకో. **సాలి**న్తి సాలినో. సామిఅత్థే హేతం ఉపయోగవచనం, సాలినో పలాపాని పజ్జలన్తాని అత్తనో సీసే అవకిరతీతి అధిప్పాయో. **పునాపరో**తి పున అపరో. యో హి సో మాతుసీసం పహరి, సో అయోముగ్గరేహి అత్తనో సీసం పహరిత్వా సీసభేదం పాపుణాతి, తం సన్ధాయ వదతి. **సకమంసలోహిత**న్తి అత్తనో పిట్ఠిమంసం లోహితఞ్చ పరిభుఞ్జతీతి యోజనా. **అకన్త**న్తి అమనాపం జేగుచ్ఛం. **కిస్స అయం విపాకో**తి కతమస్స పాపకమ్మస్స ఇదం ఫలం, యం ఇదాని తుమ్హేహి పచ్చనుభవీయతీతి అత్థో.

ఏవం థేరేన తేహి కతకమ్మే పుచ్ఛితే కూటవాణిజస్స భరియా సబ్బేహి తేహి కతకమ్మం ఆచిక్ఖన్తీ –

౪౪౮."అయం పురే మాతరం హింసతి, అయం పన కూటవాణిజో;
అయం మంసాని ఖాదిత్వా, ముసావాదేన వఞ్చేతి.

౪౪౯."అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, అగారినీ సబ్బకులస్స ఇస్సరా;
సన్తేసు పరిగుహామి, మా చ కిఞ్చి ఇతో అదం.

౪౫౦."ముసావాదేన ఛాదేమి, నత్థి ఏతం మమ గేహే;
సచే సన్తం నిగుహామి, గూథో మే హోతు భోజనం.

౪౫౧."తస్స కమ్మస్స విపాకేన, ముసావాదస్స చూభయం;
సుగన్ధం సాలినో భత్తం, గూథం మే పరివత్తతి.

౪౫౨."అవఞ్ఝాని చ కమ్మాని, న హి కమ్మం వినస్సతి;
దుగ్గన్ధం కిమినం మీళ్హం, భుఞ్జామి చ పివామి చా"తి. – గాథా అభాసి;

౪౪౮. తత్థ **అయన్తి** పుత్తం దస్సేన్తి వదతి. **హింసతీతి** థామేన పరిబాధేతి, ముగ్గరేన పహరతీతి అత్థో. **కూటవాణిజోతి** ఖలవాణిజో, వఞ్చనాయ వణిజ్జకారకోతి అత్థో . **మంసాని ఖాదిత్వాతి** పరేహి సాధారణమంసం ఖాదిత్వా "న ఖాదామీ"తి ముసావాదేన తే వఞ్చేతి.

౪౪౯-౫౦. **అగారినీతి** గేహసామినీ. **సన్తేసూతి** విజ్జమానేస్వేవ పరేహి యాచితఉపకరణేసు. **పరిగుహామీతి** పటిచ్ఛాదేసిం. కాలవిపల్లాసేన హేతం వుత్తం. **మా చ కిఞ్చి ఇతో అదన్తి** ఇతో మమ సన్తకతో కిఞ్చిమత్తమ్పి అత్థికస్స పరస్స న అదాసిం. **ఛాదేమితి** "నత్థి ఏతం మమ గేహే"తి ముసావాదేన ఛాదేసిం.

౪౫౧-౨. **గూథం మే పరివత్తతీతి** సుగన్ధం సాలిభత్తం మయ్హం కమ్మవసేన గూథభావేన పరివత్తతి పరిణమతి. **అవఞ్ఝానీతి** అమోఘాని అనిప్ఫలాని. **న హి కమ్మం వినస్సతీతి** యథూపచితం కమ్మం ఫలం అదత్వా న హి వినస్సతి. **కిమినన్తి** కిమివన్తం సఞ్జాతకిమికులం. **మీళ్హన్తి** గూథం. సేసం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానమేవ.

ఏవం థేరో తస్సా పేతియా వచనం సుత్వా తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

భుసపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. కుమారపేతవత్థువణ్ణనా

అచ్ఛేరరూపం సుగతస్స ఞాణన్తి ఇదం కుమారపేతవత్థు. తస్స కా ఉప్పత్తి? సావత్థియం కిర బహూ ఉపాసకా ధమ్మగణా హుత్వా నగరే మహన్తం మణ్డపం కారేత్వా తం నానావణ్ణేహి వత్థేహి అలఙ్కరిత్వా కాలస్సేవ సత్థారం భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ నిమన్తేత్వా మహారహవరపచ్చత్థరణత్థతేసు ఆసనేసు బుద్ధప్పముఖం భిక్ఖుసఙ్ఘం నిసీదాపేత్వా గన్ధపుప్ఫాదీహి పూజేత్వా మహాదానం పవత్తేన్తి. తం దిస్వా అఞ్ఞతరో మచ్ఛేరమలపరియుట్ఠితచిత్తో పురిసో తం సక్కారం అసహమానో ఏవమాహ – "వరమేతం సబ్బం సఙ్కారకూటే ఛడ్డితం, న త్వేవ ఇమేసం ముణ్డకానం దిన్న"న్తి. తం సుత్వా ఉపాసకా సంవిగ్గమానసా "భారియం వత ఇమినా పురిసేన పాపం పసుతం, యేన ఏవం బుద్ధప్పముఖే భిక్ఖుసఙ్ఘే అపరద్ధ"న్తి తమత్థం తస్స మాతుయా ఆరోచేత్వా "గచ్ఛ, త్వం ససావకసఙ్ఘం భగవన్తం ఖమాపేహీ"తి ఆహంసు. సా "సాధూ"తి పటిస్సుణిత్వా పుత్తం సన్తజ్జేన్తీ సఞ్ఞాపేత్వా భగవన్తం భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ ఉపసఙ్కమిత్వా పుత్తేన కతఅచ్చయం దేసేన్తీ ఖమాపేత్వా భగవతో భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ సత్తాహం యాగుదానేన పూజం అకాసి. తస్సా పుత్తో నచిరస్సేవ కాలం కత్వా కిలిట్ఠకమ్మూపజీవినియా గణికాయ కుచ్ఛియం నిబ్బత్తి. సా చ నం జాతమత్తంయేవ "దారకో"తి ఞత్వా సుసానే ఛడ్డాపేసి. సో తత్థ అత్తనో పుఞ్ఞబలేనేవ గహితారక్ఖో కేనచి అనుపద్దుతో మాతు-అఙ్కే వియ సుఖం సుపి. దేవతా తస్స ఆరక్ఖం గణ్హింసూతి చ వదన్తి.

అథ భగవా పచ్చూససమయే మహాకరుణాసమాపత్తితో వుట్ఠాయ బుద్ధచక్ఖునా లోకం వోలోకేన్తో తం దారకం సివథికాయ ఛడ్డితం దిస్వా సూరియుగ్గమనవేలాయ సివథికం అగమాసి. "సత్థా ఇధాగతో, కారణేనేత్థ భవితబ్బ"న్తి మహాజనో సన్నిపతి. భగవా సన్నిపతితపరిసాయ "నాయం దారకో ఓఞ్ఞాతబ్బో, యదిపి ఇదాని సుసానే ఛడ్డితో అనాథో ఠితో, ఆయతిం పన దిట్ఠేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చ ఉళారసమ్పత్తిం పటిలభిస్సతీ"తి వత్వా తేహి మనుస్సేహి "కిం ను ఖో, భన్తే, ఇమినా పురిమజాతియం కతం కమ్మ"న్తి పుట్ఠో –

“బుద్ధపముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స, పూజం అకాసి జనతా ఉళారం;

తత్రస్స చిత్తస్సహు అఞ్ఞథత్తం, వాచం అభాసి ఫరుసం అసబ్భ”న్తి. –

ఆదినా నయేన దారకేన కతకమ్మం ఆయతిం పత్తబ్బం సమ్పత్తిఞ్చ పకాసేత్వా సన్నిపతితాయ పరిసాయ అజ్ఝాసయానురూపం ధమ్మం కథేత్వా ఉపరి సాముక్కంసికం ధమ్మదేసనం అకాసి. సచ్చపరియోసానే చతురాసీతియా పాణసహస్సానం ధమ్మాభిసమయో అహోసి, తఞ్చ దారకం అసీతికోటివిభవో ఏకో కుటుమ్బికో భగవతో సమ్ముఖావ “మయ్హం పుత్తో”తి అగ్గహేసి. భగవా “ఏత్తకేన అయం దారకో రక్ఖితో, మహాజనస్స చ అనుగ్గహో కతో”తి విహారం అగమాసి.

సో అపరేన సమయేన తస్మిం కుటుమ్బికే కాలకతే తేన నియ్యాదితం ధనం పటిపజ్జిత్వా కుటుమ్బం సణ్ఠపేన్తో తస్మిం నగరేయేవ మహావిభవో గహపతి హుత్వా దానాదినిరతో అహోసి. అథేకదివసం భిక్ఖూ ధమ్మసభాయం కథం సముట్ఠాపేసుం – “అహో నూన సత్థా సత్తేసు అనుకమ్పకో, సోపి నామ దారకో తదా అనాథో రితో ఏతరహి మహతిం సమ్పత్తిం పచ్చనుభవతి, ఉళారాని చ పుఞ్ఞాని కరోతీ”తి. తం సుత్వా సత్థా “న, భిక్ఖవే, తస్స ఏత్తకావ సమ్పత్తి, అథ ఖో ఆయుపరియోసానే తావతింసభవనే సక్కస్స దేవరఞ్ఞో పుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తిస్సతి, మహతిం దిబ్బసమ్పత్తిఞ్చ పటిలభిస్సతీ”తి బ్యాకాసి. తం సుత్వా భిక్ఖూ చ మహాజనో చ “ఇదం కిర కారణం దిస్వా దీఘదస్సీ భగవా జాతమత్తస్సేవస్స ఆమకసుసానే ఛడ్డితస్స తత్థ గన్త్వా సఙ్గహం అకాసీ”తి సత్థు ఞాణవిసేసం థోమేత్వా తస్మిం అత్తభావే తస్స పవత్తిం కథేసుం. తమత్థం దీపేన్తా సఙ్గీతికారా –

౪౫౩.“అచ్ఛేరరూపం సుగతస్స ఞాణం, సత్థా యథా పుగ్గలం బ్యాకాసి;

ఉస్సన్నపుఞ్ఞాపి భవన్తి హేకే, పరిత్తపుఞ్ఞాపి భవన్తి హేకే.

౪౫౪.“అయం కుమారో సీవథికాయ ఛడ్డితో, అఙ్గుట్ఠస్నేహేన యాపేతి రత్తిం;

న యక్ఖభూతా న సరీసపా వా, విహేఠయేయ్యుం కతపుఞ్ఞం కుమారం.

౪౫౫.“సునఖాపిమస్స పలిహింసు పాదే, ధఙ్కా సిఙ్గాలా పరివత్తయన్తి;

గబ్భాసయం పక్ఖిగణా హరన్తి, కాకా పన అక్ఖిమలం హరన్తి.

౪౫౬.“నయిమస్స రక్ఖం విదహింసు కేచి, న ఓసధం సాసపధూపనం వా;

నక్ఖత్తయోగమ్పి న అగ్గహేసుం, న సబ్బధఞ్ఞానిపి ఆకిరింసు.

౪౫౭.“ఏతాదిసం ఉత్తమకిచ్ఛపత్తం, రత్తాభతం సీవథికాయ ఛడ్డితం;

నోనీతపిణ్డంవ పవేధమానం, ససంసయం జీవితసావసేసం.

౪౫౮.“తమద్దసా దేవమనుస్సపూజితో, దిస్వా చ తం బ్యాకరి భూరిపఞ్ఞో;

‘అయం కుమారో నగరస్సిమస్స, అగ్గకులికో భవిస్సతి భోగతో చ’.

౪౫౯.“కిస్స వతం కిం పన బ్రహ్మచరియం, కిస్స సుచిణ్ణస్స అయం విపాకో;

ఏతాదిసం బ్యసనం పాపుణిత్వా, తం తాదిసం పచ్చనుభోస్సతిద్ధీ”న్తి. –

ఛ గాథా అవోచుం.

౪౨౩. తత్థ **అచ్ఛేరరూప**న్తి అచ్ఛరియసభావం. **సుగతస్స ఞాణ**న్తి అఞ్ఞేహి అసాధారణం సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఞాణం, ఆసయానుసయఞాణాదిసబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణమేవ సన్ధాయ వుత్తం. తయిదం అఞ్ఞేసం అవిసయభూతం కథం ఞాణన్తి ఆహ ‘‘**సత్థా యథా పుగ్గలం బ్యాకాసీ**’’తి. తేన సత్థు దేసనాయ ఏవ ఞాణస్స అచ్ఛరియభావో విఞ్ఞాయతీతి దస్సేతి.

ఇదాని బ్యాకరణం దస్సేన్తో ‘‘**ఉస్సన్నపుఞ్ఞాపి భవన్తి హేకే, పరిత్తపుఞ్ఞాపి భవన్తి హేకే**’’తి ఆహ. తస్సత్థో – ఉస్సన్నకుసలధమ్మాపి ఇధేకచ్చే పుగ్గలా లద్ధపచ్చయస్స అపుఞ్ఞస్స వసేన జాతిఆదినా నిహీనా భవన్తి, పరిత్తపుఞ్ఞాపి అప్పతరపుఞ్ఞధమ్మాపి ఏకే సత్తా ఖేత్తసమ్పత్తిఆదినా తస్స పుఞ్ఞస్స మహాజుతికతాయ ఉళారా భవన్తీతి.

౪౨౪. సీవథికాయాతి సుసానే. **అఙ్గుట్ఠస్నేహేనా**తి అఙ్గుట్ఠతో పవత్తస్నేహేన, దేవతాయ అఙ్గుట్ఠతో పగ్ఘరితఖీరేనాతి అత్థో. **న యక్ఖభూతా న సరీసపా వా**తి పిసాచభూతా వా యక్ఖభూతా వా సరీసపా వా యే కేచి సరన్తా గచ్ఛన్తా వా **న విహేఠయేయ్యుం** న బాధేయ్యుం.

౪౨౫. పలిహింసు పాదేతి అత్తనో జివ్హాయ పాదే లిహింసు. **ధఙ్కా**తి కాకా. **పరివత్తయన్తీ**తి “మా నం కుమారం కేచి విహేఠేయ్యు”న్తి రక్ఖన్తా నిరోగభావజాననత్థం అపరాపరం పరివత్తన్తి. **గబ్భాసయ**న్తి గబ్భమలం. **పక్ఖిగణా**తి గిజ్ఝకులలాదయో సకుణగణా. **హరన్తీ**తి అపనేన్తి. **అక్ఖిమల**న్తి అక్ఖిగూథం.

౪౨౬. కేచీతి కేచి మనుస్సా, అమనుస్సా పన రక్ఖం సంవిదహింసు. **ఓసధ**న్తి తదా ఆయతిఞ్చ ఆరోగ్యావహం అగదం. **సాసపధూపనం వా**తి యం జాతస్స దారకస్స రక్ఖణత్థం సాసపేన ధూపనం కరోన్తి, తమ్పి తస్స కరోన్తా నాహేసున్తి దీపేన్తి. **నక్ఖత్తయోగమ్పి న అగ్గహేసు**న్తి నక్ఖత్తయుత్తమ్పి న గణ్హింసు. “అసుకమ్హి నక్ఖత్తే తిథిమ్హి ముహుత్తే అయం జాతో”తి ఏవం జాతకమ్మమ్పిస్స న కేచి అకంసూతి అత్థో. **న సబ్బధఞ్ఞానిపి ఆకిరింసూ**తి మఙ్గలం కరోన్తా అగదవసేన యం సాసపతేలమిస్సితం సాలిఆదిధఞ్ఞం ఆకిరన్తి, తమ్పిస్స నాకంసూతి అత్థో.

౪౨౭. ఏతాదిసన్తి ఏవరూపం . **ఉత్తమకిచ్ఛపత్త**న్తి పరమకిచ్ఛం ఆపన్నం అతివియ దుక్ఖప్పత్తం. **రత్తాభత**న్తి రత్తియం ఆభతం. **నోనీతపిణ్డం వియా**తి నవనీతపిణ్డసదిసం, మంసపేసిమత్తతా ఏవం వుత్తం. **పవేధమాన**న్తి దుబ్బలభావేన పకమ్పమానం. **ససంసయ**న్తి “జీవతి ను ఖో న ను ఖో జీవతీ”తి సంసయితతాయ సంసయవన్తం. **జీవితసావసేస**న్తి జీవితట్ఠితియా హేతుభూతానం సాధనానం అభావేన కేవలం జీవితమత్తావసేసకం.

౪౨౮. అగ్గకులికో భవిస్సతి భోగతో చాతి భోగనిమిత్తం భోగస్స వసేన అగ్గకులికో సేట్ఠకులికో భవిస్సతీతి అత్థో.

౪౨౯. “కిస్స వత”న్తి అయం గాథా సత్థు సన్తికే ఠితేహి ఉపాసకేహి తేన కతకమ్మస్స పుచ్ఛావసేన వుత్తా. సా చ ఖో సివథికాయ సన్నిపతితేహీతి వేదితబ్బా. తత్థ **కిస్సా**తి కిం అస్స. **వత**న్తి వతసమాదానం. పున **కిస్సా**తి కీదిసస్స సుచిణ్ణస్స వతస్స బ్రహ్మచరియస్స చాతి విభత్తిం విపరిణామేత్వా యోజనా. **ఏతాదిస**న్తి గణికాయ కుచ్ఛియా నిబ్బత్తనం, సుసానే

ఛడ్డనన్తి ఏవరూపం. **బ్యసనన్తి** అనత్థం. **తాదిసన్తి** తథారూపం, “అజ్ఝత్తస్నేహేన యాపేతి రత్తి”న్తిఆదినా, “అయం కుమారో నగరస్మిమస్స అగ్గకులికో భవిస్సతీ”తిఆదినా చ వుత్తప్పకారన్తి అత్థో. **ఇద్ధిన్తి** దేవిద్ధిం, దిబ్బసమ్పత్తిన్తి వుత్తం హోతి.

ఇదాని తేహి ఉపాసకేహి పుట్ఠో భగవా యథా తదా బ్యాకాసి, తం దస్సేన్తా సఙ్గీతికారా –

౪౬౦.“బుద్ధపముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స, పూజం అకాసి జనతా ఉళారం;
తత్రస్స చిత్తస్సహు అఞ్ఞథత్తం, వాచం అభాసి ఫరుసం అసబ్భం.

౪౬౧.“సో తం వితక్కం పవినోదయిత్వా, పీతిం పసాదం పటిలద్ధా పచ్ఛా;
తథాగతం జేతవనే వసన్తం, యాగుయా ఉపట్ఠాసి సత్తరత్తం.

౪౬౨.“తస్స వతం తం పన బ్రహ్మచరియం, తస్స సుచిణ్ణస్స అయం విపాకో;
ఏతాదిసం బ్యసనం పాపుణిత్వా, తం తాదిసం పచ్చనుభోస్సతిద్ధిం.

౪౬౩.“ఠత్వాన సో వస్ససతం ఇధేవ, సబ్బేహి కామేహి సమఙ్గిభూతో;
కాయస్స భేదా అభిసమ్పరాయం, సహబ్యతం గచ్ఛతి వాసవస్సా”తి. –

చతస్సో గాథా అవోచుం.

౪౬౦. తత్థ **జనతాతి** జనసమూహో, ఉపాసకగణోతి అధిప్పాయో. **తత్రాతి** తస్సం పూజాయం. **అస్సాతి** తస్స దారకస్స. **చిత్తస్సహు అఞ్ఞథత్తన్తి** పురిమభవస్మిం చిత్తస్స అఞ్ఞథాభావో అనాదరో అగారవో అపచ్చయో అహోసి. **అసబ్భన్తి** సాధుసభాయ సావేతుం అయుత్తం ఫరుసం వాచం అభాసి.

౪౬౧. సోతి సో అయం. **తం వితక్కన్తి** తం పాపకం వితక్కం. **పవినోదయిత్వాతి** మాతరా కతాయ సఞ్ఞత్తియా వూపసమేత్వా. **పీతిం పసాదం పటిలద్ధాతి** పీతిం పసాదఞ్చ పటిలభిత్వా ఉప్పాదేత్వా. **యాగుయా ఉపట్ఠాసీతి** యాగుదానేన ఉపట్ఠహి. **సత్తరత్తన్తి** సత్తదివసం.

౪౬౨. తస్స వతం తం పన బ్రహ్మచరియన్తి తం మయా హేట్ఠా వుత్తప్పకారం అత్తనో చిత్తస్స పసాదనం దానఞ్చ ఇమస్స పుగ్గలస్స వతం తం బ్రహ్మచరియఞ్చ, అఞ్ఞం కిఞ్చి నత్థీతి అత్థో.

౪౬౩. ఠత్వానాతి యావ ఆయుపరియోసానా ఇధేవ మనుస్సలోకే ఠత్వా. **అభిసమ్పరాయన్తి** పునబ్భవే. **సహబ్యతం గచ్ఛతి వాసవస్సాతి** సక్కస్స దేవానమిన్దస్స పుత్తభావేన సహభావం గమిస్సతి. అనాగతత్థే హి ఇదం పచ్చుప్పన్నకాలవచనం. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

కుమారపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. సేరిణీపేతివత్థువణ్ణనా

నగ్గా దుబ్బణ్ణరూపాసీతి ఇదం సత్థరి జేతవనే విహరన్తే సేరిణీపేతిం ఆరబ్భ వుత్తం. కురురట్ఠే కిర హత్థినిపురే సేరిణీ నామ ఏకా రూపూపజీవినీ అహోసి. తత్థ చ ఉపోసథకరణత్థాయ తతో తతో భిక్ఖూ సన్నిపతింసు. పున మహాభిక్ఖుసన్నిపాతో అహోసి. తం దిస్వా మనుస్సా తిలతణ్డులాదిం సప్పినవనీతమధుఆదిఞ్చ బహుం దానూపకరణం సజ్జేత్వా మహాదానం పవత్తేసుం. తేన చ సమయేన సా గణికా అస్సద్ధా అప్పసన్నా మచ్ఛేరమలపరియుట్ఠితచిత్తా తేహి మనుస్సేహి "ఏహి తావ ఇదం దానం అనుమోదాహీ"తి ఉస్సాహితాపి "కిం తేన ముణ్డకానం సమణానం దిన్నేనా"తి అప్పసాదమేవ నేసం సమ్పవేదేసి, కుతో అప్పమత్తకస్స పరిచ్చాగో.

సా అపరేన సమయేన కాలం కత్వా అఞ్ఞతరస్స పచ్చన్తనగరస్స పరిఖాపిట్ఠే పేతీ హుత్వా నిబ్బత్తి. అథ హత్థినిపురవాసీ అఞ్ఞతరో ఉపాసకో వణిజ్జాయ తం నగరం గన్త్వా రత్తియా పచ్చూససమయే పరిఖాపిట్ఠం గతో తాదిసేన పయోజనేన. సా తత్థ తం దిస్వా సఞ్జానిత్వా నగ్గా అట్ఠిత్తచమత్తావసేససరీరా అతివియ బీభచ్ఛదస్సనా అవిదూరే ఠత్వా అత్తానం దస్సేసి. సో తం దిస్వా –

౪౬౪."నగ్గా దుబ్బణ్ణరూపాసి, కిసా ధమనిసన్థతా;
ఉప్ఫాసులికే కిసికే, కా ను త్వం ఇధ తిట్ఠసీ"తి. –

గాథాయ పుచ్ఛి. సాపిస్స –

౪౬౫."అహం భదన్తే పేతీమ్హి, దుగ్గతా యమలోకికా;
పాపకమ్మం కరిత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతా"తి. –

గాథాయ అత్తానం పకాసేసి. పున తేన –

౪౬౬."కిం ను కాయేన వాచాయ, మనసా దుక్కటం కతం;
కిస్సకమ్మవిపాకేన, పేతలోకం ఇతో గతా"తి. –

గాథాయ కతకమ్మం పుచ్ఛితా –

౪౬౭."అనావటేసు తిత్థేసు, విచినిం అడ్ఢమాసకం;
సన్తేసు దేయ్యధమ్మేసు, దీపం నాకాసిమత్తనో.

౪౬౮."నదిం ఉపేమి తసితా, రిత్తకా పరివత్తతి;
ఛాయం ఉపేమి ఉణ్హేసు, ఆతపో పరివత్తతి.

౪౬౯."అగ్గివణ్ణో చ మే వాతో, డహన్తో ఉపవాయతి;
ఏతఞ్చ భన్తే అరహామి, అఞ్ఞఞ్చ పాపకం తతో.

౪౭౦."గన్త్వాన హత్థినిం పురం, వజ్జేసి మయ్హ మాతరం;

‘ధీతా చ తే మయా దిట్ఠా, దుగ్గతా యమలోకికా;
పాపకమ్మం కరిత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతా’.

౪౭౧.“అత్థి మే ఏత్థ నిక్ఖిత్తం, అనక్ఖాతఞ్చ తం మయా;
చత్తారి సతసహస్సాని, పల్లఙ్కస్స చ హేట్ఠతో.

౪౭౨.“తతో మే దానం దదతు, తస్సా చ హోతు జీవికా;
దానం దత్వా చ మే మాతా, దక్ఖిణం అనుదిచ్ఛతు;
తదాహం సుఖితా హేస్సం, సబ్బకామసమిద్ధినీ”తి. –

ఇమాహి ఛహి గాథాహి అత్తనా కతకమ్మఞ్చేవ పున తేన అత్తనో కాతబ్బం అత్థఞ్చ ఆచిక్ఖి.

౪౬౭. తత్థ **అనావటేసు తిత్థేసూ**తి కేనచి అనివారితేసు నదీతళాకాదీనం తిత్థపదేసేసు, యత్థ మనుస్సా న్హాయన్తి, ఉదకకిచ్చం కరోన్తి, తాదిసేసు ఠానేసు. **విచినిం అడ్ఢమాసక**న్తి “మనుస్సేహి ఠపేత్వా విస్సరితం అపినామేత్థ కిఞ్చి లభేయ్య”న్తి లోభాభిభూతా అడ్ఢమాసకమత్తమ్పి విచినిం గవేసిం. అథ వా **అనావటేసు తిత్థేసూ**తి ఉపసఙ్కమనేన కేనచి అనివారితేసు సత్తానం పయోగాసయసుద్ధియా కారణభావేన తిత్థభూతేసు సమణబ్రాహ్మణేసు విజ్జమానేసు. **విచినిం అడ్ఢమాసక**న్తి మచ్ఛేరమలపరియుట్ఠితచిత్తా కస్సచి కిఞ్చి అదేన్తీ అడ్ఢమాసకమ్పి విసేసేన చినిం, న సఞ్చినిం పుఞ్ఞం. తేనాహ ‘‘**సన్తేసు దేయ్యధమ్మేసు, దీపం నాకాసిమత్తనో**’’తి.

౪౬౮. **తసితా**తి పిపాసితా. **రిత్తకా**తి కాకపేయ్యా సన్దమానాపి నదీ మమ పాపకమ్మేన ఉదకేన రిత్తా తుచ్ఛా వాలికమత్తా హుత్వా పరివత్తతి. **ఉణ్హేసూ**తి ఉణ్హసమయేసు. **ఆతపో పరివత్తతీ**తి ఛాయాట్ఠానం మయి ఉపగతాయ ఆతపో సమ్పజ్జతి.

౪౬౯-౭౦. **అగ్గివణ్ణో**తి సమ్ఫస్సేన అగ్గిసదిసో. తేన వుత్తం ‘‘**డహన్తో ఉపవాయతీ**’’తి. **ఏతఞ్చ, భన్తే, అరహామీ**తి, **భన్తే**తి తం ఉపాసకం గరుకారేన వదతి. భన్తే, ఏతఞ్చ యథావుత్తం పిపాసాదిదుక్ఖం, అఞ్ఞఞ్చ తతో పాపకం దారుణం దుక్ఖం అనుభవితుం అరహామి తజ్జస్స పాపస్స కతత్తాతి అధిప్పాయో. **వజ్జేసీ**తి వదేయ్యాసి.

౪౭౧-౭౨. **ఏత్థ నిక్ఖిత్తం, అనక్ఖాత**న్తి “ఏత్తకం ఏత్థ నిక్ఖిత్త”న్తి అనాచిక్ఖితం. ఇదాని తస్స పరిమాణం ఠపితట్ఠానఞ్చ దస్సేన్తీ ‘‘**చత్తారి సతసహస్సాని, పల్లఙ్కస్స చ హేట్ఠతో**’’తి ఆహ. తత్థ **పల్లఙ్కస్సా**తి పుబ్బే అత్తనో సయనపల్లఙ్కస్స. **తతో**తి నిహితధనతో ఏకదేసం గహేత్వా మమం ఉద్దిస్స దానం దేతు. **తస్సా**తి మయ్హం మాతుయా.

ఏవం తాయ పేతియా వుత్తే సో ఉపాసకో తస్సా వచనం సమ్పటిచ్ఛిత్వా తత్థ అత్తనో కరణీయం తీరేత్వా హత్థినిపురం గన్త్వా తస్సా మాతుయా తమత్థం ఆరోచేసి. తమత్థం దస్సేతుం –

౪౭౩. సాధూతి సో పటిస్సుత్వా, గన్త్వాన హత్థినిం పురం;
అవోచ తస్సా మాతరం –

“ధీతా చ తే మయా దిట్ఠా, దుగ్గతా యమలోకికా;
పాపకమ్మం కరిత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతా.

౪౭౪.“సా మం తత్థ సమాదపేసి, వజ్జేసి మయ్హం మాతరం;
‘ధీతా చ తే మయా దిట్ఠా, దుగ్గతా యమలోకికా;
పాపకమ్మం కరిత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతా.

౪౭౫.“‘అత్థి చ మే ఏత్థ నిక్ఖిత్తం, అనక్ఖాతఞ్చ తం మయా;
చత్తారి సతసహస్సాని, పల్లఙ్కస్స చ హేట్ఠతో.

౪౭౬.“‘తతో మే దానం దదతు, తస్సా చ హోతు జీవికా;
దానం దత్వా చ మే మాతా, దక్ఖిణం అనుదిచ్ఛతు;
తదాహం సుఖితా హేస్సం, సబ్బకామసమిద్ధినీ’.

౪౭౭.“తతో హి సా దానమదా, తస్సా దక్ఖిణమాదిసీ;
పేతీ చ సుఖితా ఆసి, తస్సా చాసి సుజీవికా”తి. –

సఙ్గీతికారా ఆహంసు. తా సువిఞ్ఞేయ్యావ.

తం సుత్వా తస్సా మాతా భిక్ఖుసఙ్ఘస్స దానం దత్వా తస్సా ఆదిసి. తేన సా పటిలద్ధూపకరణసమ్పత్తియం ఠితా మాతు అత్తానం దస్సేత్వా తం కారణం ఆచిక్ఖి, మాతా భిక్ఖూనం ఆరోచేసి, భిక్ఖూ తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసుం. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

సేరిణీపేతివత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. మిగలుద్దకపేతవత్థువణ్ణనా

నరనారిపురక్ఖతో యువాతి ఇదం భగవతి వేళువనే విహరన్తే మిగలుద్దకపేతం ఆరబ్భ వుత్తం. రాజగహే కిర అఞ్ఞతరో లుద్దకో రత్తిన్దివం మిగే వధిత్వా జీవికం కప్పేసి. తస్సేకో ఉపాసకో మిత్తో అహోసి, సో తం సబ్బకాలం పాపతో నివత్తేతుం అసక్కోన్తో “ఏహి, సమ్మ, రత్తియం పాణాతిపాతా విరమాహీ”తి రత్తియం పుఞ్ఞే సమాదపేసి. సో రత్తియం విరమిత్వా దివా ఏవ పాణాతిపాతం కరోతి.

సో అపరేన సమయేన కాలం కత్వా రాజగహసమీపే వేమానికపేతో హుత్వా నిబ్బత్తో, దివసభాగం మహాదుక్ఖం అనుభవిత్వా రత్తియం పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితా సమఙ్గీభూతో పరిచారేసి. తం దిస్వా ఆయస్మా నారదో –

౪౭౮.“నరనారిపురక్ఖతో యువా, రజనీయేహి కామగుణేహి సోభసి;
దివసం అనుభోసి కారణం, కిమకాసి పురిమాయ జాతియా”తి. –

ఇమాయ గాథాయ పటిపుచ్ఛి. తత్థ **నరనారిపురక్ఖతో**తి పరిచారకభూతేహి దేవపుత్తేహి దేవధీతాహి చ పురక్ఖతో పయిరుపాసితో. **యువా**తి తరుణో. **రజనీయేహీ**తి కమనీయేహి రాగుప్పత్తిహేతుభూతేహి. **కామగుణేహీ**తి కామకోట్ఠాసేహి. **సోభసీ**తి సమఙ్గిభావేన విరోచసి రత్తియన్తి అధిప్పాయో. తేనాహ ''**దివసం అనుభోసి కారణ**''న్తి, దివసభాగే పన నానప్పకారం కారణం ఘాతనం పచ్చనుభవసి. **రజనీ**తి వా రత్తీసు. **యేహీ**తి నిపాతమత్తం. **కిమకాసి పురిమాయ జాతియా**తి ఏవం సుఖదుక్ఖసంవత్తనియం కిం నామ కమ్మం ఇతో పురిమాయ జాతియా త్వం అకత్థ, తం కథేహీతి అత్థో .

తం సుత్వా పేతో థేరస్స అత్తనా కతకమ్మం ఆచిక్ఖన్తో –

౪౭౯.''అహం రాజగహే రమ్మే, రమణీయే గిరిబ్బజే;
మిగలుద్దో పురే ఆసిం, లోహితపాణి దారుణో.

౪౮౦.''అవిరోధకరేసు పాణిసు, పుథుసత్తేసు పదుట్ఠమానసో;
విచరిం అతిదారుణో సదా, పరహింసాయ రతో అసఞ్ఞతో.

౪౮౧.''తస్స మే సహాయో సుహదయో, సద్ధో ఆసి ఉపాసకో;
సోపి మం అనుకమ్పన్తో, నివారేసి పునప్పునం.

౪౮౨.'''మాకాసి పాపకం కమ్మం, మా తాత దుగ్గతిం అగా;
సచే ఇచ్ఛసి పేచ్చ సుఖం, విరమ పాణవధా అసంయమా.

౪౮౩.''తస్సాహం వచనం సుత్వా, సుఖకామస్స హితానుకమ్పినో;
నాకాసిం సకలానుసాసనిం, చిరపాపాభిరతో అబుద్ధిమా.

౪౮౪.''సో మం పున భూరిసుమేధసో, అనుకమ్పాయ సంయమే నివేసయి;
సచే దివా హనసి పాణినో, అథ తే రత్తిం భవతు సంయమో.

౪౮౫.''స్వాహం దివా హనిత్వా పాణినో, విరతో రత్తిమహోసి సఞ్ఞతో;
రత్తాహం పరిచారేమి, దివా ఖజ్జామి దుగ్గతో.

౪౮౬.''తస్స కమ్మస్స కుసలస్స, అనుభోమి రత్తిం అమానుసిం;
దివా పటిహతావ కుక్కురా, ఉపధావన్తి సమన్తా ఖాదితుం.

౪౮౭.''యే చ తే సతతానుయోగినో, ధువం పయుత్తా సుగతస్స సాసనే;
మఞ్ఞామి తే అమతమేవ కేవలం, అధిగచ్ఛన్తి పదం అసఙ్ఖత''న్తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

౪౭౯-౮౦. తత్థ **లుద్దోతి** దారుణో. **లోహితపాణీతి** అభిణ్హం పాణఘాతేన లోహితమక్ఖితపాణీ. **దారుణోతి** ఖరో, సత్తానం హింసనకోతి అత్థో. **అవిరోధకరేసూతి** కేనచి విరోధం అకరోన్తేసు మిగసకుణాదీసు.

౪౮౨-౮౩. అసంయమాతి అసంవరా దుస్సీల్యా. **సకలానుసాసనిన్తి** సబ్బం అనుసాసనిం, సబ్బకాలం పాణాతిపాతతో పటివిరతిన్తి అత్థో. **చిరపాపాభిరతోతి** చిరకాలం పాపే అభిరతో.

౪౮౪. సంయమేతి సుచరితే. **నివేసయీహి** నివేసేసి. **సచే దివా హనసి పాణినో, అథ తే రత్తిం భవతు సంయమోతి** నివేసితాకారదస్సనం. సో కిర సల్లపాససజ్జనాదినా రత్తియమ్పి పాణవధం అనుయుత్తో అహోసి.

౪౮౫. దివా ఖజ్జామి దుగ్గతోతి ఇదాని దుగ్గతిం గతో మహాదుక్ఖప్పత్తో దివసభాగే ఖాదియామి. తస్స కిర దివా సునఖేహి మిగానం ఖాదాపితత్తా కమ్మసరిక్ఖకం ఫలం హోతి, దివసభాగే మహన్తా సునఖా ఉపధావిత్వా అట్ఠిసఙ్ఖాతమత్తావసేసం సరీరం కరోన్తి. రత్తియా పన ఉపగతాయ తం పాకతికమేవ హోతి, దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవతి. తేన వుత్తం –

౪౮౬.“తస్స కమ్మస్స కుసలస్స, అనుభోమి రత్తిం అమానుసిం;

దివా పటిహతావ కుక్కురా, ఉపధావన్తి సమన్తా ఖాదితు”న్తి.

తత్థ **పటిహతాతి** పటిహతచిత్తా బద్ధాఘాతా వియ హుత్వా. **సమన్తా ఖాదితున్తి** మమ సరీరం సమన్తతో ఖాదితుం ఉపధావన్తి. ఇదఞ్చ నేసం అతివియ అత్తనో భయావహం ఉపగమనకాలం గహేత్వా వుత్తం. తే పన ఉపధావిత్వా అట్ఠిమత్తావసేసం సరీరం కత్వా గచ్ఛన్తి.

౪౮౭. యే చ తే సతతానుయోగినోతి ఓసానగాథాయ అయం సఙ్ఖేపత్థో – అహమ్పి నామ రత్తియం పాణవధమత్తతో విరతో ఏవరూపం సమ్పత్తిం అనుభవామి. **యే** పన **తే** పురిసా **సుగతస్స** బుద్ధస్స భగవతో **సాసనే** అధిసీలాదికే **ధువం పయుత్తా** దళ్హం పయుత్తా **సతతం** సబ్బకాలం అనుయోగవన్తా, **తే** పుఞ్ఞవన్తో **కేవలం** లోకియసుఖేన అసమ్మిస్సం ‘‘**అసఙ్ఖతం పద**’’న్తి లద్ధనామం **అమతమేవ అధిగచ్ఛన్తి** మఞ్ఞే, నత్థి తేసం తదధిగమే కోచి విబన్ధోతి.

ఏవం తేన పేతేన వుత్తే థేరో తం పవత్తిం సత్థు ఆరోచేసి. సత్థా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. సబ్బమ్పి వుత్తనయమేవ.

మిగలుద్దకపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. దుతియమిగలుద్దకపేతవత్థువణ్ణనా

కూటాగారే చ పాసాదేతి ఇదం భగవతి వేళువనే విహరన్తే అపరం మిగలుద్దకపేతం ఆరబ్భ వుత్తం. రాజగహే కిర అఞ్ఞతరో మాగవికో మాణవో విభవసమ్పన్నోపి సమానో భోగసుఖం పహాయ రత్తిన్దివం మిగే హనన్తో విచరతి. తస్స సహాయభూతో ఏకో ఉపాసకో అనుద్దయం పటిచ్చ – “సాధు, సమ్మ, పాణాతిపాతతో విరమాహి, మా తే అహోసి దీఘరత్తం

అహితాయ దుక్ఖాయా”తి ఓవాదం అదాసి. సో తం అనాదియి. అథ సో ఉపాసకో అఞ్ఞతరం అత్తనో మనోభావనీయం ఖీణాసవత్థేరం యాచి – “సాధు, భన్తే, అసుకపురిసస్స తథా ధమ్మం దేసేథ, యథా సో పాణాతిపాతతో విరమేయ్యా”తి.

అథేకదివసం సో థేరో రాజగహే పిణ్డాయ చరన్తో తస్స గేహద్వారే అట్ఠాసి. తం దిస్వా సో మాగవికో సఞ్జాతబహుమానో పచ్చుగ్గన్త్వా గేహం పవేసేత్వా ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా అదాసి. నిసీది థేరో పఞ్ఞత్తే ఆసనే, సోపి థేరం ఉపసఙ్కమిత్వా నిసీది. తస్స థేరో పాణాతిపాతే ఆదీనవం, తతో విరతియా ఆనిసంసఞ్చ పకాసేసి. సో తం సుత్వాపి తతో విరమితుం న ఇచ్ఛి. అథ నం థేరో ఆహ – “సచే, త్వం ఆవుసో, సబ్బేన సబ్బం విరమితుం న సక్కోసి, రత్తిమ్పి తావ విరమస్సూ”తి, సో “సాధు, భన్తే, విరమామి రత్తి”న్తి తతో విరమి. సేసం అనన్తరవత్థుసదిసం. గాథాసు పన –

౪౭౮.“కూటాగారే చ పాసాదే, పల్లఙ్కే గోనకత్థతే;
పఞ్చఙ్గికేన తురియేన, రమసి సుప్పవాదితే.

౪౭౯.“తతో రత్యా వివసానే, సూరియుగ్గమనం పతి;
అపవిద్ధో సుసానస్మిం, బహుదుక్ఖం నిగచ్ఛసి.

౪౮౦.“కిం ను కాయేన వాచాయ, మనసా దుక్కటం కతం;
కిస్సకమ్మవిపాకేన, ఇదం దుక్ఖం నిగచ్ఛసీ”తి. –

తీహి గాథాహి నారదత్థేరో నం పటిపుచ్ఛి. అథస్స పేతో –

౪౮౧.“అహం రాజగహే రమ్మే, రమణీయే గిరిబ్బజే;
మిగలుద్దో పురే ఆసిం, లుద్దో చాసిమసఞ్ఞతో.

౪౮౨.“తస్స మే సహాయో సుహదయో, సద్ధో ఆసి ఉపాసకో;
తస్స కులూపకో భిక్ఖు, ఆసి గోతమసావకో;
సోపి మం అనుకమ్పన్తో, నివారేసి పునప్పునం.

౪౮౩.“‘మాకాసి పాపకం కమ్మం, మా తాత దుగ్గతిం అగా;
సచే ఇచ్ఛసి పేచ్చ సుఖం, విరమ పాణవధా అసంయమా’.

౪౮౪.“తస్సాహం వచనం సుత్వా, సుఖకామస్స హితానుకమ్పినో;
నాకాసిం సకలానుసాసనిం, చిరపాపాభిరతో అబుద్ధిమా.

౪౮౫.“సో మం పున భూరిసుమేధసో, అనుకమ్పాయ సంయమే నివేసయి;
‘సచే దివా హనసి పాణినో, అథ తే రత్తిం భవతు సంయమో’.

౪౮౬.“స్వాహం దివా హనిత్వా పాణినో, విరతో రత్తిమహోసి సఞ్ఞతో;

రత్తాహం పరిచారేమి, దివా ఖజ్జామి దుగ్గతో.

౯౯౭."తస్స కమ్మస్స కుసలస్స, అనుభోమి రత్తిం అమానుసిం;
దివా పటిహతావ కుక్కురా, ఉపధావన్తి సమన్తా ఖాదితుం.

౯౯౮."యే చ తే సతతానుయోగినో, ధువం పయుత్తా సుగతస్స సాసనే;
మఞ్ఞామి తే అమతమేవ కేవలం, అధిగచ్ఛన్తి పదం అసఙ్ఖత"న్తి. –

తమత్థం ఆచిక్ఖి. తాసం అత్థో హేట్ఠా వుత్తనయోవ.

దుతియమిగలుద్దకపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. కూటవినిచ్ఛయికపేతవత్థువణ్ణనా

మాలీ కిరిటీ కాయూరీతి ఇదం సత్థరి వేళువనే విహరన్తే కూటవినిచ్ఛయికపేతం ఆరబ్భ వుత్తం. తదా బిమ్బిసారో రాజా మాసస్స ఛసు దివసేసు ఉపోసథం ఉపవసతి, తం అనువత్తన్తా బహూ మనుస్సా ఉపోసథం ఉపవసన్తి. రాజా అత్తనో సన్తికం ఆగతాగతే మనుస్సే పుచ్ఛతి – "కిం తుమ్హేహి ఉపోసథో ఉపవుత్థో, ఉదాహు న ఉపవుత్థో"తి? తత్రేకో అధికరణే నియుత్తకపురిసో పిసుణవాచో నేకతికో లఞ్జగాహకో "న ఉపవుత్థోమ్హీ"తి వత్తుం అసహన్తో "ఉపవుత్థోమ్హి, దేవా"తి ఆహ. అథ నం రాజసమీపతో నిక్ఖన్తం సహాయో ఆహ – "కిం, సమ్మ, అజ్జ తయా ఉపవుత్థో"తి? "భయేనాహం, సమ్మ, రఞ్ఞో సమ్ముఖా ఏవం అవోచం, నాహం ఉపోసథికో"తి.

అథ నం సహాయో ఆహ – "యది ఏవం ఉపడ్ఢుపోసథోపి తావ తే అజ్జ హోతు, ఉపోసథఙ్గాని సమాదియాహీ"తి. సో తస్స వచనం "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా గేహం గన్త్వా అభుత్వావ ముఖం విక్ఖాలేత్వా ఉపోసథం అధిట్ఠాయ రత్తియం వాసూపగతో రిత్తాసయసముబ్భూతేన బలవవాతహేతుకేన సూలేన ఉపచ్ఛిన్నాయుసఙ్ఖారో చుతిఅనన్తరం పబ్బతకుచ్ఛియం వేమానికపేతో హుత్వా నిబ్బత్తి. సో హి ఏకరత్తిం ఉపోసథరక్ఖణమత్తేన విమానం పటిలభి దసకఞ్ఞాసహస్సపరివారం మహతిఞ్చ దిబ్బసమ్పత్తిం. కూటవినిచ్ఛయికతాయ పన పేసుణికతాయ చ అత్తనో పిట్ఠిమంసాని సయమేవ ఓక్కన్తిత్వా ఖాదతి. తం ఆయస్మా నారదో గిజ్ఝకూటతో ఓతరన్తో దిస్వా –

౯౯౯."మాలీ కిరిటీ కాయూరీ, గత్తా తే చన్దనుస్సదా;
పసన్నముఖవణ్ణోసి, సూరియవణ్ణోవ సోభసి.

౧౦౦౦."అమానుసా పారిసజ్జా, యే తేమే పరిచారకా;
దస కఞ్ఞాసహస్సాని, యా తేమా పరిచారికా;
తా కమ్బుకాయూరధరా, కఞ్చనావేళభూసితా.

౧౦౦౧."మహానుభావోసి తువం, లోమహంసనరూపవా;
పిట్ఠిమంసాని అత్తనో, సామం ఉక్కచ్చ ఖాదసి.

౨౧౦౨."కిం ను కాయేన వాచాయ, మనసా దుక్కటం కతం;
కిస్సకమ్మవిపాకేన, పిట్ఠిమంసాని అత్తనో;
సామం ఉక్కచ్చ ఖాదసీతి.

౨౧౦౩."అత్తనోహం అనత్థాయ, జీవలోకే అచారిసం;
పేసుఞ్ఞముసావాదేన, నికతివఞ్చనాయ చ.

౨౧౦౪."తత్థాహం పరిసం గన్త్వా, సచ్చకాలే ఉపట్ఠితే;
అత్థం ధమ్మం నిరాకత్వా, అధమ్మమనువత్తిసం.

౨౧౦౫."ఏవం సో ఖాదతత్తానం, యో హోతి పిట్ఠిమంసికో;
యథాహం అజ్జ ఖాదామి, పిట్ఠిమంసాని అత్తనో.

౨౧౦౬."తయిదం తయా నారద సామం దిట్ఠం, అనుకమ్పకా యే కుసలా వదేయ్యుం;
మా పేసుణం మా చ ముసా అభాణి, మా ఖోసి పిట్ఠిమంసికో తువ"న్తి. –

థేరో చతూహి గాథాహి పుచ్ఛి, సోపి తస్స చతూహి గాథాహి ఏతమత్థం విస్సజ్జేసి.

౪౯౯. తత్థ **మాలీ**తి మాలధారీ, దిబ్బపుప్ఫేహి పటిమణ్డితోతి అధిప్పాయో. **కిరిటీ**తి వేఠితసీసో. **కాయూరీ**తి కేయూరవా, బాహాలఙ్కారపటిమణ్డితోతి అత్థో. **గత్తా**తి సరీరావయవా. **చన్దనుస్సదా**తి చన్దనసారానులిత్తా. **సూరియవణ్ణోవ సోభసీ**తి బాలసూరియసదిసవణ్ణో ఏవ హుత్వా విరోచసి. "అరణవణ్ణీ పభాససీ"తిపి పాళి, అరణన్తి అరణియేహి దేవేహి సదిసవణ్ణో అరియావకాసోతి అత్థో.

౨౧౦౦. **పారిసజ్జా**తి పరిసపరియాపన్నా, ఉపట్ఠాకాతి అత్థో. **తువ**న్తి త్వం. **లోమహంసనరూపవా**తి పస్సన్తానం లోమహంసజననరూపయుత్తో. మహానుభావతాసమఙ్గితాయ హేతం వుత్తం. **ఉక్కచ్చా**తి ఉక్కన్తిత్వా, ఛిన్దిత్వాతి అత్థో.

౨౧౦౩. **అచారిస**న్తి అచరిం పటిపజ్జిం. **పేసుఞ్ఞముసావాదేనా**తి పేసుఞ్ఞేన చేవ ముసావాదేన చ. **నికతివఞ్చనాయ చా**తి నికతియా వఞ్చనాయ చ పతిరూపదస్సనేన పరేసం వికారేన వఞ్చనాయ చ.

౨౧౦౪. **సచ్చకాలే**తి సచ్చం వత్తుం యుత్తకాలే. **అత్థ**న్తి దిట్ఠధమ్మికాదిభేదం హితం. **ధమ్మ**న్తి కారణం ఞాయం. **నిరాకత్వా**తి ఛడ్డేత్వా పహాయ. **సో**తి యో పేసుఞ్ఞాదిం ఆచరతి, సో సత్తో. సేసం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ.

కూటవినిచ్ఛయికపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. ధాతువివణ్ణపేతవత్థువణ్ణనా

అన్తలిక్ఖస్మిం తిట్ఠన్తోతి ఇదం ధాతువివణ్ణపేతవత్థు. భగవతి కుసినారాయం ఉపవత్తనే మల్లానం సాలవనే యమకసాలానమన్తరే పరినిబ్బుతే ధాతువిభాగే చ కతే రాజా అజాతసత్తు అత్తనా లద్ధధాతుభాగం గహేత్వా సత్త వస్సాని

సత్త చ మాసే సత్త చ దివసే బుద్ధగుణే అనుస్సరన్తో ఉళారపూజం పవత్తేసి. తత్థ అసఙ్ఖేయ్యా అప్పమేయ్యా మనుస్సా చిత్తాని పసాదేత్వా సగ్గూపగా అహేసుం, ఛళాసీతిమత్తాని పన పురిససహస్సాని చిరకాలభావితేన అస్సద్ధియేన మిచ్ఛాదస్సనేన చ విపల్లత్థచిత్తా పసాదనీయేపి ఠానే అత్తనో చిత్తాని పదోసేత్వా పేతేసు ఉప్పజ్జింసు. తస్మింయేవ రాజగహే అఞ్ఞతరస్స విభవసమ్పన్నస్స కుటుమ్బికస్స భరియా ధీతా సుణిసా చ పసన్నచిత్తా “ధాతుపూజం కరిస్సామా”తి గన్ధపుప్ఫాదీని గహేత్వా ధాతుట్ఠానం గన్తుం ఆరద్ధా. సో కుటుమ్బికో “కిం అట్ఠికానం పూజనేనా”తి తా పరిభాసేత్వా ధాతుపూజం వివణ్ణేసి. తాపి తస్స వచనం అనాదియిత్వా తత్థ గన్త్వా ధాతుపూజం కత్వా గేహం ఆగతా తాదిసేన రోగేన అభిభూతా నచిరస్సేవ కాలం కత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తింసు. సో పన కోధేన అభిభూతో నచిరస్సేవ కాలం కత్వా తేన పాపకమ్మేన పేతేసు నిబ్బత్తి.

అథేకదివసం ఆయస్మా మహాకస్సపో సత్తేసు అనుకమ్పాయ తథారూపం ఇద్ధాభిసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖాసి, యథా మనుస్సా తే పేతే తా చ దేవతాయో పస్సన్తి. తథా పన కత్వా చేతియఙ్గణే ఠితో తం ధాతువివణ్ణకం పేతం తీహి గాథాహి పుచ్ఛి. తస్స సో పేతో బ్యాకాసి –

౫౦౭.“అన్తలిక్ఖస్మిం తిట్ఠన్తో, దుగ్గన్ధో పూతి వాయసి;
ముఖఞ్చ తే కిమయో పూతిగన్ధం, ఖాదన్తి కిం కమ్మమకాసి పుబ్బే.

౫౦౮.“తతో సత్థం గహేత్వాన, ఓక్కన్తన్తి పునప్పునం;
ఖారేన పరిప్ఫోసిత్వా, ఓక్కన్తన్తి పునప్పునం.

౫౦౯.“కిం ను కాయేన వాచాయ, మనసా దుక్కటం కతం;
కిస్సకమ్మవిపాకేన, ఇదం దుక్ఖం నిగచ్ఛసీ”తి.

౫౧౦.“అహం రాజగహే రమ్మే, రమణీయే గిరిబ్బజే;
ఇస్సరో ధనధఞ్ఞస్స, సుపహూతస్స మారిస.

౫౧౧.“తస్సాయం మే భరియా చ, ధీతా చ సుణిసా చ మే;
తా మాలం ఉప్పలఞ్చాపి, పచ్చగ్ఘఞ్చ విలేపనం;
థూపం హరన్తియో వారేసిం, తం పాపం పకతం మయా.

౫౧౨.“ఛళాసీతిసహస్సాని , మయం పచ్చత్తవేదనా;
థూపపూజం వివణ్ణేత్వా, పచ్చామ నిరయే భుసం.

౫౧౩.“యే చ ఖో థూపపూజాయ, వత్తన్తే అరహతో మహే;
ఆదీనవం పకాసేన్తి, వివేచయేథ నే తతో.

౫౧౪.“ఇమా చ పస్స అయన్తియో, మాలధారీ అలఙ్కతా;

మాలావిపాకంనుభోన్తియో, సమిద్ధా చ తా యసస్సినియో.

౫౧౫.“తఞ్చ దిస్వాన అచ్ఛేరం, అబ్భుతం లోమహంసనం;
నమో కరోన్తి సప్పఞ్ఞా, వన్దన్తి తం మహామునిం.

౫౧౬.“సోహం నూన ఇతో గన్త్వా, యోనిం లద్ధాన మానుసిం;
ధూపపూజం కరిస్సామి, అప్పమత్తో పునప్పున”న్తి.

౫౦౭-౯. తత్థ **దుగ్గన్ధోతి** అనిట్ఠగన్ధో, కుణపగన్ధగన్ధీతి అత్థో. తేనాహ **“పూతి వాయసీ”**తి. **తతోతి** దుగ్గన్ధవాయనతో కిమీహి ఖాయితబ్బతో చ ఉపరి. **సత్తం గహేత్వాన, ఓక్కన్తన్తి పునప్పునన్తి** కమ్మసఞ్చోదితా సత్తా నిసితధారం సత్థం గహేత్వా పునప్పునం తం వణముఖం అవకన్తన్తి. **ఖారేన పరిప్ఫోసిత్వా, ఓక్కన్తన్తి పునప్పునన్తి** అవకన్తితట్ఠానే ఖారోదకేన ఆసిఞ్చిత్వా పునప్పునమ్పి అవకన్తన్తి.

౫౧౦. **ఇస్సరో ధనధఞ్ఞస్స, సుపహూతస్సాతి** అతివియ పహూతస్స ధనస్స ధఞ్ఞస్స చ ఇస్సరో సామీ, అడ్ఢో మహద్ధనోతి అత్థో.

౫౧౧. **తస్సాయం మే భరియా చ, ధీతా చ సుణిసా చాతి** తస్స మయ్హం అయం పురిమత్తభావే భరియా, అయం ధీతా, అయం సుణిసా. తా దేవభూతా ఆకాసే ఠితాతి దస్సేన్తో వదతి. **పచ్చగ్ఘన్తి** అభినవం. **ధూపం హరన్తియో వారేసిన్తి** ధూపం పూజేతుం ఉపనేన్తియో ధాతుం వివణ్ణేన్తో పటిక్ఖిపిం. **తం పాపం పకతం మయాతి** తం ధాతువివణ్ణనపాపం కతం సమాచరితం మయాతి విప్పటిసారప్పత్తో వదతి.

౫౧౨. **ఛళాసీతిసహస్సానీతి** ఛసహస్సాధికా అసీతిసహస్సమత్తా. **మయన్తి** తే పేతే అత్తనా సద్ధిం సఙ్గహేత్వా వదతి. **పచ్చత్తవేదనాతి** విసుం విసుం అనుభుయ్యమానదుక్ఖవేదనా. **నిరయేతి** బలదుక్ఖతాయ పేత్తివిసయం నిరయసదిసం కత్వా ఆహ.

౫౧౩. **యే చ ఖో ధూపపూజాయ, వత్తన్తే అరహతో మహేతి** అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ధూపం ఉద్దిస్స పూజామహే పవత్తమానే అహం వియ యే ధూపపూజాయ ఆదీనవం దోసం పకాసేన్తి. తే పుగ్గలే తతో పుఞ్ఞతో వివేచయేథ వివేచాపయేథ, పరిబాహిరే జనయేథాతి అఞ్ఞాపదేసేన అత్తనో మహాజానియతం విభావేతి.

౫౧౪. **ఆయన్తియోతి** ఆకాసేన ఆగచ్ఛన్తియో. **మాలావిపాకన్తి** ధూపే కతమాలాపూజాయ విపాకం ఫలం. **సమిద్ధాతి** దిబ్బసమ్పత్తియా సమిద్ధా. **తా యసస్సినియోతి** తా పరివారవన్తియో.

౫౧౫. **తఞ్చ దిస్వానాతి** తస్స అతిపరిత్తస్స పూజాపుఞ్ఞస్స అచ్ఛరియం అబ్భుతం లోమహంసనం అతిఉళారం విపాకవిసేసం దిస్వా. **నమో కరోన్తి సప్పఞ్ఞా, వన్దన్తి తం మహామునిన్తి**, భన్తే కస్సప, ఇమా ఇత్థియో తం ఉత్తమపుఞ్ఞక్ఖేత్తభూతం వన్దన్తి అభివాదేన్తి, నమో కరోన్తి నమక్కారఞ్చ కరోన్తీతి అత్థో.

౨౹౧౬. అథ సో పేతో సంవిగ్గమానసో సంవేగానురూపం ఆయతిం అత్తనా కాతబ్బం దస్సేన్తో ‘‘**సోహం నూనా**’’తి గాథమాహ. తం ఉత్తానత్థమేవ.

ఏవం పేతేన వుత్తో మహాకస్సపో తం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి.

ధాతువివణ్ణపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఇతి ఖుద్దక-అట్ఠకథాయ పేతవత్థుస్మిం

దసవత్థుపటిమణ్డితస్స

తతియస్స చూళవగ్గస్స అత్థసంవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. మహావగ్గో

౧. అమ్బసక్కరపేతవత్థువణ్ణనా

వేసాలీ నామ నగరత్థి వజ్జీనన్తి ఇదం అమ్బసక్కరపేతవత్థు. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవతి జేతవనే విహరన్తే అమ్బసక్కరో నామ లిచ్ఛవిరాజా మిచ్ఛాదిట్ఠికో నత్థికవాదో వేసాలియం రజ్జం కారేసి. తేన చ సమయేన వేసాలినగరే అఞ్ఞతరస్స వాణిజస్స ఆపణసమీపే చిక్ఖల్లం హోతి, తత్థ బహూ జనా ఉప్పతిత్వా అతిక్కమన్తా కిలమన్తి, కేచి కద్దమేన లిమ్పన్తి. తం దిస్వా సో వాణిజో "మా ఇమే మనుస్సా కలలం అక్కమింసూ"తి అపగతదుగ్గన్ధం సబ్బవణ్ణపటిభాగం గోసీసట్ఠిం ఆహరాపేత్వా నిక్ఖిపాపేసి. పకతియా చ సీలవా అహోసి అక్కోధనో సణ్హవాచో, పరేసఞ్చ యథాభూతం గుణం కిత్తేతి.

సో ఏకస్మిం దివసే అత్తనో సహాయస్స న్హాయన్తస్స పమాదేన అనోలోకేన్తస్స నివాసనవత్థం కీళాధిప్పాయేన అపనిధాయ తం దుక్ఖాపేత్వా అదాసి. భాగినేయ్యో పనస్స చోరికాయ పరగేహతో భణ్డం ఆహరిత్వా తస్సేవ ఆపణే నిక్ఖిపి. భణ్డసామికా వీమంసన్తా భణ్డేన సద్ధిం తస్స భాగినేయ్యం తఞ్చ రఞ్ఞో దస్సేసుం. రాజా "ఇమస్స సీసం ఛిన్దథ, భాగినేయ్యం పనస్స సూలే ఆరోపేథా"తి ఆణాపేసి. రాజపురిసా తథా అకంసు. సో కాలం కత్వా భుమ్మదేవేసు ఉప్పజ్జి. సో గోసీసేన సేతునో కతత్తా సేతవణ్ణం దిబ్బం మనోజవం అస్సాజానీయం పటిలభి, గుణవన్తానం వణ్ణకథనేన తస్స గత్తతో దిబ్బగన్ధో వాయతి, సాటకస్స పన అపనిహితత్తా నగ్గో అహోసి. సో అత్తనా పుబ్బే కతకమ్మం ఓలోకేన్తో తదనుసారేన అత్తనో భాగినేయ్యం సూలే ఆరోపితం దిస్వా కరుణాయ చోదియమానో మనోజవం అస్సం అభిరుహిత్వా అడ్ఢరత్తిసమయే తస్స సూలారోపితట్ఠానం గన్త్వా అవిదూరే ఠితో "జీవ, భో, జీవితమేవ సేయ్యో"తి దివసే దివసే వదతి.

తేన చ సమయేన అమ్బసక్కరో రాజా హత్థిక్ఖన్ధవరగతో నగరం పదక్ఖిణం కరోన్తో అఞ్ఞతరస్మిం గేహే వాతపానం వివరిత్వా రాజవిభూతిం పస్సన్తిం ఏకం ఇత్థిం దిస్వా పటిబద్ధచిత్తో హుత్వా పచ్ఛాసనే నిసిన్నస్స పురిసస్స "ఇమం ఘరం ఇమఞ్చ ఇత్థిం ఉపధారేహీ"తి సఞ్ఞం దత్వా అనుక్కమేన అత్తనో రాజగేహం పవిట్ఠో తం పురిసం పేసేసి – "గచ్ఛ, భణే, తస్సా ఇత్థియా ససామికభావం వా అసామికభావం వా జానాహీ"తి. సో గన్త్వా తస్సా ససామికభావం ఞత్వా రఞ్ఞో ఆరోచేసి. రాజా తస్సా ఇత్థియా పరిగ్గహణూపాయం చిన్తేన్తో తస్సా సామికం పక్కోసాపేత్వా "ఏహి, భణే, మం ఉపట్ఠాహీ"తి ఆహ. సో అనిచ్ఛన్తోపి "రాజా అత్తనో వచనం అకరోన్తే మయి రాజదణ్డం కరేయ్యా"తి భయేన రాజుపట్ఠానం సమ్పటిచ్ఛిత్వా దివసే దివసే రాజుపట్ఠానం గచ్ఛతి. రాజాపి తస్స భత్తవేతనం దాపేత్వా కతిపయదివసాతిక్కమేన పాతోవ ఉపట్ఠానం ఆగతం ఏవమాహ – "గచ్ఛ, భణే, అముమ్హి ఠానే ఏకా పోక్ఖరణీ అత్థి, తతో అరుణవణ్ణమత్తికం రత్తుప్పలాని చ ఆనేహి, సచే అజ్జేవ నాగచ్ఛేయ్యాసి, జీవితం తే నత్థీ"తి. తస్మిఞ్చ గతే ద్వారపాలం ఆహ – "అజ్జ అనత్థఙ్గతే ఏవ సూరియే సబ్బద్వారాని థకేతబ్బానీ"తి.

సా చ పోక్ఖరణీ వేసాలియా తియోజనమత్థకే హోతి, తథాపి సో పురిసో మరణభయతజ్జితో వాతవేగేన పుబ్బణ్హేయేవ తం పోక్ఖరణిం సమ్పాపుణి. "సా చ పోక్ఖరణీ అమనుస్సపరిగ్గహితా"తి పగేవ సుతత్తా భయేన సో "అత్థి ను ఖో ఏత్థ కోచి పరిస్సయో"తి సమన్తతో అనుపరియాయతి. తం దిస్వా పోక్ఖరణిపాలకో అమనుస్సో కరుణాయమానరూపో మనుస్సరూపేన

ఉపసఙ్కమిత్వా “కిమత్థం, భో పురిస, ఇధాగతోసీ”తి ఆహ. సో తస్స తం పవత్తిం కథేసి. సో “యది ఏవం యావదత్థం గణ్హాహీ”తి అత్తనో దిబ్బరూపం దస్సేత్వా అన్తరధాయి.

సో తత్థ అరుణవణ్ణమత్తికం రత్తుప్పలాని చ గహేత్వా అనత్థఙ్గతేయేవ సూరియే నగరద్వారం సమ్పాపుణి. తం దిస్వా ద్వారపాలో తస్స విరవన్తస్సేవ ద్వారం థకేసి. సో థకితే ద్వారే పవేసనం అలభన్తో ద్వారసమీపే సూలే ఆరోపితం పురిసం దిస్వా “ఏతే మయి అనత్థఙ్గతే ఏవ సూరియే ఆగతే విరవన్తే ఏవం ద్వారం థకేసుం. ‘అహం కాలేయేవ ఆగతో, మమ దాసో నత్థీ’తి తయాపి ఞాతం హోతూ”తి సక్ఖిమకాసి. తం సుత్వా సో ఆహ “అహం సూలే ఆవుతో వజ్ఝో మరణాభిముఖో, కథం తవ సక్ఖి హోమి. ఏకో పనేత్థ పేతో మహిద్ధికో మమ సమీపం ఆగమిస్సతి, తం సక్ఖిం కరోహీ”తి. “కథం పన సో మయా దట్ఠబ్బో”తి? ఇధేవ త్వం తిట్ఠ, “సయమేవ దక్ఖిస్ససీ”తి. సో తత్థ రత్తో మజ్ఝిమయామే తం పేతం ఆగతం దిస్వా సక్ఖిం అకాసి. విభాతాయ చ రత్తియా రఞ్ఞా “మమ ఆణా తయా అతిక్కన్తా, తస్మా రాజదణ్డం తే కరిస్సామీ”తి వుత్తే, దేవ, మయా తవ ఆణా నాతిక్కన్తా, అనత్థఙ్గతే ఏవ సూరియే అహం ఇధాగతోతి. తత్థ కో తే సక్ఖీతి? సో తస్స సూలావుతస్స పురిసస్స సన్తికే ఆగచ్ఛన్తం నగ్గపేతం “సక్ఖీ”తి నిద్దిసిత్వా “కథమేతం అమ్హేహి సద్ధాతబ్బ”న్తి రఞ్ఞా వుత్తే “అజ్జ రత్తియం తుమ్హేహి సద్ధాతబ్బం పురిసం మయా సద్ధిం పేసేథా”తి ఆహ. తం సుత్వా రాజా సయమేవ తేన సద్ధిం తత్థ గన్త్వా రత్తో పేతేన చ తత్థాగన్త్వా “జీవ, భో, జీవితమేవ సేయ్యో”తి వుత్తే తం **“సేయ్యా నిసజ్జా నయిమస్స అత్థీ”**తిఆదినా పఞ్చహి గాథాహి పటిపుచ్ఛి. ఇదాని ఆదితో పన **“వేసాలి నామ నగరత్థి వజ్జీన”**న్తి గాథా తాసం సమ్బన్ధదస్సనత్థం సఙ్గీతికారేహి ఠపితా –

౩౧౭.“వేసాలీ నామ నగరత్థి వజ్జీనం, తత్థ అహు లిచ్ఛవి అమ్బసక్కరో;
దిస్వాన పేతం నగరస్స బాహిరం, తత్థేవ పుచ్ఛిత్థ తం కారణత్థికో.

౩౧౮.“సేయ్యా నిసజ్జా నయిమస్స అత్థి, అభిక్కమో నత్థి పటిక్కమో చ;
అసితపీతఖాయితవత్థభోగా, పరిచారణా సాపి ఇమస్స నత్థి.

౩౧౯.“యే ఞాతకా దిట్ఠసుతా సుహజ్జా, అనుకమ్పకా యస్స అహేసుం పుబ్బే;
దట్ఠుమ్పి తే దాని న తం లభన్తి, విరాజితత్తో హి జనేన తేన.

౩౨౦.“న ఓగ్గతత్తస్స భవన్తి మిత్తా, జహన్తి మిత్తా వికలం విదిత్వా;
అత్థఞ్చ దిస్వా పరివారయన్తి, బహూ మిత్తా ఉగ్గతత్తస్స హోన్తి.

౩౨౧.“నిహీనత్తో సబ్బభోగేహి కిచ్ఛో, సమ్మక్ఖితో సమ్పరిభిన్నగత్తో;
ఉస్సావబిన్దూవ పలిమ్పమానా, అజ్జ సువే జీవితస్సూపరోధో.

౩౨౨.“ఏతాదిసం ఉత్తమకిచ్ఛపత్తం,
ఉత్తాసితం పుచిమన్దస్స సూలే;
అథ త్వం కేన వణ్ణేన వదేసి యక్ఖ,
‘జీవ భో జీవితమేవ సేయ్యో’”తి.

౨౧౭. తత్థ **తత్థా**తి తస్సం వేసాలియం. **నగరస్స బాహిర**న్తి నగరస్స బహి భవం, వేసాలినగరస్స బహి ఏవ జాతం పవత్తం సమ్బన్ధం. **తత్థేవా**తి యత్థ తం పస్సి, తత్థేవ రానే. **త**న్తి తం పేతం. **కారణత్థికో**తి "జీవ, భో, జీవితమేవ సేయ్యో"తి వుత్తఅత్థస్స కారణేన అత్థికో హుత్వా.

౨౧౮. **సేయ్యా నిసజ్జా నయిమస్స అత్థీ**తి పిట్ఠిపసారణలక్ఖణా సేయ్యా, పల్లఙ్కాభుజనలక్ఖణా నిసజ్జా చ ఇమస్స సూలే ఆరోపితపుగ్గలస్స నత్థి. **అభిక్కమో నత్థి పటిక్కమో చా**తి అభిక్కమాదిలక్ఖణం అప్పమత్తకమ్పి గమనం ఇమస్స నత్థి. **పరిచారికా సాపీ**తి యా అసితపీతఖాయితవత్థపరిభోగాదిలక్ఖణా ఇన్ద్రియానం పరిచారణా, సాపి ఇమస్స నత్థి. "పరిహారణా సాపీ"తి వా పాఠో, అసితాదిపరిభోగవసేన ఇన్ద్రియానం పరిహరణా, సాపి ఇమస్స నత్థి విగతజీవితత్తాతి అత్థో. "పరిచారణా సాపీ"తి కేచి పఠన్తి.

౨౧౯. **దిట్ఠసుతా సుహజ్జా, అనుకమ్పకా యస్స అహేసుం పుబ్బే**తి సన్దిట్ఠసహాయా చేవ అదిట్ఠసహాయా చ యస్స మిత్తా అనుద్దయావన్తో యే అస్స ఇమస్స పుబ్బే అహేసుం. **దట్ఠుమ్పీ**తి పస్సితుమ్పి న లభన్తి, కుతో సహ వసితున్తి అత్థో. **విరాజితత్తో**తి పరిచ్చత్తసభావో. **జనేన తేనా**తి తేన ఞాతిఆదిజనేన.

౨౨౦. **న ఓగ్గతత్తస్స భవన్తి మిత్తా**తి అపగతవిఞ్ఞాణస్స మతస్స మిత్తా నామ న హోన్తి తస్స మిత్తేహి కాతబ్బకిచ్చస్స అతిక్కన్తత్తా. **జహన్తి మిత్తా వికలం విదిత్వా**తి మతో తావ తిట్ఠతు, జీవన్తమ్పి భోగవికలం పురిసం విదిత్వా "న ఇతో కిఞ్చి గయ్హూపగ"న్తి మిత్తా పజహన్తి. **అత్థఞ్చ దిస్వా పరివారయన్తీ**తి తస్స పన సన్తకం అత్థం ధనం దిస్వా పియవాదినో ముఖుల్లోకికా హుత్వా తం పరివారేన్తి. **బహూ మిత్తా ఉగ్గతత్తస్స హోన్తీ**తి విభవసమ్పత్తియా ఉగ్గతసభావస్స సమిద్ధస్స బహూ అనేకా మిత్తా హోన్తి, అయం లోకియసభావోతి అత్థో.

౨౨౧. **నిహీనత్తో సబ్బభోగేహీ**తి సబ్బేహి ఉపభోగపరిభోగవత్థూహి పరిహీనత్తో. **కిచ్ఛో**తి దుక్ఖితో. **సమ్మక్ఖితో**తి రుహిరేహి సమ్మక్ఖితసరీరో. **సమ్పరిభిన్నగత్తో**తి సూలేన అబ్భన్తరే విదాలితగత్తో. **ఉస్సావబిన్దూవ పలిమ్పమానో**తి తిణగ్గే లిమ్పమానఉస్సావబిన్దుసదిసో. **అజ్జ సువే**తి అజ్జ వా సువే వా ఇమస్స నామ పురిసస్స జీవితస్స ఉపరోధో నిరోధో, తతో ఉద్ధం నప్పవత్తతీతి అత్థో.

౨౨౨. **ఉత్తాసిత**న్తి ఆవుతం ఆరోపితం. **పుచిమన్దస్స సూలే**తి నిమ్బరుక్ఖస్స దణ్డేన కతసూలే . **కేన వణ్ణేనా**తి కేన కారణేన. **జీవ, భో, జీవితమేవ సేయ్యో**తి, భో పురిస, జీవ. కస్మా? సూలం ఆరోపితస్సాపి హి తే ఇధ జీవితమేవ ఇతో చుతస్స జీవితతో సతభాగేన సహస్సభాగేన సేయ్యో సున్దరతరోతి.

ఏవం తేన రఞ్ఞా పుచ్ఛితో సో పేతో అత్తనో అధిప్పాయం పకాసేన్తో –

౨౨౩."సాలోహితో ఏస అహోసి మయ్హం, అహం సరామి పురిమాయ జాతియా;
దిస్వా చ మే కారుఞ్ఞమహోసి రాజ, మా పాపధమ్మో నిరయం పతాయం.

౨౨౪."ఇతో చుతో లిచ్ఛవి ఏస పోసో, సత్తుస్సదం నిరయం ఘోరరూపం;
ఉపపజ్జతి దుక్కటకమ్మకారీ, మహాభితాపం కటుకం భయానకం.

౫.౨౫."అనేకభాగేన గుణేన సేయ్యో, అయమేవ సూలో నిరయేన తేన;
ఏకన్తదుక్ఖం కటుకం భయానకం, ఏకన్తతిబ్బం నిరయం పతాయం.

౫.౨౬."ఇదఞ్చ సుత్వా వచనం మమేసో, దుక్ఖూపనీతో విజహేయ్య పాణం;
తస్మా అహం సన్తికే న భణామి, మా మేకతో జీవితస్సూపరోధో"తి. –

చతస్సో గాథా అభాసి.

౫.౨౩. తత్థ **సాలోహితో** సమానలోహితో యోనిసమ్బన్ధేన సమ్బన్ధో, ఞాతకోతి అత్థో. **పురిమాయ జాతియాతి** పురిమత్తభావే. **మా పాపధమ్మో నిరయం పతాయన్తి** అయం పాపధమ్మో పురిసో నిరయం మా పతి, మా నిరయం ఉపపజ్జీతి ఇమం దిస్వా మే కారుఞ్ఞం అహోసీతి యోజనా.

౫.౨౪. **సత్తుస్సదన్తి** పాపకారీహి సత్తేహి ఉస్సన్నం, అథ వా పఞ్చవిధబన్ధనం, ముఖే తత్తలోహసేచనం, అఙ్గారపబ్బతారోపనం, లోహకుమ్భిపక్ఖేపనం, అసిపత్తవనప్పవేసనం, వేత్తరణియం సమోతరణం, మహానిరయే పక్ఖేపోతి. ఇమేహి సత్తహి పఞ్చవిధబన్ధనాదీహి దారుణకారణేహి ఉస్సన్నం, ఉపరూపరి నిచితన్తి అత్థో. **మహాభితాపన్తి** మహాదుక్ఖం, మహాఅగ్గిసన్తాపం వా. **కటుకన్తి** అనిట్ఠం. **భయానకన్తి** భయజనకం.

౫.౨౫. **అనేకభాగేన గుణేనాతి** అనేకకోట్ఠాసేన ఆనిసంసేన. **అయమేవ సూలో నిరయేన తేనాతి** తతో ఇమస్స ఉప్పత్తిట్ఠానభూతతో నిరయతో అయమేవ సూలో సేయ్యోతి. నిస్సక్కే హి ఇదం కరణవచనం. **ఏకన్త తిబ్బన్తి** ఏకన్తేనేవ తిఖిణదుక్ఖం, నియతమహాదుక్ఖన్తి అత్థో.

౫.౨౬. **ఇదఞ్చ సుత్వా వచనం మమేసోతి** "ఇతో చుతో"తిఆదినా వుత్తం మమ వచనం సుత్వా ఏసో పురిసో దుక్ఖూపనీతో మమ వచనేన నిరయదుక్ఖం ఉపనీతో వియ హుత్వా. **విజహేయ్య పాణన్తి** అత్తనో జీవితం పరిచ్చజేయ్య. **తస్మాతి** తేన కారణేన. **మా మేకతోతి** "మయా ఏకతో ఇమస్స పురిసస్స జీవితస్స ఉపరోధో మా హోతూ"తి ఇమస్స సన్తికే ఇదం వచనం అహం న భణామి, అథ ఖో "జీవ, భో, జీవితమేవ సేయ్యో"తి ఇదమేవ భణామీతి అధిప్పాయో.

ఏవం పేతేన అత్తనో అధిప్పాయే పకాసితే పున రాజా పేతస్స పవత్తిం పుచ్ఛితుం ఓకాసం కరోన్తో ఇమం గాథమాహ –

౫.౨౭."అఞ్ఞాతో ఏసో పురిసస్స అత్థో, అఞ్ఞమ్పి ఇచ్ఛామసే పుచ్ఛితుం తువం;
ఓకాసకమ్మం సచే నో కరోసి, పుచ్ఛామ తం నో న చ కుజ్ఝితబ్బ"న్తి.

౫.౨౮."అద్ధా పటిఞ్ఞా మే తదా అహు, నాచిక్ఖణా అప్పసన్నస్స హోతి;
అకామా సద్ధేయ్యవచోతి కత్వా, పుచ్ఛస్సు మం కామం యథా విసయ్హ"న్తి. –

ఇమా ద్వే రఞ్ఞో పేతస్స చ వచనపటివచనగాథా.

౨౨౭. తత్థ **అఞ్ఞాతో**తి అవగతో. **ఇచ్ఛామసే**తి ఇచ్ఛామ. **నో**తి అమ్హాకం. **న చ కుజ్ఝితబ్బ**న్తి “ఇమే మనుస్సా యంకిఞ్చి పుచ్ఛన్తీ”తి కోధో న కాతబ్బో.

౨౨౮. **అద్ధా**తి ఏకంసేన. **పటిఞ్ఞా మే**తి ఞాణవసేన మయ్హం “పుచ్ఛస్సూ”తి పటిఞ్ఞా, ఓకాసదానన్తి అత్థో. **తదా అహూ**తి తస్మిం కాలే పఠమదస్సనే అహోసి. **నాచిక్ఖణా అప్పసన్నస్స హోతీ**తి అకథనా అప్పసన్నస్స హోతి. పసన్నో ఏవ హి పసన్నస్స కిఞ్చి కథేతి. త్వం పన తదా మయి అప్పసన్నో, అహఞ్చ తయి, తేన పటిజానిత్వా కథేతుకామో నాహోసి. ఇదాని పనాహం తుయ్హం **అకామా సద్ధేయ్యవచో** అకామో ఏవ సద్ధాతబ్బవచనో **ఇతి కత్వా** ఇమినా కారణేన . **పుచ్ఛస్సు మం కామం యథా విసయ్హ**న్తి త్వం యథా ఇచ్ఛసి, తమత్థం మం పుచ్ఛస్సు. అహం పన యథా విసయ్హం యథా మయ్హం సహితుం సక్కా, తథా అత్తనో ఞాణబలానురూపం కథేస్సామీతి అధిప్పాయో.

ఏవం పేతేన పుచ్ఛనాయ ఓకాసే కతే రాజా –

౨౨౯.“యం కిఞ్చహం చక్ఖునా పస్సిసామి,
సబ్బమ్పి తాహం అభిసద్దహేయ్యం;
దిస్వావ తం నోపి చే సద్దహేయ్యం,
కరేయ్యాసి మే యక్ఖ నియస్సకమ్మ”న్తి. –

గాథమాహ. తస్సత్థో – అహం యం కిఞ్చిదేవ చక్ఖునా పస్సిస్సామి, తం సబ్బమ్పి తథేవ అహం అభిసద్దహేయ్యం, తం పన దిస్వావ తం వచనం నోపి చే సద్దహేయ్యం. యక్ఖ, మయ్హం నియస్సకమ్మం నిగ్గహకమ్మం కరేయ్యాసీతి. అథ వా **యం కిఞ్చహం చక్ఖునా పస్సిస్సామీ**తి అహం యం కిఞ్చిదేవ చక్ఖునా పస్సిస్సామి అచక్ఖుగోచరస్స అదస్సనతో. **సబ్బమ్పి తాహం అభిసద్దహేయ్య**న్తి సబ్బమ్పి తే అహం దిట్ఠం సుతం అఞ్ఞం వా అభిసద్దహేయ్యం. తాదిసో హి మయ్హం తయి అభిప్పసాదోతి అధిప్పాయో. పచ్ఛిమపదస్స పన యథావుత్తోవ అత్థో.

తం సుత్వా పేతో –

౨౩౦.“సచ్చప్పటిఞ్ఞా తవ మేసా హోతు, సుత్వాన ధమ్మం లభ సుప్పసాదం;
అఞ్ఞత్థికో నో చ పదుట్ఠచిత్తో, యం తే సుతం అసుతఞ్చాపి ధమ్మం;
సబ్బమ్పి అక్ఖిస్సం యథా పజాన”న్తి. – గాథమాహ ; ఇతో పరం –

౨౩౧.“సేతేన అస్సేన అలఙ్కతేన, ఉపయాసి సూలావుతకస్స సన్తికే;
యానం ఇదం అబ్భుతం దస్సనేయ్యం, కిస్సేతం కమ్మస్స అయం విపాకోతి.

౨౩౨.“వేసాలియా నగరస్స మజ్ఝే, చిక్ఖల్లమగ్గే నరకం అహోసి;
గోసీసమేకాహం పసన్నచిత్తో, సేతం గహేత్వా నరకస్మిం నిక్ఖిపిం.

౨౩౩. “ఏతస్మిం పాదాని పతిట్ఠపేత్వా, మయఞ్చ అఞ్ఞే చ అతిక్కమిమ్హా;

యానం ఇదం అబ్భుతం దస్సనేయ్యం, తస్సేవ కమ్మస్స అయం విపాకోతి.

౧౩౪.“వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతి, గన్ధో చ తే సబ్బదిసా పవాయతి;
యక్ఖిద్ధిపత్తోసి మహానుభావో, నగ్గో చాసి కిస్స అయం విపాకోతి.

౧౩౫.“అక్కోధనో నిచ్చపసన్నచిత్తో, సణ్హాహి వాచాహి జనం ఉపేమి;
తస్సేవ కమ్మస్స అయం విపాకో, దిబ్బో మే వణ్ణో సతతం పభాసతి.

౧౩౬.“యసఞ్చ కిత్తిఞ్చ ధమ్మే ఠితానం, దిస్వాన మన్తేమి పసన్నచిత్తో;
తస్సేవ కమ్మస్స అయం విపాకో, దిబ్బో మే గన్ధో సతతం పవాయతి.

౧౩౭.“సహాయానం తిత్థస్మిం న్హాయన్తానం, థలే గహేత్వా నిదహిస్స దుస్సం;
ఖిడ్డత్థికో నో చ పదుట్ఠచిత్తో, తేనమ్హి నగ్గో కసిరా చ వుత్తీతి.

౧౩౮.“యో కీళమానో పకరోతి పాపం, తస్సేదిసం కమ్మవిపాకమాహు;
అకీళమానో పన యో కరోతి, కిం తస్స కమ్మస్స విపాకమాహూతి.

౧౩౯.“యే దుట్ఠసఙ్కప్పమనా మనుస్సా, కాయేన వాచాయ చ సంకిలిట్ఠా;
కాయస్స భేదా అభిసమ్పరాయం, అసంసయం తే నిరయం ఉపేన్తి.

౧౪౦.“అపరే పన సుగతిమాసమానా, దానే రతా సఙ్గహితత్తభావా;
కాయస్స భేదా అభిసమ్పరాయం, అసంసయం తే సుగతిం ఉపేన్తీ”తి. –

తేసం ఉభిన్నం వచనపటివచనగాథా హోన్తి.

౧౩౦. తత్థ **సచ్చప్పటిఞ్ఞా తవ మేసా హోతూతి** “సబ్బమ్పి తాహం అభిసద్దహేయ్య”న్తి తవ ఏసా పటిఞ్ఞా మయ్హం సచ్చం హోతు. **సుత్వాన ధమ్మం లభ సుప్పసాదన్తి** మయా వుచ్చమానం ధమ్మం సుత్వా సున్దరం పసాదం లభస్సు. **అఞ్ఞత్థికోతి** ఆజాననత్థికో. **యథా పజానన్తి** యథా అఞ్ఞోపి పజానన్తో, “యథాపి ఞాత”న్తి వా మయా యథా ఞాతన్తి అత్థో.

౧౩౧. **కిస్సేతం కమ్మస్స అయం విపాకోతి** కిస్సేతం కిస్స నామ ఏతం, కిస్స కమ్మస్స అయం విపాకో. **ఏతన్తి** వా నిపాతమత్తం, కిస్స కమ్మస్సాతి యోజనా. “కిస్స తే”తి చ కేచి పఠన్తి.

౧౩౨-౩౩. **చిక్ఖల్లమగ్గేతి** చిక్ఖల్లవతి పథమ్హి. **నరకన్తి** ఆవాటం. **ఏకాహన్తి** ఏకం అహం. **నరకస్మిం నిక్ఖిపిన్తి** యథా కద్దమో న అక్కమీయతి, ఏవం తస్మిం చిక్ఖల్లావాటే ఠపేసిం. **తస్సాతి** తస్స గోసీసేన సేతుకరణస్స.

౧౩౬-౭. **ధమ్మే ఠితానన్తి** ధమ్మచారీనం సమచారీనం. **మన్తేమీతి** కథేమి కిత్తయామి. **ఖిడ్డత్థికోతి** హసాధిప్పాయో. **నో చ పదుట్ఠచిత్తోతి** దుస్ససామికే న దూసితచిత్తో, న అవహరణాధిప్పాయో నాపి వినాసాధిప్పాయోతి అత్థో.

౨౩౮. **అకీళమానోతి** అఖిడ్డాధిప్పాయో, లోభాదీహి దూసితచిత్తో. **కిం తస్స కమ్మస్స విపాకమాహూతి** తస్స తథా కతస్స పాపకమ్మస్స కీవ కటుకం దుక్ఖవిపాకం పణ్డితా ఆహు.

౨౩౯-౪౦. **దుట్ఠసఙ్కప్పమనాతి** కామసఙ్కప్పాదివసేన దూసితమనోవితక్కా, ఏతేన మనోదుచ్చరితమాహ. **కాయేన వాచాయ చ సంకిలిట్ఠాతి** పాణాతిపాతాదివసేన కాయవాచాహి మలినా. **ఆసమానాతి** ఆసీసమానా పత్థయమానా.

ఏవం పేతేన సఙ్ఖేపేనేవ కమ్మఫలేసు విభజిత్వా దస్సితేసు తం అసద్దహన్తో రాజా –

౨౪౧."తం కిన్తి జానేయ్యమహం అవేచ్చ, కల్యాణపాపస్స అయం విపాకో;
కిం వాహం దిస్వా అభిసద్దహేయ్యం, కో వాపి మం సద్దహాపేయ్య ఏత"న్తి. –

గాథమాహ. తత్థ **తం కిన్తి జానేయ్యమహం అవేచ్చాతి** యోయం తయా "యే దుట్ఠసఙ్కప్పమనా మనుస్సా, కాయేన వాచాయ చ సంకిలిట్ఠా"తిఆదినా. "అపరే పన సుగతిమాసమానా"తిఆదినా చ కల్యాణస్స పాపస్స చ కమ్మస్స విపాకో విభజిత్వా వుత్తో, తం కిన్తి కేన కారణేన అహం అవేచ్చ అపరపచ్చయభావేన సద్దహేయ్యం. **కిం వాహం దిస్వా అభిసద్దహేయ్యన్తి** కీదిసం వా పనాహం పచ్చక్ఖభూతం నిదస్సనం దిస్వా పటిసద్దహేయ్యం. **కో వాపి మం సద్దహాపేయ్య ఏతన్తి** కో వా విఞ్ఞూ పురిసో పణ్డితో ఏతమత్థం మం సద్దహాపేయ్య, తం కథేహీతి అత్థో.

తం సుత్వా పేతో కారణేన తమత్థం తస్స పకాసేన్తో –

౨౪౨."దిస్వా చ సుత్వా అభిసద్దహస్సు, కల్యాణపాపస్స అయం విపాకో;
కల్యాణపాపే ఉభయే అసన్తే, సియా ను సత్తా సుగతా దుగ్గతా వా.

౨౪౩."నో చేత్థ కమ్మాని కరేయ్యుం మచ్చా, కల్యాణపాపాని మనుస్సలోకే;
నాహేసుం సత్తా సుగతా దుగ్గతా వా, హీనా పణీతా చ మనుస్సలోకే.

౨౪౪."యస్మా చ కమ్మాని కరోన్తి మచ్చా, కల్యాణపాపాని మనుస్సలోకే;
తస్మా హి సత్తా సుగతా దుగ్గతా వా, హీనా పణీతా చ మనుస్సలోకే.

౨౪౫."ద్వయజ్జ కమ్మానం విపాకమాహు, సుఖస్స దుక్ఖస్స చ వేదనీయం;
తా దేవతాయో పరిచారయన్తి, పచ్చేన్తి బాలా ద్వయతం అపస్సినో"తి. –

గాథా అభాసి.

౨౪౨. తత్థ **దిస్వా చాతి** పచ్చక్ఖతో దిస్వాపి. **సుత్వాతి** ధమ్మం సుత్వా తదనుసారేన నయం నేన్తో అనుమినన్తో. **కల్యాణపాపస్సాతి** కుసలస్స అకుసలస్స చ కమ్మస్స అయం సుఖో అయం దుక్ఖో చ విపాకోతి అభిసద్దహస్సు. **ఉభయే అసన్తేతి** కల్యాణే పాపే చాతి దువిధే కమ్మే అవిజ్జమానే. **సియా ను సత్తా సుగతా దుగ్గతా వాతి** "ఇమే సత్తా సుగతిం గతా దుగ్గతిం గతా వా, సుగతియం వా అడ్ఢా దుగ్గతియం దలిద్దా వా"తి అయమత్థో కిం ను సియా కథం సమ్భవేయ్యాతి అత్థో.

౨౪౩-౪. ఇదాని యథావుత్తమత్థం “**నో చేత్థ కమ్మానీ**”తి చ “**యస్మా చ కమ్మానీ**”తి చ గాథాద్వయేన బ్యతిరేకతో అన్వయతో చ విభావేతి. తత్థ **హీనా పణీతా**తి కులరూపారోగ్యపరివారాదీహి హీనా ఉళారా చ.

౨౪౫. ద్వయజ్జ కమ్మానం విపాకమాహూతి ద్వయం దువిధం అజ్జ ఇదాని కమ్మానం సుచరితదుచ్చరితానం విపాకం వదన్తి కథేన్తి. కిం తన్తి ఆహ “**సుఖస్స దుక్ఖస్స చ వేదనీయ**”న్తి, ఇట్ఠస్స చ అనిట్ఠస్స చ అనుభవనయోగ్గం. **తా దేవతాయో పరిచారయన్తీ**తి యే ఉక్కంసవసేన సుఖవేదనీయం విపాకం పటిలభన్తి, తే దేవలోకే తా దేవతా హుత్వా దిబ్బసుఖసమప్పితా ఇన్ద్రియాని పరిచారేన్తి. **పచ్చేన్తి బాలా ద్వయతం అపస్సినో**తి యే బాలా కమ్మఞ్చ కమ్మఫలఞ్చాతి ద్వయం అపస్సన్తా అసద్దహన్తా, తే పాపప్పసుతా దుక్ఖవేదనీయం విపాకం అనుభవన్తా నిరయాదీసు కమ్మునా పచ్చేన్తి దుక్ఖం పాపుణన్తి.

ఏవం కమ్మఫలం సద్దహన్తో పన త్వం కస్మా ఏవరూపం దుక్ఖం పచ్చనుభవసీతి అనుయోగం సన్ధాయ –

౨౪౬.“న మత్థి కమ్మాని సయంకతాని, దత్వాపి మే నత్థి యో ఆదిసేయ్య;
అచ్ఛాదనం సయనమథన్నపానం, తేనమ్హి నగ్గో కసిరా చ వుత్తీ”తి. –

గాథమాహ. తత్థ **న మత్థి కమ్మాని సయంకతానీ**తి యస్మా సయం అత్తనా పుబ్బే కతాని పుఞ్ఞకమ్మాని మమ నత్థి న విజ్జన్తి, యేహి ఇదాని అచ్ఛాదనాదీని లభేయ్యం. **దత్వాపి మే నత్థి యో ఆదిసేయ్యా**తి యో సమణబ్రాహ్మణానం దానం దత్వా “అసుకస్స పేతస్స హోతూ”తి మే ఆదిసేయ్య ఉద్దిసేయ్య, సో నత్థి. **తేనమ్హి నగ్గో కసిరా చ వుత్తీ**తి తేన దువిధేనాపి కారణేన ఇదాని నగ్గో నిచ్చోళో అమ్హి, కసిరా దుక్ఖా చ వుత్తి జీవికా హోతీతి.

తం సుత్వా రాజా తస్స అచ్ఛాదనాదిలాభం ఆకఙ్ఖన్తో –

౨౪౭.“సియా ను ఖో కారణం కిఞ్చి యక్ఖ, అచ్ఛాదనం యేన తువం లభేథ;
ఆచిక్ఖ మే త్వం యదత్థి హేతు, సద్ధాయికం హేతువచో సుణోమా”తి. –

గాథమాహ. తత్థ **యేనా**తి యేన కారణేన త్వం **అచ్ఛాదనం లభేథ** లభేయ్యాసి, **కిఞ్చి** తం **కారణం సియా ను ఖో** భవేయ్య ను ఖోతి అత్థో. **యదత్థీ**తి యది అత్థి.

అథస్స పేతో తం కారణం ఆచిక్ఖన్తో –

౨౪౮.“కప్పితకో నామ ఇధత్థి భిక్ఖు, ఝాయీ సుసీలో అరహా విముత్తో;
గుత్తిన్ద్రియో సంవుతపాతిమోక్ఖో, సీతిభూతో ఉత్తమదిట్ఠిపత్తో.

౨౪౯.“సఖిలో వదఞ్ఞూ సువచో సుముఖో, స్వాగమో సుప్పటిముత్తకో చ;
పుఞ్ఞస్స ఖేత్తం అరణవిహారీ, దేవమనుస్సానఞ్చ దక్ఖిణేయ్యో.

౨౫౦.“సన్తో విధూమో అనీఘో నిరాసో, ముత్తో విసల్లో అమమో అవఙ్కో;

నిరూపధీ సబ్బపపఞ్చఖీణో, తిస్సో విజ్జా అనుప్పత్తో జుతిమా.

౨౨౧.“అప్పఞ్ఞాతో దిస్వాపి న చ సుజానో, మునీతి నం వజ్జిసు వోహరన్తి;

జానన్తి తం యక్ఖభూతా అనేజం, కల్యాణధమ్మం విచరన్తం లోకే.

౨౨౨.“తస్స తువం ఏకయుగం దువే వా, మముద్దిసిత్వాన సచే దదేథ;

పటిగ్గహీతాని చ తాని అస్సు, మమఞ్చ పస్సేథ సన్నద్ధదుస్స”న్తి. –

గాథా అభాసి.

౨౧౮. తత్థ **కప్పితతో నామా**తి జటిలసహస్సస్స అబ్భన్తరే ఆయస్మతో ఉపాలిత్థేరస్స ఉపజ్ఝాయం సన్ధాయ వదతి. **ఇధా**తి ఇమిస్సా వేసాలియా సమీపే. **ఝాయీ**తి అగ్గఫలఝానేన ఝాయీ. **సీతిభూతో**తి సబ్బకిలేసదరథపరిళాహవూపసమేన సీతిభావప్పత్తో. **ఉత్తమదిట్ఠిపత్తో**తి ఉత్తమం అగ్గఫలం సమ్మాదిట్ఠిం పత్తో.

౨౧౯. **సఖిలో**తి ముదు. **సువచో**తి సుబ్బచో. **స్వాగమో**తి సుట్ఠు ఆగతాగమో. **సుప్పటిముత్తకో**తి సుట్ఠు పటిముత్తకవాచో, ముత్తభాణీతి అత్థో. **అరణవిహారీ**తి మేత్తావిహారీ.

౨౨౦. **సన్తో**తి ఉపసన్తకిలేసో. **విధూమో**తి విగతమిచ్ఛావితక్కధూమో. **అనీఘో**తి నిద్దుక్ఖో. **నిరాసో**తి నిత్తణ్హో. **ముత్తో**తి సబ్బభవేహి విముత్తో. **విసల్లో**తి వీతరాగాదిసల్లో. **అమమో**తి మమంకారవిరహితో. **అవఙ్కో**తి కాయవఙ్కాదివఙ్కవిరహితో. **నిరూపధీ**తి కిలేసాభిసఙ్ఖారాదిఉపధిప్పహాయీ. **సబ్బపపఞ్చఖీణో**తి పరిక్ఖీణతణ్హాదిపపఞ్చో. **జుతిమా**తి అనుత్తరాయ ఞాణజుతియా జుతిమా. **అప్పఞ్ఞాతో**తి పరమప్పిచ్ఛతాయ పటిచ్ఛన్నగుణతాయ చ న పాకటో.

౨౨౧. **దిస్వాపి న చ సుజానో**తి గమ్భీరభావేన దిస్వాపి “ఏవంసీలో, ఏవంధమ్మో, ఏవంపఞ్ఞో”తి న సువిఞ్ఞేయ్యో. **జానన్తి తం యక్ఖభూతా అనేజ**న్తి యక్ఖభూతా చ అనేజం నిత్తణ్హం “అరహా”తి తం జానన్తి. **కల్యాణధమ్మ**న్తి సున్దరసీలాదిగుణం.

౨౨౨. **తస్సా**తి తస్స కప్పితకమహాథేరస్స. **ఏకయుగ**న్తి ఏకం వత్థయుగం. **దువే వా**తి ద్వే వా వత్థయుగాని. **మముద్దిసిత్వానా**తి మమం ఉద్దిసిత్వా. **పటిగ్గహీతాని చ తాని అస్సూ**తి తాని వత్థయుగాని తేన పటిగ్గహితాని చ అస్సు భవేయ్యుం. **సన్నద్ధదుస్స**న్తి దుస్సేన కతసన్నాహం, లద్ధవత్థం నివత్థపారుతదుస్సన్తి అత్థో.

తతో రాజా –

౨౨౩.“కస్మిం పదేసే సమణం వసన్తం, గన్త్వాన పస్సేము మయం ఇదాని;

యో మజ్జ కఙ్ఖం విచికిచ్ఛితఞ్చ, దిట్ఠీవిసూకాని వినోదయేయ్యా”తి. –

థేరస్స వసనట్ఠానం పుచ్ఛి. తత్థ **కస్మిం పదేసే**తి కతరస్మిం పదేసే. **యో మజ్జా**తి యో అజ్జ, మ-కారో పదసన్ధికరో.

తతో పేతో –

౩౩౪."ఏసో నిసిన్నో కపినచ్చనాయం, పరివారితో దేవతాహి బహూహి;

ధమ్మిం కథం భాసతి సచ్చనామో, సకస్మిమాచేరకే అప్పమత్తో"తి. –

గాథమాహ. తత్థ **కపినచ్చనాయన్తి** కపీనం వానరానం నచ్చనేన "కపినచ్చనా"తి లద్ధవోహారే పదేసే. **సచ్చనామోతి** ఝాయీ సుసీలో అరహా విముత్తోతిఆదీహి గుణనామేహి యాథావనామో అవిపరీతనామో .

ఏవం పేతేన వుత్తే రాజా తావదేవ థేరస్స సన్తికం గన్తుకామో –

౩౩౫."తథాహం కస్సామి గన్త్వా ఇదాని, అచ్ఛాదయిస్సం సమణం యుగేన;

పటిగ్గహీతాని చ తాని అస్సు, తువఞ్చ పస్సేము సన్నద్ధదుస్స"న్తి. –

గాథమాహ. తత్థ **కస్సామీతి** కరిస్సామి.

అథ పేతో "దేవతానం థేరో ధమ్మం దేసేతి, తస్మా నాయం ఉపసఙ్కమనకాలో"తి దస్సేన్తో –

౩౩౬."మా అక్ఖణే పబ్బజితం ఉపాగమి, సాధు వో లిచ్ఛవి నేస ధమ్మో;

తతో చ కాలే ఉపసఙ్కమిత్వా, తత్థేవ పస్సాహి రహో నిసిన్న"న్తి. –

గాథమాహ. తత్థ **సాధూతి** ఆయాచనే నిపాతో. **వో లిచ్ఛవి నేస ధమ్మోతి**, లిచ్ఛవిరాజ, తుమ్హాకం రాజూనం ఏస ధమ్మో న హోతి, యం అకాలే ఉపసఙ్కమనం. **తత్థేవాతి** తస్మింయేవ ఠానే.

ఏవం పేతేన వుత్తే రాజా "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా అత్తనో నివేసనమేవ గన్త్వా పున యుత్తపత్తకాలే అట్ఠ వత్థుయుగాని గాహాపేత్వా థేరం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకమన్తం నిసిన్నో పటిసన్థారం కత్వా "ఇమాని, భన్తే, అట్ఠ వత్థయుగాని పటిగ్గణ్హా"తి ఆహ. తం సుత్వా థేరో కథాసముట్ఠాపనత్థం "మహారాజ, పుబ్బే త్వం అదానసీలో సమణబ్రాహ్మణానం విహేఠనజాతికోవ కథం పణీతాని వత్థాని దాతుకామో జాతో"తి ఆహ. తం సుత్వా రాజా తస్స కారణం ఆచిక్ఖన్తో పేతేన సమాగమం, తేన చ అత్తనా చ కథితం సబ్బం థేరస్స ఆరోచేత్వా వత్థాని దత్వా పేతస్స ఉద్దిసి. తేన పేతో దిబ్బవత్థధరో అలఙ్కతపటియత్తో అస్సారుళ్హో థేరస్స చ రఞ్ఞో చ పురతో పాతుభవి. తం దిస్వా రాజా అత్తమనో పముదితో పీతిసోమనస్సజాతో "పచ్చక్ఖతో వత మయా కమ్మఫలం దిట్ఠం, న దానాహం పాపం కరిస్సామి, పుఞ్ఞమేవ కరిస్సామీ"తి వత్వా తేన పేతేన సక్ఖిం అకాసి. సో చ పేతో "సచే, త్వం లిచ్ఛవిరాజ, ఇతో పట్ఠాయ అధమ్మం పహాయ ధమ్మం చరసి, ఏవాహం తవ సక్ఖిం కరిస్సామి, సన్తికఞ్చ తే ఆగమిస్సామి, సూలావుతఞ్చ పురిసం సీఘం సూలతో మోచేహి, ఏవం సో జీవితం లభిత్వా ధమ్మం చరన్తో దుక్ఖతో ముచ్చిస్సతి, థేరఞ్చ కాలేన కాలం ఉపసఙ్కమిత్వా ధమ్మం సుణన్తో పుఞ్ఞాని కరోహీ"తి వత్వా గతో.

అథ రాజా థేరం వన్దిత్వా నగరం పవిసిత్వా సీఘం సీఘం లిచ్ఛవిపరిసం సన్నిపాతేత్వా తే అనుజానాపేత్వా తం పురిసం సూలతో మోచేత్వా "ఇమం అరోగం కరోథా"తి తికిచ్ఛకే ఆణాపేసి. థేరఞ్చ ఉపసఙ్కమిత్వా పుచ్ఛి – "సియా ను ఖో, భన్తే, నిరయగామికమ్మం కత్వా ఠితస్స నిరయతో ముత్తీ"తి. సియా, మహారాజ, సచే ఉళారం పుఞ్ఞం కరోతి, ముచ్చతీతి వత్వా థేరో రాజానం సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠాపేసి. సో తత్థ పతిట్ఠితో థేరస్స ఓవాదే ఠత్వా సోతాపన్నో

అహోసి, సూలావుతో పన పురిసో అరోగో హుత్వా సంవేగజాతో భిక్ఖూసు పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి. తమత్థం దస్సేన్తా సఙ్గీతికారా –

౫౫౭.“తథాతి వత్వా అగమాసి తత్థ, పరివారితో దాసగణేన లిచ్ఛవి;
సో తం నగరం ఉపసఙ్కమిత్వా, వాసూపగచ్ఛిత్థ సకే నివేసనే.

౫౫౮.“తతో చ కాలే గిహికిచ్చాని కత్వా,
న్హత్వా పివిత్వా చ ఖణం లభిత్వా;
విచేయ్య పేళాతో చ యుగాని అట్ఠ,
గాహాపయీ దాసగణేన లిచ్ఛవి.

౫౫౯.“సో తం పదేసం ఉపసఙ్కమిత్వా, తం అద్దస సమణం సన్తచిత్తం;
పటిక్కన్తం గోచరతో నివత్తం, సీతిభూతం రుక్ఖమూలే నిసిన్నం.

౫౬౦.“తమేనమవోచ ఉపసఙ్కమిత్వా, అప్పాబాధం ఫాసువిహారఞ్చ పుచ్ఛి;
వేసాలియం లిచ్ఛవిహం భదన్తే, జానన్తి మం లిచ్ఛవి అమ్బసక్కరో.

౫౬౧.“ఇమాని మే అట్ఠ యుగా సుభాని, పటిగ్గణ్హ భన్తే పదదామి తుయ్హం;
తేనేవ అత్థేన ఇధాగతోస్మి, యథా అహం అత్తమనో భవేయ్యన్తి.

౫౬౨.“దూరతోవ సమణా బ్రాహ్మణా చ, నివేసనం తే పరివజ్జయన్తి;
పత్తాని భిజ్జన్తి చ తే నివేసనే, సఙ్ఘాటియో చాపి విదాలయన్తి.

౫౬౩.“అథాపరే పాదకుఠారికాహి, అవంసిరా సమణా పాతయన్తి;
ఏతాదిసం పబ్బజితా విహేసం, తయా కతం సమణా పాపుణన్తి.

౫౬౪.“తిణేన తేలమ్పి న త్వం అదాసి, మూళ్హస్స మగ్గమ్పి న పావదాసి;
అన్ధస్స దణ్డం సయమాదియాసి, ఏతాదిసో కదరియో అసంవుతో తువం;
అథ త్వం కేన వణ్ణేన కిమేవ దిస్వా, అమ్హేహి సహ సంవిభాగం కరోసీతి.

౫౬౫.“పచ్చేమి భన్తే యం త్వం వదేసి, విహేసయిం సమణే బ్రాహ్మణే చ;
ఖిడ్డత్థికో నో చ పదుట్ఠచిత్తో, ఏతమ్పి మే దుక్కటమేవ భన్తే.

౫౬౬.ఖిడ్డాయ యక్ఖో పసవిత్వా పాపం, వేదేతి దుక్ఖం అసమత్తభోగీ;
దహరో యువా నగ్గనియస్స భాగీ, కిం సు తతో దుక్ఖతరస్స హోతి.

౫౬౭.“తం దిస్వా సంవేగమలత్థం భన్తే, తప్పచ్చయా వాపి దదామి దానం;

పటిగ్గణ్హ భన్తే వత్థయుగాని అట్ఠ, యక్ఖస్సిమా గచ్ఛన్తు దక్ఖిణాయోతి.

౨౧౮.“అద్ధా హి దానం బహుధా పసత్థం, దదతో చ తే అక్ఖయధమ్మమత్థు;
పటిగణ్హామి తే వత్థయుగాని అట్ఠ, యక్ఖస్సిమా గచ్ఛన్తు దక్ఖిణాయోతి.

౨౧౯.“తతో హి సో ఆచమయిత్వా లిచ్ఛవి, థేరస్స దత్వాన యుగాని అట్ఠ;
పటిగ్గహీతాని చ తాని అస్సు, యక్ఖఞ్చ పస్సేథ సన్నద్ధదుస్సం.

౨౨౦.“తమద్దసా చన్దనసారలిత్తం, ఆజఞ్ఞమారూళ్హముళారవణ్ణం;
అలఙ్కతం సాధునివత్థదుస్సం, పరివారితం యక్ఖమహిద్ధిపత్తం.

౨౨౧.“సో తం దిస్వా అత్తమనో ఉదగ్గో, పహట్ఠచిత్తో చ సుభగ్గరూపో;
కమ్మఞ్చ దిస్వాన మహావిపాకం, సన్దిట్ఠికం చక్ఖునా సచ్ఛికత్వా.

౨౨౨.“తమేనమవోచ ఉపసఙ్కమిత్వా, దస్సామి దానం సమణబ్రాహ్మణానం;
న చాపి మే కిఞ్చి అదేయ్యమత్థి, తువఞ్చ మే యక్ఖ బహూపకారోతి.

౨౨౩.“తువఞ్చ మే లిచ్ఛవి ఏకదేసం, అదాసి దానాని అమోఘమేతం;
స్వాహం కరిస్సామి తయావ సక్ఖిం, అమానుసో మానుసకేన సద్ధిన్తి.

౨౨౪.“గతీ చ బన్ధూ చ పరాయణఞ్చ, మిత్తో మమాసి అథ దేవతా మే;
యాచామి తం పఞ్జలికో భవిత్వా, ఇచ్ఛామి తం యక్ఖ పునపి దట్ఠున్తి.

౨౨౫.“సచే తువం అస్సద్ధో భవిస్ససి, కదరియరూపో విప్పటిపన్నచిత్తో;
త్వం నేవ మం లచ్ఛసి దస్సనాయ, దిస్వా చ తం నోపి చ ఆలపిస్సం.

౨౨౬.“సచే పన త్వం భవిస్ససి ధమ్మగారవో, దానే రతో సఙ్గహితత్తభావో;
ఓపానభూతో సమణబ్రాహ్మణానం, ఏవం మమం లచ్ఛసి దస్సనాయ.

౨౨౭.“దిస్వా చ తం ఆలపిస్సం భదన్తే, ఇమఞ్చ సూలతో లహుం పముఞ్చ;
యతోనిదానం అకరిమ్హ సక్ఖిం, మఞ్ఞామి సూలావుతకస్స కారణా.

౨౨౮.“తే అఞ్ఞమఞ్ఞం అకరిమ్హ సక్ఖిం, అయఞ్చ సూలతో లహుం పముత్తో;
సక్కచ్చ ధమ్మాని సమాచరన్తో, ముచ్చేయ్య సో నిరయా చ తమ్హా;
కమ్మం సియా అఞ్ఞత్ర వేదనీయం.

౨౨౯.“కప్పితకఞ్చ ఉపసఙ్కమిత్వా, తేనేవ సహ సంవిభజిత్వా కాలే;

సయం ముఖేనూపనిసజ్జ పుచ్ఛ, సో తే అక్ఖిస్సతి ఏతమత్థం.

౨౮౦.“తమేవ భిక్ఖుం ఉపసఙ్కమిత్వా, పుచ్ఛస్సు అఞ్ఞత్థికో నో చ పదుట్ఠచిత్తో;
సో తే సుతం అసుతఞ్చాపి ధమ్మం, సబ్బమ్పి అక్ఖిస్సతి యథా పజానన్తి.

౨౮౧.“సో తత్థ రహస్సం సముల్లపిత్వా, సక్ఖిం కరిత్వాన అమానుసేన;
పక్కామి సో లిచ్ఛవినం సకాసం, అథ బ్రవి పరిసం సన్నిసిన్నం.

౨౮౨.“‘సుణన్తు భోన్తో మమ ఏకవాక్యం, వరం వరిస్సం లభిస్సామి అత్థం;
సూలావుతో పురిసో లుద్దకమ్మో, పణిహితదణ్డో అనుసత్తరూపో.

౨౮౩.“‘ఏత్తావతా వీసతిరత్తిమత్తా, యతో ఆవుతో నేవ జీవతి న మతో;
తాహం మోచయిస్సామి దాని, యథామతిం అనుజానాతు సఙ్ఘో’తి.

౨౮౪.“‘ఏతఞ్చ అఞ్ఞఞ్చ లహుం పముఞ్చ, కో తం వదేథ తథా కరోన్తం;
యథా పజానాసి తథా కరోహి, యథామతిం అనుజానాతి సఙ్ఘో’తి.

౨౮౫.“సో తం పదేసం ఉపసఙ్కమిత్వా, సూలావుతం మోచయి ఖిప్పమేవ;
మా భాయి సమ్మాతి చ తం అవోచ, తికిచ్ఛకానఞ్చ ఉపట్ఠపేసి.

౨౮౬.“కప్పితకఞ్చ ఉపసఙ్కమిత్వా, తేనేవ సహ సంవిభజిత్వా కాలే;
సయం ముఖేనూపనిసజ్జ లిచ్ఛవి, తథేవ పుచ్ఛిత్థ నం కారణత్థికో.

౨౮౭.“సూలావుతో పురిసో లుద్దకమ్మో, పణీతదణ్డో అనుసత్తరూపో;
ఏత్తావతా వీసతిరత్తిమత్తా, యతో ఆవుతో నేవ జీవతి న మతో.

౨౮౮.“సో మోచితో గన్త్వా మయా ఇదాని, ఏతస్స యక్ఖస్స వచో హి భన్తే;
సియా ను ఖో కారణం కిఞ్చిదేవ, యేన సో నిరయం నో వజేయ్య.

౨౮౯.“ఆచిక్ఖ భన్తే యది అత్థి హేతు, సద్ధాయికం హేతువచో సుణోమ;
న తేసం కమ్మానం వినాసమత్థి, అవేదయిత్వా ఇధ బ్యన్తిభావోతి.

౨౯౦.“సచే స ధమ్మాని సమాచరేయ్య, సక్కచ్చ రత్తిన్దివమప్పమత్తో;
ముచ్చేయ్య సో నిరయా చ తమ్హా, కమ్మం సియా అఞ్ఞత్ర వేదనీయన్తి.

౨౯౧.“అఞ్ఞాతో ఏసో పురిసస్స అత్థో, మమమ్పి దాని అనుకమ్ప భన్తే;
అనుసాస మం ఓవద భూరిపఞ్ఞ, యథా అహం నో నిరయం వజేయ్యన్తి.

౫౯౨.“అజ్జేవ బుద్ధం సరణం ఉపేహి, ధమ్మఞ్చ సఙ్ఘఞ్చ పసన్నచిత్తో;

తథేవ సిక్ఖాయ పదాని పఞ్చ, అఖణ్డఫుల్లాని సమాదియస్సు.

౫౯౩.“పాణాతిపాతా విరమస్సు ఖిప్పం, లోకే అదిన్నం పరివజ్జయస్సు;

అమజ్జపో మా చ ముసా అభాణీ, సకేన దారేన చ హోతి తుట్ఠో;

ఇమఞ్చ అరియం అట్ఠఙ్గవరేనుపేతం, సమాదియాహి కుసలం సుఖుద్రయం.

౫౯౪.“చీవరం పిణ్డపాతఞ్చ, పచ్చయం సయనాసనం;

అన్నం పానం ఖాదనీయం, వత్థసేనాసనాని చ;

దదాహి ఉజుభూతేసు, విప్పసన్నేన చేతసా.

౫౯౫.“భిక్ఖూపి సీలసమ్పన్నే, వీతరాగే బహుస్సుతే;

తప్పేహి అన్నపానేన, సదా పుఞ్ఞం పవడ్ఢతి.

౫౯౬.“ఏవఞ్చ ధమ్మాని సమాచరన్తో, సక్కచ్చ రత్తిన్దివమప్పమత్తో;

ముఞ్చ తువం నిరయా చ తమ్హా, కమ్మం సియా అఞ్ఞత్ర వేదనీయన్తి.

౫౯౭.“అజ్జేవ బుద్ధం సరణం ఉపేమి, ధమ్మఞ్చ సఙ్ఘఞ్చ పసన్నచిత్తో;

తథేవ సిక్ఖాయ పదాని పఞ్చ, అఖణ్డఫుల్లాని సమాదియామి.

౫౯౮.“పాణాతిపాతా విరమామి ఖిప్పం, లోకే అదిన్నం పరివజ్జయామి;

అమజ్జపో నో చ ముసా భణామి, సకేన దారేన చ హోమి తుట్ఠో;

ఇమఞ్చ అరియం అట్ఠఙ్గవరేనుపేతం, సమాదియామి కుసలం సుఖుద్రయం.

౫౯౯.“చీవరం పిణ్డపాతఞ్చ, పచ్చయం సయనాసనం;

అన్నం పానం ఖాదనీయం, వత్థసేనాసనాని చ.

౬౦౦.“భిక్ఖూ చ సీలసమ్పన్నే, వీతరాగే బహుస్సుతే;

దదామి న వికమ్పామి, బుద్ధానం సాసనే రతోతి.

౬౦౧.“ఏతాదిసో లిచ్ఛవి అమ్బసక్కరో, వేసాలియం అఞ్ఞతరో ఉపాసకో;

సద్ధో ముదూ కారకరో చ భిక్ఖు, సఙ్ఘఞ్చ సక్కచ్చ తదా ఉపట్ఠహి.

౬౦౨.“సూలావుతో చ అరోగో హుత్వా, సేరీ సుఖీ పబ్బజ్జం ఉపాగమి;

భిక్ఖుఞ్చ ఆగమ్మ కప్పితకుత్తమం, ఉభోపి సామఞ్ఞఫలాని అజ్ఝగుం.

౬౦౩. “ఏతాదిసా సప్పురిసాన సేవనా, మహప్ఫలా హోతి సతం విజానతం;

సూలావుతో అగ్గఫలం అఫస్సయి, ఫలం కనిట్ఠం పన అమ్బసక్కరో"తి. –

గాథాయో అవోచుం.

౨౫౭-౨౬౦. తత్థ వాసూపగచ్ఛిత్థాతి వాసం ఉపగచ్ఛి. **గిహీకిచ్చానీతి** గేహం ఆవసన్తేన కాతబ్బకుటుమ్బకిచ్చాని. **విచేయ్యాతి** సున్దరవత్థగహణత్థం విచినిత్వా. **పటిక్కన్తన్తి** పిణ్డపాతతో పటిక్కన్తం. తేనాహ "**గోచరతో నివత్త**"న్తి. **అవోచాతి** "వేసాలియం లిచ్ఛవిహం, భదన్తే"తిఆదికం అవోచ.

౨౬౨-౩. విదాలయన్తీతి విఫాలయన్తి. **పాదకుఠారికాహీతి** పాదసఙ్ఖాతాహి కుఠారీహి. **పాతయన్తీతి** పరిపాతయన్తి.

౨౬౪. తిణేనాతి తిణగ్గేనాపి. **మూళ్హస్స మగ్గమ్పి న పావదాసీతి** మగ్గమూళ్హస్స మగ్గమ్పి త్వం న కథయసి "ఏవాయం పురిసా ఇతో చితో చ పరిబ్భమతూ"తి. కేళిసీలో హి అయం రాజా. **సయమాదియాసీతి** అన్ధస్స హత్థతో యట్ఠిం సయమేవ అచ్ఛిన్దిత్వా గణ్హసి. **సంవిభాగం కరోసీతి** అత్తనా పరిభుఞ్జితబ్బవత్థుతో ఏకచ్చాని దత్వా సంవిభజసి.

౨౬౫. పచ్చేమి, భన్తే, యం త్వం వదేసీతి "భన్తే, త్వం పత్తాని భిజ్జన్తీ"తిఆదినా యం వదేసి, తం పటిజానామి, సబ్బమేవేతం మయా కతం కారాపితఞ్చాతి దస్సేతి. **ఏతమ్పీతి** ఏతం ఖిడ్డాధిప్పాయేన కతమ్పి.

౨౬౬-౭. ఖిడ్డాతి ఖిడ్డాయ. **పసవిత్వాతి** ఉపచినిత్వా. **వేదేతీతి** అనుభవతి. **అసమత్తభోగీతి** అపరిపుణ్ణభోగో. తమేవ అపరిపుణ్ణభోగతం దస్సేతుం "**దహరో యువా**"తిఆది వుత్తం. **నగ్గనియస్సాతి** నగ్గభావస్స. **కిం సు తతో దుక్ఖతరస్స హోతీతి** కిం సు నామ తతో నగ్గభావతో దుక్ఖతరం అస్స పేతస్స హోతి. **యక్ఖస్సిమా గచ్ఛన్తు దక్ఖిణాయోతి** ఇమా మయా దియ్యమానవత్థదక్ఖిణాయో పేతస్స ఉపకప్పన్తు.

౨౬౮-౭౨. బహుధా పసత్థన్తి బహూహి పకారేహి బుద్ధాదీహి వణ్ణితం. **అక్ఖయధమ్మమత్థూతి** అపరిక్ఖయధమ్మం హోతు. **ఆచమయిత్వాతి** హత్థపాదధోవనపుబ్బకం ముఖం విక్ఖాలేత్వా. **చన్దనసారలిత్తన్తి** సారభూతచన్దనలిత్తం. **ఉళారవణ్ణన్తి** సేట్ఠరూపం. **పరివారితన్తి** అనుకులవుత్తినా పరిజనేన పరివారితం. **యక్ఖమహిద్ధిపత్తన్తి** మహతిం యక్ఖిద్ధిం, దేవిద్ధిం పత్వా ఠితం. **తమేనమవోచాతి** తమేనం అవోచ.

౨౭౩. ఏకదేసం అదాసీతి చతూసు పచ్చయేసు ఏకదేసభూతం వత్థదానం సన్ధాయ వదతి. **సక్ఖిన్తి** సక్ఖిభావం.

౨౭౪. మమాసీతి మే ఆసి. **దేవతా మేతి** మయ్హం దేవతా ఆసీతి యోజనా.

౨౭౫-౭. విప్పటిపన్నచిత్తోతి మిచ్ఛాదిట్ఠిం పటిపన్నమానసో, ధమ్మియం పటిపదం పహాయ అధమ్మియం పటిపదం పటిపన్నోతి అత్థో. **యతోనిదానన్తి** యన్నిమిత్తం యస్స సన్తికం ఆగమనహేతు.

౨౭౮. సంవిభజిత్వాతి దానసంవిభాగం కత్వా. **సయం ముఖేనూపనిసజ్జ పుచ్ఛాతి** అఞ్ఞే పురిసే అపేసేత్వా ఉపినిసీదిత్వా సమ్ముఖేనేవ పుచ్ఛ.

౨౮౧-౩. సన్నిసిన్నన్తి సన్నిపతితవసేన నిసిన్నం. **లభిస్సామి అత్థన్తి** మయా ఇచ్ఛితమ్హి అత్థం లభిస్సామి. **పణిహితదణ్డో**తి ఠపితసరీరదణ్డో. **అనుసత్తరూపో**తి రాజిని అనుసత్తసభావో. **వీసతిరత్తిమత్తా**తి వీసతిమత్తా రత్తియో అతివత్తాతి అత్థో. **తాహన్తి** తం అహం. **యథామతిన్తి** మయ్హం యథారుచి.

౨౮౪. ఏతఞ్చ అఞ్ఞఞ్చాతి ఏతం సూలే ఆవుతం పురిసం అఞ్ఞఞ్చ యస్స రాజాణా పణిహితా, తఞ్చ. **లహుం పముఞ్చా**తి సీఘం మోచేహి. **కో తం వదేథ తథా కరోన్తన్తి** తథా ధమ్మికమ్మం కరోన్తం తం ఇమస్మిం వజ్జిరట్ఠే కో నామ "న పమోచేహీ"తి వదేయ్య, ఏవం వత్తుం కోచిపి న లభతీతి అత్థో.

౨౮౨. తికిచ్ఛకానఞ్చాతి తికిచ్ఛకే చ.

౨౮౮. యక్ఖస్స వచోతి పేతస్స వచనం, తస్స, భన్తే, పేతస్స వచనేన ఏవమకాసిన్తి దస్సేతి.

౨౯౦. ధమ్మానీతి పుబ్బే కతం పాపకమ్మం అభిభవితుం సమత్థే పుఞ్ఞధమ్మే. **కమ్మం సియా అఞ్ఞత్ర వేదనీయన్తి** యం తస్మిం పాపకమ్మే ఉపపజ్జవేదనీయం, తం అహోసికమ్మం నామ హోతి. యం పన అపరపరియాయవేదనీయం, తం అఞ్ఞత్ర అపరపరియాయే వేదయితబ్బఫలం హోతి సతి సంసారప్పవత్తియన్తి అత్థో.

౨౯౩. ఇమఞ్చాతి అత్తనా వుచ్చమానం తాయ ఆసన్నం పచ్చక్ఖం వాతి కత్వా వుత్తం. **అరియం అట్ఠఙ్గవరేనుపేతన్తి** పరిసుద్ధట్ఠేన అరియం, పాణాతిపాతావేరమణిఆదీహి అట్ఠహి అఙ్గేహి ఉపేతం యుత్తం ఉత్తమం ఉపోసథసీలం. **కుసలన్తి** అనవజ్జం. **సుఖుద్రయన్తి** సుఖవిపాకం.

౨౯౨. సదా పుఞ్ఞం పవడ్ఢతీతి సకిదేవ పుఞ్ఞం కత్వా "అలమేత్తావతా"తి అపరితుట్ఠో హుత్వా అపరాపరం సుచరితం పూరేన్తస్స సబ్బకాలం పుఞ్ఞం అభివడ్ఢతి, అపరాపరం వా సుచరితం పూరేన్తస్స పుఞ్ఞసఙ్ఖాతం పుఞ్ఞఫలం ఉపరూపరి వడ్ఢతి పరిపూరేతీతి అత్థో.

౨౯౭. ఏవం థేరేన వుత్తే రాజా అపాయదుక్ఖతో ఉత్రస్తచిత్తో రతనత్తయే పుఞ్ఞధమ్మే చ అభివడ్ఢమానపసాదో తతో పట్ఠాయ సరణాని సీలాని చ సమాదియన్తో "**అజ్జేవ బుద్ధం సరణం ఉపేమీ**"తిఆదిమాహ.

౬౦౧. తత్థ **ఏతాదిసో**తి ఏదిసో యథావుత్తరూపో. **వేసాలియం అఞ్ఞతరో ఉపాసకో**తి వేసాలియం అనేకసహస్సేసు ఉపాసకేసు అఞ్ఞతరో ఉపాసకో హుత్వా. **సద్ధో**తిఆది కల్యాణమిత్తసన్నిస్సయేన తస్స పురిమభావతో అఞ్ఞాదిసతం దస్సేతుం వుత్తం. పుబ్బే హి సో అస్సద్ధో కక్ఖళో భిక్ఖూనం అక్కోసకారకో సఙ్ఘస్స చ అనుపట్ఠాకో అహోసి. ఇదాని పన సద్ధో ముదుకో హుత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ సక్కచ్చం తదా ఉపట్ఠహీతి. తత్థ **కారకరో**తి ఉపకారకారీ.

౬౦౨. ఉభోపీతి ద్వేపి సూలావుతో రాజా చ. **సామఞ్ఞఫలాని అజ్ఝగున్తి** యథారహం సామఞ్ఞఫలాని అధిగచ్ఛింసు. తయిదం యథారహం దస్సేతుం "**సూలావుతో అగ్గఫలం అఫస్సయి, ఫలం కనిట్ఠం పన అమ్బసక్కరో**"తి వుత్తం. తత్థ **ఫలం కనిట్ఠన్తి** సోతాపత్తిఫలం సన్ధాయాహ. యం పనేత్థ అత్థతో అవిభత్తం, తం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

ఏవం రఞ్ఞా పేతేన అత్తనా చ వుత్తమత్థం ఆయస్మా కప్పితకో సత్థారం వన్దితుం సావత్థిం గతో భగవతో ఆరోచేసి . సత్థా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

అమ్బసక్కరపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. సేరీసకపేతవత్థువణ్ణనా

౬౦౪-౨౭. సుణోథ యక్ఖస్స వాణిజానఞ్చాతి ఇదం సేరీసకపేతవత్థు. తం యస్మా సేరీసకవిమానవత్థునా నిబ్బిసేసం, తస్మా తత్థ అట్ఠుప్పత్తియం గాథాసు చ యం వత్తబ్బం, తం పరమత్థదీపనియం విమానవత్థువణ్ణనాయం (వి॰ వ॰ అట్ఠ॰ ౧౨౨౭ సేరీసకవిమానవణ్ణనా) వుత్తమేవ, తస్మా తత్థ వుత్తనయేన వేదితబ్బన్తి.

సేరీసకపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. నన్దకపేతవత్థువణ్ణనా

రాజా పిఙ్గలకో నామాతి ఇదం నన్దకపేతవత్థు. తస్స కా ఉప్పత్తి? సత్థు పరినిబ్బానతో వస్ససతద్వయస్స అచ్చయేన సురట్ఠవిసయే పిఙ్గలో నామ రాజా అహోసి. తస్స సేనాపతి నన్దకో నామ మిచ్ఛాదిట్ఠీ విపరీతదస్సనో "నత్థి దిన్న"న్తిఆదినా మిచ్ఛాగాహం పగ్గయ్హ విచరి. తస్స ధీతా ఉత్తరా నామ ఉపాసికా పతిరూపే కులే దిన్నా అహోసి. నన్దకో పన కాలం కత్వా విఞ్ఝాటవియం మహతి నిగ్రోధరుక్ఖే వేమానికపేతో హుత్వా నిబ్బత్తి. తస్మిం కాలకతే ఉత్తరా సుచిసీతలగన్ధోదకపూరితం పానీయఘటం కుమ్మాసాభిసఙ్ఖతేహి వణ్ణగన్ధరససమ్పన్నేహి పూవేహి పరిపుణ్ణసరావకఞ్చ అఞ్ఞతరస్స ఖీణాసవత్థేరస్స దత్వా "అయం దక్ఖిణా మయ్హం పితు ఉపకప్పతూ"తి ఉద్దిసి, తస్స తేన దానేన దిబ్బపానీయం అపరిమితా చ పూవా పాతుభవింసు. తం దిస్వా సో ఏవం చిన్తేసి – "పాపకం వత మయా కతం, యం మహాజనో 'నత్థి దిన్న'న్తిఆదినా మిచ్ఛాగాహం గాహితో. ఇదాని పన పిఙ్గలో రాజా ధమ్మాసోకస్స రఞ్ఞో ఓవాదం దాతుం గతో, సో తం తస్స దత్వా ఆగమిస్సతి, హన్దాహం నత్థికదిట్ఠిం వినోదేస్సామీ"తి. న చిరేనేవ చ పిఙ్గలో రాజా ధమ్మాసోకస్స రఞ్ఞో ఓవాదం దత్వా పటినివత్తన్తో మగ్గం పటిపజ్జి.

అథ సో పేతో అత్తనో వసనట్ఠానాభిముఖం తం మగ్గం నిమ్మిని. రాజా ఠితమజ్ఝన్హికే సమయే తేన మగ్గేన గచ్ఛతి. తస్స గచ్ఛన్తస్స పురతో మగ్గో దిస్సతి, పిట్ఠితో పనస్స అన్తరధాయతి. సబ్బపచ్ఛతో గచ్ఛన్తో పురిసో మగ్గం అన్తరహితం దిస్వా భీతో విస్సరం విరవన్తో ధావిత్వా రఞ్ఞో ఆరోచేసి, తం సుత్వా రాజా భీతో సంవిగ్గమానసో హత్థిక్ఖన్ధే ఠత్వా చతస్సో దిసా ఓలోకేన్తో పేతస్స వసననిగ్రోధరుక్ఖం దిస్వా తదభిముఖో అగమాసి సద్ధిం చతురఙ్గినియా సేనాయ. అథానుక్కమేన రఞ్ఞో తం ఠానం పత్తే పేతో సబ్బాభరణవిభూసితో రాజానం ఉపసఙ్కమిత్వా పటిసన్థారం కత్వా పూవే చ పానీయఞ్చ దాపేసి. రాజా సపరిజనో న్హత్వా పూవే ఖాదిత్వా పానీయం పివిత్వా పటిప్పస్సద్ధమగ్గకిలమథో **"దేవతా ను సి గన్ధబ్బో"**తిఆదినా పేతం పుచ్ఛి. పేతో ఆదితో పట్ఠాయ అత్తనో పవత్తిం ఆచిక్ఖిత్వా రాజానం మిచ్ఛాదస్సనతో వివేచేత్వా సరణేసు సీలేసు చ పతిట్ఠాపేసి. తమత్థం దస్సేతుం సఙ్గీతికారా –

౬౨౮."రాజా పిఙ్గలకో నామ, సురట్ఠానం అధిపతి అహు;

మోరియానం ఉపట్ఠానం గన్త్వా, సురట్ఠం పునరాగమా.

౬౫౯.“ఉణ్హే మజ్ఝన్హికే కాలే, రాజా పఙ్కం ఉపాగమి;
అద్దస మగ్గం రమణీయం, పేతానం తం వణ్ణుపథం.

౬౬౦. సారథిం ఆమన్తయీ రాజా –

“‘అయం మగ్గో రమణీయో, ఖేమో సోవత్థికో సివో;
ఇమినా సారథి యామ, సురట్ఠానం సన్తికే ఇతో’.

౬౬౧.“తేన పాయాసి సోరట్ఠో, సేనాయ చతురఙ్గినియా;
ఉబ్బిగ్గరూపో పురిసో, సోరట్ఠం ఏతదబ్రవి.

౬౬౨.“‘కుమ్మగ్గం పటిపన్నమ్హా, భింసనం లోమహంసనం;
పురతో దిస్సతి మగ్గో, పచ్ఛతో చ న దిస్సతి.

౬౬౩.“‘కుమ్మగ్గం పటిపన్నమ్హా, యమపురిసాన సన్తికే;
అమానుసో వాయతి గన్ధో, ఘోసో సుయ్యతి దారుణో’.

౬౬౪.“సంవిగ్గో రాజా సోరట్ఠో, సారథిం ఏతదబ్రవి;
‘కుమ్మగ్గం పటిపన్నమ్హా, భింసనం లోమహంసనం;
పురతో దిస్సతి మగ్గో, పచ్ఛతో చ న దిస్సతి.

౬౬౫.“‘కుమ్మగ్గం పటిపన్నమ్హా, యమపురిసాన సన్తికే;
అమానుసో వాయతి గన్ధో, ఘోసో సుయ్యతి దారుణో’.

౬౬౬.“హత్థిక్ఖన్ధం సమారుయ్హ, ఓలోకేన్తో చతుద్దిసా;
అద్దస నిగ్రోధం రమణీయం, పాదపం ఛాయాసమ్పన్నం;
నీలబ్భవణ్ణసదిసం, మేఘవణ్ణసిరీనిభం.

౬౬౭.“సారథిం ఆమన్తయీ రాజా, ‘కిం ఏసో దిస్సతి బ్రహా;
నీలబ్భవణ్ణసదిసో, మేఘవణ్ణసిరీనిభో’.

౬౬౮.“నిగ్రోధో సో మహారాజ, పాదపో ఛాయాసమ్పన్నో;
నీలబ్భవణ్ణసదిసో, మేఘవణ్ణసిరీనిభో.

౬౬౯.“తేన పాయాసి సోరట్ఠో, యేన సో దిస్సతే బ్రహా;

నీలబ్భవణ్ణసదిసో, మేఘవణ్ణసిరీనిభో.

౬౭౦. “హత్థిక్ఖన్ధతో ఓరుయ్హ, రాజా రుక్ఖం ఉపాగమి;
నిసీది రుక్ఖమూలస్మిం, సామచ్చో సపరిజ్జనో;
పూరం పానీయసరకం, పూవే విత్తే చ అద్దస.

౬౭౧. “పురిసో చ దేవవణ్ణీ, సబ్బాభరణభూసితో;
ఉపసఙ్కమిత్వా రాజానం, సోరట్ఠం ఏతదబ్రవి.

౬౭౨. “‘స్వాగతం తే మహారాజ, అథో తే అదురాగతం;
పివతు దేవో పానీయం, పూవే ఖాద అరిన్దమ’.

౬౭౩. “పివిత్వా రాజా పానీయం, సామచ్చో సపరిజ్జనో;
పూవే ఖాదిత్వా పిత్వా చ, సోరట్ఠో ఏతదబ్రవి.

౬౭౪. “దేవతా నుసి గన్ధబ్బో, అదు సక్కో పురిన్దదో;
అజానన్తా తం పుచ్ఛామ, కథం జానేము తం మయన్తి.

౬౭౫. “నామ్హి దేవో న గన్ధబ్బో, నాపి సక్కో పురిన్దదో;
పేతో అహం మహారాజ, సురట్ఠా ఇధ మాగతోతి.

౬౭౬. “కింసీలో కింసమాచారో, సురట్ఠస్మిం పురే తువం;
కేన తే బ్రహ్మచరియేన, ఆనుభావో అయం తవాతి.

౬౭౭. “తం సుణోహి మహారాజ, అరిన్దమ రట్ఠవడ్ఢన;
అమచ్చా పారిసజ్జా చ, బ్రాహ్మణో చ పురోహితో.

౬౭౮. “సురట్ఠస్మిం అహం దేవ, పురిసో పాపచేతసో;
మిచ్ఛాదిట్ఠి చ దుస్సీలో, కదరియో పరిభాసకో.

౬౭౯. “దదన్తానం కరోన్తానం, వారయిస్సం బహుజ్జనం;
అఞ్ఞేసం దదమానానం, అన్తరాయకరో అహం.

౬౮౦. “విపాకో నత్థి దానస్స, సంయమస్స కుతో ఫలం;
నత్థి ఆచరియో నామ, అదన్తం కో దమేస్సతి.

౬౮౧. “సమతుల్యాని భూతాని, కుతో జేట్ఠాపచాయికో;

నత్థి బలం వీరియం వా, కుతో ఉట్ఠానపోరిసం.

౬౮౨.“నత్థి దానఫలం నామ, న విసోధేతి వేరినం;
లద్ధేయ్యం లభతే మచ్చో, నియతిపరిణామజం.

౬౮౩.“నత్థి మాతా పితా భాతా, లోకో నత్థి ఇతో పరం;
నత్థి దిన్నం నత్థి హుతం, సునిహితం న విజ్జతి.

౬౮౪.“యోపి హనేయ్య పురిసం, పరస్స ఛిన్దతే సిరం;
న కోచి కఞ్చి హనతి, సత్తన్నం వివరమన్తరే.

౬౮౫.“అచ్ఛేజ్జాభేజ్జో హి జీవో, అట్ఠంసో గుళపరిమణ్డలో;
యోజనానం సతం పఞ్చ, కో జీవం ఛేత్తుమరహతి.

౬౮౬.“యథా సుత్తగుళే ఖిత్తే, నిబ్బేఠేన్తం పలాయతి;
ఏవమేవ చ సో జీవో, నిబ్బేఠేన్తో పలాయతి.

౬౮౭.“యథా గామతో నిక్ఖమ్మ, అఞ్ఞం గామం పవిసతి;
ఏవమేవ చ సో జీవో, అఞ్ఞం బోన్దిం పవిసతి.

౬౮౮.“యథా గేహతో నిక్ఖమ్మ, అఞ్ఞం గేహం పవిసతి;
ఏవమేవ చ సో జీవో, అఞ్ఞం బోన్దిం పవిసతి.

౬౮౯.“చుల్లాసీతి మహాకప్పినో, సతసహస్సాని హి;
యే బాలా యే చ పణ్డితా, సంసారం ఖేపయిత్వాన;
దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సరే.

౬౯౦.“మితాని సుఖదుక్ఖాని, దోణేహి పిటకేహి చ;
జినో సబ్బం పజానాతి, సమ్మూళ్హా ఇతరా పజా.

౬౯౧.“ఏవందిట్ఠి పురే ఆసిం, సమ్మూళ్హో మోహపారుతో;
మిచ్ఛాదిట్ఠి చ దుస్సీలో, కదరియో పరిభాసకో.

౬౯౨.“ఓరం మే ఛహి మాసేహి, కాలకిరియా భవిస్సతి;
ఏకన్తకటుకం ఘోరం, నిరయం పపతిస్సహం.

౬౯౩. “చతుక్కణ్ణం చతుద్వారం, విభత్తం భాగసో మితం;

అయోపాకారపరియన్తం, అయసా పటికుజ్జితం.

౬౯౪."తస్స అయోమయా భూమి, జలితా తేజసా యుతా;
సమన్తా యోజనసతం, ఫరిత్వా తిట్ఠతి సబ్బదా.

౬౯౫."వస్సాని సతసహస్సాని, ఘోసో సుయ్యతి తావదే;
లక్ఖో ఏసో మహారాజ, సతభాగవస్సకోటియో.

౬౯౬."కోటిసతసహస్సాని, నిరయే పచ్చరే జనా;
మిచ్ఛాదిట్ఠీ చ దుస్సీలా, యే చ అరియూపవాదినో.

౬౯౭."తత్థాహం దీఘమద్ధానం, దుక్ఖం వేదిస్స వేదనం;
ఫలం పాపస్స కమ్మస్స, తస్మా సోచామహం భుసం.

౬౯౮."తం సుణోహి మహారాజ, అరిన్దమ రట్ఠవడ్ఢన;
ధీతా మయ్హం మహారాజ, ఉత్తరా భద్దమత్థు తే.

౬౯౯."కరోతి భద్దకం కమ్మం, సీలేసుపోసథే రతా;
సఞ్ఞతా సంవిభాగీ చ, వదఞ్ఞూ వీతమచ్ఛరా.

౭౦౦."అఖణ్డకారీ సిక్ఖాయ, సుణ్హా పరకులేసు చ;
ఉపాసికా సక్యమునినో, సమ్బుద్ధస్స సిరీమతో.

౭౦౧."భిక్ఖు చ సీలసమ్పన్నో, గామం పిణ్డాయ పావిసి;
ఓక్ఖిత్తచక్ఖు సతిమా, గుత్తద్వారో సుసంవుతో.

౭౦౨."సపదానం చరమానో, అగమా తం నివేసనం;
తమద్దస మహారాజ, ఉత్తరా భద్దమత్థు తే.

౭౦౩."పూరం పానీయసరకం, పూవే విత్తే చ సా అదా;
పితా మే కాలకతో భన్తే, తస్సేతం ఉపకప్పతు.

౭౦౪."సమనన్తరానుద్దిట్ఠే , విపాకో ఉదపజ్జథ;
భుఞ్జామి కామకామీహం, రాజా వేస్సవణో యథా.

౭౦౫."తం సుణోహి మహారాజ, అరిన్దమ రట్ఠవడ్ఢన;
సదేవకస్స లోకస్స, బుద్ధో అగ్గో పవుచ్చతి;

తం బుద్ధం సరణం గచ్ఛ, సపుత్తదారో అరిన్దమ.

౨౦౬. “అట్ఠఙ్గికేన మగ్గేన, ఫుసన్తి అమతం పదం;
తం ధమ్మం సరణం గచ్ఛ, సపుత్తదారో అరిన్దమ.

౨౦౭. “చత్తారో చ పటిపన్నా, చత్తారో చ ఫలే ఠితా;
ఏస సఙ్ఘో ఉజుభూతో, పఞ్ఞాసీలసమాహితో;
తం సఙ్ఘం సరణం గచ్ఛ, సపుత్తదారో అరిన్దమ.

౨౦౮. “పాణాతిపాతా విరమస్సు ఖిప్పం, లోకే అదిన్నం పరివజ్జయస్సు;
అమజ్జపో మా చ ముసా అభాణి, సకేన దారేన చ హోహి తుట్ఠోతి.

౨౦౯. “అత్థకామోసి మే యక్ఖ, హితకామోసి దేవతే;
కరోమి తుయ్హం వచనం, త్వంసి ఆచరియో మమ.

౨౧౦. “ఉపేమి సరణం బుద్ధం, ధమ్మఞ్చాపి అనుత్తరం;
సఙ్ఘఞ్చ నరదేవస్స, గచ్ఛామి సరణం అహం.

౨౧౧. “పాణాతిపాతా విరమామి ఖిప్పం, లోకే అదిన్నం పరివజ్జయామి;
అమజ్జపో నో చ ముసా భణామి, సకేన దారేన చ హోమి తుట్ఠో.

౨౧౨. “ఓఫుణామి మహావాతే, నదియా సీఘగామియా;
వమామి పాపికం దిట్ఠిం, బుద్ధానం సాసనే రతో.

౨౧౩. “ఇదం వత్వాన సోరట్ఠో, విరమిత్వా పాపదస్సనా;
నమో భగవతో కత్వా, పామోక్ఖో రథమారుహీ”తి. – గాథాయో అవోచుం;

౬౫౮-౯. తత్థ **రాజా పిఙ్గలకో నామ, సురట్ఠానం అధిపతి అహూ**తి పిఙ్గలచక్ఖుతాయ “పిఙ్గలో”తి పాకటనామో సురట్ఠదేసస్స ఇస్సరో రాజా అహోసి. **మోరియానన్**తి మోరియరాజూనం, ధమ్మాసోకం సన్ధాయ వదతి. **సురట్ఠం పునరాగమా**తి సురట్ఠస్స విసయం ఉద్దిస్స సురట్ఠగామిమగ్గం పచ్చాగఞ్ఛి. **పఙ్కన్**తి ముదుభూమిం. **వణ్ణుపథన్**తి పేతేన నిమ్మితం మరుభూమిమగ్గం.

౬౬౦. ఖేమోతి నిబ్భయో. **సోవత్థికో**తి సోత్థిభావావహో. **సివో**తి అనుపద్దవో. **సురట్ఠానం సన్తికే ఇతో**తి ఇమినా మగ్గేన గచ్ఛన్తా మయం సురట్ఠవిసయస్స సమీపేయేవ.

౬౬౧-౨. సోరట్ఠోతి సురట్ఠాధిపతి. **ఉబ్బిగ్గరూపో**తి ఉత్రస్తసభావో. **భింసనన్**తి భయజననం . **లోమహంసనన్**తి భింసనకభావేన లోమానం హంసాపనం.

౬౬౩. **యమపురిసాన సన్తికేతి** పేతానం సమీపే వత్తామ. **అమానుసో వాయతి గన్ధోతి** పేతానం సరీరగన్ధో వాయతి. **ఘోసో సుయ్యతి దారుణోతి** పచ్చేకనిరయేసు కారణం కారియమానానం సత్తానం ఘోరతరో సద్దో సుయ్యతి.

౬౬౯. **పాదపన్తి** పాదసదిసేహి మూలావయవేహి ఉదకస్స పివనతో "పాదపో"తి లద్ధనామం తరుం. **ఛాయాసమ్పన్నన్తి** సమ్పన్నచ్ఛాయం. **నీలబ్భవణ్ణసదిసన్తి** వణ్ణేన నీలమేఘసదిసం. **మేఘవణ్ణసిరీనిభన్తి** మేఘవణ్ణసణ్ఠానం హుత్వా ఖాయమానం.

౬౭౦. **పూరం పానీయసరకన్తి** పానీయేన పుణ్ణం పానీయభాజనం. **పూవేతి** ఖజ్జకే. **విత్తేతి** విత్తిజననే మధురే మనుఞ్ఞే తహిం తహిం సరావే పూరేత్వా ఠపితపూవే అద్దస.

౬౭౨. **అథో తే అదురాగతన్తి** ఏత్థ **అథోతి** నిపాతమత్తం, అవధారణత్థే వా, మహారాజ, తే ఆగతం దురాగతం న హోతి, అథ ఖో స్వాగతమేవాతి మయం సమ్పటిచ్ఛామాతి అత్థో. **అరిన్దమాతి** అరీనం దమనసీల.

౬౭౬. **అమచ్చా పారిసజ్జాతి** అమచ్చా పారిసజ్జా చ వచనం సుణన్తు, బ్రాహ్మణో చ తుయ్హం పురోహితో తం సుణాతూతి యోజనా.

౬౭౮. **సురట్ఠస్మిం అహన్తి** సురట్ఠదేసే అహం. **దేవాతి** రాజానం ఆలపతి. **మిచ్ఛాదిట్ఠీతి** నత్థికదిట్ఠియా విపరీతదస్సనో. **దుస్సీలోతి** నిస్సీలో. **కదరియోతి** థద్ధమచ్ఛరీ. **పరిభాసకోతి** సమణబ్రాహ్మణానం అక్కోసకో.

౬౭౯. **వారయిస్సన్తి** వారేసిం. **అన్తరాయకరో అహన్తి** దానం దదన్తానం ఉపకారం కరోన్తానం అన్తరాయకరో హుత్వా అఞ్ఞేసఞ్చ పరేసం దానం దదమానానం దానమయపుఞ్ఞతో అహం బహుజనం వారయిస్సం వారేసిన్తి యోజనా.

౬౮౦. **విపాకో నత్థి దానస్సాతిఆది** వారితాకారదస్సనం. తత్థ **విపాకో నత్థి దానస్సాతి** దానం దదతో తస్స విపాకో ఆయతిం పత్తబ్బఫలం నత్థీతి విపాకం పటిబాహతి. **సంయమస్స కుతో ఫలన్తి** సీలస్స పన కుతో నామ ఫలం, సబ్బేన సబ్బం తం నత్థీతి అధిప్పాయో. **నత్థి ఆచరియో నామాతి** ఆచారసమాచారసిక్ఖాపకో ఆచరియో నామ కోచి నత్థి. సభావతో ఏవ హి సత్తా దన్తా వా అదన్తా వా హోన్తీతి అధిప్పాయో. తేనాహ "**అదన్తం కో దమేస్సతీ**"తి.

౬౮౧. **సమతుల్యాని భూతానీతి** ఇమే సత్తా సబ్బేపి అఞ్ఞమఞ్ఞం సమసమా, తస్మా జేట్ఠో ఏవ నత్థి, కుతో జేట్ఠాపచాయికో, జేట్ఠాపచాయనపుఞ్ఞం నామ నత్థీతి అత్థో. **నత్థి బలన్తి** యమ్హి అత్తనో బలే పతిట్ఠితా సత్తా వీరియం కత్వా మనుస్ససోభగ్యతం ఆదిం కత్వా యావఅరహత్తం సమ్పత్తియో పాపుణన్తి, తం వీరియబలం పటిక్ఖిపతి. **వీరియం వా నత్థి కుతో ఉట్ఠానపోరిసన్తి** ఇదం నో పురిసవీరియేన పురిసకారేన పవత్తన్తి ఏవం పవత్తవాదపటిక్ఖేపవసేన వుత్తం.

౬౮౨. **నత్థి దానఫలం నామాతి** దానస్స ఫలం నామ కిఞ్చి నత్థి, దేయ్యధమ్మపరిచ్చాగో భస్మనిహితం వియ నిప్ఫలో ఏవాతి అత్థో. **న విసోధేతి వేరినన్తి** ఏత్థ **వేరినన్తి** వేరవన్తం వేరానం వసేన పాణాతిపాతాదీనం వసేన చ కతపాపం పుగ్గలం దానసీలాదివతతో న విసోధేతి, కదాచిపి సుద్ధం న కరోతి. పుబ్బే "విపాకో నత్థి దానస్సా"తిఆది దానాదితో అత్తనో పరేసం నివారితాకారదస్సనం, "నత్థి దానఫలం నామా"తిఆది పన అత్తనో మిచ్ఛాభినివేసదస్సనన్తి దట్ఠబ్బం. **లద్ధేయ్యన్తి** లద్ధబ్బం.

కథం పన లద్ధబ్బన్తి ఆహ ‘‘**నియతిపరిణామజ**’’న్తి. అయం సత్తో సుఖం వా దుక్ఖం వా లభన్తో నియతివిపరిణామవసేనేవ లభతి, న కమ్మస్స కతత్తా, న ఇస్సరాదినా చాతి అధిప్పాయో.

౬౮౩. **నత్థి మాతా పితా భాతా**తి మాతాదీసు సమ్మాపటిపత్తిమిచ్ఛాపటిపత్తీనం ఫలాభావం సన్ధాయ వదతి. **లోకో నత్థి ఇతో పర**న్తి ఇతో ఇధలోకతో పరలోకో నామ కోచి నత్థి, తత్థ తత్థేవ సత్తా ఉచ్ఛిజ్జన్తీతి అధిప్పాయో. **దిన్న**న్తి మహాదానం. **హుత**న్తి పహేనకసక్కారో, తదుభయమ్పి ఫలాభావం సన్ధాయ ‘‘నత్థీ’’తి పటిక్ఖిపతి. **సునిహిత**న్తి సుట్ఠు నిహితం. **న విజ్జతీ**తి యం సమణబ్రాహ్మణానం దానం నామ ‘‘అనుగామికనిధీ’’తి వదన్తి, తం న విజ్జతి. తేసం తం వాచావత్థుమత్తమేవాతి అధిప్పాయో.

౬౮౪. **న కోచి కఞ్చి హనతీ**తి యో పురిసో పరం పురిసం హనేయ్య, పరస్స పురిసస్స సీసం ఛిన్దేయ్య, తత్థ పరమత్థతో న కోచి కఞ్చి హనతి, సత్తన్నం కాయానం ఛిద్దభావతో హనన్తో వియ హోతి. కథం సత్థపహారోతి ఆహ ‘‘**సత్తన్నం వివరమన్తరే**’’తి. పథవీఆదీనం సత్తన్నం కాయానం వివరభూతే అన్తరే ఛిద్దే సత్థం పవిసతి, తేన సత్తా అసిఆదీహి పహతా వియ హోన్తి, జీవో వియ పన సేసకాయాపి నిచ్చసభావత్తా న ఛిజ్జన్తీతి అధిప్పాయో.

౬౮౫. **అచ్ఛేజ్జాభేజ్జో హి జీవో**తి అయం సత్తానం జీవో సత్థాదీహి న ఛిన్దితబ్బో న భిన్దితబ్బో నిచ్చసభావత్తా. **అట్ఠంసో గుళపరిమణ్డలో**తి సో పన జీవో కదాచి అట్ఠంసో హోతి కదాచి గుళపరిమణ్డలో . **యోజనానం సతం పఞ్చా**తి కేవలీభావం పత్తో పఞ్చయోజనసతుబ్బేధో హోతి. **కో జీవం ఛేత్తుమరహతీ**తి నిచ్చం నిబ్బికారం జీవం కో నామ సత్థాదీహి ఛిన్దితుం అరహతి, న సో కేనచి వికోపనేయ్యోతి వదతి.

౬౮౬. **సుత్తగుళే**తి వేఠేత్వా కతసుత్తగుళే. **ఖిత్తే**తి నిబ్బేఠనవసేన ఖిత్తే. **నిబ్బేఠేన్తం పలాయతీ**తి పబ్బతే వా రుక్ఖగ్గే వా ఠత్వా నిబ్బేఠియమానం ఖిత్తం సుత్తగుళం నిబ్బేఠేన్తమేవ గచ్ఛతి, సుత్తే ఖీణే న గచ్ఛతి. **ఏవమేవ**న్తి యథా తం సుత్తగుళం నిబ్బేఠియమానం గచ్ఛతి, సుత్తే ఖీణే న గచ్ఛతి, ఏవమేవ సో జీవో ‘‘చుల్లాసీతి మహాకప్పినో సతసహస్సానీ’’తి వుత్తకాలమేవ అత్తభావగుళం నిబ్బేఠేన్తో పలాయతి పవత్తతి, తతో ఉద్ధం న పవత్తతి.

౬౮౭. **ఏవమేవ చ సో జీవో**తి యథా కోచి పురిసో అత్తనో నివాసగామతో నిక్ఖమిత్వా తతో అఞ్ఞం గామం పవిసతి కేనచిదేవ కరణీయేన, ఏవమేవ సో జీవో ఇతో సరీరతో నిక్ఖమిత్వా అఞ్ఞం అపరం సరీరం నియతవసేన పవిసతీతి అధిప్పాయో. **బోన్ది**న్తి కాయం.

౬౮౮. **చుల్లాసీతీ**తి చతురాసీతి. **మహాకప్పినో**తి మహాకప్పానం. తత్థ ‘‘ఏకమ్హా మహాసరా అనోతత్తాదితో వస్ససతే వస్ససతే కుసగ్గేన ఏకేకం ఉదకబిన్దుం నీహరన్తే ఇమినా ఉపక్కమేన సత్తక్ఖత్తుం తమ్హి సరే నిరుదకే జాతే ఏకో మహాకప్పో నామ హోతీ’’తి వత్వా ‘‘ఏవరూపానం మహాకప్పానం చతురాసీతిసతసహస్సాని సంసారస్స పరిమాణ’’న్తి వదన్తి. **యే బాలా యే చ పణ్డితా**తి యే అన్ధబాలా, యే చ సప్పఞ్ఞా, సబ్బేపి తే. **సంసారం ఖేపయిత్వానా**తి యథావుత్తకాలపరిచ్ఛేదం సంసారం అపరాపరుప్పత్తివసేన ఖేపేత్వా. **దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సరే**తి వట్టదుక్ఖస్స పరియన్తం పరియోసానం కరిస్సన్తి. పణ్డితాపి అన్తరా సుజ్ఝితుం న సక్కోన్తి, బాలాపి తతో ఉద్ధం నప్పవత్తన్తీతి తస్స లద్ధి.

౬౯౦. మితాని సుఖదుక్ఖాని, దోణేహి పిటకేహి చాతి సత్తానం సుఖదుక్ఖాని నామ దోణేహి పిటకేహి మానభాజనేహి మితాని వియ యథావుత్తకాలపరిచ్ఛేదేనేవ పరిమితత్తా పచ్చేకఞ్చ తేసం తేసం సత్తానం తాని నియతిపరిణామజాని పరిమితాని. తయిదం **జినో సబ్బం పజానాతి** జినభూమియం ఠితో కేవలం పజానాతి సంసారస్స సమతిక్కన్తత్తా. సంసారే పన పరిబ్భమతి సమ్మూళ్హాయం **ఇతరా పజా.**

౬౯౧. ఏవందిట్ఠి పురే ఆసిన్తి యథావుత్తనత్థికదిట్ఠికో పుబ్బేవ అహం అహోసిం. **సమ్మూళ్హో మోహపారుతోతి** యథావుత్తాయ దిట్ఠియా హేతుభూతేన సమ్మోహేన సమ్మూళ్హో, తంసహజాతేన పన మోహేన పారుతో, పటిచ్ఛాదితకుసలబీజోతి అధిప్పాయో.

౬౯౨. ఏవం పుబ్బే యా అత్తనో ఉప్పన్నా పాపదిట్ఠి, తస్సా వసేన కతం పాపకమ్మం దస్సేత్వా ఇదాని అత్తనా ఆయతిం అనుభవితబ్బం తస్స ఫలం దస్సేన్తో **''ఓరం మే ఛహి మాసేహీ''**తిఆదిమాహ.

౬౯౩-౭. తత్థ **వస్సాని సతసహస్సానీ**తి వస్సానం సతసహస్సాని, అతిక్కమిత్వాతి వచనసేసో. భుమ్మత్థే వా ఏతం పచ్చత్తవచనం, వస్సేసు సతసహస్సేసు వీతివత్తేసూతి అత్థో. **ఘోసో సుయ్యతి తావదేతి** యదా ఏత్తకో కాలో అతిక్కన్తో హోతి, తావదేవ తస్మిం కాలే "ఇధ పచ్చన్తానం వో మారిసా వస్ససతసహస్సపరిమాణో కాలో అతీతో"తి ఏవం తస్మిం నిరయే సద్దో సుయ్యతి. **లక్ఖో ఏసో, మహారాజ, సతభాగవస్సకోటియోతి** సతభాగా సతకోట్ఠాసా వస్సకోటియో, మహారాజ, నిరయే పచ్చన్తానం సత్తానం ఆయునో ఏసో లక్ఖో ఏసో పరిచ్ఛేదోతి అత్థో. ఇదం వుత్తం హోతి – దసదసకం సతం నామ, దస సతాని సహస్సం నామ, దసదససహస్సాని సతసహస్సం నామ, సతసతసహస్సాని కోటి నామ, తాసం కోటీనం వసేన సతసహస్సవస్సకోటియో సతభాగా వస్సకోటియో. సా చ ఖో నేరయికానంయేవ వస్సగణనావసేన వేదితబ్బా, న మనుస్సానం, దేవానం వా. ఈదిసాని అనేకాని వస్సకోటిసతసహస్సాని నేరయికానం ఆయు. తేనాహ **''కోటిసతసహస్సాని, నిరయే పచ్చరే జనా''**తి. యాదిసేన పన పాపేన సత్తా ఏవం నిరయేసు పచ్చన్తి , తం నిగమనవసేన దస్సేతుం **''మిచ్ఛాదిట్ఠీ చ దుస్సీలా, యే చ అరియూపవాదినో''**తి వుత్తం. **వేదిస్సన్తి** అనుభవిస్సం.

౬౯౮-౭౦౬. ఏవం ఆయతిం అత్తనా అనుభవితబ్బం పాపఫలం దస్సేత్వా ఇదాని "కేన తే బ్రహ్మచరియేన , ఆనుభావో అయం తవా"తి రఞ్ఞా పుచ్ఛితమత్థం ఆచిక్ఖిత్వా తం సరణేసు చేవ సీలేసు చ పతిట్ఠాపేతుకామో **''తం సుణోహి మహారాజా''**తిఆదిమాహ. తత్థ **సీలేసుపోసథే రతాతి** నిచ్చసీలేసు చ ఉపోసథసీలేసు చ అభిరతా. **అదాతి** అదాసి. **తం ధమ్మన్తి** తం అట్ఠఙ్గికం మగ్గం అమతపదఞ్చ.

౭౦౮-౧౨. ఏవం పేతేన సరణేసు సీలేసు చ సమాదపితో రాజా పసన్నమానసో తేన అత్తనో కతం ఉపకారం తావ కిత్తేత్వా సరణాదీసు పతిట్ఠహన్తో **''అత్థకామో''**తిఆదికా తిస్సో గాథా వత్వా పుబ్బే అత్తనా గహితాయ పాపికాయ దిట్ఠియా పటినిస్సట్ఠభావం పకాసేన్తో **''ఓఫుణామీ''**తి గాథమాహ.

తత్థ **ఓఫుణామి మహావాతేతి** మహన్తే వాతే వాయన్తే భుసం వియ తం పాపకం దిట్ఠిం, యక్ఖ, తవ ధమ్మదేసనావాతే ఓఫుణామి నిద్ధునామి. **నదియా వా సీఘగామియాతి** సీఘసోతాయ మహానదియా వా తిణకట్ఠపణ్ణకసటం వియ పాపికం దిట్ఠిం పవాహేమీతి అధిప్పాయో. **వమామి పాపికం దిట్ఠిన్తి** మమ మనోముఖగతం పాపికం దిట్ఠిం ఉచ్ఛడ్డయామి. తత్థ

కారణమాహ ''**బుద్ధానం సాసనే రతో**''**తి.** యస్మా ఏకంసేన అమతావహే బుద్ధానం భగవన్తానం సాసనే రతో అభిరతో, తస్మా తం దిట్ఠిసఙ్ఖాతం విసం వమామీతి యోజనా.

౨౧౩. తి ఓసానగాథా సఙ్గీతికారేహి ఠపితా. తత్థ **పామొక్ఖో**తిపాచీనదిసాభిముఖో హుత్వా. **రథమారుహీ**తి రాజా గమనసజ్జం అత్తనో రాజరథం అభిరుహి, ఆరుయ్హ యక్ఖానుభావేన తం దివసమేవ అత్తనో నగరం పత్వా రాజభవనం పావిసి. సో అపరేన సమయేన ఇమం పవత్తిం భిక్ఖూనం ఆరోచేసి, భిక్ఖూ తం థేరానం ఆరోచేసుం, థేరా తతియసఙ్గీతియం సఙ్గహం ఆరోపేసుం.

నన్దకపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. రేవతీపేతవత్థువణ్ణనా

౨౧౪-౩౬. ఉట్ఠేహి , రేవతే, సుపాపధమ్మేతి ఇదం రేవతీపేతవత్థు. తం యస్మా రేవతీవిమానవత్థునా నిబ్బిసేసం, తస్మా యదేత్థ అట్ఠుప్పత్తియం గాథాసు చ వత్తబ్బం, తం పరమత్థదీపనియం విమానవత్థువణ్ణనాయం (వి॰ వ॰ అట్ఠ॰ ౮౬౦ రేవతీవిమానవణ్ణనా) వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. ఇదఞ్హి నన్దియస్స దేవపుత్తస్స వసేన విమానవత్థుపాళియం సఙ్గహం ఆరోపితమ్పి రేవతీపటిబద్ధాయ గాథాయ వసేన "రేవతీపేతవత్థు"న్తి పేతవత్థుపాళియమ్పి సఙ్గహం ఆరోపితన్తి దట్ఠబ్బం.

రేవతీపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. ఉచ్ఛుపేతవత్థువణ్ణనా

ఇదం మమ ఉచ్ఛువనం మహన్తన్తి ఇదం ఉచ్ఛుపేతవత్థు. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవతి వేళువనే విహరన్తే అఞ్ఞతరో పురిసో ఉచ్ఛుకలాపం ఖన్ధే కత్వా ఏకం ఉచ్ఛుం ఖాదన్తో గచ్ఛతి. అథ అఞ్ఞతరో ఉపాసకో సీలవా కల్యాణధమ్మో బాలదారకేన సద్ధిం తస్స పిట్ఠితో పిట్ఠితో గచ్ఛతి. దారకో ఉచ్ఛుం పస్సిత్వా "దేహీ"తి పరోదతి. ఉపాసకో దారకం పరోదన్తం దిస్వా తం పురిసం సఙ్గణ్హన్తో తేన సద్ధిం సల్లాపమకాసి. సో పన పురిసో తేన సద్ధిం న కిఞ్చి ఆలపి, దారకస్స ఉచ్ఛుఖణ్డమ్పి నాదాసి. ఉపాసకో తం దారకం దస్సేత్వా "అయం దారకో అతివియ రోదతి, ఇమస్స ఏకం ఉచ్ఛుఖణ్డం దేహీ"తి ఆహ. తం సుత్వా సో పురిసో అసహన్తో పటిహతచిత్తం ఉపట్ఠపేత్వా అనాదరవసేన ఏకం ఉచ్ఛులట్ఠిం పిట్ఠితో ఖిపి.

సో అపరేన సమయేన కాలం కత్వా చిరం పరిభావితస్స లోభస్స వసేన పేతేసు నిబ్బత్తి, తస్స ఫలం నామ సకకమ్మసరిక్ఖకం హోతీతి అట్ఠకరీసమత్తం ఠానం అవత్థరన్తం అఞ్జనవణ్ణం ముసలదణ్డపరిమాణేహి ఉచ్ఛూహి ఘనసఞ్ఛన్నం మహన్తం ఉచ్ఛువనం నిబ్బత్తి. తస్మిం ఖాదితుకామతాయ "ఉచ్ఛుం గహేస్సామీ"తి ఉపగతమత్తే తం ఉచ్ఛూ అభిహనన్తి, సో తేన పుచ్ఛితో పతతి.

అథేకదివసం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో రాజగహం పిణ్డాయ గచ్ఛన్తో అన్తరామగ్గే తం పేతం అద్దస. సో థేరం దిస్వా అత్తనా కతకమ్మం పుచ్ఛి –

౨౩౭. "ఇదం మమ ఉచ్ఛువనం మహన్తం, నిబ్బత్తతి పుఞ్ఞఫలం అనప్పకం;

తం దాని మే న పరిభోగమేతి, ఆచిక్ఖ భన్తే కిస్స అయం విపాకో.

౨౩౮. “హఞ్ఞామి ఖజ్జామి చ వాయమామి, పరిసక్కామి పరిభుఞ్జితుం కిఞ్చి;
స్వాహం ఛిన్నథామో కపణో లాలపామి, కిస్స కమ్మస్స అయం విపాకో.

౨౩౯. “విఘాతో చాహం పరిపతామి ఛమాయం,
పరివత్తామి వారిచరోవ ఘమ్మే;
రుదతో చ మే అస్సుకా నిగ్గలన్తి,
ఆచిక్ఖ భన్తే కిస్స అయం విపాకో.

౨౪౦. “ఛాతో కిలన్తో చ పిపాసితో చ, సన్తస్సితో సాతసుఖం న విన్దే;
పుచ్ఛామి తం ఏతమత్థం భదన్తే, కథం ను ఉచ్ఛుపరిభోగం లభేయ్య”న్తి.

౨౪౧. “పురే తువం కమ్మమకాసి అత్తనా, మనుస్సభూతో పురిమాయ జాతియా;
అహఞ్చ తం ఏతమత్థం వదామి, సుత్వాన త్వం ఏతమత్థం విజాన.

౨౪౨. “ఉచ్ఛుం తువం ఖాదమానో పయాతో, పురిసో చ తే పిట్ఠితో అన్వగచ్ఛి;
సో చ తం పచ్చాసన్తో కథేసి, తస్స తువం న కిఞ్చి ఆలపిత్థ.

౨౪౩. “సో చ తం అభణన్తం అయాచి, దేహయ్య ఉచ్ఛున్తి చ తం అవోచ;
తస్స తువం పిట్ఠితో ఉచ్ఛుం అదాసి, తస్సేతం కమ్మస్స అయం విపాకో.

౨౪౪. “ఇఙ్ఘ త్వం గన్త్వాన పిట్ఠితో గణ్హేయ్యాసి, గహేత్వాన తం ఖాదస్సు యావదత్థం;
తేనేవ త్వం అత్తమనో భవిస్ససి, హట్ఠో చుదగ్గో చ పమోదితో చాతి.

౨౪౫. “గన్త్వాన సో పిట్ఠితో అగ్గహేసి, గహేత్వాన తం ఖాది యావదత్థం;
తేనేవ సో అత్తమనో అహోసి, హట్ఠో చుదగ్గో చ పమోదితో చా”తి. –

వచనపటివచనగాథా పేతేన థేరేన చ వుత్తా.

౨౩౭-౮. తత్థ **కిస్సా**తి కీదిసస్స, కమ్మస్సాతి అధిప్పాయో. **హఞ్ఞామీ**తి విహఞ్ఞామి విఘాతం ఆపజ్జామి. **విహఞ్ఞామీ**తి వా విబాధియామి, విసేసతో పీళియామీతి అత్థో. **ఖజ్జామీ**తి ఖాదియామి, అసిపత్తసదిసేహి నిసితేహి ఖాదన్తేహి వియ ఉచ్ఛుపత్తేహి కన్తియామీతి అత్థో. **వాయమామీ**తి ఉచ్ఛుం ఖాదితుం వాయామం కరోమి. **పరిసక్కామీ**తి పయోగం కరోమి. **పరిభుఞ్జితు**న్తి ఉచ్ఛురసం పరిభుఞ్జితుం, ఉచ్ఛుం ఖాదితున్తి అత్థో. **ఛిన్నథామో**తి ఛిన్నసహో ఉపచ్ఛిన్నథామో, పరిక్ఖీణబలోతి అత్థో. **కపణో**తి దీనో. **లాలపామీ**తి దుక్ఖేన అట్టితో అతివియ విలపామి.

౨౩౯. **విఘాతోతి** విఘాతవా, విహతబలో వా. **పరిపతామి ఛమాయన్తి** ఠాతుం అసక్కోన్తో భూమియం పపతామి. **పరివత్తామీ**తి పరిబ్భమామి. **వారిచరోవా**తి మచ్ఛో వియ. **ఘమ్మే**తి ఘమ్మసన్తత్తే థలే.

౨౪౦-౪. **సన్తస్సితో**తి ఓట్ఠకణ్ఠతాలూనం సోసప్పత్తియా సుట్ఠు తసితో. **సాతసుఖ**న్తి సాతభూతం సుఖం. **న విన్దే**తి న లభామి. **త**న్తి తువం. **విజానా**తి విజానాహి. **పయాతో**తి గన్తుం ఆరద్ధో. **అన్వగచ్ఛీ**తి అనుబన్ధి. **పచ్చాసన్తో**తి పచ్చాసీసమానో. **తస్సేతం కమ్మస్సా**తి ఏత్థ **ఏత**న్తి నిపాతమత్తం, తస్స కమ్మస్సాతి అత్థో. **పిట్ఠితో గణ్హేయ్యాసీ**తి అత్తనో పిట్ఠిపస్సేనేవ ఉచ్ఛుం గణ్హేయ్యాసి. **పమోదితో**తి పముదితో.

౨౪౫. గహేత్వాన తం ఖాది యావదత్థన్తి థేరేన ఆణత్తినియామేన ఉచ్ఛుం గహేత్వా యథారుచి ఖాదిత్వా మహన్తం ఉచ్ఛుకలాపం గహేత్వా థేరస్స ఉపనేసి, థేరో తం అనుగ్గణ్హన్తో తేనేవ తం ఉచ్ఛుకలాపం గాహాపేత్వా వేళువనం గన్త్వా భగవతో అదాసి, భగవా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం తం పరిభుఞ్జిత్వా అనుమోదనం అకాసి, పేతో పసన్నచిత్తో వన్దిత్వా గతో, తతో పట్ఠాయ యథాసుఖం ఉచ్ఛుం పరిభుఞ్జి.

సో అపరేన సమయేన కాలం కత్వా తావతింసేసు ఉప్పజ్జి. సా పనేసా పేతస్స పవత్తి మనుస్సలోకే పాకటా అహోసి. అథ మనుస్సా సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా తం పవత్తిం పుచ్ఛింసు. సత్థా తేసం తమత్థం విత్థారతో కథేత్వా ధమ్మం దేసేసి, తం సుత్వా మనుస్సా మచ్ఛేరమలతో పటివిరతా అహేసున్తి.

ఉచ్ఛుపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. కుమారపేతవత్థువణ్ణనా

సావత్థి నామ నగరన్తి ఇదం సత్థా జేతవనే విహరన్తో ద్వే పేతే ఆరబ్భ కథేసి. సావత్థియం కిర కోసలరఞ్ఞో ద్వే పుత్తా పాసాదికా పఠమవయే ఠితా యోబ్బనమదమత్తా పరదారకమ్మం కత్వా కాలం కత్వా పరిఖాపిట్ఠే పేతా హుత్వా నిబ్బత్తింసు. తే రత్తియం భేరవేన సద్దేన పరిదేవింసు. మనుస్సా తం సుత్వా భీతతసితా "ఏవం కతే ఇదం అవమఙ్గలం వూపసమ్మతీ"తి బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం దత్వా తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసుం. భగవా "ఉపాసకా తస్స సద్దస్స సవనేన తుమ్హాకం న కోచి అన్తరాయో"తి వత్వా తస్స కారణం ఆచిక్ఖిత్వా తేసం ధమ్మం దేసేతుం –

౨౪౬."సావత్థి నామ నగరం, హిమవన్తస్స పస్సతో;
తత్థ ఆసుం ద్వే కుమారా, రాజపుత్తాతి మే సుతం.

౨౪౭."సమ్మత్తా రజనీయేసు, కామస్సాదాభినన్దినో;
పచ్చుప్పన్నసుఖే గిద్ధా, న తే పస్సింసునాగతం.

౨౪౮."తే చుతా చ మనుస్సత్తా, పరలోకం ఇతో గతా;
తేధ ఘోసేన్త్యదిస్సన్తా, పుబ్బే దుక్కటమత్తనో.

౨౪౯."బహూసు వత సన్తేసు, దేయ్యధమ్మే ఉపట్ఠితే;

నాసక్ఖిమ్హా చ అత్తానం, పరిత్తం కాతుం సుఖావహం.

౭౦౦."కిం తతో పాపకం అస్స, యం నో రాజకులా చుతా;
ఉపపన్నా పేత్తివిసయం, ఖుప్పిపాససమప్పితా.

౭౦౧."సామినో ఇధ హుత్వాన, హోన్తి అసామినో తహిం;
భమన్తి ఖుప్పిపాసాయ, మనుస్సా ఉన్నతోనతా.

౭౦౨."ఏతమాదీనవం ఞత్వా, ఇస్సరమదసమ్భవం;
పహాయ ఇస్సరమదం, భవే సగ్గగతో నరో;
కాయస్స భేదా సప్పఞ్ఞో, సగ్గం సో ఉపపజ్జతీ"తి – గాథా అభాసి;

౬౯౬. తత్థ **ఇతి మే సుత**న్తి న కేవలం అత్తనో ఞాణేన దిట్ఠమేవ, అథ ఖో లోకే పాకటభావేన ఏవం మయా సుతన్తి అత్థో.

౬౯౭. **కామస్సాదాభినన్దినో**తి కామగుణేసు అస్సాదవసేన అభినన్దనసీలా. **పచ్చుప్పన్నసుఖే గిద్ధా**తి వత్తమానసుఖమత్తే గిద్ధా గధితా హుత్వా. **న తే పస్సింసునాగత**న్తి దుచ్చరితం పహాయ సుచరితం చరిత్వా అనాగతం ఆయతిం దేవమనుస్సేసు లద్ధబ్బం సుఖం తే న చిన్తేసుం.

౬౯౮. **తేధ ఘోసేన్త్యదిస్సన్తా**తి తే పుబ్బే రాజపుత్తభూతా పేతా ఇధ సావత్థియా సమీపే అదిస్సమానరూపా ఘోసేన్తి కన్దన్తి. కిం కన్దన్తీతి ఆహ "**పుబ్బే దుక్కటమత్తనో**"తి.

౬౯౯. ఇదాని తేసం కన్దనస్స కారణం హేతుతో చ ఫలతో చ విభజిత్వా దస్సేతుం "**బహూసు వత సన్తేసూ**"తిఆది వుత్తం.

తత్థ **బహూసు వత సన్తేసూ**తి అనేకేసు దక్ఖిణేయ్యేసు విజ్జమానేసు. **దేయ్యధమ్మే ఉపట్ఠితే**తి అత్తనో సన్తకే దాతబ్బదేయ్యధమ్మేపి సమీపే ఠితే, లబ్భమానేతి అత్థో. **పరిత్తం సుఖావహ**న్తి అప్పమత్తకమ్పి ఆయతిం సుఖావహం పుఞ్ఞం కత్వా అత్తానం సోత్థిం నిరుపద్దవం కాతుం నాసక్ఖిమ్హా వతాతి యోజనా.

౭౦౦. **కిం తతో పాపకం అస్సా**తి తతో పాపకం లామకం నామ కిం అఞ్ఞం అస్స సియా. **యం నో రాజకులా చుతా**తి యేన పాపకమ్మేన మయం రాజకులతో చుతా ఇధ పేత్తివిసయం ఉపపన్నా పేతేసు నిబ్బత్తా ఖుప్పిపాససమప్పితా విచరామాతి అత్థో.

౭౦౧. **సామినో ఇధ హుత్వానా**తి ఇధ ఇమస్మిం లోకే యస్మింయేవ ఠానే పుబ్బే సామినో హుత్వా విచరన్తి, తహిం తస్మింయేవ ఠానే హోన్తి అస్సామినో. **మనుస్సా ఉన్నతోనతా**తి మనుస్సకాలే సామినో హుత్వా కాలకతా కమ్మవసేన ఓనతా భమన్తి ఖుప్పిపాసాయ, పస్స సంసారపకతిన్తి దస్సేతి.

౭౩౨. ఏతమాదీనవం ఞత్వా, ఇస్సరమదసమ్భవన్తి ఏతం ఇస్సరియమదవసేన సమ్భూతం అపాయూపపత్తిసఙ్ఖాతం ఆదీనవం దోసం ఞత్వా పహాయ ఇస్సరియమదం పుఞ్ఞప్పసుతో హుత్వా. **భవే సగ్గగతో నరో**తి సగ్గం దేవలోకం గతోయేవ భవేయ్య.

ఇతి సత్థా తేసం పేతానం పవత్తిం కథేత్వా తేహి మనుస్సేహి కతం దానం తేసం పేతానం ఉద్దిసాపేత్వా సమ్పత్తపరిసాయ అజ్ఝాసయానురూపం ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

కుమారపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. రాజపుత్తపేతవత్థువణ్ణనా

పుబ్బే కతానం కమ్మానన్తి ఇదం సత్థా జేతవనే విహరన్తో రాజపుత్తపేతం ఆరబ్భ కథేసి. తత్థ యో సో అతీతే కితవస్స నామ రఞ్ఞో పుత్తో అతీతే పచ్చేకబుద్ధే అపరజ్ఝిత్వా బహూని వస్ససహస్సాని నిరయే పచ్చిత్వా తస్సేవ కమ్మస్స విపాకావసేసేన పేతేసు ఉప్పన్నో. సో ఇధ ''రాజపుత్తపేతో''తి అధిప్పేతో. తస్స వత్థు హేట్ఠా సాణవాసిపేతవత్థుమ్హి విత్థారతో ఆగతమేవ, తస్మా తత్థ వుత్తనయేనేవ గహేతబ్బం. సత్థా హి తదా థేరేన అత్తనో ఞాతిపేతానం పవత్తియా కథితాయ ''న కేవలం తవ ఞాతకాయేవ, అథ ఖో త్వమ్పి ఇతో అనన్తరాతీతే అత్తభావే పేతో హుత్వా మహాదుక్ఖం అనుభవీ''తి వత్వా తేన యాచితో –

౭౩౩. ''పుబ్బే కతానం కమ్మానం, విపాకో మథయే మనం;
రూపే సద్దే రసే గన్ధే, ఫోట్ఠబ్బే చ మనోరమే.

౭౩౪. ''నచ్చం గీతం రతిం ఖిడ్డం, అనుభుత్వా అనప్పకం;
ఉయ్యానే పరిచరిత్వా, పవిసన్తో గిరిబ్బజం.

౭౩౫. ''ఇసిం సునేత్తమద్దక్ఖి, అత్తదన్తం సమాహితం;
అప్పిచ్ఛం హిరిసమ్పన్నం, ఉఞ్ఛే పత్తగతే రతం.

౭౩౬. ''హత్థిక్ఖన్ధతో ఓరుయ్హ, లద్ధా భన్తేతి చాబ్రవి;
తస్స పత్తం గహేత్వాన, ఉచ్చం పగ్గయ్హ ఖత్తియో.

౭౩౭. ''థణ్డిలే పత్తం భిన్దిత్వా, హసమానో అపక్కమి;
రఞ్ఞో కితవస్సాహం పుత్తో, కిం మం భిక్ఖు కరిస్ససి.

౭౩౮. ''తస్స కమ్మస్స ఫరుసస్స, విపాకో కటుకో అహు;
యం రాజపుత్తో వేదేసి, నిరయమ్హి సమప్పితో.

౭౩౯. ''ఛళేవ చతురాసీతి, వస్సాని నహుతాని చ;

భుసం దుక్ఖం నిగచ్ఛిత్థో, నిరయే కతకిబ్బిసో.

౭౬౦. “ఉత్తానోపి చ పచ్చిత్థ, నికుజ్జో వామదక్ఖిణో;
ఉద్ధంపాదో ఠితో చేవ, చిరం బాలో అపచ్చథ.

౭౬౧. “బహూని వస్ససహస్సాని, పూగాని నహుతాని చ;
భుసం దుక్ఖం నిగచ్ఛిత్థో, నిరయే కతకిబ్బిసో.

౭౬౨. “ఏతాదిసం ఖో కటుకం, అప్పదుట్ఠప్పదోసినం;
పచ్చన్తి పాపకమ్మన్తా, ఇసిమాసజ్జ సుబ్బతం.

౭౬౩. “సో తత్థ బహువస్సాని, వేదయిత్వా బహుం దుఖం;
ఖుప్పిపాసహతో నామ, పేతో ఆసి తతో చుతో.

౭౬౪. “ఏతమాదీనవం ఞత్వా, ఇస్సరమదసమ్భవం;
పహాయ ఇస్సరమదం, నివాతమనువత్తయే.

౭౬౫. “దిట్ఠేవ ధమ్మే పాసంసో, యో బుద్ధేసు సగారవో;
కాయస్స భేదా సప్పఞ్ఞో, సగ్గం సో ఉపపజ్జతీ”తి. –

ఇదం పేతవత్థుం కథేసి.

౭౫౩. తత్థ **పుబ్బే కతానం కమ్మానం, విపాకో మథయే మనన్తి** పురిమాసు జాతీసు కతానం అకుసలకమ్మానం ఫలం ఉళారం హుత్వా ఉప్పజ్జమానం అన్ధబాలానం చిత్తం మథయేయ్య అభిభవేయ్య, పరేసం అనత్థకరణముఖేన అత్తనో అత్థం ఉప్పాదేయ్యాతి అధిప్పాయో.

ఇదాని తం చిత్తమథనం విసయేన సద్ధిం దస్సేతుం **‘‘రూపే సద్దే’’**తిఆది వుత్తం. తత్థ **రూపే**తి రూపహేతు, యథిచ్ఛితస్స మనాపియస్స రూపారమ్మణస్స పటిలాభనిమిత్తన్తి అత్థో. **సద్దే**తిఆదీసుపి ఏసేవ నయో.

౭౫౪. ఏవం సాధారణతో వుత్తమత్థం అసాధారణతో నియమేత్వా దస్సేన్తో **‘‘నచ్చం గీత’’**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **రతి**న్తి కామరతిం. **ఖిడ్డ**న్తి సహాయకాదీహి కేళిం. **గిరిబ్బజ**న్తి రాజగహం.

౭౫౫. **ఇసి**న్తి అసేక్ఖానం సీలక్ఖన్ధాదీనం ఏసనట్ఠేన ఇసిం. **సునేత్త**న్తి ఏవంనామకం పచ్చేకబుద్ధం. **అత్తదన్త**న్తి ఉత్తమేన దమథేన దమితచిత్తం. **సమాహిత**న్తి అరహత్తఫలసమాధినా సమాహితం. **ఉఞ్ఛే పత్తగతే రత**న్తి ఉఞ్ఛేన భిక్ఖాచారేన లద్ధే పత్తగతే పత్తపరియాపన్నే ఆహారే రతం సన్తుట్ఠం.

౨౫౬. లద్ధా, భన్తేతి చాబ్రవీతి "అపి, భన్తే, భిక్ఖా లద్ధా"తి విస్సాసజననత్థం కథేసి. **ఉచ్చం పగ్గయ్హాతి** ఉచ్చతరం కత్వా పత్తం ఉక్ఖిపిత్వా.

౨౫౭. థణ్డిలే పత్తం భిన్దిత్వాతి ఖరకఠినే భూమిప్పదేసే ఖిపన్తో పత్తం భిన్దిత్వా. **అపక్కమీతి** థోకం అపసక్కి. అపసక్కన్తో చ "అకారణేనేవ అన్ధబాలో మహన్తం అనత్థం అత్తనో అకాసీ"తి కరుణాయనవసేన ఓలోకేన్తం పచ్చేకబుద్ధం రాజపుత్తో ఆహ **''రఞ్ఞో కితవస్సాహం పుత్తో, కిం మం భిక్ఖు కరిస్ససీ''**తి.

౨౫౮. ఫరుసస్సాతి దారుణస్స. **కటుకోతి** అనిట్ఠో. **యన్తి** యం విపాకం. **సమప్పితోతి** అల్లీనో.

౨౫౯. ఛళేవ చతురాసీతి, వస్సాని నహుతాని చాతి ఉత్తానో నిపన్నో చతురాసీతివస్ససహస్సాని, నికుజ్జో, వామపస్సేన, దక్ఖిణపస్సేన, ఉద్ధంపాదో, ఓలమ్బికో, యథాఠితో చాతి ఏవం ఛ చతురాసీతిసహస్సాని వస్సాని హోన్తి. తేనాహ –

౨౬౦. "ఉత్తానోపి చ పచ్చిత్థ, నికుజ్జో వామదక్ఖిణో;
ఉద్ధంపాదో ఠితో చేవ, చిరం బాలో అపచ్చథా"తి.

తాని పన వస్సాని యస్మా అనేకాని నహుతాని హోన్తి, తస్మా వుత్తం **''నహుతానీ''**తి. **భుసం దుక్ఖం నిగచ్ఛిత్థోతి** అతివియ దుక్ఖం పాపుణి.

౨౬౧. పూగానీతి వస్ససమూహే, ఇధ పురిమగాథాయ చ అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం దట్ఠబ్బం.

౨౬౨. ఏతాదిసన్తి ఏవరూపం. **కటుకన్తి** అతిదుక్ఖం, భావనపుంసకనిద్దేసోయం "ఏకమన్తం నిసీదీ"తిఆదీసు వియ. అప్పదుట్ఠప్పదోసినం ఇసిం సుబ్బతం ఆసజ్జ ఆసాదేత్వా పాపకమ్మన్తా పుగ్గలా ఏవరూపం కటుకం అతివియ దుక్ఖం పచ్చన్తీతి యోజనా.

౨౬౩. సోతి సో రాజపుత్తపేతో. **తత్థాతి** నిరయే. **వేదయిత్వాతి** అనుభవిత్వా. **నామాతి** బ్యత్తపాకటభావేన. **తతో చుతోతి** నిరయతో చుతో. సేసం వుత్తనయమేవ.

ఏవం భగవా రాజపుత్తపేతకథాయ తత్థ సన్నిపతితం మహాజనం సంవేజేత్వా ఉపరి సచ్చాని పకాసేసి. సచ్చపరియోసానే బహూ సోతాపత్తిఫలాదీని సమ్పాపుణింసూతి.

రాజపుత్తపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. గూథఖాదకపేతవత్థువణ్ణనా

గూథకూపతో ఉగ్గన్త్వాతి ఇదం సత్థరి జేతవనే విహరన్తే ఏకం గూథఖాదకపేతం ఆరబ్భ వుత్తం. సావత్థియా కిర అవిదూరే అఞ్ఞతరస్మిం గామకే ఏకో కుటుమ్బికో అత్తనో కులూపకం భిక్ఖుం ఉద్దిస్స విహారం కారేసి. తత్థ నానాజనపదతో భిక్ఖూ ఆగన్త్వా పటివసింసు. తే దిస్వా మనుస్సా పసన్నచిత్తా పణీతేన పచ్చయేన ఉపట్ఠహింసు. కులూపకో భిక్ఖు తం

అసహమానో ఇస్సాపకతో హుత్వా తేసం భిక్ఖూనం దోసం వదన్తో కుటుమ్బికం ఉజ్ఝాపేసి. కుటుమ్బికో తే భిక్ఖూ కులూపకఞ్చ పరిభవన్తో పరిభాసి. అథ కులూపకో కాలం కత్వా తస్మింయేవ విహారే వచ్చకుటియం పేతో హుత్వా నిబ్బత్తి, కుటుమ్బికో పన కాలం కత్వా తస్సేవ ఉపరి పేతో హుత్వా నిబ్బత్తి. అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో తం దిస్వా పుచ్ఛన్తో –

౭౬౬. "గూథకూపతో ఉగ్గన్త్వా, కో ను దీనో పతిట్ఠసి;
నిస్సంసయం పాపకమ్మన్తో, కిం ను సద్దహసే తువ"న్తి. –

గాథమాహ. తం సుత్వా పేతో –

౭౬౭. "అహం భదన్తే పేతోమ్హి, దుగ్గతో యమలోకికో;
పాపకమ్మం కరిత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతో"తి. –

గాథాయ అత్తానం ఆచిక్ఖి. అథ నం థేరో –

౭౬౮. "కిం ను కాయేన వాచాయ, మనసా దుక్కటం కతం;
కిస్సకమ్మవిపాకేన, ఇదం దుక్ఖం నిగచ్ఛసీ"తి. –

గాథాయ తేన కతకమ్మం పుచ్ఛి. సో పేతో –

౭౬౯. "అహు ఆవాసికో మయ్హం, ఇస్సుకీ కులమచ్ఛరీ;
అజ్ఝాసితో మయ్హం ఘరే, కదరియో పరిభాసకో.

౭౭౦. "తస్సాహం వచనం సుత్వా, భిక్ఖవో పరిభాసిసం;
తస్సకమ్మవిపాకేన, పేతలోకం ఇతో గతో"తి. –

ద్వీహి గాథాహి అత్తనా కతకమ్మం కథేసి.

౭౬౯. తత్థ **అహు ఆవాసికో మయ్హ**న్తి మయ్హం ఆవాసే మయా కతవిహారే ఏకో భిక్ఖు ఆవాసికో నిబద్ధవసనకో అహోసి. **అజ్ఝాసితో మయ్హం ఘరే**తి కులూపకభావేన మమ గేహే తణ్హాభినివేసవసేన అభినివిట్ఠో.

౭౭౦. **తస్సా**తి తస్స కులూపకభిక్ఖుస్స. **భిక్ఖవో**తి భిక్ఖూ. **పరిభాసిస**న్తి అక్కోసిం. **పేతలోకం ఇతో గతో**తి ఇమినా ఆకారేన పేతయోనిం ఉపగతో పేతభూతో.

తం సుత్వా థేరో ఇతరస్స గతిం పుచ్ఛన్తో –

౭౭౧. "అమిత్తో మిత్తవణ్ణేన, యో తే ఆసి కులూపకో;
కాయస్స భేదా దుప్పఞ్ఞో, కిం ను పేచ్చ గతిం గతో"తి. –

గాథమాహ. తత్థ **మిత్తవణ్ణేనా**తి మిత్తపటిరూపేన మిత్తపటిరూపతాయ.

పున పేతో థేరస్స తమత్థం ఆచిక్ఖన్తో –

౨౭౨.“తస్సేవాహం పాపకమ్మస్స, సీసే తిట్ఠామి మత్థకే;
సో చ పరవిసయం పత్తో, మమేవ పరిచారకో.

౨౭౩. “యం భదన్తే హదన్తఞ్ఞే, ఏతం మే హోతి భోజనం;
అహఞ్చ ఖో యం హదామి, ఏతం సో ఉపజీవతీ”తి. – గాథాద్వయమాహ;

౨౭౨. తత్థ **తస్సేవా**తి తస్సేవ మయ్హం పుబ్బే కులూపకభిక్ఖుభూతస్స పేతస్స. **పాపకమ్మస్సా**తి పాపసమాచారస్స. **సీసే తిట్ఠామి మత్థకే**తి సీసే తిట్ఠామి, తిట్ఠన్తో చ మత్థకే ఏవ తిట్ఠామి, న సీసప్పమాణే ఆకాసేతి అత్థో. **పరవిసయం పత్తో**తి మనుస్సలోకం ఉపాదాయ పరవిసయభూతం పేత్తివిసయం పత్తో. **మమేవా**తి మయ్హం ఏవ పరిచారకో అహోసీతి వచనసేసో.

౨౭౩. యం భదన్తే హదన్తఞ్ఞేతి భదన్తే, అయ్య మహామోగ్గలాన, తస్సం వచ్చకుటియం యం అఞ్ఞే ఉహదన్తి వచ్చం ఓస్సజన్తి. **ఏతం మే హోతి భోజన**న్తి ఏతం వచ్చం మయ్హం దివసే దివసే భోజనం హోతి. **యం హదామీ**తి తం పన వచ్చం ఖాదిత్వా యమ్పహం వచ్చం కరోమి. **ఏతం సో ఉపజీవతీ**తి ఏతం మమ వచ్చం సో కులూపకపేతో దివసే దివసే ఖాదనవసేన ఉపజీవతి, అత్తభావం యాపేతీతి అత్థో.

తేసు కుటుమ్బికో పేసలే భిక్ఖూ “ఏవం ఆహారపరిభోగతో వరం తుమ్హాకం గూథఖాదన”న్తి అక్కోసి. కులూపకో పన కుటుమ్బికమ్పి తథావచనే సమాదపేత్వా సయం తథా అక్కోసి, తేనస్స తతోపి పటికుట్ఠతరా జీవికా అహోసి. ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా ఉపవాదే ఆదీనవం దస్సేత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

గూథఖాదకపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. గూథఖాదకపేతివత్థువణ్ణనా

౨౭౪-౮౧. గూథకూపతో ఉగ్గన్త్వాతి ఇదం సత్థరి జేతవనే విహరన్తే అఞ్ఞతరం గూథఖాదకపేతిం ఆరబ్భ వుత్తం. తస్సా వత్థు అనన్తరవత్థుసదిసం. తత్థ ఉపాసకేన విహారో కారితోతి ఉపాసకస్స వసేన ఆగతం, ఇధ పన ఉపాసికాయాతి అయమేవ విసేసో. సేసం వత్థుస్మిం గాథాసు చ అపుబ్బం నత్థి.

గూథఖాదకపేతివత్థువణ్ణానా నిట్ఠితా.

౧౦. గణపేతవత్థువణ్ణనా

నగ్గా దుబ్బణ్ణరూపాత్థాతి ఇదం సత్థరి జేతవనే విహరన్తే సమ్బహులే పేతే ఆరబ్భ వుత్తం. సావత్థియం కిర సమ్బహులా మనుస్సా గణభూతా అస్సద్ధా అప్పసన్నా మచ్ఛేరమలపరియుట్ఠితచిత్తా దానాదిసుచరితవిముఖా హుత్వా

చిరం జీవిత్వా కాయస్స భేదా నగరస్స సమీపే పేతయోనియం నిబ్బత్తింసు . అథేకదివసం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో సావత్థియం పిణ్డాయ గచ్ఛన్తో అన్తరామగ్గే పేతే దిస్వా –

౭౮౨.“నగ్గా దుబ్బణరూపాత్థ, కిసా ధమనిసన్థతా;
ఉప్ఫాసులికా కిసికా, కే ను తుమ్హేత్థ మారిసా”తి. –

గాథాయ పుచ్ఛి. తత్థ **దుబ్బణ్ణరూపాత్థా**తి దుబ్బణ్ణసరీరా హోథ. **కే ను తుమ్హేత్థా**తి తుమ్హే కే ను నామ భవథ. **మారిసా**తి తే అత్తనో సారుప్పవసేన ఆలపతి.

తం సుత్వా పేతా –

౭౮౩. “మయం భదన్తే పేతమ్హా, దుగ్గతా యమలోకికా;
పాపకమ్మం కరిత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతా”తి. –

గాథాయ అత్తనో పేతభావం పకాసేత్వా పున థేరేన –

౭౮౪.“కిం ను కాయేన వాచాయ, మనసా దుక్కటం కతం;
కిస్సకమ్మవిపాకేన, పేతలోకం ఇతో గతా”తి. –

గాథాయ కతకమ్మం పుచ్ఛితా –

౭౮౫.“అనావటేసు తిత్థేసు, విచినిమ్హద్ధమాసకం;
సన్తేసు దేయ్యధమ్మేసు, దీపం నాకమ్హ అత్తనో.

౭౮౬.“నదిం ఉపేమ తసితా, రిత్తకా పరివత్తతి;
ఛాయం ఉపేమ ఉణ్హేసు, ఆతపో పరివత్తతి.

౭౮౭. “అగ్గివణ్ణో చ నో వాతో, డహన్తో ఉపవాయతి;
ఏతఞ్చ భన్తే అరహామ, అఞ్ఞఞ్చ పాపకం తతో.

౭౮౮.“అపి యోజనాని గచ్ఛామ, ఛాతా ఆహారగేధినో;
అలద్ధావ నివత్తామ, అహో నో అప్పపుఞ్ఞతా.

౭౮౯.“ఛాతా పముచ్ఛితా భన్తా, భూమియం పటిసుమ్భితా;
ఉత్తానా పటికిరామ, అవకుజ్జా పతామసే.

౭౯౦.“తే చ తత్థేవ పతితా, భూమియం పటిసుమ్భితా;
ఉరం సీసఞ్చ ఘట్టేమ, అహో నో అప్పపుఞ్ఞతా.

౭౮౧.“ఏతఞ్చ భన్తే అరహామ, అఞ్ఞఞ్చ పాపకం తతో;
సన్తేసు దేయ్యధమ్మేసు, దీపం నాకమ్హ అత్తనో.

౭౮౨.“తే హి నూన ఇతో గన్త్వా, యోనిం లద్ధాన మానుసిం;
వదఞ్ఞూ సీలసమ్పన్నా, కాహామ కుసలం బహు”న్తి. –

అత్తనా కతకమ్మం కథేసుం.

౭౭౮. తత్థ **అపి యోజనాని గచ్ఛామాతి** అనేకానిపి యోజనాని గచ్ఛామ. కథం? **ఛాతా ఆహారగేధినోతి** , చిరకాలం జిఘచ్ఛాయ జిఘచ్ఛితా ఆహారే గిద్ధా అభిగిజ్ఝన్తా హుత్వా, ఏవం గన్త్వాపి కిఞ్చి ఆహారం అలద్ధాయేవ నివత్తామ. **అప్పపుఞ్ఞతాతి** అపుఞ్ఞతా అకతకల్యాణతా.

౭౭౯. **ఉత్తానా పటికిరామాతి** కదాచి ఉత్తానా హుత్వా వికిరియమానఙ్గపచ్చఙ్గా వియ వత్తామ. **అవకుజ్జా పతామసేతి** కదాచి అవకుజ్జా హుత్వా పతామ.

౭౮౦. **తే చాతి** తే మయం. **ఉరం సీసఞ్చ ఘట్టేమాతి** అవకుజ్జా హుత్వా పతితా ఉట్ఠాతుం అసక్కోన్తా వేధన్తా వేదనాప్పత్తా అత్తనో అత్తనో ఉరం సీసఞ్చ పటిఘంసామ. సేసం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ.

థేరో తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. తం సుత్వా మహాజనో మచ్ఛేరమలం పహాయ దానాదిసుచరితనిరతో అహోసీతి.

గణపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧. పాటలిపుత్తపేతవత్థువణ్ణనా

దిట్ఠా తయా నిరయా తిరచ్ఛానయోనీతి ఇదం సత్థరి జేతవనే విహరన్తే అఞ్ఞతరం విమానపేతం ఆరబ్భ వుత్తం. సావత్థివాసినో కిర పాటలిపుత్తవాసినో చ బహూ వాణిజా నావాయ సువణ్ణభూమిం అగమింసు. తత్థేకో ఉపాసకో ఆబాధికో మాతుగామే పటిబద్ధచిత్తో కాలమకాసి. సో కతకుసలోపి దేవలోకం అనుపపజ్జిత్వా ఇత్థియా పటిబద్ధచిత్తతాయ సముద్దమజ్ఝే విమానపేతో హుత్వా నిబ్బత్తి. యస్సం పన సో పటిబద్ధచిత్తో, సా ఇత్థీ సువణ్ణభూమిగామినిం నావం అభిరుయ్హ గచ్ఛతి. అథ ఖో సో పేతో తం ఇత్థిం గహేతుకామో నావాయ గమనం ఉపరున్ధి. అథ వాణిజా “కేన ను ఖో కారణేన అయం నావా న గచ్ఛతీ”తి వీమంసన్తా కాళకణ్ణిసలాకం విచారేసుం. అమనుస్సిద్ధియా యావతతియం తస్సా ఏవ ఇత్థియా పాపుణి, యస్సం సో పటిబద్ధచిత్తో. తం దిస్వా వాణిజా వేళుకలాపం సముద్దే ఓతారేత్వా తస్స ఉపరి తం ఇత్థిం ఓతారేసుం. ఇత్థియా ఓతారితమత్తాయ నావా వేగేన సువణ్ణభూమిం అభిముఖా పాయాసి. అమనుస్సో తం ఇత్థిం అత్తనో విమానం ఆరోపేత్వా తాయ సద్ధిం అభిరమి.

సా ఏకం సంవచ్ఛరం అతిక్కమిత్వా నిబ్బిన్నరూపా తం పేతం యాచన్తీ ఆహ – “అహం ఇధ వసన్తీ మయ్హం సమ్పరాయికం అత్థం కాతుం న లభామి, సాధు, మారిస, మం పాటలిపుత్తమేవ నేహీ”తి. సో తాయ యాచితో –

౭౯౩. “దిట్ఠా తయా నిరయా తిరచ్ఛానయోని, పేతా అసురా అథవాపి మానుసా దేవా;
సయమద్దస కమ్మవిపాకమత్తనో, నేస్సామి తం పాటలిపుత్తమక్ఖతం;
తత్థ గన్త్వా కుసలం కరోహి కమ్మ”న్తి. –

గాథమాహ. తత్థ **దిట్ఠా తయా నిరయాతి** ఏకచ్చే పచ్చేకనిరయాపి తయా దిట్ఠా. **తిరచ్ఛానయోనీతి** మహానుభావా నాగసుపణ్ణాదితిరచ్ఛానాపి దిట్ఠా తయాతి యోజనా. **పేతాతి** ఖుప్పిపాసాదిభేదా పేతా. **అసురాతి** కాలకఞ్చికాదిభేదా అసురా. **దేవాతి** ఏకచ్చే చాతుమహారాజికా దేవా. సో కిర అత్తనో ఆనుభావేన అన్తరన్తరా తం గహేత్వా పచ్చేకనిరయాదికే దస్సేన్తో విచరతి, తేన ఏవమాహ. **సయమద్దస కమ్మవిపాకమత్తనోతి** నిరయాదికే విసేసతో గన్త్వా పస్సన్తీ సయమేవ అత్తనా కతకమ్మానం విపాకం పచ్చక్ఖతో అద్దస అదక్ఖి. **నేస్సామి తం పాటలిపుత్తమక్ఖతన్తి** ఇదానాహం తం అక్ఖతం కేనచి అపరిక్ఖతం మనుస్సరూపేనేవ పాటలిపుత్తం నయిస్సామి. త్వం పన **తత్థ గన్త్వా కుసలం కరోహి కమ్మం,** కమ్మవిపాకస్స పచ్చక్ఖతో దిట్ఠత్తా యుత్తపయుత్తా పుఞ్ఞనిరతా హోహీతి అత్థో.

అథ సా ఇత్థీ తస్స వచనం సుత్వా అత్తమనా –

౭౯౪. “అత్థకామోసి మే యక్ఖ, హితకామోసి దేవతే;
కరోమి తుయ్హం వచనం, త్వంసి ఆచరియో మమ.

౭౯౫. “దిట్ఠా మయా నిరయా తిరచ్ఛానయోని, పేతా అసురా అథవాపి మానుసా దేవా;
సయమద్దసం కమ్మవిపాకమత్తనో, కాహామి పుఞ్ఞాని అనప్పకానీ”తి. –

గాథమాహ.

అథ సో పేతో తం ఇత్థిం గహేత్వా ఆకాసేన గన్త్వా పాటలిపుత్తనగరస్స మజ్ఝే ఠపేత్వా పక్కామి. అథస్సా ఞాతిమిత్తాదయో తం దిస్వా “మయం పుబ్బే సముద్దే పక్ఖిత్తా మతాతి అస్సుమ్హ. సా అయం దిట్ఠా వత, భో, సోత్థినా ఆగతా”తి అభినన్దమానా సమాగన్త్వా తస్సా పవత్తిం పుచ్ఛింసు. సా తేసం ఆదితో పట్ఠాయ అత్తనా దిట్ఠం అనుభూతఞ్చ సబ్బం కథేసి. సావత్థివాసినోపి ఖో తే వాణిజా అనుక్కమేన సావత్థిం ఉపగతకాలే సత్థు సన్తికం ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసిన్నా తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసుం. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా చతున్నం పరిసానం ధమ్మం దేసేసి. తం సుత్వా మహాజనో సంవేగజాతో దానాదికుసలధమ్మనిరతో అహోసీతి.

పాటలిపుత్తపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨. అమ్బవనపేతవత్థువణ్ణనా

అయఞ్చ తే పోక్ఖరణీ సురమ్మాతి ఇదం సత్థరి సావత్థియం విహరన్తే అమ్బపేతం ఆరబ్భ వుత్తం . సావత్థియం కిర అఞ్ఞతరో గహపతి పరిక్ఖీణభోగో అహోసి. తస్స భరియా కాలమకాసి, ఏకా ధీతాయేవ హోతి. సో తం అత్తనో మిత్తస్స గేహే ఠపేత్వా ఇణవసేన గహితేన కహాపణసతేన భణ్డం గహేత్వా సత్థేన సద్ధిం వణిజ్జాయ గతో, న చిరేనేవ మూలేన సహ ఉదయభూతాని పఞ్చ కహాపణసతాని లభిత్వా సత్థేన సహ పటినివత్తి. అన్తరామగ్గే చోరా పరియుట్ఠాయ సత్థం పాపుణింసు,

సత్థికా ఇతో చితో చ పలాయింసు. సో పన గహపతి అఞ్ఞతరస్మిం గచ్ఛే కహాపణే నిక్ఖిపిత్వా అవిదూరే నిలీయి. చోరా తం గహేత్వా జీవితా వోరోపేసుం. సో ధనలోభేన తత్థేవ పేతో హుత్వా నిబ్బత్తి.

వాణిజా సావత్థిం గన్త్వా తస్స ధీతుయా తం పవత్తిం ఆరోచేసుం. సా పితు మరణేన ఆజీవికాభయేన చ అతివియ సఞ్జాతదోమనస్సా బాళ్హం పరిదేవి. అథ నం సో పితు సహాయో కుటుమ్బికో "యథా నామ కులాలభాజనం సబ్బం భేదనపరియన్తం, ఏవమేవ సత్తానం జీవితం భేదనపరియన్తం. మరణం నామ సబ్బసాధారణం అప్పటికారఞ్చ, తస్మా మా త్వం పితరి అతిబాళ్హం సోచి, మా పరిదేవి, అహం తే పితా, త్వం మయ్హం ధీతా, అహం తవ పితు కిచ్చం కరోమి, త్వం పితునో గేహే వియ ఇమస్మిం గేహే అవిమనా అభిరమస్సూ"తి వత్వా సమస్సాసేసి. సా తస్స వచనేన పటిప్పస్సద్ధసోకా పితరి వియ తస్మిం సఞ్జాతగారవబహుమానా అత్తనో కపణభావేన తస్స వేయ్యావచ్చకారినీ హుత్వా వత్తమానా పితరం ఉద్దిస్స మతకిచ్చం కాతుకామా యాగుం పచిత్వా మనోసిలావణ్ణాని సుపరిపక్కాని మధురాని అమ్బఫలాని కంసపాతియం ఠపేత్వా యాగుం అమ్బఫలాని చ దాసియా గాహాపేత్వా విహారం గన్త్వా సత్థారం వన్దిత్వా ఏవమాహ – "భగవా మయ్హం దక్ఖిణాయ పటిగ్గహణేన అనుగ్గహం కరోథా"తి. సత్థా మహాకరుణాయ సఞ్చోదితమానసో తస్సా మనోరథం పూరేన్తో నిసజ్జాకారం దస్సేసి. సా హట్ఠతుట్ఠా పఞ్ఞత్తవరబుద్ధాసనే అత్తనా ఉపనీతం సువిసుద్ధవత్థం అత్థరిత్వా అదాసి, నిసీది భగవా పఞ్ఞత్తే ఆసనే.

అథ సా భగవతో యాగుం ఉపనామేసి, పటిగ్గహేసి భగవా యాగుం. అథ సఙ్ఘం ఉద్దిస్స భిక్ఖూనమ్పి యాగుం దత్వా పున ధోతహత్థా అమ్బఫలాని భగవతో ఉపనామేసి, భగవా తాని పరిభుఞ్జి. సా భగవన్తం వన్దిత్వా ఏవమాహ – "యా మే, భన్తే, పచ్చత్థరణయాగుఅమ్బఫలదానవసేన పవత్తా దక్ఖిణా, సా మే పితరం పాపుణాతూ"తి. భగవా "ఏవం హోతూ"తి వత్వా అనుమోదనం అకాసి. సా భగవన్తం వన్దిత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి. తాయ దక్ఖిణాయ సముద్దిట్ఠమత్తాయ సో పేతో అమ్బవనఉయ్యానవిమానకప్పరుక్ఖపోక్ఖరణియో మహతిఞ్చ దిబ్బసమ్పత్తిం పటిలభి.

అథ తే వాణిజా అపరేన సమయేన వణిజ్జాయ గచ్ఛన్తా తమేవ మగ్గం పటిపన్నా పుబ్బే వసితట్ఠానే ఏకరత్తిం వాసం కప్పేసుం. తే దిస్వా సో విమానపేతో ఉయ్యానవిమానాదీహి సద్ధిం తేసం అత్తానం దస్సేసి. తే వాణిజా తం దిస్వా తేన లద్ధసమ్పత్తిం పుచ్ఛన్తా –

౭౯౬. "అయఞ్చ తే పోక్ఖరణీ సురమ్మా, సమా సుతిత్థా చ మహోదకా చ;
సుపుప్ఫితా భమరగణానుకిణ్ణా, కథం తయా లద్ధా అయం మనుఞ్ఞా.

౭౯౭. "ఇదఞ్చ తే అమ్బవనం సురమ్మం, సబ్బోతుకం ధారయతే ఫలాని;
సుపుప్ఫితం భమరగణానుకిణ్ణం, కథం తయా లద్ధమిదం విమాన"న్తి. –

ఇమా ద్వే గాథా అవోచుం.

౭౯౬. తత్థ **సురమ్మా**తి సుట్ఠు రమణీయా. **సమా**తి సమతలా. **సుతిత్థా**తి రతనమయసోపానతాయ సున్దరతిత్థా. **మహోదకా**తి బహుజలా.

౭౯౭. **సబ్బోతుక**న్తి పుప్ఫూపగఫలూపగరుక్ఖాదీహి సబ్బేసు ఉతూసు సుఖావహం. తేనాహ ''**ధారయతే ఫలానీ**''తి. **సుపుప్ఫిత**న్తి నిచ్చం సుపుప్ఫితం.

తం సుత్వా పేతో పోక్ఖరణిఆదీనం పటిలాభకారణం ఆచిక్ఖన్తో –

౭౯౮.''అమ్బపక్కం దకం యాగు, సీతచ్ఛాయా మనోరమా;
ధీతాయ దిన్నదానేన, తేన మే ఇధ లబ్భతీ''తి. –

గాథమాహ. తత్థ **తేన మే ఇధ లబ్భతీ**తి యం తం భగవతో భిక్ఖూనఞ్చ అమ్బపక్కం ఉదకం యాగుఞ్చ మమం ఉద్దిస్స దేన్తియా మయ్హం ధీతాయ దిన్నం దానం, తేన మే ధీతాయ దిన్నదానేన ఇధ ఇమస్మిం దిబ్బే అమ్బవనే సబ్బోతుకం అమ్బపక్కం, ఇమిస్సా దిబ్బాయ మనుఞ్ఞాయ పోక్ఖరణియా దిబ్బం ఉదకం, యాగుయా అత్థరణస్స చ దానేన ఉయ్యానవిమానకప్పరుక్ఖాదీసు సీతచ్ఛాయా మనోరమా ఇధ లబ్భతి, సమిజ్ఝతీతి అత్థో.

ఏవఞ్చ పన వత్వా సో పేతో తే వాణిజే నేత్వా తాని పఞ్చ కహాపణసతాని దస్సేత్వా ''ఇతో ఉపడ్ఢం తుమ్హే గణ్హథ, ఉపడ్ఢం మయా గహితం ఇణం సోధేత్వా సుఖేన జీవతూతి మయ్హం ధీతాయ దేథా''తి ఆహ. వాణిజా అనుక్కమేన సావత్థిం పత్వా తస్స ధీతాయ కథేత్వా తేన అత్తనో దిన్నభాగమ్పి తస్సా ఏవ అదంసు. సా కహాపణసతం ధనికానం దత్వా ఇతరం అత్తనో పితు సహాయస్స తస్స కుటుమ్బికస్స దత్వా సయం వేయ్యావచ్చం కరోన్తి నివసతి. సో ''ఇదం సబ్బం తుయ్హంయేవ హోతూ''తి తస్సాయేవ పటిదత్వా తం అత్తనో జేట్ఠపుత్తస్స ఘరసామినిం అకాసి.

సా గచ్ఛన్తే కాలే ఏకం పుత్తం లభిత్వా తం ఉపలాలేన్తీ –

౭౯౯.''సన్దిట్ఠికం కమ్మం ఏవం పస్సథ, దానస్స దమస్స సంయమస్స విపాకం;
దాసీ అహం అయ్యకులేసు హుత్వా, సుణిసా హోమి అగారస్స ఇస్సరా''తి. –

ఇమం గాథం వదతి.

అథేకదివసం సత్థా తస్సా ఞాణపరిపాకం ఓలోకేత్వా ఓభాసం ఫరిత్వా సమ్ముఖే ఠితో వియ అత్తానం దస్సేత్వా –

''అసాతం సాతరూపేన, పియరూపేన అప్పియం;
దుక్ఖం సుఖస్స రూపేన, పమత్తం అతివత్తతీ''తి. (ఉదా॰ ౧౮; జా॰ ౧.౧.౧౦౦) –

ఇమం గాథమాహ. సా గాథాపరియోసానే సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠితా. సా దుతియదివసే బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స దానం దత్వా తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

అమ్బవనపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౩. అక్ఖరుక్ఖపేతవత్థువణ్ణనా

యం దదాతి న తం హోతీతి ఇదం అక్ఖదాయకపేతవత్థు. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవతి సావత్థియం విహరన్తే అఞ్ఞతరో సావత్థివాసీ ఉపాసకో సకటేహి భణ్డస్స పూరేత్వా వణిజ్జాయ విదేసం గన్త్వా తత్థ అత్తనో భణ్డం విక్కిణిత్వా పటిభణ్డం సకటేసు ఆరోపేత్వా సావత్థిం ఉద్దిస్స మగ్గం పటిపజ్జి. తస్స మగ్గం గచ్ఛన్తస్స అటవియం ఏకస్స సకటస్స అక్ఖో భిజ్జి. అథ అఞ్ఞతరో పురిసో రుక్ఖగహణత్థం కుఠారిఫరసుం గాహాపేత్వా అత్తనో గామతో నిక్ఖమిత్వా అరఞ్ఞే విచరన్తో తం ఠానం పత్వా తం ఉపాసకం అక్ఖభఞ్జనేన దోమనస్సప్పత్తం దిస్వా "అయం వాణిజో అక్ఖభఞ్జనేన అటవియం కిలమతీ"తి అనుకమ్పం ఉపాదాయ రుక్ఖదణ్డం ఛిన్దిత్వా దళ్హం అక్ఖం కత్వా సకటే యోజేత్వా అదాసి.

సో అపరేన సమయేన కాలం కత్వా తస్మింయేవ అటవిపదేసే భుమ్మదేవతా హుత్వా నిబ్బత్తో. అత్తనో కమ్మం పచ్చవేక్ఖిత్వా రత్తియం తస్స ఉపాసకస్స గేహం గన్త్వా గేహద్వారే ఠత్వా –

౮౦౦."యం దదాతి న తం హోతి, దేథేవ దానం దత్వా ఉభయం తరతి;

ఉభయం తేన దానేన గచ్ఛతి, జాగరథ మా పమజ్జథా"తి. –

గాథమాహ. తత్థ **యం దదాతి న తం హోతీ**తి యం దేయ్యధమ్మం దాయకో దేతి, న తదేవ పరలోకే తస్స దానస్స ఫలభావేన హోతి, అథ ఖో అఞ్ఞం బహుం ఇట్ఠం కన్తం ఫలం హోతియేవ. తస్మా **దేథేవ దాన**న్తి యథా తథా దానం దేథ ఏవ. తత్థ కారణమాహ "**దత్వా ఉభయం తరతీ**"తి , దానం దత్వా దిట్ఠధమ్మికమ్పి సమ్పరాయికమ్పి దుక్ఖం అనత్థఞ్చ అతిక్కమతి. **ఉభయం తేన దానేన గచ్ఛతీ**తి దిట్ఠధమ్మికం సమ్పరాయికఞ్చాతి ఉభయమ్పి సుఖం తేన దానేన ఉపగచ్ఛతి పాపుణాతి, అత్తనో పరేసఞ్చ హితసుఖవసేనాపి అయమత్థో యోజేతబ్బో. **జాగరథ మా పమజ్జథా**తి ఏవం ఉభయానత్థనివారణం ఉభయహితసాధనం దానం సమ్పాదేతుం జాగరథ, దానూపకరణాని సజ్జేత్వా తత్థ చ అప్పమత్తా హోథాతి అత్థో. ఆదరదస్సనత్థం చేత్థ ఆమేడితవసేన వుత్తం.

వాణిజో అత్తనో కిచ్చం తీరేత్వా పటినివత్తిత్వా అనుక్కమేన సావత్థిం పత్వా దుతియదివసే సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసిన్నో తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసి. సత్థా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

అక్ఖరుక్ఖపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౪. భోగసంహరణపేతివత్థువణ్ణనా

మయం భోగే సంహరిమ్హాతి ఇదం భోగసంహరణపేతివత్థు. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవతి వేళువనే విహరన్తే రాజగహే కిర చతస్సో ఇత్థియో మానకూటాదివసేన సప్పిమధుతేలధఞ్ఞాదీహి వోహారం కత్వా అయోనిసో భోగే సంహరిత్వా జీవన్తి. తా కాయస్స భేదా పరం మరణా బహినగరే పరిఖాపిట్ఠే పేతియో హుత్వా నిబ్బత్తింసు. తా రత్తియం దుక్ఖాభిభూతా –

౮౦౧."మయం భోగే సంహరిమ్హా, సమేన విసమేన చ;

తే అఞ్ఞే పరిభుఞ్జన్తి, మయం దుక్ఖస్స భాగినీ"తి. –

విప్ఫలపన్తియో భేరవేన మహాసద్దేన విరవింసు. మనుస్సా తం సుత్వా భీతతసితా విభాతాయ రత్తియా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం సజ్జేత్వా సత్థారం భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ నిమన్తేత్వా పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన పరివిసిత్వా భగవన్తం భుత్తావిం ఓనీతపత్తపాణిం ఉపనిసీదిత్వా తం పవత్తిం నివేదేసుం. భగవా "ఉపాసకా తేన వో సద్దేన కోచి అన్తరాయో నత్థి, చతస్సో పన పేతియో దుక్ఖాభిభూతా అత్తనా దుక్కటం కమ్మం కథేత్వా పరిదేవనవసేన విస్సరేన విరవన్తియో –

"మయం భోగే సంహరిమ్హా, సమేన విసమేన చ;
తే అఞ్ఞే పరిభుఞ్జన్తి, మయం దుక్ఖస్స భాగినీ"తి. –

ఇమం గాథమాహంసూతి అవోచ.

తత్థ **భోగే**తి పరిభుఞ్జితబ్బట్ఠేన "భోగా"తి లద్ధనామే వత్థాభరణాదికే విత్తూపకరణవిసేసే. **సంహరిమ్హా**తి మచ్ఛేరమలేన పరియాదిన్నచిత్తా కస్సచి కిఞ్చి అదత్వా సఞ్చినిమ్హా. **సమేన విసమేన చా**తి ఞాయేన చ అఞ్ఞాయేన చ, ఞాయపతిరూపకేన వా అఞ్ఞాయేన తే భోగే అమ్హేహి సంహరితే ఇదాని అఞ్ఞే పరిభుఞ్జన్తి. **మయం దుక్ఖస్స భాగినీ**తి మయం పన కస్సచిపి సుచరితస్స అకతత్తా దుచ్చరితస్స చ కతత్తా ఏతరహి పేతయోనిపరియాపన్నస్స మహతో దుక్ఖస్స భాగినియో భవామ, మహాదుక్ఖం అనుభవామాతి అత్థో.

ఏవం భగవా తాహి పేతీహి వుత్తం గాథం వత్వా తాసం పవత్తిం కథేత్వా తం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేత్వా ఉపరి సచ్చాని పకాసేసి, సచ్చపరియోసానే బహూ సోతాపత్తిఫలాదీని పాపుణింసూతి.

భోగసంహరణపేతివత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౩. సేట్ఠిపుత్తపేతవత్థువణ్ణనా

సట్ఠివస్ససహస్సానీతి ఇదం సేట్ఠిపుత్తపేతవత్థు. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన ఖో పన సమయేన రాజా పసేనది కోసలో అలఙ్కతప్పటియత్తో హత్థిక్ఖన్ధవరగతో మహతియా రాజిద్ధియా మహన్తేన రాజానుభావేన నగరం అనుసఞ్చరన్తో అఞ్ఞతరస్మిం గేహే ఉపరిపాసాదే వాతపానం వివరిత్వా తం రాజవిభూతిం ఓలోకేన్తిం రూపసమ్పత్తియా దేవచ్ఛరాపటిభాగం ఏకం ఇత్థిం దిస్వా అదిట్ఠపుబ్బే ఆరమ్మణే సహసా సముప్పన్నేన కిలేససముదాచారేన పరియుట్ఠితచిత్తో సతిపి కులరూపాచారాదిగుణవిసేససమ్పన్నే అన్తేపురజనే సభావలహుకస్స పన దుద్దమస్స చిత్తస్స వసేన తస్సం ఇత్థియం పటిబద్ధమానసో హుత్వా పచ్ఛాసనే నిసిన్నస్స పురిసస్స "ఇమం పాసాదం ఇమఞ్చ ఇత్థిం ఉపధారేహీ"తి సఞ్ఞం దత్వా రాజగేహం పవిట్ఠో. అఞ్ఞం సబ్బం అమ్బసక్కరపేతవత్థుమ్హి ఆగతనయేనేవ వేదితబ్బం.

అయం పన విసేసో – ఇధ పురిసో సూరియే అనత్థఙ్గతేయేవ ఆగన్త్వా నగరద్వారే థకితే అత్తనా ఆనీతం అరుణవణ్ణమత్తికం ఉప్పలాని చ నగరద్వారకవాటే లగ్గేత్వా నిపజ్జితుం జేతవనం అగమాసి. రాజా పన సిరిసయనే వాసూపగతో మజ్ఝిమయామే స-ఇతి న-ఇతి దు-ఇతి సో-ఇతి చ ఇమాని చత్తారి అక్ఖరాని మహతా కణ్ఠేన ఉచ్చారితాని వియ విస్సరవసేన అస్సోసి. తాని కిర అతీతే కాలే సావత్థివాసీహి చతూహి సేట్ఠిపుత్తేహి భోగమదమత్తేహి యోబ్బనకాలే

పారదారికకమ్మవసేన బహుం అపుఞ్ఞం పసవేత్వా అపరభాగే కాలం కత్వా తస్సేవ నగరస్స సమీపే లోహకుమ్భియం నిబ్బత్తిత్వా పచ్చమానేహి లోహకుమ్భియా ముఖవట్టిం పత్వా ఏకేకం గాథం వత్తుకామేహి ఉచ్చారితానం తాసం గాథానం ఆదిఅక్ఖరాని , తే పఠమక్ఖరమేవ వత్వా వేదనాప్పత్తా హుత్వా లోహకుమ్భిం ఓతరింసు.

రాజా పన తం సద్దం సుత్వా భీతతసితో సంవిగ్గో లోమహట్ఠజాతో తం రత్తావసేసం దుక్ఖేన వీతినామేత్వా విభాతాయ రత్తియా పురోహితం పక్కోసాపేత్వా తం పవత్తిం కథేసి. పురోహితో రాజానం భీతతసితం ఞత్వా లాభగిద్ధో "ఉప్పన్నో ఖో అయం మయ్హం బ్రాహ్మణానఞ్చ లాభుప్పాదనుపాయో"తి చిన్తేత్వా "మహారాజ, మహా వతాయం ఉపద్దవో ఉప్పన్నో, సబ్బచతుక్కం యఞ్ఞం యజాహీ"తి ఆహ. రాజా తస్స వచనం సుత్వా అమచ్చే ఆణాపేసి "సబ్బచతుక్కయఞ్ఞస్స ఉపకరణాని సజ్జేథా"తి. తం సుత్వా మల్లికా దేవీ రాజానం ఏవమాహ – "కస్మా, మహారాజ, బ్రాహ్మణస్స వచనం సుత్వా అనేకపాణవధహింసనకకిచ్చం కాతుకామోసి, నను సబ్బత్థ అప్పటిహతఞాణచారో భగవా పుచ్ఛితబ్బో? యథా చ తే భగవా బ్యాకరిస్సతి, తథా పటిపజ్జితబ్బ"న్తి. రాజా తస్సా వచనం సుత్వా సత్థు సన్తికం గన్త్వా తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసి. భగవా "న, మహారాజ, తతోనిదానం తుయ్హం కోచి అన్తరాయో"తి వత్వా ఆదితో పట్ఠాయ తేసం లోహకుమ్భినిరయే నిబ్బత్తసత్తానం పవత్తిం కథేత్వా తేహి పచ్చేకం ఉచ్చారేతుం ఆరద్ధగాథాయో –

౮౦౨."సట్ఠివస్ససహస్సాని, పరిపుణ్ణాని సబ్బసో;
నిరయే పచ్చమానానం, కదా అన్తో భవిస్సతి.

౮౦౩."నత్థి అన్తో కుతో అన్తో, న అన్తో పటిదిస్సతి;
తథా హి పకతం పాపం, తుయ్హం మయ్హఞ్చ మారిసా.

౮౦౪."దుజ్జీవితమజీవిమ్హ, యే సన్తే న దదమ్హసే;
సన్తేసు దేయ్యధమ్మేసు, దీపం నాకమ్హ అత్తనో.

౮౦౫."సోహం నూన ఇతో గన్త్వా, యోనిం లద్ధాన మానుసిం;
వదఞ్ఞూ సీలసమ్పన్నో, కాహామి కుసలం బహు"న్తి. –

పరిపుణ్ణం కత్వా కథేసి.

౮౦౨. తత్థ **సట్ఠివస్ససహస్సానీ**తి వస్సానం సట్ఠిసహస్సాని. తస్మిం కిర లోహకుమ్భినిరయే నిబ్బత్తసత్తో అధో ఓగచ్ఛన్తో తింసాయ వస్ససహస్సేహి హేట్ఠిమతలం పాపుణాతి, తతో ఉద్ధం ఉగ్గచ్ఛన్తోపి తింసాయ ఏవ వస్ససహస్సేహి ముఖవట్టిపదేసం పాపుణాతి, తాయ సఞ్ఞాయ సో "సట్ఠివస్ససహస్సాని, పరిపుణ్ణాని సబ్బసో"తి గాథం వత్తుకామో స-ఇతి వత్వా అధిమత్తవేదనాప్పత్తో హుత్వా అధోముఖో పతి. భగవా పన తం రఞ్ఞో పరిపుణ్ణం కత్వా కథేసి. ఏస నయో సేసగాథాసుపి. తత్థ **కదా అన్తో భవిస్సతీ**తి లోహకుమ్భినిరయే పచ్చమానానం అమ్హాకం కదా ను ఖో ఇమస్స దుక్ఖస్స అన్తో పరియోసానం భవిస్సతి.

౮౦౩. తథా హీతి యథా తుయ్హం మయ్హఞ్చ ఇమస్స దుక్ఖస్స నత్థి అన్తో, న అన్తో పటిదిస్సతి, తథా తేన పకారేన పాపకం కమ్మం పకతం తయా మయా చాతి విభత్తిం విపరిణామేత్వా వత్తబ్బం.

౮౦౪. దుజ్జీవితన్తి విఞ్ఞూహి గరహితబ్బం జీవితం. **యే సన్తేతి** యే మయం సన్తే విజ్జమానే దేయ్యధమ్మే. **న దదమ్హసేతి** న అదమ్హ. వుత్తమేవత్థం పాకటతరం కాతుం **''సన్తేసు దేయ్యధమ్మేసు, దీపం నాకమ్హ అత్తనో''**తి వుత్తం.

౮౦౫. సోహన్తి సో అహం. **నూనాతి** పరివితక్కే నిపాతో. **ఇతోతి** ఇమస్మా లోహకుమ్భినిరయా. **గన్త్వాతి** అపగన్త్వా. **యోనిం లద్ధాన మానుసిన్తి** మనుస్సయోనిం మనుస్సత్తభావం లభిత్వా. **వదఞ్ఞూతి** పరిచ్చాగసీలో, యాచకానం వా వచనఞ్ఞూ. **సీలసమ్పన్నోతి** సీలాచారసమ్పన్నో. **కాహామి కుసలం బహున్తి** పుబ్బే వియ పమాదం అనాపజ్జిత్వా బహుం పహూతం కుసలం పుఞ్ఞకమ్మం కరిస్సామి, ఉపచినిస్సామీతి అత్థో.

సత్థా ఇమా గాథాయో వత్వా విత్థారేన ధమ్మం దేసేసి, దేసనాపరియోసానే మత్తికారత్తుప్పలహారకో పురిసో సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహి. రాజా సఞ్జాతసంవేగో పరపరిగ్గహే అభిజ్ఝం పహాయ సదారసన్తుట్ఠో అహోసీతి.

సేట్ఠిపుత్తపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౬. సట్ఠికూటపేతవత్థువణ్ణనా

కిం ను ఉమ్మత్తరూపోవాతి ఇదం సత్థరి వేళువనే విహరన్తే అఞ్ఞతరం పేతం ఆరబ్భ వుత్తం. అతీతే కిర బారాణసినగరే అఞ్ఞతరో పీఠసప్పీ సాలిత్తకపయోగే కుసలో, తహిం సక్ఖరఖిపనసిప్పే నిప్ఫత్తిం గతో నగరద్వారే నిగ్రోధరుక్ఖమూలే నిసీదిత్వా సక్ఖరపహారేహి హత్థిఅస్సమనుస్సరథకూటాగారధజపుణ్ణఘటాదిరూపాని నిగ్రోధపత్తేసు దస్సేతి. నగరదారకా అత్తనో కీళనత్థాయ మాయకడ్డమాసకాదీని దత్వా యథారుచి తాని సిప్పాని కారాపేన్తి.

అథేకదివసం బారాణసిరాజా నగరతో నిక్ఖమిత్వా తం నిగ్రోధమూలం ఉపగతో నిగ్రోధపత్తేసు హత్థిరూపాదివసేన నానావిధరూపవిభత్తియో అప్పితా దిస్వా మనుస్సే పుచ్ఛి – ''కేన ను ఖో ఇమేసు నిగ్రోధపత్తేసు ఏవం నానావిధరూపవిభత్తియో కతా''తి? మనుస్సా తం పీఠసప్పిం దస్సేసుం ''దేవ, ఇమినా కతా''తి . రాజా తం పక్కోసాపేత్వా ఏవమాహ – ''సక్కా ను ఖో, భణే, మయా దస్సితస్స ఏకస్స పురిసస్స కథేన్తస్స అజానన్తస్సేవ కుచ్ఛియం అజలణ్డికాహి పూరేతు''న్తి? ''సక్కా, దేవా''తి. రాజా తం అత్తనో రాజభవనం నేత్వా బహుభాణికే పురోహితే నిబ్బిన్నరూపో పురోహితం పక్కోసాపేత్వా తేన సహ వివిత్తే ఓకాసే సాణిపాకారపరిక్ఖిత్తే నిసీదిత్వా మన్తయమానో పీఠసప్పిం పక్కోసాపేసి. పీఠసప్పీ నాళిమత్తా అజలణ్డికా ఆదాయాగన్త్వా రఞ్ఞో ఆకారం ఞత్వా పురోహితాభిముఖో నిసిన్నో తేన ముఖే వివటే సాణిపాకారవివరేన ఏకేకం అజలణ్డికం తస్స గలమూలే పతిట్ఠాపేసి. సో లజ్జాయ ఉగ్గిలితుం అసక్కోన్తో సబ్బా అజ్ఝోహరి. అథ నం రాజా అజలణ్డికాహి పూరితోదరం విస్సజ్జి – ''గచ్ఛ, బ్రాహ్మణ, లద్ధం తయా బహుభాణితాయ ఫలం, మద్దనఫలపియఙ్గుతచాదీహి అభిసఙ్ఖతం పానకం పివిత్వా ఉచ్ఛడ్డేహి, ఏవం తే సోత్థి భవిస్సతీ''తి. తస్స చ పీఠసప్పిస్స తేన కమ్మేన అత్తమనో హుత్వా చుద్దస గామే అదాసి. సో గామే లభిత్వా అత్తానం సుఖేన్తో పీణేన్తో పరిజనమ్పి సుఖేన్తో పీణేన్తో సమణబ్రాహ్మణాదీనం యథారహం కిఞ్చి దేన్తో దిట్ఠధమ్మికం సమ్పరాయికఞ్చ అత్థం అహాపేన్తో సుఖేనేవ జీవతి, అత్తనో సన్తికం ఉపగతానం సిప్పం సిక్ఖన్తానం భత్తవేతనం దేతి.

అథేకో పురిసో తస్స సన్తికం ఉపగన్త్వా ఏవమాహ – “సాధు, ఆచరియ, మమ్పి ఏతం సిప్పం సిక్ఖాపేహి, మయ్హం పన అలం భత్తవేతనేనా”తి. సో తం పురిసం తం సిప్పం సిక్ఖాపేసి. సో సిక్ఖితసిప్పో సిప్పం వీమంసితుకామో గన్త్వా గఙ్గాతీరే నిసిన్నస్స సునేత్తస్స నామ పచ్చేకబుద్ధస్స సక్ఖరాభిఘాతేన సీసం భిన్ది. పచ్చేకబుద్ధో తత్థేవ గఙ్గాతీరే పరినిబ్బాయి. మనుస్సా తం పవత్తిం సుత్వా తం పురిసం తత్థేవ లేడ్డుదణ్డాదీహి పహరిత్వా జీవితా వోరోపేసుం. సో కాలకతో అవీచిమహానిరయే నిబ్బత్తిత్వా బహూని వస్ససహస్సాని నిరయే పచ్చిత్వా తస్సేవ కమ్మస్స విపాకావసేసేన ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే రాజగహనగరస్స అవిదూరే పేతో హుత్వా నిబ్బత్తి. తస్స కమ్మస్స సరిక్ఖకేన విపాకేన భవితబ్బన్తి కమ్మవేగుక్ఖిత్తాని పుబ్బణ్హసమయం మజ్ఝన్హికసమయం సాయన్హసమయఞ్చ సట్ఠి అయోకూటసహస్సాని మత్థకే నిపతన్తి. సో ఛిన్నభిన్నసీసో అధిమత్తవేదనాప్పత్తో భూమియం నిపతతి, అయోకూటేసు పన అపగతమత్తేసు పటిపాకతికసిరో తిట్ఠతి.

అథేకదివసం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో గిజ్ఝకూటపబ్బతా ఓతరన్తో తం దిస్వా –

౮౦౬.“కిం ను ఉమ్మత్తరూపోవ, మిగో భన్తోవ ధావసి;
నిస్సంసయం పాపకమ్మన్తో, కిం ను సద్దాయసే తువ”న్తి. –

ఇమాయ గాథాయ పటిపుచ్ఛి. తత్థ **ఉమ్మత్తరూపోవా**తి ఉమ్మత్తకసభావో వియ ఉమ్మాదప్పత్తో వియ. **మిగో భన్తోవ ధావసీ**తి భన్తమిగో వియ ఇతో చితో చ ధావసి. సో హి తేసు అయోకూటేసు నిపతన్తేసు పరిత్తాణం అపస్సన్తో “న సియా ను ఖో ఏవం పహారో”తి ఇతోపి ఏత్తోపి పలాయతి. తే పన కమ్మవేగుక్ఖిత్తా యత్థ కత్థచి ఠితస్స మత్థకేయేవ నిపతన్తి. **కిం ను సద్దాయసే తువ**న్తి కిం ను ఖో తువం సద్దం కరోసి, అతివియ విస్సరం కరోన్తో విచరసి.

తం సుత్వా పేతో –

౮౦౭.“అహం భదన్తే పేతోమ్హి, దుగ్గతో యమలోకికో;
పాపకమ్మం కరిత్వాన, పేతలోకం ఇతో గతో.

౮౦౮.“సట్ఠి కూటసహస్సాని, పరిపుణ్ణాని సబ్బసో;
సీసే మయ్హం నిపతన్తి, తే భిన్దన్తి చ మత్థక”న్తి. –

ద్వీహి గాథాహి పటివచనం అదాసి. తత్థ **సట్ఠి కూటసహస్సానీ**తి సట్ఠిమత్తాని అయోకూటసహస్సాని. **పరిపుణ్ణానీ**తి అనూనాని. **సబ్బసో**తి సబ్బభాగతో. తస్స కిర సట్ఠియా అయోకూటసహస్సానం పతనప్పహోనకం మహన్తం పబ్బతకూటప్పమాణం సీసం నిబ్బత్తి. తం తస్స వాలగ్గకోటినితుదనమత్తమ్పి ఠానం అసేసేత్వా తాని కూటాని పతన్తాని మత్థకం భిన్దన్తి, తేన సో అట్టస్సరం కరోతి. తేన వుత్తం “**సబ్బసో సీసే మయ్హం నిపతన్తి, తే భిన్దన్తి చ మత్థక**”న్తి.

అథ నం థేరో కతకమ్మం పుచ్ఛన్తో –

౮౦౯.“కిం ను కాయేన వాచాయ, మనసా దుక్కటం కతం;

కిస్స కమ్మవిపాకేన, ఇదం దుక్ఖం నిగచ్ఛసి.

౮౧౦.“సట్ఠి కూటసహస్సాని, పరిపుణ్ణాని సబ్బసో;
సీసే తుయ్హం నిపతన్తి, తే భిన్దన్తి చ మత్థక”న్తి. –

ద్వే గాథా అభాసి.

తస్స పేతో అత్తనా కతకమ్మం ఆచిక్ఖన్తో –

౮౧౧.“అథద్దసాసిం సమ్బుద్ధం, సునేత్తం భావితిన్ద్రియం;
నిసిన్నం రుక్ఖమూలస్మిం, ఝాయన్తం అకుతోభయం.

౮౧౨.“సాలిత్తకప్పహారేన, భిన్దిస్సం తస్స మత్థకం;
తస్సకమ్మవిపాకేన, ఇదం దుక్ఖం నిగచ్ఛిసం.

౮౧౩.“సట్ఠి కూటసహస్సాని, పరిపుణ్ణాని సబ్బసో;
సీసే మయ్హం నిపతన్తి, తే భిన్దన్తి చ మత్థక”న్తి. –

తిస్సో గాథాయో అభాసి.

౮౧౧. తత్థ **సమ్బుద్ధన్తి** పచ్చేకసమ్బుద్ధం. **సునేత్తన్తి** ఏవంనామకం. **భావితిన్ద్రియన్తి** అరియమగ్గభావనాయ భావితసద్ధాదిఇన్ద్రియం.

౮౧౨-౧౩. సాలిత్తకప్పహారేనాతి సాలిత్తకం వుచ్చతి ధనుకేన, అఙ్గులీహి ఏవ వా సక్ఖరఖిపనపయోగో. తథా హి సక్ఖరాయ పహారేనాతి వా పాఠో. **భిన్దిస్సన్తి** భిన్దిం.

తం సుత్వా థేరో “అత్తనో కతకమ్మానురూపమేవ ఇదాని పురాణకమ్మస్స ఇదం ఫలం పటిలభతీ”తి దస్సేన్తో –

౮౧౪.“ధమ్మేన తే కాపురిస;
సట్ఠి కూటసహస్సాని, పరిపుణ్ణాని సబ్బసో;
సీసే తుయ్హం నిపతన్తి, తే భిన్దన్తి చ మత్థక”న్తి. –

ఓసానగాథమాహ. తత్థ **ధమ్మేనాతి** అనురూపకారణేన. **తేతి** తవ, తస్మిం పచ్చేకబుద్ధే అపరజ్ఝన్తేన తయా కతస్స పాపకమ్మస్స అనుచ్ఛవికమేవేతం ఫలం తుయ్హం ఉపనీతం. తస్మా కేనచి దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా అపి సమ్మాసమ్బుద్ధేనపి అప్పటిబాహనీయమేతన్తి దస్సేతి.

ఏవఞ్చ పన వత్వా తతో నగరే పిణ్డాయ చరిత్వా కతభత్తకిచ్చో సాయన్హసమయే సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేన్తో పచ్చేకబుద్ధానం గుణానుభావం

కమ్మానఞ్చ అవత్థం పకాసేసి, మహాజనో సంవేగజాతో హుత్వా పాపం పహాయ దానాదిపుఞ్ఞనిరతో అహోసీతి.

సట్ఠికూటపేతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఇతి ఖుద్దక-అట్ఠకథాయ పేతవత్థుస్మిం

సోళసవత్థుపటిమణ్డితస్స

చతుత్థస్స మహావగ్గస్స అత్థసంవణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిగమనకథా

ఏత్తావతా చ –

యే తే పేతేసు నిబ్బత్తా, సత్తా దుక్కటకారినో;
యేహి కమ్మేహి తేసం తం, పాపకం కటుకప్ఫలం.

పచ్చక్ఖతో విభావేన్తీ, పుచ్ఛావిస్సజ్జనేహి చ;
యా దేసనానియామేన, సతం సంవేగవడ్ఢనీ.

యం కథావత్థుకుసలా, సుపరిఞ్ఞాతవత్థుకా;
పేతవత్థూతి నామేన, సఙ్గాయింసు మహేసయో.

తస్స అత్థం పకాసేతుం, పోరాణట్ఠకథానయం;
నిస్సాయ యా సమారద్ధా, అత్థసంవణ్ణనా మయా.

యా తత్థ పరమత్థానం, తత్థ తత్థ యథారహం;
పకాసనా **పరమత్థ-దీపనీ** నామ నామతో.

సమ్పత్తా పరినిట్ఠానం, అనాకులవినిచ్ఛయా;
సా పన్నరసమత్తాయ, పాళియా భాణవారతో.

ఇతి తం సఙ్ఖరోన్తేన, యం తం అధిగతం మయా;
పుఞ్ఞం తస్సానుభావేన, లోకనాథస్స సాసనం.

ఓగాహేత్వా విసుద్ధాయ, సీలాదిపటిపత్తియా;
సబ్బేపి దేహినో హోన్తు, విముత్తిరసభాగినో.

చిరం తిట్ఠతు లోకస్మిం, సమ్మాసమ్బుద్ధసాసనం;

తస్మిం సగారవా నిచ్చం, హోన్తు సబ్బేపి పాణినో.

సమ్మా వస్సతు కాలేన, దేవోపి జగతీపతి;
సద్ధమ్మనిరతో లోకం, ధమ్మేనేవ పసాసతూతి.

ఇతి **బదరతిత్థవిహారవాసినా** మునివరయతినా

భదన్తేన **ఆచరియధమ్మపాలేన** కతా పేతవత్థుఅత్థసంవణ్ణనా నిట్ఠితా.

పేతవత్థు-అట్ఠకథా సమత్తా.